

**ОРЫСША-ҚАЗАҚША
ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ
АНЫҚТАМАЛЫҚ
СӨЗДІК
(АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕ САЛАСЫ)**

11

**РУССКО-КАЗАХСКИЙ
ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЙ
СЛОВАРЬ-СПРАВОЧНИК
(ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА)**

Алматы
2010

УДК 004.9(038)
ББК 32.973я2
0-74

**Алматы қаласы Тілдерді дамыту басқармасының
тапсырысымен дайындалған**

Редакция алқасы:

Ахетов М.Қ. – Алматы қаласы Тілдерді дамыту басқармасының бастығы,
филология ғылымдарының кандидаты (төраға)

Қапалбеков Б.С. – Мемлекеттік тілді дамыту институтының директоры,
филология ғылымдарының кандидаты (жауапты редактор)

Қалымбет Б.О. – Алматы қаласы Тілдерді дамыту басқармасының бөлім
бастығы (үйлестіруші)

Жонкешов Б.С. – А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының аға
ғылыми қызметкері, филология ғылымдарының кандидаты (кеңесші)

Ильясова Г. Қ. – Мемлекеттік тілді дамыту институтының ғылыми қызметкері
(құрастырушы-аудармашы).

Пікір жазғандар:

Құлманов С.Қ. - А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының аға ғылыми
қызметкері, филология ғылымдарының кандидаты, доцент

Матқаримов Б.Т. - Қазақ-Британ Техникалық университеті Микропроцессорлық
жүйелер зертханасының меңгерушісі

**0-74 Орысша-қазақша терминологиялық анықтамалық сөздік (ақпараттық
жүйе саласы)/ Русско-казахский терминологический словарь-справочник
(информационная система). / Құраст.: Г. Ильясова –Алматы: Мемлекеттік
тілді дамыту институты, 2010. – 312 бет.**

ISBN 978-601-7206-22-2

Сөздікте ақпараттық жүйе саласына қатысты терминдер мен атаулардың,
сөз тіркестерінің орысша-қазақша түсіндірмесі берілген.

Сөздік ақпараттық жүйе саласының қызметкерлеріне, оқу орындарының
студенттері мен оқытушыларына, аудармашыларға және осы сала
терминологиясына қызығушылық танытқан көпшілік қауымға арналған.

Настоящий словарь содержит русско-казахское толкование терминов и
названий, словосочетаний, относящихся к сфере информационной системы.

Словарь предназначен для сотрудников отрасли информационных систем,
студентов и преподавателей учебных заведений, переводчиков и всех
проявляющих интерес к терминологии данной отрасли.

УДК 004.9(038)
ББК 32.973я2

ISBN 978-601-7206-22-2

© Алматы қаласының Тілдерді дамыту
басқармасы, 2010

© Мемлекеттік тілді дамыту институты, 2010

АЛҒЫ СӨЗ

Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Еліміз егемендік алып, ана тіліміз – қазақ тілі мемлекеттік тіл мәртебесіне ие болған кезеңнен бастап мемлекеттік тілді дамыту мен қалыптастыруға қатысты жан-жақты іс-шаралар жүргізілуде. Алайда мемлекеттік тілді қоғамның барлық саласына енгізу және дамыту мәселесі қазіргі уақытқа дейін толық шешімін таппай отыр.

Қазақ тілінің сөздік қоры өте бай, көркем тіл. Яғни қазақ тілі кез келген ғылым саласында кеңінен қолданылуы тиіс. Бірақ ол өзінен өзі қолданылып кетпейді. Оны дамытатын – түрлі қызметтегі сала мамандары. Бірақ мемлекеттік органдарда жұмыс істейтін мамандардың тілге шорқақтығынан, тіл білетіндердің өздері де қазақша ресми тілге төселмеуінен, терминдік қолданыстардағы бірізділіктің жоқтығынан мемлекеттік тілдің қолданысының кеңеюі өте баяу. Осыған орай терминология саласын дамыту мен оның өзекті мәселелерін шешуге өз үлесін қосу мақсатында Алматы қаласы Тілдерді дамыту басқармасының қолдауымен соңғы екі жылда қоғамның әр саласы бойынша «Орысша-қазақша терминологиялық сөздік» шығару қолға алынып келеді. Осы топтаманың 11-томы ақпараттық жүйе саласына арналып отыр.

Қазіргі ақпараттық жүйелер мен технологияның қарқынды дамуы барысында тіліміз осы салаға қатысты көптеген жаңа терминдермен толығуда. Мәселен, Қазақстан экономикасының нарықтық қатынастарға енуі объективті түрде ақпараттық нарықтың құрылуын талап етеді. Көптеген дамыған елдерде ақпараттық нарық материалдық өндіріс пен қызмет көрсету салаларын нәтижелі түрде қамтамасыз етіп отыр. Ақпарат қазіргі кезде ұлттық стратегиялық ресурстың бір түріне айналды және де ол айрықша тауар ретінде жалпы ұлттық өнімнің айрылмас бөлігі бола тұра, ақпараттық өнімдер мен қызметтер нарығында өз сұранысы мен ұсынысына ие.

Қазақстан Республикасы ақпараттық жүйесінің қызмет етуі мен дамуы уақыт өте келе, аса маңызды орын алуда, сондықтан осы салаға қатысты терминдерді жалпы халыққа бірдей түсінікті етіп жеткізу мақсатында ақпараттық жүйе терминдеріне қатысты орысша-қазақша терминологиялық сөздік жасалып отыр.

Қазіргі нарықтық, ақпараттық бәсекелестік заманда тәуелсіз мемлекетіміздің әлемдік қоғамдастықтағы саяси-экономикалық орнын нығайта түсу мақсатында салалық сөздіктер шығару кәсіби қазақ тілін дамытудың бірден-бір тетігі болып табылады.

Ақпараттық жүйелер мен технологияның үздіксіз дамуына байланысты осы салаға қатысты терминдердің біразы тілімізге өзге тілдер-

ден енген. Қазіргі заманғы технология мен ақпараттар жүйесінің тіліндегі кейбір терминдер құлаққа түрпідей тиіп естілсе, ал кейбірі қазақ тіліне еніп, оның төл сөзіндей болып кеткен. Сондықтан да осы салада қалыптасқан жаңа терминдердің мағынасын дұрыс түсініп, тілімізге икемдеген абзал. Біз олардың тура баламасын бере алмасақта, түпкі мағынасын анықтап, оларды біріздендіріп, барынша түсінікті етіп жеткізуге тырыстық. Бұнда осы салада жиі қолданылатын терминдер мен атаулардың, сөз тіркестерінің тізбесі жинақталған.

Мемлекеттік терминология комиссиясы бекіткен терминдерді негізге ала отырып, ақпараттық жүйе саласына қатысты жарық көрген кейбір сөздіктер мен заңнамалық актілерді пайдалану арқылы аталған салаға қатысты қалыптасқан терминдердің, атаулардың, ұғымдардың мағынасын ашуға тырыстық.

Қолдарыңыздағы еңбектің мемлекеттік тілді өз дәрежесіне көтеруге өзіндік үлес қосатындығына сеніміміз мол. Осы сала қызметкерлеріне, іс-жүргізушілеріне, аудармашыларына ақпараттық жүйеге қатысты терминдердің орысша және қазақша түсініктемесін меңгертуге, олардың жұмысын жеңілдетуге, ресми қызмет бабында және көпшілік қауымға күнделікті жұмыс барысында пайдалануға мүмкіндік туып отыр. Ал қосымша құрал ретінде тек осы сала қызметкерлеріне ғана емес, сонымен бірге оқу орындарының студенттері мен оқытушыларына, осы салада сабақ беретін мемлекеттік тілді оқытушыларға қолдануға болады.

Біздің басты мақсатымыз – қазақ тілінің қолданыс аясын кеңейтуге барынша үлес қосу. Бұл – республика көлемінде алғаш қолға алынып отырған күрделі жоба. Біз бұл жұмысты 30 томға дейін жеткізсек деген ойдамыз. Салалық терминологиялық сөздіктер сұранысқа қарай қайта басылып, басылған сайын толығып жетілдіріліп отырады.

Құрастырушыдан

А

АБОНЕНТ (SUBSCRIBER) – устройство, юридическое лицо, физическое лицо, имеющее право на взаимодействие с информационным объектом, предоставляющим услуги – системой, сетью, комплексом.

АВАТАР (AVATAR) – альтернативное наименование для привилегированного пользователя системы (обычно UNIX).

АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ ОБРАБОТКА ДАННЫХ – обработка данных, выполняемая, в основном, средствами вычислительной техники.

АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА (АС) – комплекс технических, программных и др. средств и персонала, предназначенный для автоматизации различных процессов.

АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ (АСУ) (AUTOMATIZED MANAGEMENT SYSTEM) – совокупность математических методов, технических средств (компьютеров, средств связи, устройств отображения информации и т.д.) и организационных комплексов, обеспечиваю-

АБОНЕНТ (SUBSCRIBER) – қызмет көрсететін ақпараттық объектімен – жүйемен, желімен, кешенмен әрекеттесуге құқығы бар құрылғы, занды тұлға, жеке тұлға.

АВАТАР (AVATAR) – жүйенің (әдетте UNIX) дәрежесі биік пайдаланушысына арналған балама атау.

ДЕРЕКТЕРДІ АВТОМАТТЫ ӨНДЕУ – деректерді, негізінен, есептеуіш техника құралдарымен жүргізілетін өндеу.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕ (АЖ) – түрлі процестерді автоматтандыруға арналған техникалық, бағдарламалық және басқа да құралдар мен персоналдан тұратын кешен.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІ (АБЖ) – (AUTOMATIZED MANAGEMENT SYSTEM) – математикалық әдістердің, техникалық құралдардың (компьютерлер, байланыс құралдары, ақпараттарды көрсету құрылғылары және т.б.) және қойылған мақсатқа сай күрделі

щих рациональное управление сложным объектом (процессом) в соответствии с заданной целью. АСУ принято делить на основу и функциональную часть. В основу входят информационное, техническое и математическое обеспечение. К функциональной части относят набор взаимосвязанных программ, автоматизирующих конкретные функции управления (планирование, финансово-бухгалтерскую деятельность и др.). Различают АСУ объектами (технологическими процессами – АСУТП, предприятием – АСУП, отраслью – ОАСУ) и функциональными автоматизированными системами, например, проектирования, расчетов, материально-технического и др. обеспечения.

АВТОМАТИЗИРОВАННОЕ РАБОЧЕЕ МЕСТО, РАБОЧАЯ СТАНЦИЯ (АРМ) – 1) индивидуальный комплекс технических и программных средств, предназначенный для автоматизации профессионального труда специалиста и обеспечивающий подготовку, редактирование, поиск и выдачу (на экран и печать) необходи-

объектіні (процессорды) тиімді басқаруды қамтамасыз ететін ұйымдастырушылық кешендердің жиынтығы. АБЖ-ны негізге және қызметтік бөлігіне бөліп қарастыру қабылданған. Негізге ақпараттық, техникалық және математикалық қамтамасыз ету кіреді. Қызметтік бөлікке басқарудың нақты қызметтерін (жоспарлау, қаржылық-бухгалтерлік қызметтер және т.б.) автоматтандыратын өзара байланысты бағдарламалар жинағы жатады. АБЖ объектілері (технологиялық процестермен – АБЖТП, кәсіпорынмен – АБЖК, саламен – САБЖ) және функционалдық автоматтандырылған жүйелерімен ажыратылады, мысалы, жобалау, есептеу, материалдық-техникалық және т.б. қамтамасыз етулер.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҰМЫС ОРНЫ, ЖҰМЫС СТАНСАСЫ (АЖО) – 1) маманның кәсіби еңбегін автоматтандыруға және оған қажетті құжаттар мен деректерді дайындауды, редакциялауды, іздеуді және шығаруды (экранға және басып шығару) қамтамасыз ететін техникалық және бағдарламалық жеке ке-

мых ему документов и данных, АРМ может быть реализован в виде автономной автоматизированной системы на ПЭВМ или являться терминалом автоматизированной системы; 2) узел локальной вычислительной сети, пригодный для работы пользователя в диалоговом (интерактивном) режиме.

АВТОНОМНЫЙ (STAND-ALONE) – термин для обозначения компьютера или компьютерной системы, которая функционирует без дополнительного оборудования.

АВТОНОМНЫЙ РЕЖИМ (OFFLINE) – если пользователь не входит в Сеть, а имеет дело лишь с банком данных, хранящимся, например, на CD-ROM его персонального компьютера, говорят, что он работает в автономном режиме.

АВТОРИЗАЦИЯ (AUTHORIZATION) – предоставление определенных полномочий лицу (группе лиц) на выполнение некоторых действий в системе обработки данных или хостах (узлах) Интернета.

АВТОРИЗАЦИЯ КЛИЕНТА (AUTHORIZATION) – предоставление полномочий на

шен, АЖО Дербес Электронды Есептеуіш Машинадағы автономды автоматтандырылған жүйе түрінде немесе автоматтандырылған жүйенің терминалы түрінде де болуы мүмкін; 2) пайдаланушы диалогтық (интерактивті) режимде пайдалана алатын жергілікті есептеуіш техника торабы.

АВТОНОМДЫ (STAND-ALONE) – қолданба жабдықтарсыз жұмыс істейтін компьютерді немесе компьютерлік жүйені белгілеуге арналған термин.

АВТОНОМДЫ РЕЖИМ (OFFLINE) – егер пайдаланушы Желіге кірмей, тек, мысалы, өзінің жеке компьютерінің CD-ROM-ында сақтаулы деректер банкімен ғана жұмыс істесе, ол автономды режимде жұмыс істеді деп айтылады.

АВТОРЛАНДЫРУ (AUTHORIZATION) – адамға (адамдар тобына) деректерді өңдеу жүйесінде немесе Интернет хосттарында (тораптарында) қандай да бір әрекеттер жасауға белгілі бір өкілеттік беру.

КЛИЕНТТІ АВТОРЛАНДЫРУ (AUTHORIZATION) – қашықтағы сервердегі дерек-

выполнение определенных действий в системе обработки данных на удаленном сервере.

АДМИНИСТРАТИВНАЯ СИСТЕМА (MANAGEMENT SYSTEM) – система, обеспечивающая управление веб-узлом либо его частью. Осуществляет также контроль доступа и защиту от несанкционированного вторжения.

АДМИНИСТРАТОР БАЗ(Ы) ДАННЫХ (АБД), АДМИНИСТРАТОР БД – лицо, отвечающее за выработку требований к базе или базам данных, ее или их проектирование, реализацию, эффективное использование и сопровождение.

АДМИНИСТРАТОР СЕТИ, СИСТЕМНЫЙ АДМИНИСТРАТОР – специалист, отвечающий за нормальное функционирование и использование ресурсов автоматизированной системы и (или) вычислительной сети.

АДРЕС – 1) символ или группа символов, которые идентифицируют отдельные части памяти, регистр, устройство ввода-вывода, рабочую станцию вычислительной сети или другие источники данных,

терді өндеу жүйесінде белгілі бір әрекеттер жасауға өкілеттік беру.

ӘКІМШІЛІК ЖҮЙЕСІ (MANAGEMENT SYSTEM) – веб-торапты немесе оның бір бөлігін басқаруды қамтамасыз ететін жүйе. Сондай-ақ қатынауды бақылайды және рұқсатсыз енуден қорғайды.

ДЕРЕКҚОРЛАР ӘКІМШІСІ (ДҚӘ), ДҚ ӘКІМШІСІ – дерекқорға немесе дерекқорға қойылатын талаптарды қалыптастыруға, оны немесе оларды жобалауға, іске асыруға, тиімді пайдалануға және бақылап отыруға жауапты адам.

ЖЕЛІ ӘКІМШІСІ, ЖЕЛІЛІК ӘКІМШІ – автоматтандырылған жүйенің және (немесе) есептеуіш желінің қалыпты жұмыс істеуіне жауапты маман.

МЕКЕНЖАЙ – 1) есептеуіш желі жадының, тіркелімінің, енгізу-шығару құрылғысының жекелеген бөліктерін, жұмыс стансасын немесе басқа да деректер көздерін, немесе оларды жіберуге арналған межелі

либо место назначения для их передачи; 2) в вычислительных сетях – последовательность битов, идентифицирующих получателя или отправителя передаваемых данных.

АЙ-ПИ-ТЕЛЕФОНΙΑ (IP-PHONE) – технология, позволяющая использовать Интернет или любую другую IP-сеть в качестве средства организации и ведения международных и междугородных телефонных разговоров и передачи факсов в режиме реального времени. Для этого необходимо перевести звук в цифровую форму и передать его аналогично тому, как пересылаются цифровые данные. Активно развивающаяся во всем мире технология.

АКТУАЛИЗАЦИЯ ДАННЫХ – поддержание данных в актуальном состоянии, т.е. приведение их в соответствие с состоянием отображаемых объектов предметной области. Актуализация включает в себя операции добавления, исключения, а также редактирования записей.

АКУСТИЧЕСКИЙ СОЕДИНИТЕЛЬ – прибор, состоящий из двух чашечек на основании, в которые вставляется микро-

орынды бірдейлендіретін символ немесе символдар тобы; 2) есептеуіш желілерде – жіберілетін деректерді алушы мен жіберушіні бірдейлендіретін биттер реттілігі.

АЙ-ПИ-ТЕЛЕФОНΙΑ (IP-PHONE) – шынайы уақыт режимінде халықаралық және қалааралық телефондық сөйлесулерді және факстар жіберуді ұйымдастыру құралдары ретінде Интернетті немесе кез келген басқа IP-желіні пайдалануға мүмкіндік беретін технология. Ол үшін дыбысты сандық түрге айналдырып, оларды сандық деректер сияқты жіберу қажет. Бүкіл әлемде жедел қарқынмен дамып келе жатқан технология.

ДЕРЕКТЕРДІ ӨЗЕКТІЛЕНДІРУ – деректерді өзекті күйде ұстап тұру, яғни пәндік саланың бейнеленетін объектілерінің жағдайымен сәйкестендіру. Өзектілендіру жазбаларды қосу, сондай-ақ редакциялау операцияларын қамтиды.

АКУСТИКАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТЫРУШЫ – негізіне микротелефондық тұтқа салынатын екі тостағаншалардан

телефонная трубка. Акустический соединитель соединяется с модемом, который посылает свои сигналы прямо на микрофон телефонной трубки, а принимает сигналы с телефона.

АЛГОРИТМ (ALGORITHM) – совокупность четко определенных правил, процедур или команд, обеспечивающих решение поставленной задачи.

АНАЛИЗАТОР (PARSER) – программа, считывающая введенный текст и анализирующая его значение.

АНАЛОГОВЫЙ СИГНАЛ (ANALOG SIGNAL) – выходной сигнал, который изменяется пропорционально изменениям входного сигнала.

АНИМАЦИЯ – изменение во времени визуального представления графического элемента. Поэтому она может быть эффективно использована для иллюстрации сложных процессов, протекающих во времени. Например, для демонстрации какого-либо оборудования в действии. К использованию анимации предъявляются особые требования поскольку в

тұратын аспап. Акустикалық байланыстырушы модеммен жалғасады, ол өзінің сигналдарын тікелей телефон тұтқасының микрофонына жібереді, ал сигналдарды телефоннан қабылдайды.

АЛГОРИТМ (ALGORITHM) – қойылған міндеттерді шешуді қамтамасыз ететін нақты анықталған ережелердің, рәсімдердің немесе пәрмендердің жиынтығы.

ТАЛДАҒЫШ (PARSER) – енгізілген мәтінді оқып, оның мағынасын талдайтын бағдарлама.

АНАЛОГТЫ СИГНАЛ (ANALOG SIGNAL) – кіретін сигналдың өзгеруіне қарай пропорционалды өзгертін шығатын сигнал.

АНИМАЦИЯ – графикалық элементтің визуальдық көрсетуін уақыт ішінде өзгерту. Сондықтан ол уақыт ішінде өтетін күрделі процестерді көркемдеу (иллюстрациялау) үшін тиімді қолданылуы мүмкін. Мысалы, қандай да бір жабдықты жұмыс үстінде көрсету үшін. Анимацияны пайдалануға ерекше талаптар қойылады, өйткені басқа жағдайларда қабылдауға көмек-

других случаях она скорее мешает, чем помогает восприятию, т.к. быстро утомляет зрение и мешает сосредоточиться.

АННОТАЦИЯ – краткая характеристика первичного документа, его части или совокупности документов с точки зрения содержания, назначения, формы и др. особенностей. Аннотация носит пояснительный или рекомендательный характер.

АНОНИМНЫЙ ПРОТОКОЛ ПЕРЕДАЧИ ФАЙЛОВ FTP (ANONYMOUS FTP) – возможность переноса файлов с удаленного компьютера, соединенного с Интернет, без обладания бюджетом на удаленном компьютере. Вместо имени пользователь вводит: «anonymous», а вместо пароля – обычно адрес электронной почты.

АНТРОПОЦЕНТРИЗМ (ANTHROPOCENTRISM) – основной принцип инженерной психологии, состоящий в том, что, ориентируясь на взаимную адаптацию человека и технической информационной системы (компьютер, сеть и др.), предпочтение всегда необходимо отдавать интересам человека.

тесуден гөрі оның кедергісі көп болады, көзді тез шаршатады және ойды жинақтауға кедергі келтіреді.

АННОТАЦИЯ – мазмұны, мақсаты, нысаны және т.б. ерекшеліктері тұрғысынан алғандағы бастапқы құжаттың, оның бөлігінің немесе құжаттар жинағының қысқаша сипаттамасы.

FTP ФАЙЛДАРДЫ ЖІБЕРУДІҢ АНОНИМДІК ХАТТАМАСЫ (ANONYMOUS FTP) – интернетке қосылған қашықтағы компьютерде бюджет болмаса да одан файлдар тасымалдау мүмкіндігі. Пайдаланушы өз атының орнына «anonymous» сөзін, ал парольдің орнына – әдетте электронды пошта мекенжайын енгізеді.

АНТРОПОЦЕНТРИЗМ (ANTHROPOCENTRISM) – адам мен техникалық ақпараттық жүйенің (компьютер, желі және т.б.) өзара бейімделуіне бағыттала отырып, адамның мүдделерін жоғары қоятын инженерлік психологияның негізгі қағидаты.

АРХИВ – организованная совокупность массивов данных или программ, длительно хранящихся на внешних машиночитаемых носителях (например, на магнитных дисках, магнитных лентах и (или) CD-ROM) с целью обеспечения возможности их дальнейшего использования.

АРХИТЕКТУРА (ARCHITECTURE) – концепция, определяющая модель, структуру, выполняемые функции и взаимосвязь компонентов сложного объекта. Архитектура сети определяет ее основные элементы, характер и топологию взаимодействия этих элементов. Архитектура информационной системы характеризует ее общую логическую организацию, программно-аппаратное обеспечение, описывает методы кодирования и определяет интерфейс пользователя с системой.

АРХИТЕКТУРА ИНФОРМАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА (ARCHITECTURE INFORMATION COMPLEXES) – условно структурированная модель, определяющая выполня-

МҰРАҒАТ – машинамен оқылатын сыртқы тасымалдаушыларда (мысалы, магниттік дискілерде, магниттік таспаларда және (немесе) CD-ROM) оларды әрі қарай пайдалану мүмкіндігін қамтамасыз ету мақсатында ұзақ уақыт сақталатын деректер мен бағдарламалар жиымының ұйымдасқан жиынтығы.

АРХИТЕКТУРА (ARCHITECTURE) – күрделі объектінің моделін, құрылымын, атқаратын қызметтерін және құрамдастарының өзара байланысын анықтайтын тұжырымдамасы. Желі архитектурасы оның негізгі элементтерін, осы элементтердің сипаты мен өзара әрекеттесуінің топологиясын анықтайды. Ақпараттық жүйе архитектурасы оның жалпы логикалық ұйымдасуын, бағдарламалық-аппараттық қамтамасыз етілуін көрсетеді, кодтау әдістерін сипаттайды және жүйе арқылы пайдаланушы интерфейсін анықтайды.

АҚПАРАТТЫҚ КЕШЕН АРХИТЕКТУРАСЫ (ARCHITECTURE INFORMATION COMPLEXES) – кешеннің атқаратын қызметтері мен виртуальді (портал) және шынайы

емые функции и взаимосвязь виртуальной (портал) и реальной (социально-экономическая система) частей комплекса. Имеет следующие блоки: сервер – портал (вкл. сервисы) – отрасль (вкл. производство, инфраструктуру, потребителей) – экономика и социум в целом.

АСИНХРОННЫЙ (ASYNCHRONOUS) – название множественных программ или процессов, которые перекрывают друг друга в использовании и, возможно, в памяти. Асинхронная атака на систему заключается в том, что одна программа пытается изменить те параметры, которые другая программа проверила на достоверность с положительным результатом, но еще не использовала.

АССЕМБЛЕР, ДИАССЕМБЛЕР ПАКЕТОВ (PACKET ASSEMBLER, DIASSEMBLER) – один из узловых компьютеров сети общественных данных.

АССОЦИАТИВНАЯ СВЯЗЬ – вид связи, устанавливаемый исходя из заданного сочетания признаков данных, которые образуют упорядоченные пос-

(әлеуметтік-экономикалық жүйе) бөліктерінің өзара әрекеттесуін белгілейтін шартты құрамдастырылған модель. Мынадай блоктардан тұрады: сервер – портал (қызметтерді қамтиды) – сала (өндіріс, инфрақұрылым, тұтынушыларды қамтиды) – экономика мен тұтастай социум.

АСИНХРОНДЫ (ASYNCHRONOUS) – пайдалануда және мүмкін, жадта да бір-бірін жауып тастайтын көптік бағдарламалар немесе процестердің атауы. Жүйеге асинхронды шабуыл жасау – ол бір бағдарлама, дұрыстығын тексеріп, оң нәтиже алған бірақ әлі пайдаланбаған параметрлерді екіншісінің өзгертуге тырысуы.

ДЕСТЕЛЕР АССЕМБЛЕРІ, ДИАССЕМБЛЕРІ (PACKET ASSEMBLER, DIASSEMBLER) – қоғамдық деректер желісінің тораптық компьютерлерінің бірі.

АССОЦИАТИВТІ БАЙЛАНЫС – реттелген бірізді тізбектер құрайтын, деректер белгілерінің белгіленген үйлесіміне қарай орнатылатын байланыс

ледовательные цепочки. Указатели на связанные данные (<адреса связи>) могут размещаться в самих данных или программных средствах управления базой данных.

АТАКА (ATTACK) – попытка преодоления системы защиты Интернета. Степень «успеха» атаки зависит от уязвимости и эффективности системы защиты.

АУДИТОРИЯ (AUDIENCE) – общее обозначение посетителей, для которых предназначается данный сайт, портал, комплекс, другой ресурс Интернета. От специфики аудитории зависит стиль представления ресурса, а объем аудитории является важной мерой успеха Интернет-проекта.

АУДИТОРИЯ ВЕБ-САЙТА (AUDIENCE) – общее обозначение посетителей веб-узла. Объем аудитории является характеристикой успеха Интернет-проекта.

АУТЕНТИФИКАЦИЯ (AUTHENTICATION) – установление подлинности информации исключительно на основе внутренней структуры самой информации независимо от ее источника.

түрі. Байланысқан деректер көрсеткіштері (<байланыс мекенжайлары>) деректердің өздерінде немесе деректер ресурстарды басқаратын құралдарда болуы мүмкін.

ШАБУЫЛ (ATTACK) – Интернеттің қорғаныс жүйесін бұзу әрекеті. Шабуылдың «жемістілік» дәрежесі қорғаныс жүйесінің осалдығы мен тиімділігіне байланысты.

АУДИТОРИЯ (AUDIENCE) – нақты сайт, портал, кешен, Интернеттің басқа да ресурсы арналған кірушілердің жалпы белгіленуі. Ресурсты таныстыру стилі аудитория ерекшелігіне байланысты, ал аудиторияның көлемі Интернет-жобаның жемісті болуының басты өлшемі.

ВЕБ-САЙТТЫҢ АУДИТОРИЯСЫ (AUDIENCE) – веб-торапқа кірушілердің ортақ белгіленуі. Аудитория көлемі Интернет-жобаның жемістілігінің көрсеткіші болып табылады.

АУТЕНТИФИКАЦИЯ (AUTHENTICATION) – ақпараттың түпнұсқалығын оның қайнаркөзіне қарамастан, тек қана ақпараттың өзінің ішкі құрылымы негізінде анықтау.

Б

БАЗА ДАННЫХ (БД) – организованный совокупность взаимосвязанных хранящихся вместе данных, представленных на машиночитаемых носителях, предназначенных и пригодных для оперативного решения пользовательских, служебных и других задач с использованием средств вычислительной техники.

БАЗА ЗНАНИЙ (KNOWLEDGE BASE) – семантическая модель, предназначенная для представления в компьютере знаний, накопленных человеком в определенной предметной области. Является основной составной частью интеллектуальных и экспертных систем.

БАЗИСНЫЙ ВАРИАНТ – проектное решение, принимаемое в качестве исходного, с которым сравнивается данное рассматриваемое проектное решение.

БАЗОВЫЙ МАССИВ ДАННЫХ – информация на машиночитаемых носителях, организованная в соответствии с требованиями единого языка

ДЕРЕКҚОРЛАР (ДҚ) – есептеуіш техниканы қолданып пайдаланушылық, қызметтік және басқа да міндеттерді жылдам шешуге арналған және соған жарамды, машинамен оқылатын тасымалдаушылардағы, бірге сақталатын өзара байланысты деректердің ұйымдасқан жиынтығы.

БІЛІМДЕР БАЗАСЫ (KNOWLEDGE BASE) – адамның белгілі бір пәндік салада жинақтаған білімдерін компьютерде көрсетуге арналған семантикалық модель. Зияткерлік және сараптамалық жүйелердің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады.

БАЗАЛЫҚ НҰСҚА – бастапқы нұсқа ретінде алынатын, онымен қарастырылатын нақты шешім салыстырылатын жобалық шешім.

ДЕРЕКТЕРДІҢ БАЗАЛЫҚ ЖИЫМЫ – деректерді сипаттаудың біртұтас тіліне сай ұйымдасқан және деректер банкінің ақпараттық негізін

описания данных и представляющая собой информационную основу банка данных.

БАЙТ (BYTE) – основная единица количества информации в компьютерной технике, равная набору 8-ми разрядов двоичного кода (бита). Байтами обычно оперируют программисты, а все остальные пользуются более крупными единицами измерения: например, килобайтами, мегабайтами или гигабайтами.

БАЛАНС, ИНФОРМАЦИОННЫЙ (INFORMATION BALANCE) – определенное соотношение информации количественного и качественного вида, обуславливающее гармоничное состояние информационного пространства.

БАНК ДАННЫХ – совокупность взаимосвязанных массивов информации (баз данных), предназначенных для решения определенного комплекса задач, языковых и программных средств и методов доступа и управления массивами, реализующих функции хранения, обновления, поиск, обработки и выдачи информации пользователю.

құрайтын, машинамен оқылатын тасымалдаушылардағы ақпарат.

БАЙТ (BYTE) – компьютерлік техникадағы ақпараттар мөлшерінің негізгі бірлігі, екілік кодтың (биттің) 8 разрядының жинағына тең келеді. Байттармен әдетте бағдарламашылар жұмыс істейді, ал қалғандары біршама ірі өлшем бірліктерін: мысалы, килобайт, мегабайт немесе гигабайттарды пайдаланады.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕҢГЕРІМ (INFORMATION BALANCE) – ақпараттық кеңістіктің үйлесімділік жай-күйін анықтайтын сандық және сапалық түрдегі ақпараттардың белгілі бір арақатынасы.

ДЕРЕКТЕР БАНКІ – міндеттердің белгілі бір кешенін шешуге арналған өзара байланысты ақпараттар жиымының (деректер ресурстарының), тілдік және бағдарламалық құралдардың және ақпараттарды сақтау, жаңарту, іздеу, өңдеу және пайдаланушыға беру қызметтерін жүзеге асыратын қатынау және басқару әдістерінің жиынтығы.

БАННЕР (BANNER) – изображение или текстовый блок рекламного характера, являющийся гиперссылкой на страницы с расширенным описанием продукта или услуги. Баннеры размещают на различных интернет-ресурсах для привлечения посетителей, формирования имиджа или продвижения этого ресурса. Баннеры делятся на графические и текстовые.

БАННЕРНАЯ СЕТЬ – объединение сайтов, на страницах которых на определенных условиях размещаются баннеры участников, а также баннеры компаний, оплативших размещение своего баннера владельцу баннерной сети.

БЕЗОПАСНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ СДЕЛКА (SECURE ELECTRONIC TRANSACTION, SET) – стандарт, предназначенный для выполнения защищенных транзакций с кредитными картами по Интернет. Используя цифровые подписи, он дает возможность продавцам проверить, что покупатели – те, за кого они себя выдают. Защищает покупателей, обеспечивая

БАННЕР (BANNER) – өнімнің немесе қызметтің кеңейтілген сипаттамасы бар беттерге гиперсілтеме болып табылатын, жарнамалық сипаттағы бейне немесе мәтіндік блок. Баннерлерді кірушілерді тарту, осы ресурстың имиджін қалыптастыру немесе оны алға жылжыту үшін түрлі интернет-ресурстарға орналастырады. Баннерлер графикалық және мәтіндік болып бөлінеді.

БАННЕРЛІК ЖЕЛІ – қатысушылардың баннерлері, сондай-ақ баннерлік желі иесіне өз баннерлерін орналастыру ақысын төлеген компаниялардың баннерлері белгілі бір шарттар бойынша орналастырылатын сайттар бірлестігі.

ҚАУПСІЗ ЭЛЕКТРОНДЫҚ МӘМІЛЕ (SECURE ELECTRONIC TRANSACTION, SET) – Интернет арқылы кредиттік карталармен қорғалған транзакциялар жүргізуге арналған стандарт. Сандық қол қоюларды пайдалана отырып, ол сатушыларға сатып алушылардың сол аталғандардың нақ өздері екенін тексеруге мүмкіндік береді. Сатушыға карточка нөмірін көрсетпей-ақ тексе-

механизм для передачи номера кредитной карточки непосредственно запрашивающей стороне для проверки и составления счетов без показа номера карточки продавцу.

БЕЗОПАСНОСТЬ ПОСРЕДСТВОМ НЕЯСНОСТИ (SECURITY THROUGH OBSCURITY) – обеспечение безопасности системы путем ее маскировки.

БЕСЕДА (CHAT) – беседа с другом в режиме онлайн.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИЯ – библиографические данные, описания и их перечни.

БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ – совокупность библиографических сведений о документе, приведенных по установленным правилам и предназначенных для его идентификации и общей характеристики.

БИЗНЕС ДЛЯ БИЗНЕСА (BUSINESS-TO-BUSINESS, B2B) – сектор рынка, ориентированный на организацию работы с контрагентами и партнерами в процессе производства и продажи товаров или услуг. В данный сектор входят

ру және шоттар жасау үшін сұратушы тарапқа кредиттік карточкаларының нөмірін тікелей беру механизмін қамтамасыз ете отырып, сатып алушыларды қорғайды.

АЙҚЫН КӨРСЕТПЕУ АРҚЫЛЫҚ АУҢСІЗДІК ОРНАТУ (SECURITY THROUGH OBSCURITY) – жүйенің қауіпсіздігін бұркемелеу жолымен қамтамасыз ету.

ӘНГІМЕЛЕСУ (CHAT) – онлайн режимінде досыңызбен сөйлесуіңіз.

БИБЛИОГРАФИЯЛЫҚ АҚПАРАТ – библиографиялық деректер, сипаттамалар және олардың тізімдемелері.

БИБЛИОГРАФИЯЛЫҚ СИПАТТАУ – құжат туралы белгіленген ережелер бойынша берілген және оларды сәйкестендіру мен жалпы сипаттамасы үшін арналған библиографиялық мәліметтер жиынтығы.

БИЗНЕС ҮШІН БИЗНЕС (BUSINESS-TO-BUSINESS, B2B) – тауарлар немесе қызметтер өндіру және сату процесіндегі контрагенттермен және әріптестермен жұмысты ұйымдастыруға бағытталған нарық секторы. Бұл секторға

все торговые отношения между различными фирмами, организация поставок, продаж, согласование контрактов и планов. Под системами B2B понимают: 1) Procurement Systems – системы связи потребителей продукции с производителями, покупателей с продавцами. Как правило, в этих системах покупателями и продавцами выступают юридические лица и, как правило, существуют в той или иной мере развитые бэк-офисные системы; 2) Supply Chain Management – обеспечивает предприятию бесперебойную информацию о поставках и логистику всех контрагентов для основного производства. Обычно предприятия начинают свою деятельность в секторе B2B с создания собственного вертикального портала.

БИЗНЕС ДЛЯ ПОТРЕБИТЕЛЯ (BUSINESS-TO-CUSTOMER, B2C) – сектор рынка, ориентированный на работу с потребителями товаров или услуг. В сектор B2C входят электронные магазины, организации, торгующие продукцией

түрлі фирмалар арасындағы барлық сауда қатынастары, жеткізіп беруді ұйымдастыру, келісім шарттар мен жоспарларды жөнінде келісу кіреді. B2B жүйелері ретінде мыналар танылады: 1) Procurement Systems – өнімді тұтынушылардың өндірушілермен, сатып алушылардың сатушылармен байланыс жүйелері. Әдетте, бұл жүйелерде сатып алушылар мен сатушылар заңды тұлғалар болып табылады және әдетте белгілі бір дәрежеде дамыған бэк-офисті жүйелер болады; 2) Supply Chain Management – кәсіпорынға жеткізілетін тауарлар туралы толассыз ақпараттар мен негізгі өндіріс үшін барлық контрагенттердің логистикасын қамтамасыз етеді. Әдетте кәсіпорындар B2B секторындағы өзінің қызметін жеке вертикальді порталын құрудан бастайды.

ТҰТЫНУШЫЛАР ҮШІН БИЗНЕС (BUSINESS-TO-CUSTOMER, B2C) – тауарлар мен қызметтерді тұтынушылармен жұмыс істеуге бағытталған нарық секторы. B2C секторына электронды дүкендер, өнімдерін Интернет арқылы

через Интернет непосредственно для потребителей и др.

БИЗНЕС-РЕШЕНИЕ (В ИНТЕРНЕТЕ) (BUSINESS SOLUTIONS) – система, обеспечивающая функционирование бизнеса, вся деятельность которого основана на интернет-технологиях (порталы, каталоги, интернет-СМИ, электронные магазины, электронные аукционы и др.).

БИОЛОГИЧЕСКАЯ ИНФОРМАТИКА (BIOLOGICAL INFORMATICS) – наука, изучающая общие закономерности и особенности реализации информационных процессов в биосфере – живых организмах и растениях. Раздел фундаментальной информатики, получивший развитие в конце XX века.

БИОНИКА (BIONICS) – прикладная наука о применении в технических устройствах и системах (в частности в системах искусственного интеллекта) принципов, свойств, функций и структур живой природы. Интернет, является самоорганизующейся системой, во многом «повторяет» эволюцию живых организмов.

тұтынушыларға тікелей сата-тын ұйымдар және т.б. кіреді.

БИЗНЕС-ШЕШІМ (ИНТЕРНЕТТЕ) (BUSINESS SOLUTIONS) – бизнестің қызмет етуін қамтамасыз ететін жүйе, оның барлық іс-әрекеті Интернет-технологияларға (порталдар, тізімдер, Интернет-БАҚ, электронды дүкендер, электронды аукциондар және т.б.) негізделген.

БИОЛОГИЯЛЫҚ ИНФОРМАТИКА (BIOLOGICAL INFORMATICS) – ақпараттық процестердің биосферада – тірі организмдер мен өсімдіктерде іске асуының ортақ заңдылықтары мен ерекшеліктерін зерттейтін ғылым. XX ғасырдың соңында дамыған іргелі информатиканың бөлімі.

БИОНИКА (BIONICS) – техникалық құрылғылар мен жүйелерде (соның ішінде, жасанды интеллект жүйелерінде) тірі табиғаттың қағидаттары, қасиеттері, қызметтері мен құрылымдарын пайдаланатын қолданбалы ғылым. Интернет өздігінен ұйымдасатын жүйе болып табылады және көп жағынан тірі организмдер эволюциясын «қайталайды».

БИТ (BIT) – наименьшая единица представления информации в информационных системах. Термин является аббревиатурой выражения «binary digit» (двоичный разряд). Всегда представляется сочетанием чисел – 0 и 1.

БИТ В СЕКУНДУ (BITS PER SECOND, BPS) – единица измерения скорости передачи (компьютерной обработки) информации с учетом всех передаваемых битов данных, как полезной, так и служебной информации. Для измерения скорости передачи только полезной информации используется показатель «символы в секунду» (characters per second, cps).

БОГИ (NET.GOD) – те, кто «на проводе» с самого начала, кто знает все и кто все это делал.

БОД (BACK DOOR – TRAPDOOR BAUD) – единица скорости передачи информации, импульс, секунду, причем импульсы равны по амплитуде. Один бод равняется одному биту в секунду.

БИТ (BIT) – ақпараттық жүйелерде ақпараттар берудің ең кіші бірлігі. Термин «binary digit» (екілік разряд) деген сөз тіркесінің қысқарған нұсқасы (аббревиатурасы) болып табылады. Әрдайым мына сандардың – 0 және 1 үйлесуінен тұрады.

СЕКУНД ІШІНДЕГІ БИТ (BITS PER SECOND, BPS) – ақпаратты жіберу (компьютерлік өңдеу) жылдамдығының өлшем бірлігі, барлық жіберілетін деректер биттері: пайдалысы да, қызметтік ақпараттар да есептеледі. Тек пайдалы ақпараттардың жіберілу жылдамдығын өлшеу үшін «секунд ішіндегі символдар» (characters per second, cps) көрсеткіші қолданылады.

ҚҰДАЙЛАР (NET.GOD) – әуелден «желідегілер», бәрін біліп, осының бәрін бұрында жасағандар.

БОД (BACK DOOR – TRAPDOOR BAUD) – ақпарат жіберу жылдамдығының бірлігі, секунд ішіндегі импульс, импульстар амплитудалары бойынша тең болуы керек. Бір бод секунд ішіндегі бір битке тең.

БОД (BAUD) – с некоторой точностью можно сказать, что это скорость передачи данных в единицах измерения (бит/сек), или, проще говоря, скорость, с которой Ваш модем передает данные. Для одной буквы или знака необходимо восемь бит. Модемы редко передают данные в точности с той же скоростью, какая указана для них в бодах, из-за вычислительных и других проблем. Более дорогостоящие модемы используют такие системы, которые могут исправлять эти ошибки или сжимать данные для ускорения передачи.

БОФФИН (BOFFIN) – термин, использовавшийся во времена второй мировой войны для обозначения людей, подобных хакерам, которые стремились понять, как устроен этот мир, и использовали свои знания на благо этого мира.

БРАНДМАУЭР (FIREWALL) – жаргонный термин, ставший популярным у сетевых администраторов, благодаря книге «Брандмауэры и безопасность в Internet». В автомобильной промышленности брандмауэр

– біршама нақтылықпен бұл мәліметтер берудің (бит/сек) өлшем бірліктеріндегі жылдамдығы деп айтуға болады, немесе, басқаша айтқанда, Сіздің модеміңіздің мәліметтерді беру жылдамдығы. Бір әріп немесе белгі үшін сегіз бит қажет. Есептеудегі және басқа да мәселелерге байланысты модемдердің мәліметтерді бодтарда көрсетілгендей нақтылықпен беруі сирек. Қымбатырақ тұратын модемдер бұл қателерді түзете алатын немесе мәліметтер беруді жылдамдату үшін оларды сығымдай алатын жүйелер қолданады.

БОФФИН (BOFFIN) – хакерлер сияқты осы әлем қалай құрылғанын білуге ұмтылып, өз білімдерін осы әлем игілігіне жұмсаған адамдарға қатысты екінші дүниежүзілік соғыс кезінде қолданылған термин.

БРАНДМАУЭР (FIREWALL) – «Брандмауэры и безопасность в Internet» кітабының арқасында желілік администраторлар арасында кеңінен таралған жаргондық термин. Автомобиль өндірісінде брандмауэр деп қоз-

ром называют устройство, предотвращающее распространение пламени в пассажирский салон в случае пожара в отсеке двигателя. Соответственно брандмауэры в сетях служат для предотвращения несанкционированного доступа извне.

БРОУЗЕР (BROWSER) – программа навигации и просмотра сети Web. Графические программы просмотра, такие, как Netscape Navigator, предусматривают работу с более информативными и выразительными звуковыми и графическими данными, а не с простыми текстовыми сообщениями.

БРЭНД (BRAND) – защищенный законодательно продукт, компания (её название) или концепция, выделенные общественным сознанием. Набор идентификаторов, позволяющих потребителю отличить товар конкретного производителя. Кроме того брэнд включает в себя еще и отношение потребителей к торговой марке, то, что принято называть «брэнд имидж». В переводе с английского «to brand» означает «оставлять неизгладимое впечатление».

ғалтқыш бөлігінде өрт болған жағдайда жалынның жолаушылар салонына таралуына жол бермейтін құрылғыны атайды. Сәйкесінше желілердегі брандмауэрлер сырттан рұқсатсыз қатынаулардың алдын алу үшін қызмет етеді.

БРОУЗЕР (BROWSER) – навигациялау және Web желілерді қарау бағдарламасы. Netscape Navigator сияқты графикалық қарау бағдарламалары, қарапайым мәтіндік деректермен емес, олардан гөрі ақпараттық және көрнекі дыбыстық, графикалық мәліметтермен жұмыс істеуді көздейді.

БРЭНД (BRAND) – қоғамдық сана арқылы ажыратылып алынған, заңнамалық жолмен қорғалатын өнім, компания (оның аты) немесе тұжырымдама. Тұтынушыға нақты бір өндірушінің тауарын ажыратуға мүмкіндік беретін бірдейлендіргіштер жинағы. Сондай-ақ брэнд тұтынушылардың сауда белгісіне деген көзқарасын да қамтиды, ол – «брэнд имидж» деп аталады. Ағылшын тілінен аударғанда «to brand» «өшпес әсер қалдыру» дегенді білдіреді.

БУЙКОВАЯ СТАНЦИЯ – буй или система буюв с автоматическими океанографическими и метеорологическими приборами, размещенными непосредственно на бую или на буйрепе на различных горизонтах.

БЫЛО (WAS) – еси автор продолжает дискуссию в группе новостей или личной переписке, но хочет сменить subject, то он указывает старый subject после данной метки, чтобы сориентировать остальных участников обсуждения.

БУЙЛІК СТАНСА – түрлі көкжиектердегі буйларда тікелей немесе буйрепте орналасқан, океанографиялық және метеорологиялық автоматты аспаптары бар буйлар немесе буйлар жүйесі.

БОЛҒАН (WAS) – егер автор жаңалықтар тобында немесе жеке хат алмасуында пікірталасты жалғастыра отырып, бірақ subject өзгерткісі келсе, онда ол басқа талқылауға қатысушыларды бағыттау үшін осы белгіден кейін ескі subject көрсетеді.

В

ВАНДАЛ (VANDAL) – кракер, уничтожающий файлы, разрушающий системы и т. п.

ВАРИАНТ – одно из альтернативных решений, разработанных с одинаковыми условиями поставленной задачи.

ВВОД ДАННЫХ – процесс передачи данных от внешней памяти или от внешнего оборудования во внутреннюю память.

ВЕБ-ДИЗАЙН – частный случай промышленного дизайна. Вид художественно-проектной

ВАНДАЛ (VANDAL) – файлдарды жоюшы, жүйелерді және т.б. бұзушы кракер.

НҮСҚА – шарттары бірдей қойылған міндеттер бойынша жасалған балама шешімдердің бірі.

ДЕРЕКТЕРДІ ЕНГІЗУ – сыртқы жадтан немесе сыртқы жабдықтан ішкі жадқа деректер жіберу процесі.

ВЕБ-ДИЗАЙН – өнеркәсіптік дизайнның ішіндегі жеке түрі. Веб-ресурстарды құру және

деятельности, направленный на создание и обеспечение удобства использования веб-ресурсов.

ВЕБ-ДОКУМЕНТ – текстовый файл с расширением .html или .htm .

ВЕБ-КОЛЬЦО – сайты сходной тематики, объединенные взаимными ссылками. При одном из вариантов организации, веб-кольцо имеет в своем составе «головной» ресурс с размещенной на нем базой данных участников. На сайтах участников при этом размещаются ссылки не на другие сайты, а на эту базу. Эффективный инструмент для поиска информации и продвижения контент-ресурсов.

ВЕБ-ПРИЛОЖЕНИЕ – частный случай программного приложения.

ВЕБ-САЙТ (WEB SITE) – совокупность веб-страниц, объединенных по смыслу, имеющих общую структуру и навигацию.

ВЕБ-САЙТ, ВИДЫ – 1) домашние странички пользователей (не путать с домашней страничкой веб-сайта или home-page...); 2) информаци-

колдану қолайлылығын қамтамасыз етуге бағытталған көркемдік-жобалық қызмет түрі.

ВЕБ-ҚҰЖАТ – .html немесе .htm кеңейтілімі бар мәтіндік файл.

ВЕБ-САҚИНА – өзара сілтемелер арқылы біріккен, ұқсас тақырыптағы сайттар. Ұйымдастырудың бір нұсқасында веб-сақина өз құрамына қатысушылардың дерекқоры орналастырылған «басты» ресурсты да қамтыған. Қатысушылардың сайттарында бұл жағдайда басқа сайттарға емес, осы қорға сілтеме орналастырылады. Ақпарат іздеу және контент-ресурстарды алға жылжыту үшін тиімді құрал болып табылады.

ВЕБ-ҚОСЫМША – бағдарламалық қосымшаның жеке бір түрі.

ВЕБ-САЙТ (WEB SITE) – ортақ құрылым мен навигацияға ие мағынасы бойынша байланыстырылған веб-парақтар жиынтығы.

ВЕБ-САЙТ, ТҮРЛЕРІ – 1) пайдаланушылардың үй беттері (веб-сайттың немесе home-page... үй беттерімен шатастырмаңыз); 2) ақпараттық (кон-

онные (контент) сайты и порталы; 3) сайты электронной коммерции; 4) представительские сайты веб-разработчиков.

ВЕБ-СЕРВЕР (сервер WWW) – сервер, предназначенный для представления взаимосвязанной мультимедийной информации и содержимого баз данных в Интернет.

ВЕБ-СТРАНИЦА (PAGE) – документ, снабженный уникальным адресом, который можно открыть и посмотреть с помощью браузера. Страницы составляют WWW. Как правило, это мультимедийные документы, включающие текст, графику, звук, видео или анимацию, а также гиперссылки на другие документы. Как и всякий документ веб-страница должна иметь заголовок, который заключается между двумя составляющими тега HEAD. Заголовок (не путать с названием - TITLE) включает в себя название документа, а также заголовочные и выходные данные.

ВЕБ-УЗЕЛ КОММЕРЧЕСКИЙ – виртуальное представительство коммерческой компании в сети Интернет.

тент) сайттар мен порталдар; 3) электронды коммерция сайттары; 4) веб-әзірлеушілердің өкілдік сайттары.

ВЕБ-СЕРВЕР (сервер WWW) – өзара байланысқан мультимедиялық ақпараттарды және дерекқорлардың мазмұнын Интернет арқылы таныстыруға арналған сервер.

ВЕБ-БЕТТЕР (PAGE) – бірегей мекенжаймен қамтамасыз етілген құжат, оны ашып, браузердің көмегімен қарап шығуға болады. Беттер WWW құрайды. Әдетте бұлар мәтін, графика, дыбыс, бейне немесе анимация, сондай-ақ басқа құжаттарға гиперсілтемелерді қамтитын мультимедиялық құжаттар. Кез келген құжат сияқты веб-беттің де тақырыбы болуы керек, ол HEAD тега екі құрамдас бөлшектерінің арасында тұрады. Тақырып (TITLE атауымен шатастырмаңыз) құжаттың атын, сондай-ақ тақырыптық және баспа деректерінен тұрады.

КОММЕРЦИЯЛЫҚ ВЕБ-ТОРАП – Интернет желісіндегі коммерциялық компанияның виртуальді кеңістігі.

ВЕБ-УЗЕЛ КОММЕРЧЕСКИЙ, ТИПЫ – 1) рекламный узел. Содержит информацию о компании, общие сведения предоставляемых товарах и услугах, контактную информацию; 2) маркетинговый узел. Содержит подробную информацию о товарах и услугах., прайс-листы и т.п.; 3) торговый узел. Обеспечивает продажу товаров и услуг через Интернет.

ВЕРИФИКАЦИЯ (VERIFICATION) – 1) установление соответствия принятой и переданной информации с помощью логических методов; 2) проверка информации на истинность, теоретической концепции на научность.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ЧЕЛОВЕКА С КОМПЬЮТЕРОМ (HUMAN-COMPUTER INTERACTION) – научно-исследовательское направление, изучающее процессы, происходящие в «человеко-машинной» информационной системе.

ВИДЕОВВОД (VIDEO ASINPUT) – устройство, обеспечивающее физическое взаимодействие пользователя с

КОММЕРЦИЯЛЫҚ ВЕБ-ТОРАП, ТИПТЕРІ – 1) жарнамалық торап. Компания туралы ақпаратты, ұсынылатын тауарлар мен қызметтер туралы жалпы мәліметтерді, нақты ақпараттарды қамтиды; 2) маркетингтік торап. Тауарлар мен қызметтер туралы жан-жақты ақпараттарды, прайс-парақтарды және т.б. қамтиды; 3) саудасаттық торабы. Интернет арқылы тауарлар мен қызметтер сатуды қамтамасыз етеді.

ВЕРИФИКАЦИЯ (VERIFICATION) – 1) логикалық әдістер арқылы қабылданған және жіберілген ақпараттардың сәйкестігін анықтау; 2) ақпараттың ақиқаттығын, теориялық тұжырымдаманың ғылымилығын тексеру.

АДАМНЫҢ КОМПЬЮТЕРМЕН ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУІ (HUMAN-COMPUTER INTERACTION) – «адамдық-машиналық» ақпараттық жүйеде өтіп жатқан процестерді зерттейтін ғылыми-зерттеу бағыты.

БЕЙНЕЕНГІЗГІШ (VIDEO ASINPUT) – көңіл көтеру және іскерлік бағдарламалармен және Интернет ресурстарымен

персональным компьютером в ходе работы с развлекательными и деловыми программами и ресурсами Интернета. Данная перспективная технология по существу «погружает» человека в виртуальный мир.

ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ (VIDEO CONFERENCING) – методология проведения совещаний и дискуссий между группами удаленных пользователей с исполнением трансляции изображения в среде Интернет.

ВИРТУАЛЬНАЯ РЕАЛЬНОСТЬ (VIRTUAL REALITY) – 1) технология информационного взаимодействия, реализующая с помощью комплексных мультимедиа-операционных сред иллюзию непосредственного вхождения и присутствия в реальном времени в стереоскопически представленном «экранном мире»; 2) мнимый мир, создаваемый в воображении пользователя.

ВИРТУАЛЬНОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ (VIRTUAL CORPORATION) – сообщество географически разделенных работников, которые взаимодействуют в процессе труда, используя в основном или исключительно

жұмыс барысында пайдаланушының жеке компьютерімен физикалық тұрғыда әрекеттесуін қамтамасыз ететін құрылғы. Осы болашағы зор технология шын мәнісінде адамды виртуальді әлемге «батырады».

БЕЙНЕКОНФЕРЕНЦИЯ (VIDEO CONFERENCING) – қашықтағы пайдаланушылар топтары арасында кеңестермен пікірталастар өткізу әдіснамасы, кескіннің трансляциясы Интернет ортада орындалады.

ВИРТУАЛЬДІ ШЫНДЫҚ (VIRTUAL REALITY) – 1) ақпараттық өзара әрекеттесу технологиясы, кешенді мультимедиа-операциялық орта көмегімен стереоскопиялық түрде көрсетілетін «экрандық әлемге» тікелей кіру және шынайы уақыт ішінде болу елесін (иллюзиясын) жүзеге асырады; 2) пайдаланушының елестерінде жасалатын жорамал (алдамшы) әлем.

ВИРТУАЛЬДІ КӘСІПОРЫН (VIRTUAL CORPORATION) – географиялық тұрғыдан жан-жақтағы жұмыскерлер қауымдастығы, олар еңбек барысында коммуникацияның негізінен немесе тек қана электронды

электронные средства коммуникаций.

ВИРТУАЛЬНЫЙ ОФИС (VIRTUAL OFFICE) – интернет-ресурс, или его часть, позволяющие географически разобщенным сотрудникам компании, взаимодействовать посредством единой системы для обмена, хранения, обработки и передачи информации и управляющих воздействий.

ВИРУСЫ – программы или фрагменты программ, причиняющие огромный вред. «Прицепившись» к другим программам или файлам, они искажают информацию, удаляют файлы и т.п.

ВЛАДЕЛЕЦ ИНФОРМАЦИИ (OWNER OF INFORMATION) – субъект, в непосредственном ведении которого в соответствии с законом находится информация.

ВЛАДЕЛЕЦ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ, ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ, ТЕХНОЛОГИЙ И СРЕДСТВ ИХ ОБЕСПЕЧЕНИЯ – субъект, осуществляющий владение и пользование указанными объектами и реализующий полномочия распо-

судителей пайдаланып өзара әрекеттеседі.

ВИРТУАЛЬДІ КЕҢСЕ (VIRTUAL OFFICE) – географиялық жан-жақтағы компания қызметкерлеріне ақпараттар алмасу, сақтау, өңдеу және басқарушылық әсерлердің біртұтас жүйесінің көмегімен әрекеттесуге мүмкіндік беретін Интернет-ресурс немесе оның бір бөлігі.

ВИРУСТАР – өте зор зиян келтіретін бағдарламалар немесе бағдарламалар үзінділері. Басқа бағдарламаларға немесе файлдарға «жабысып алып», олар ақпаратты бұрмалайды, файлдарды және т.б. жояды.

АҚПАРАТ ИЕСІ (OWNER OF INFORMATION) – заңға сәйкес оның тікелей иелігінде ақпарат болатын субъект.

АҚПАРАТТЫҚ РЕСУРСТАР, АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕР, ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ИЕСІ – аталған объектілерді иелену және пайдалануды жүзеге асыратын және заңмен белгіленген шекте иелену

ряжения в пределах, установленных законом.

ВНЕШНИЕ УГРОЗЫ ИНТЕРНЕТ – угрозы, имеющие неблагоприятные последствия для пользователей. Различают внешние технологические и социальные угрозы. Технологические угрозы: медленные каналы; нерациональные методы подключения к сети; привнесенные вирусы; информационный «потоп» и т.д. Социальные угрозы: воздействие на физическое и психическое здоровье пользователей; воздействие на индивидуальное сознание человека; информационный террор и криминал; тенденция к представлению материалов на английском языке и др.

ВНЕШНЯЯ ПАМЯТЬ – память, не имеющая постоянной связи с вычислительной машиной, в которой данные записаны в доступной для ЭВМ форме.

ВНУТРЕННИЕ УГРОЗЫ ИНТЕРНЕТ – угрозы, имеющие неблагоприятные последствия для состояния и развития самого сетевого информационного пространства. К ним относятся: информационный коллапс из-за перегруженности

өкілеттігін іске асырушы субъект.

ИНТЕРНЕТТІҢ СЫРТҚЫ ҚАУІПТЕРІ – пайдаланушыларға жағымсыз салдарлары болатын қауіптер. Сыртқы технологиялық және әлеуметтік қауіптер болып бөлінеді. Технологиялық қауіптер: баяу жұмыс істейтін арналар; желіге қосылудың ұтымсыз әдістері; кіріп кеткен вирустар; ақпараттық «тасқын» және т.б. Әлеуметтік қауіптер: пайдаланушылардың физикалық және психикалық денсаулығына әсер ету; адамның жеке санасына әсер ету; ақпараттық террор және криминал; материалдарды ағылшын тілінде беру үрдісі және т.б.

СЫРТҚЫ ЖАД – деректер ЭЕМ үшін түсінікті түрде жазылған есептеуіш машинамен тұрақты байланысы жоқ жад.

ИНТЕРНЕТТІҢ ІШКІ ҚАУІПТЕРІ – желілік ақпараттық кеңістіктің тікелей өзінің жағдайы мен дамуына жағымсыз салдары болатын қауіптер. Оларға: жүйенің артық жүктелуі салдарынан туындайтын ақпараттық коллапс; хакер-

системы; атаки хакеров с целью уничтожения или искажения информации, блокирования узлов и «обходных маршрутов» трафика; случайные или преднамеренные аварии коммуникационных каналов; несовершенство информационно-поисковых систем; «моральное» старение протоколов и др.

ВНУТРЕННИЙ ТЕЛЕФОН (I N T E R O F F I C E T E L E P H O N E) – телефон, которому нельзя позвонить во «внешний мир».

ВНУТРЕННИЙ ФОРМАТ – формат локальной (т.е. каждой отдельно взятой) автоматизированной системы.

ВСЕМИРНАЯ ПАУТИНА (ВЭБ) (WORLD WIDE WEB, WWW OR WEB) – ведущее и наиболее популярное приложение в Интернете, позволяющее получать доступ к огромному массиву информации и найти сведения по заданной тематике независимо от места их расположения. Удобство пользования Вэб обеспечивает гиперсреда, наглядность – интерактивные мультимедийные средства.

лердің ақпараттарды жою немесе бұрмалау, тораптарды және трафиктің «айналма бағдарғыларын» бұғаттау мақсатында шабуылдары; коммуникациялық арналардағы кездейсоқ немесе әдейі жасалған авариялар; ақпараттық-іздеу жүйелерінің жетілмегендігі; хаттамалардың «моральдық» тұрғыдан ескіруі және т.б. жатады.

ІШКІ ТЕЛЕФОН (INTER-OFFICE TELEPHONE) – «сыртқа» қоңырау шалуға болмайтын телефон.

ІШКІ ФОРМАТ – жергілікті (яғни, әрбір жеке алынған) автоматтандырылған жүйенің форматы.

ҒАЛАМТОП (ВЭБ) (WORLD WIDE WEB, WWW OR WEB) – Интернеттегі жетекші және аса танымал қосымша, ол өте мол ақпараттарға қол жеткізуге және берілген тақырып бойынша, олардың орналасқан орнына тәуелсіз, мәліметтер алуға мүмкіндік береді. Вэбті пайдаланудың қолайлылығын гиперорта, көрнекілігін – интерактивті мультимедиялық құралдар қамтамасыз етеді.

ВХОД, НАЧАЛО СЕАНСА СВЯЗИ (LOGIN) – получение доступа к компьютеру после ввода имени и пароля.

ВХОДНОЙ ДОКУМЕНТ – документ, составленный по определенной форме и содержащий данные, предназначенные для ввода в ЭВМ.

ВХОДНОЙ ПОТОК – последовательность документов и данных, поступающих для ввода в систему.

ВХОДНОЙ ФАЙЛ – файл, содержащий вводимые данные.

ВЫДЕЛЕННАЯ ЛИНИЯ (DEDICATED LINE) – линия связи (канал передачи данных), установленная постоянно или на длительное время. Такой канал может называться также арендуемым (leased), т.к. оборудование обычно принадлежит телекоммуникационным компаниям и сдается ими в аренду для исключительного пользования.

ВЫДЕЛЕННЫЙ КАНАЛ (ЛИНИЯ) СВЯЗИ – канал или линия связи (в том числе – телефонной), постоянно закрепленные за источниками

ЕНУ, БАЙЛАНЫС СЕАНСЫНЫҢ БАСЫ (LOGIN) – аты мен парольді енгізгеннен кейін компьютерге қатынау мүмкіндігі.

ЕНГІЗІЛЕТІН ҚҰЖАТ – белгілі бір нысанда құрастырылған және ЭЕМ-ге енгізуге арналған деректерден тұратын құжат.

ЕНГІЗІЛЕТІН АҒЫС – жүйеге енгізілу үшін келіп түсетін құжаттар мен деректердің реттілігі.

ЕНГІЗІЛЕТІН ФАЙЛ – енгізілетін деректерден тұратын файл.

БӨЛІНІП БЕРІЛГЕН ЖЕЛІ (DEDICATED LINE) – тұрақты немесе ұзақ уақытқа орнатылған байланыс желісі (деректер жіберу арнасы). Мұндай арна сондай-ақ жалға алынған (leased) деп те аталады, өйткені әдетте жабдықтар телекоммуникациялық компанияларға тиесілі болады және оларға тек қана жеке пайдалануға жалға беріледі.

БАЙЛАНЫСТЫҢ ЕНШІЛ АРНАСЫ (ТІЗБЕГІ) – ақпараттарды жіберу және қабылдау көздеріне тұрақты түрде берілген байланыс арнасы немесе

передачи и приема информации.

ВЫСЛЕЖИВАНИЕ (TRACKING) – использование системных журналов и т. п. для отслеживания хакеров.

ВЫХОДНОЙ ДОКУМЕНТ – документ, являющийся носителем результатов обработки данных ЭВМ. Документ, формируемый автоматизированной системой и выданный системными средствами вывода.

ВЫЧИСЛИТЕЛЬНАЯ СЕТЬ, СЕТЬ ЭВМ – единый комплекс, включающий территориально рассредоточенную систему ЭВМ и их терминалов, объединенных в единую систему средствами связи, коммутационным оборудованием, программным обеспечением и протоколами для решения информационных, управленческих, вычислительных и (или) других задач.

ВЭБ-САЙТ (WEB SITE) – совокупность вэб-страниц, объединенных по смыслу и навигационно.

тизбегі (соның ішінде – телефондық).

ІЗ КЕСУ (TRACKING) – хакерлердің ізін кесу үшін жүйелік журналдарды және т.б. пайдалану.

ШЫҒАРЫЛАТЫН ҚҰЖАТ – ЭЕМ деректерді өңдеуі нәтижелерін тасымалдаушы болып табылатын құжат. Автоматтандырылған жүйе қалыптастыратын және шығарудың жүйелік құралдары берген құжат.

ЕСЕПТЕУІШ ЖЕЛІ, ЭЕМ ЖЕЛІСІ – байланыс құралдары, коммутациялық жабдықтар, бағдарламалық қамтамасыз ету және ақпараттық, басқарушылық, есептеуіштік және (немесе) басқа да міндеттерді шешуге арналған хаттамалармен біртұтас жүйеге біріккен ЭЕМ мен олардың терминалдарының аумақтық жағынан бытыраңқы жүйесін қамтитын біртұтас кешен.

ВЭБ-САЙТ (WEB SITE) – мағынасы және навигациясы бойынша біріктірілген вэб-беттердің жиынтығы.

Г

ГЕНЕРАТОР ТОНОВ (TONE GENERATOR) – прибор для генерации тонов, необходимых для задействования телефона; состоит из акустического соединителя и телефонной клавиатуры.

ГЕОГРАФИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА (ГИС) – комплекс программных, информационных и технических средств, ориентированных на поддержку, обработку и выдачу картографических и связанных с ними данных в текстовой, табличной, иллюстративной и др. формах.

ГИПЕРМЕДИА (HYPER-MEDIA) – вне мира WWW чаще употребляется термин «мультимедиа». Характеризует интеграцию аудио, видео, графических и текстовых данных в системе Web.

ГИПЕРСВЯЗЬ – 1) связь между записями в документе или различными документами, реализующая гипертекст. Место связи выделяется каким-либо образом (например, цветом, шрифтом и т.д.); 2) программа,

ТОН ГЕНЕРАТОРЫ (TONE GENERATOR) – телефонды іске қосу үшін қажетті, тондарды генерациялайтын аспап; акустикалық жалғастырушы мен телефон пернетақтасынан тұрады.

ГЕОГРАФИЯЛЫҚ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕ (ГАЖ) – картографиялық және солармен байланысты деректерді мәтіндік, кестелік, иллюстрацияланған және т.б. нысандарды қолдауға, өңдеуге және шығаруға бағытталған бағдарламалық, ақпараттық және техникалық құралдар кешені.

ГИПЕРМЕДИА (HYPER-MEDIA) – WWW әлемінен тыс жерлерде көбіне «мультимедиа» термині қолданылады. Web жүйесінде аудио, бейне, графикалық және мәтіндік деректердің шоғырлануын сипаттайды.

ГИПЕРБАЙЛАНЫС – 1) құжаттағы немесе гипермәтін түзетін түрлі құжаттардағы жазбалар арасындағы байланыс. Байланысу орны қандай да бір түрде (мысалы, түспен, шрифтпен және т.б.) ажыратылып

обеспечивающая гипер-
связь.

ГИПЕРСРЕДА (HYPER-MEDIA) – технология представления любых видов информации в виде относительно небольших блоков, ассоциативно связанных друг с другом посредством гипертекстовых технологий.

ГИПЕРССЫЛКИ (HYPERLINKS), ССЫЛКИ (LINKS) – слова на страницах всемирной паутины, выделенные подчеркиванием или цветом и отсылающие к другим главным страницам или web-узлам.

ГИПЕРТЕКСТ (HYPER-TEXT) – 1) принцип организации информационно-поисковых массивов, при котором отдельные информационные элементы связаны между собой ассоциативными отношениями, обеспечивающими быстрый поиск необходимой информации и (или) просмотр взаимосвязанных указанных отношениями данных. Средством организации связей в гипертексте и ориентации в нем является навигатор; 2) СУБД, реализующая гипертекст.

көрсетіледі; 2) гипербайланысты қамтамасыз ететін бағдарлама.

ГИПЕРОРТА (HYPER-MEDIA) – ақпараттардың кез келген түрін бір бірімен гипермәтіндік ассоциативті түрде байланысқан салыстырмалы түрде шағын блоктар түрінде беретін технология.

ГИПЕРСІЛТЕМЕЛЕР (HYPERLINKS), СІЛТЕМЕЛЕР (LINKS) – асты сызылып немесе басқа түске боялып көрсетілетін және басқа да басты беттерге немесе web-тораптарға сілтейтін ғаламтор беттеріндегі сөздер.

ГИПЕРМӘТІН (HYPER-TEXT) – 1) жекелеген ақпараттық элементтері өзара ассоциативтік қатынастармен байланысты болатын, сол арқылы қажетті ақпаратты жылдам іздеуді және (немесе) осы қатынастармен өзара байланысты деректерді қарауды қамтамасыз ететін ақпараттық-іздеу жиымын ұйымдастыру қағидаты. Гипермәтіндегі байланыстарды ұйымдастыру және онда бағдарлану құралы навигатор болады; 2) гипермәтін түзетін ДҚБЖ.

ГЛАВНАЯ (ВЕДУЩАЯ, ЦЕНТРАЛЬНАЯ) ЭВМ, ХОСТ – 1) в многомашиных вычислительных комплексах – ЭВМ, осуществляющая управление другими ЭВМ, организацию работ в системе (вычислительной сети) и производящая основную обработку информации; 2) в телекоммуникационных вычислительных сетях – ЭВМ, обеспечивающая обслуживание сети, передачу сообщений и выполнение программ, связанных с дополнительными функциями или задачами.

ГЛАВНАЯ СТРАНИЦА (HOME PAGE) – первая страница веб-узла, которая появляется на терминале после загрузки программы браузером. Как правило, несет основную презентационную и навигационную нагрузку.

ГЛАВНАЯ, ИЛИ ДОМАШНЯЯ, СТРАНИЦА (HOMEPAGE) – первая страница веб-узла, на которой коротко раскрывается содержимое узла и указываются ссылки, помогающие перейти на другие его страницы.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ (GLOBALIZATION) – процесс интегра-

БАСТЫ (ЖЕТЕКШІ, ОРТАЛЫҚ) ЭЕМ, ХОСТ – 1) көпмашиналық есептеуіш кешендерде – басқа ЭЕМ-дерді басқаруды, жүйедегі (есептеуіш желісінің) жұмысты ұйымдастыруды және ақпаратты негізгі өңдеуден өткізетін ЭЕМ; 2) телекоммуникациялық есептеуіш желілерде – желіге қызмет көрсетуді, хабарларды жіберуді және қосалқы қызметтермен және міндеттермен байланысты бағдарламаларды орындауды қамтамасыз ететін ЭЕМ.

БАСТЫ БЕТ (HOME PAGE) – веб-тораптың бірінші беті, ол браузермен бағдарламаны қосқаннан кейін терминалда пайда болады. Әдетте, негізгі тұсаукесер және навигациялық қызметтерді атқарады.

БАСТЫ НЕМЕСЕ ҮЙ БЕТІ (HOMEPAGE) – web-тораптың бірінші беті, онда тораптың ішіндегілер қысқаша баяндалады және оның басқа беттеріне көшуге көмектесетін сілтемелер көрсетіледі.

ЖАҒАНДАНУ (GLOBALIZATION) – ақпараттық дәуір-

ции человечества и сфер его деятельности в ходе эволюции в информационную эпоху.

ГЛОБАЛЬНАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ИНФРАСТРУКТУРА – качественно новое информационное образование, начатое формироваться в 1995 году группой развитых стран мирового сообщества. По замыслу создателей она должна представлять собой интегрированную общемировую информационную сеть массового обслуживания населения планеты на основе интеграции глобальных и региональных информационно-телекоммуникационных систем, а также систем цифрового телевидения и радиовещания, спутниковых систем и подвижной связи.

ГЛОБАЛЬНЫЕ КОМПЬЮТЕРНЫЕ СЕТИ (WIDE AREA NETWORK, WAN) – сети, которые опоясывают весь земной шар, – например, сети крупных промышленных корпораций, имеющих филиалы в разных странах мира.

ГЛОБАЛЬНЫЕ СЕТИ (WIDE AREA NETWORK) – телекоммуникационные структуры, объединяющие локаль-

дегі эволюция барысында адам мен оның іс-әрекет салаларын интеграциялау процесі.

АУҚЫМДЫ АҚПАРАТТЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМ – 1995 жылы дүниежүзілік қоғамдастықтың бір топ дамыған елдері бастаған сапалық жағынан жаңа ақпараттық құрылым. Оны жасаушылардың ойынша ол ауқымды және өңірлік ақпараттық-телекоммуникациялық жүйелердің, сондай-ақ сандық телевидение мен радио, спутниктік жүйелер мен жылжымалы байланыстың интеграциялануы негізінде ғаламшардың тұрғындарына жалпы қызмет көрсететін дүниежүзілік ақпараттық желі болып табылады.

АУҚЫМДЫ КОМПЬЮТЕРЛІК ЖЕЛІЛЕР (WIDE AREA NETWORK, WAN) – бүкіл жер шарын айналдыра орап жатқан желілерді атайды, мысалы, әлемнің түрлі елдерінде филиалдары бар ірі өнеркәсіптік корпорациялардың желілері.

АУҚЫМДЫ ЖЕЛІЛЕР (WIDE AREA NETWORK) – ортақ байланыс хаттамалары, қосылу әдістері және мәлімет-

ные информационные сети, имеющие общий протокол связи, методы подключения и протоколы обмена данными. Каждая из глобальных сетей организовывалась для определенных целей, а в дальнейшем расширялась за счет подключения локальных сетей, использующих ее услуги и ресурсы.

ГЛУБОКОВОДНЫЕ НАБЛЮДЕНИЯ – наблюдения, выполненные комплектом приборов, одновременно опускаемых для океанографических измерений и отбора проб на заданных горизонтах.

«ГЛУПЫЙ» ТЕРМИНАЛ (DUMB TERMINAL) – устройство, предназначенное только ввода в компьютер и вывода из него. Сравнительно «интеллектуальный» терминал.

ГОРИЗОНТ НАБЛЮДЕНИЙ – глубина, на которой производятся измерения океанографических элементов или отбор проб.

ГОТОВНОСТЬ К ЭЛЕКТРОНИЗАЦИИ (ELECTRONIC READINESS) – термин, введенный Всемирным банком для обозначения готовности информационно-коммуника-

тер алмасу хаттамалары бар жергілікті ақпараттық желілерді біріктіретін телекоммуникациялық құрылымдар. Ауқымды желілердің әрқайсысы да белгілі бір мақсаттар үшін құрылды, ал кейінірек оның ресурстары мен қызметтерін пайдаланатын жергілікті желілердің қосылу есебінен кеңейе түсті.

ТЕРЕҢ СУДАҒЫ БАҚЫЛАУЛАР – океанографиялық өлшеулер жүргізу мен берілген көкжиектерде сынамалар алу үшін түсірілетін аспаптар топтамасымен орындалатын бақылаулар.

«АҚЫМАҚ» ТЕРМИНАЛ (DUMB TERMINAL) – тек компьютерге кіру мен одан шығуға арналған құрал. Салыстырмалы түрде «интеллектуалды» терминал.

БАҚЫЛАУЛАР КӨКЖИЕГІ – океанографиялық элементтерді өлшеу жүргізілетін немесе сынамалар алынатын терендік.

ЭЛЕКТРОНДАНУҒА ДАЙЫН БОЛУ (ELECTRONIC READINESS) – бір елдің, континенттің немесе бүкіл жер шарының ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымы-

ционной инфраструктуры страны, континента или всего земного шара к всеобщей электризации экономики.

ГРАФИЧЕСКАЯ БД – база данных, в которой хранятся графические данные.

ГРАФИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИЯ – сведения или данные, представленные в виде схем, эскизов, изображений, графиков, диаграмм, символов.

ГРАФИЧЕСКИЕ АКЦЕНТЫ (GRAPHICAL ACCENTS) – обобщающее наименование «рожиц», «смайликов», «улыбочек» - способов выражения эмоциональных состояний, своего рода “значков для эмоций”. Конструируются из имеющихся на клавиатуре символов без применения графических редакторов. Сопровождают как личную переписку посредством электронной почты, так и пересылку сообщений в группы новостей. Для понимания нужно мысленно повернуть их по часовой стрелке на 90 градусов. Типичными примерами являются :-) улыбка, ;-) подмигивание, ;-(грусть или злость.

ГРУППА НОВОСТЕЙ (NEWSGROUP) – тематичес-

ный экономиканың жалпы электрондануына дайын болуын білдіру үшін Дүниежүзілік банк енгізген термин.

ГРАФИКАЛЫҚ ДҚ – графикалық деректер сақталатын дерекқор.

ГРАФИКАЛЫҚ АҚПАРАТ – сұлбалар, эскиздер, бейнелер, кестелер, диаграммалар, символдар түрінде берілген мәліметтер немесе деректер.

ГРАФИКАЛЫҚ АКЦЕНТЕР (GRAPHICAL ACCENTS) – адамның көңіл-күйін білдіруге арналған «келбет», «смайликтер», «жымию» – «эмоциялар белгілері» дегендердің жалпылама ортақ атауы. Олар графикалық редакторларды қолданбай-ақ пернетақтадағы белгілерден құрастырылады. Электронды пошта арқылы жүретін жеке хаталмасуларда да, хабарларды жаңалықтар тобына жібергенде де қолданылады. Түсіну үшін оларды ойша сағат тілінің жүрісімен 90 градусқа бұру керек. Оларға мысал келтірсек :-) күлімсіреу, ;-) көз қысу, ;-(жабырқау немесе ашулану.

ЖАҢАЛЫҚТАР ТОБЫ (NEWSGROUP) – желілік қыз-

кий электронный бюллетень в сетевой службе, который слу-жит своего рода доской объявлений.

ГРУППОВЫЕ БЮДЖЕТЫ, БЮДЖЕТА ГРУППОВОГО ДОСТУПА (GROUP ACCOUNTS) – компьютерная директория или бюджет, защищенный паролями, принадлежащими группе пользователей.

меттегі тақырыптық электронды бюллетень, ол хабарлама-лар тақтасы ретінде қызмет атқарады.

ТОПТЫҚ ҚАТЫНАУ БЮДЖЕТИ, ТОПТЫҚ БЮДЖЕТТЕР (GROUP ACCOUNTS) – бір топ пайдаланушыларға тиісті парольдермен қорғалған компьютерлік директория немесе бюджет.

Д

ДЕМОДУЛЯЦИЯ (DEMODULATION) – процесс перевода аналогового сигнала в цифровой.

ДАЕМОН (DAEMON – DISK AND EXECUTION MONITOR) – программа, которая не запускается пользователем или программой пользователя, но дожидается определенных условий, после чего запускается сама.

ДАННЫЕ – сведения, полученные путем наблюдения, логических или арифметических операций, выполненных каким-либо блоком системы и которые представлены в форме, пригодной для обработки и передачи.

ДЕМОДУЛЯЦИЯ (DEMODULATION) – аналог-тық сигналды сандық сигналға айналдыру процесі.

ДАЕМОН (DAEMON – DISK AND EXECUTION MONITOR) – пайдаланушы немесе пайдаланушының бағдарлама-сы қоса алмайтын, бірақ белгілі бір шарттар орындалғаннан кейін өздігінен қосылатын бағдарлама.

ДЕРЕКТЕР – бақылау, логика-лық және арифметикалық опе-рациялар жолымен жүйенің қандай да бір блогы орындал-ған және өңдеу мен жіберуге жарамды нысанда алынған мәліметтер.

ДЕЗИНФОРМАЦИЯ (MISINFORMATION) – фактор целенаправленной передачи информации от одного объекта другому в ситуации, когда ее реализация оказывается целесообразной для первого и нецелесообразной для второго.

ДЕКОДИРОВАНИЕ – операция извлечения полезной информации из массива, перегруженного избыточными разрядами записи, включенными в него с целью помехо-защиты при хранении.

ДЕМОН (DAEMON) – служебная программа системы Unix.

ДЕМОНСТРАЦИОННАЯ (ТЕСТОВАЯ) БАЗА ДАННЫХ – база данных небольшого объема, представляющая фрагмент какой-либо реальной БД и предназначенная для демонстрации (в том числе рекламирования) возможностей СУБД или исходной БД.

ДЕМОНСТРАЦИОННАЯ ВЕРСИЯ, ДЕМОВЕРСИЯ – программа, созданная для целей рекламы основного программного продукта (например, пакета прикладных программ, отдельной программы и т.п.).

ДЕЗИНФОРМАЦИЯ (MISINFORMATION) – апаратты бір объектіден екіншісіне мақсатқа сай жіберу факторы, мұнда оның жүзеге асуы біріншісі үшін мақсатқа сай болып, ал екіншісі үшін мақсатқа сай болмайды.

ДЕКОДТАУ – сақтау кезінде кедергі-қорғау мақсатында енгізілген, жазудың артық жиымынан пайдалы ақпараттарды шығарып алу операциясы.

ДЕМОН (DAEMON) – Unix жүйесінің қызметтік бағдарламасы.

КӨРСЕТУ (ТЕСТІЛІК) ДЕРЕКҚОРЫ – қандай да бір шынайы ДҚ бөлшегін таныстыратын және ДҚБЖ немесе бастапқы ДҚ көрсетуге (жарнамалауға да) арналған шағын көлемді дерекқор.

КӨРСЕТУ НҮСҚАСЫ – негізгі бағдарламалық өнімді (мысалы, қолданбалы бағдарламалар дестесін, жеке бағдарламаны және т.б.) жарнамалау мақсатында жасалған бағдарлама.

ДЕТЕКТОР (DETECTOR) – электрическая схема, используемая для изъятия модуляции из несущего сигнала.

ДЕШИФРОВАНИЕ (DECRYPTION) – преобразование данных в исходную форму, которую они имели до шифрования; операция обратная шифрованию.

ДИАЛОГ (DIALOG) – способ взаимодействия прикладных процессов и пользователей со скоростью, необходимой для поддержания хода мыслей последних.

ДИГИТАЛЬНЫЙ РАСКОЛ (DIGITAL DIVIDE) – расслоение общества (различие в доходах, составе семьи, происхождении, уровне образования и т.д.), затрудняющее некоторой части его граждан полноценный доступ в Интернет.

ДИЗАЙН (DESIGN) – вид художественно-проектной деятельности, сочетающей принципы удобства, экономичности и красоты. Каждый элемент дизайна согласуется с текстурой, фактурой и цветом с другими элементами и внешней средой.

ДЕТЕКТОР (DETECTOR) – тасымалдаушы сигналдан модуляцияларды шығарып алу үшін қолданылатын электрлік сұлба.

ДЕШИФРЛЕУ (DECRYPTION) – деректерді олар шифрленгенге дейінгі баптақы түріне қайта өзгерту; шифрлеуге кері операция.

ДИАЛОГ (DIALOG) – қолданбалы процестер мен пайдаланушылардың ойлау барысына сай болатындай жылдамдықпен өзара әрекеттесу әдісі.

ДИГИТАЛЬДЫ ЖІКТЕЛУ (DIGITAL DIVIDE) – қоғамның қайсыбір бөлігіне Интернетке толыққанды қатынауды қиындататын қоғамның бөлінуі (табыстары, отбасы құрамы, шығу тегі, білім деңгейі және т.б. бойынша айырмашылығы).

ДИЗАЙН (DESIGN) – көркемдік-жобалау қызметінің бір түрі, қолайлылық, үнемділік және көркемдік талаптарын үйлестіреді. Дизайндың әрбір элементі текстурамен, фактурамен және басқа элементтердің түсімен, сыртқы ортамен үйлесуі керек.

ДИЗАЙН ПРОМЫШЛЕННЫЙ определяет: - соответствие изделия техническим функциям и возможностям; - соответствие изделия конституции человеческого тела (антропометрическим и эргономическим требованиям); - новая эстетичная форма и цвет изделия – необходимо удовлетворить потребности самых взыскательных потребителей; - безопасность, удобство в работе и рентабельность изготовления. основополагающими элементами промышленного дизайна являются формообразование и композиция.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ – современный комплекс образовательных услуг, предоставляемых широким слоям населения на основе использования способов дистанционного обучения.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ – способ реализации процесса обучения, основанный на использовании современных информационных и телекоммуникационных технологий, позволяющих осуществлять обучение на расстоянии без

ӨНЕРКӘСІПТІК ДИЗАЙН мыналарды белгілейді: - бұйымның техникалық қызметі мен мүмкіндіктеріне сәйкестігін; - бұйымның адам денесінің конституциясына (антропометриялық және эргономикалық талаптарына) сәйкестігін; - бұйымның жаңа эстетикалық үлгісі мен түсі – ең кірпияз тұтынушының да қажеттіліктерін қанағаттандыруы керек; - қауіпсіздік, жұмыста қолайлылық және дайындау тиімділігі. Өнеркәсіптік дизайнның негізгі элементтері – пішін қалыптастыру және композиция.

ҚАШЫҚТАН БІЛІМ БЕРУ – қашықтан оқыту әдістері негізінде тұрғындардың қалың көпшілігіне көрсететін білім беру қызметтерінің қазіргі заманғы кешені.

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ – қазіргі заманғы ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды пайдалануға негізделген, оқытушы мен оқушылар арасында тікелей жеке контактсыз-ақ қашықтан оқуға мүмкіндік беретін оқыту

непосредственного, личного контакта между преподавателем и учащимся.

ДИСЦИПЛИНАРНЫЙ МАССИВ – совокупность данных, находящихся в одном массиве и отображающих особенности наблюдений или района.

ДОКУМЕНТ (DOCUMENT) – информация, закрепленная на любом типе материального носителя (сравнить: бумажный документ, электронный документ, веб-документ).

ДОКУМЕНТ В ЭЛЕКТРОННОЙ ФОРМЕ ОТОБРАЖЕНИЯ (ELECTRONIC DOCUMENT) – информация, представленная в форме набора состояний элементов вычислительной техники, иных средств обработки, хранения и передачи информации, могущей быть преобразованной в форму, пригодную для однозначного восприятия человеком и имеющей атрибуты для идентификации.

ДОКУМЕНТИРОВАННАЯ ИНФОРМАЦИЯ (ДОКУМЕНТ) – зафиксированная на материальном носителе информация с реквизитами, позволяющими ее идентифицировать.

процесін жүзеге асыратын әдіс.

ТӘРТІПТІК ЖИЙМ – бір жиймда жинақталған және байқаулар мен ауданының ерекшеліктерін көрсететін деректер жиынтығы.

ҚҰЖАТ (DOCUMENT) – материалды тасымалдаушының кез келген түрінде жазылған ақпарат (салыс.: қағаз құжат, электронды құжат, веб-құжат).

ЭЛЕКТРОНДЫҚ НЫСАНДАҒЫ ҚҰЖАТ (ELECTRONIC DOCUMENT) – есептеуіш техниканың, басқа да ақпараттарды өңдеу, сақтау және жіберу құралдары элементтері жағдайларының жинағы нысанында ұсынылатын, адамның бір мағынада қабылдауына жарамды түрге өзгертіле алатын және бірдейлендіруге арналған төлсіпаттары бар ақпарат.

ҚҰЖАТТАЛҒАН АҚПАРАТ (ҚҰЖАТ) – материалдық тасымалдаушыдағы, бірдейлендіруге мүмкіндік беретін реквизиттері болатын ақпарат.

ДОКУМЕНТОГРАФИЧЕСКАЯ БАЗА ДАННЫХ (ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ БАЗА ДАННЫХ) - БД, содержащая библиографические описания документов и /или их рефераты.

ДОМАШНЯЯ СТРАНИЦА , Web-СТРАНИЦА – первая страница экрана WWW-сервера, несущая сведения о владельце и предоставляемых им информационных ресурсах и услугах.

ДОМЕН – группа компьютеров или других устройств в сети, управляемых как единое целое в рамках общих правил и процедур. В Интернет домены определяются IP-адресами. Считается, что все устройства, «делящие между собой» общую часть IP-адреса, находятся в одном и том же домене.

ДОМЕННАЯ СИСТЕМА ИМЕН (DOMAIN NAME SYSTEM, DNS) – система, которая переводит в цифровую форму текстовые сетевые адреса пользователей Интернета. Адреса содержат специальный код – так называемый домен, который показывает, к какой

ҚҰЖАТТАНУ ДЕРЕКҚОРЫ (ҚҰЖАТТЫҚ ДЕРЕКҚОР) – құжаттардың библиографиялық сипаттамаларын және (немесе) олардың рефераттарын қамтитын ДҚ.

ҮЙ БЕТІ, Web-БЕТ – иесі туралы және ол ұсынатын ақпараттық ресурстар мен қызметтер туралы мәліметтер беретін WWW-сервер экранының бірінші беті.

ЕГЕЛІК – ортақ ережелер мен рәсімдер шеңберінде біртұтас тұтастық ретінде басқарылатын желідегі компьютерлердің немесе басқа да құрылғылардың тобы. Интернетте егелік IP-мекенжайлары арқылы анықталды. IP-мекенжайдың ортақ бөлігін «өзара бөліп пайдаланатын» барлық құрылғылар бір доменде орналасады деп саналады.

АТТАРДЫҢ ЕГЕЛІК ЖҮЙЕСІ (DOMAIN NAME SYSTEM, DNS) – интернет пайдаланушыларының мәтіндік желілік мекенжайларын сандық түрге айналдыратын жүйе. Мекенжайлардың арнайы – егелік деген коды болады, ол пайдаланушының қандай

локальной сети подключен пользователь.

ДОМЕННОЕ ИМЯ (DNS-АДРЕС) – адрес веб-ресурса в сети Интернет. Содержит буквы, которые разделены точками на отдельные информационные блоки. На последнем месте в DNS-адресе стоит домен первого уровня. Имя домена первого уровня может отражать географическое положение сервера либо тематику предоставляемой информации. Домен второго уровня выбирается организацией – хозяином веб-узла. Использование заглавных букв вместо строчных не меняет имени домена. WebMonitor.ru и webmonitor.ru – это допустимые формы одного и того же имени. Использование заглавных букв может с успехом применяться в рекламных целях.

ДОСТОВЕРНОСТЬ ИНФОРМАЦИИ (VALIDITY OF INFORMATION) – свойство информации быть правильно воспринятой. Достигается: обозначением времени свершения событий, сведения о которых передаются; тщательным изучением и сопоставле-

жергілікті желіге қосылғанын көрсетеді.

ЕГЕЛІК АТ (DNS-АДРЕС) – Интернет желісіндегі веб-ресурстың мекенжайы. Нүктелер арқылы жекелеген ақпараттық блокторға бөлінген әріптерден тұрады. DNS-мекенжайда ең соңғы орында бірінші деңгейдегі егелік тұрады. Бірінші деңгейдегі егеліктің аты сервердің географиялық орналасуын немесе берілетін ақпараттың тақырыбын білдіреді. Екінші деңгейдегі егелікті веб-торап иесі болып табылатын ұйым таңдайды. Кіші әріптердің орнына бас әріптерді пайдалану егелік атауын өзгертпейді. WebMonitor.ru және webmonitor.ru – бір атты қолдануға болатын нысандары. Бас әріптерді пайдалану жарнамалық мақсаттарда жемісті қолданылуы мүмкін.

АҚПАРАТТЫҢ ШЫНАЙЫЛЫҒЫ (VALIDITY OF INFORMATION) – ақпараттың дұрыс қабылдану қасиеті. Оған берілетін мәліметтердің болған уақытын белгілеу арқылы; түрлі дереккөздерден алынған деректерді мұқият зерттеп, салыстыру арқылы; теріс хабар-

нием данных, полученных из различных источников; своевременным вскрытием дезинформации; исключением искаженной информации и др.

ДРАЙВЕР (DRIVER) – управляющая программа (иногда реализованная на аппаратном уровне), для связи компьютера с периферийными и внутренними устройствами – принтерами, сетевыми платами, манипуляторами и т. д.

ДУПЛЕКСНЫЙ КАНАЛ (DUPLEX) – позволяет одновременную связь в двух направлениях.

ларды дер кезінде айқындау; бұрмаланған ақпараттарды шығарып тастау және т.б. арқылы қол жеткізіледі.

ДРАЙВЕР (DRIVER) – компьютердің шеткі және ішкі құрылғылармен – принтерлермен, желілік такшамен, манипуляторлармен және т. б. байланысуына арналған басқарушы бағдарлама (кейде аппараттық деңгейде іске асады).

ДУПЛЕКС АРНАСЫ (DUPLEX) – біруақытта екі бағытта байланыс жасауға мүмкіндік береді.

Ж

ЖЕТОНЫ (COOKIES) – многие Web-сервера используют данную технологию, чтобы сохранять информацию о том, где в последний раз находился клиент на данном сервере и какие настройки там сделал. Эти жетоны нередко используются для персонализации настроек на сервере.

ЖИВЫЕ ДАННЫЕ (LIVE DATA) – информация в файле, которая, при определенных

ЖЕТОНДАР (COOKIES) – Web-серверлердің көпшілігі бұл технологияны клиенттің соңғы рет осы серверде қай жерде болғанын және онда қандай баптаулар жасағаны туралы ақпараттарды сақтау үшін пайдаланады. Бұл жетондар сервердегі баптауларды дербестендіру үшін жиі қолданылады.

ЖАНДЫ ДЕРЕКТЕР (LIVE DATA) – белгілі бір жағдайларда компьютерге берілетін

обстоятельствах, может быть интерпретирована как инструкция компьютеру.

ЖУРНАЛ (LOG) – запись работы компьютера.

нұсқаулар ретінде түсінілетін файлдағы ақпарат.

ЖУРНАЛ (LOG) – компьютер жұмысының жазбасы.

3

ЗАКЛАДКА (BOOKMARK) – «метка» пользователя. С ее помощью можно записать в память персонального компьютера адреса тех web-страниц, которые вы чаще всего посещаете.

ЗАКОНОМЕРНОСТИ ИНТЕРНЕТ – объективная устойчивая упорядоченность процессов в сетевом информационном пространстве. К ним относятся: безграничность, гиперсвязанность, доступность, коммуникация в масштабе гипервремени, отсутствие территориальных ограничений.

ЗАПИСЬ – структурная единица обмена данными между внешней и оперативной памятью.

ЗАПРОС – входное сообщение в автоматизированную систему, содержащее требование на выдачу информации.

ЗАЩИТА ДАННЫХ, ЗАЩИТА ИНФОРМАЦИИ – сово-

БЕТБЕЛГІ (BOOKMARK) – пайдаланушының «белгісі». Оның көмегімен жеке компьютердің жадына өзіңіз жиі кіретін web-беттердің мекенжайларын жазып қоюға болады.

ИНТЕРНЕТ ЗАҢДЫЛЫҚТАРЫ – желілік ақпараттық кеңістіктегі процестердің объективті тұрақты реттелуі. Оларға: шексіздік, гипербайланыстылық, қолжетімділік, гиперуақыт көлеміндегі коммуникация, аумақтық шектеулердің болмауы жатады.

ЖАЗУ – сыртқы және жедел жадтар арасындағы деректер алмасудың құрылымдық бірлігі.

СҰРАТУ – ақпарат беруді талап ететін, автоматтандырылған жүйеге енгізілетін хабарлама.

ДЕРЕКТЕРДІ ҚОРҒАУ, АҚПАРАТТАРДЫ ҚОРҒАУ –

купность мер, обеспечивающих защиту прав собственности владельцев информационной продукции, в первую очередь – программ, баз и банков данных от несанкционированного доступа, использования, разрушения или нанесения ущерба в какой-либо иной форме.

ЗАЩИТА ПРОГРАММ ОТ КОМПЬЮТЕРНЫХ ВИРУСОВ – что такое компьютерные вирусы. Цикл функционирования вирусов. «Вакцинация» программ. Заголовок исполняемых файлов. Защита вновь создаваемых программ. Модуль F_Anti. Защита существующих exe-файлов. Описание программ SetFag.pas и Fag.asm.

ЗАЩИТА ТЕЛЕФОННЫХ СЕТЕЙ ОТ ЗЛОУМЫШЛЕННИКОВ, БОРЬБА С ТЕЛЕФОННЫМ ПИРАТСТВОМ – основные проблемы и средства защиты информации в системах удаленного доступа. Кодирование сигнала. Защита телефонных линий от нелегального использования. Характеристика основных способов защиты абонента телефонного аппа-

рұқсатсыз қатынаудан, пайдаланудан, бұзудан немесе қандай да бір басқа түрде зиян келтіруден ақпараттық өнімдер, ең алдымен – бағдарламалар, деректер мен деректер банктері иелерінің меншік құқығын қорғауды қамтамасыз ететін шаралар жиынтығы.

БАҒДАРЛАМАЛАРДЫ КОМПЬЮТЕРЛІК ВИРУСТАРДАН ҚОРҒАУ – компьютерлік вирустар дегеніміз не. Вирустардың әрекет ету циклы. Бағдарламалар «вакцинациясы». Орындалып жатқан файлдар тақырыбы. Жаңадан жасалып жатқан бағдарламаларды қорғау. F_Anti модулі. Қолданыстағы exe-файлдарды қорғау. SetFag.pas және Fag.asm бағдарламаларының сипаттары.

ТЕЛЕФОН ЖЕЛІЛЕРІН ҚАСКӨЙЛЕРДЕН ҚОРҒАУ, ТЕЛЕФОН ҚАРАҚШЫЛЫҒЫМЕН КҮРЕС – қашықтан қатынау жүйелеріндегі негізгі мәселелер және ақпараттарды қорғау құралдары. Сигналды кодтау. Телефон желілерін заңсыз пайдаланудан қорғау. Телефон аппараты абонентін қарақшылық жолмен қосылудан қорғаудың

рата от пиратского подключения.

ЗАЩИЩЕННОСТЬ (SECURITY) – способность системы противостоять несанкционированному доступу к конфиденциальной информации, ее искажению или разрушению. Рассматривается как с позиций технической защиты, так и социально-психологических по степени конфиденциальности и секретности (свойство конфиденциальности).

ЗАЯВКА НА ТОЛКОВАНИЕ (RFC ИЛИ REQUEST FOR COMMENTS) – серия документов, которые описывают различные технические аспекты сети Internet. Выполняет аналог книги описания стандартов Internet. Имеют порядковый номер, на который принято ссылаться.

ЗНАКОВАЯ СИСТЕМА ИНФОРМАЦИИ – особый вид самоорганизующейся системы, предназначенной для передачи и хранения информации. Разделяется на два типа: собственно системный (знаки дорожного движения, музыка, речь и языки) и внесистемный (остатки некогда существовавших систем, например, язык жестов и поз).

негізгі әдістерінің сипаттамасы.

ҚОРҒАЛҒАН ДЫҚ (SECURITY) – жүйенің құпия ақпараттарға рұқсатсыз қатынауға, оның бұрмалануына немесе бұзылуына қарсы тұра алу қабілеті. Техникалық қорғалу тұрғысынан да, сондай-ақ құпиялы және құпиялылық дәрежесі бойынша (құпиялық қасиеті) әлеуметтік-психологиялық тұрғыдан да қарастырылады.

ТҮСІНДІРУГЕ ӨТІНІМ (RFC НЕМЕСЕ REQUEST FOR COMMENTS) – Internet желісінің түрлі техникалық аспектілерін сипаттайтын құжаттар сериясы. Internet стандарттарын сипаттайтын кітап тәріздес. Сілтеме жасалатын реттік нөмірі болады.

АҚПАРАТТЫҢ ТАҢБАЛЫҚ ЖҮЙЕСІ – ақпараттарды жіберу мен сақтауға арналған өздігінен ұйымдасатын жүйенің ерекше бір түрі. Екі типке бөлінеді: нақ жүйелік (жол қозғалысының таңбалары, музыка, сөйлеу мен тіл) және жүйеден тыс (бір кездері қолданылған жүйелер, мысалы, ым-ишара тілі).

ЗНАКОМСТВО С ОС WINDOWS – схематический рисунок рабочего стола. Жесткие диски. Устройства со съёмными носителями. Основные программы (приложение). Основные параметры компьютера. Настройка значков на рабочем столе. Очистка неиспользованных ярлыков.

ЗНАНИЯ (KNOWLEDGE) – вид информации, хранимой в базах знаний и отражающей знания человека в определенной предметной области; множество всех текущих ситуаций в объектах данного типа и способности перехода от одного описания объекта к другому. Для знаний характерны внутренняя интерпретируемость, структурированность, связанность, активность. Образно говоря: «знания = факты + убеждения + правила».

WINDOWS ОЖ-МЕНТАНСУ – жұмыс үстелінің сұлбалық суреті. Қатқыл дискілер. Алма-лы-салмалы тасымалдаушыла-ры бар құрылғылар. Негізгі бағ-дарламалар (қосымша). Компью-тердің негізгі параметрлері. Жұмыс үстеліндегі таңбашалар-ды баптау. Пайдаланылмаған таңбашалардан тазалау.

БІЛІМДЕР (KNOWLEDGE) – білімдер базаларында сақталатын және адамның белгілі бір пән са-ласында білімдерін көрсететін ақпараттар түрі; осы типтегі объектілерде болып жатқан бар-лық оқиғалардың көптеген саны және объектіні сипаттаудың бірінен екіншісіне өту әдістері. Білімдерге олардың ішкі пайым-далуы, құрамдастырылуы, бай-ланыстылығы, белсенділігі тән болып келеді. Бейнелі түрде ай-тар болсақ: «білімдер = фактілер + сенім+ ережелер».

И

ИДЕНТИФИКАТОР – уни-кальное сочетание имени и па-роля пользователя для обеспе-чения процесса его иденти-фикации.

БІРДЕЙЛЕНДІРГІШ – пайда-ланушыны бірдейлендіру про-цесін қамтамасыз ететін оның аты мен паролінің әмбебап үйлесімі.

И Д Е Н Т И Ф И К А Т О Р

ПОЛЬЗОВАТЕЛЯ – присвоенный пользователю кодовый шифр (пароль), с которым зарегистрированный пользователь входит в систему и который используется системой для определения уровня его прав, а также для регистрации факта доступа и характера выполненных им работ или предоставленных ему услуг.

И Д Е Н Т И Ф И К А Ц И Я

ПОЛЬЗОВАТЕЛЯ (USER IDENTIFICATION) – опознавание пользователей (по имени и паролю) для определения его полномочий - права на доступ к данным и выбора режима их использования.

ИДЕОЛОГИЯ ИНТЕРНЕТ – условный термин, обозначающий систему специфических идей, заложенных в основу сетевого информационного пространства и дающих целостную трактовку его состояния. Включает в себя: высокий уровень неупорядоченности; способность к саморазвитию и самоорганизации; дискретность; децентрализацию.

ИМПУЛЬС (PULSE) – моментальное протекание тока, ха-

ПАЙДАЛАНУШЫ БІРДЕЙ-

ЛЕНДІРГІШІ – пайдаланушыға берілген кодтық шифр (пароль), тіркелген пайдаланушы сол арқылы жүйеге кіреді және сол арқылы жүйе оның құқықтық деңгейін анықтайды, сондай-ақ қатынау фактісін және оның жасаған жұмыстарының немесе оған көрсетілген қызметтер сипатын тіркеу үшін қолданылады.

ПАЙДАЛАНУШЫНЫ

БІРДЕЙЛЕНДІРУ (USER IDENTIFICATION) – пайдаланушының өкілеттілігін – мәліметтерге қатынау құқығын және оларды пайдалану режимін таңдауын анықтау үшін оны тану (аты және пароль бойынша).

ИНТЕРНЕТ ИДЕОЛОГИЯ-СЫ – желілік ақпараттық кеңістіктің негізіне жүктелген және оның жай-күйін тұтас баяндайтын спецификалық идеялардың жүйесін білдіретін термин. Оған: мұқиятсыздықтың жоғарғы деңгейі; өзін өзі дамыту мен ұйымдастыру қабілеті; дискреттілік; қайта орталықтандыру жатады.

ИМПУЛЬС (PULSE) – кенеттен көтерілумен және төмендеу-

рактизирующееся резким подъемом и падением.

ИМЯ ДОМЕНА (DOMAIN NAME) – часто говорят просто Domain. Один из способов идентификации адресов компьютеров.

ИМЯ ПОЛЬЗОВАТЕЛЯ (USER NAME) – в большинстве систем для первоначального вхождения в систему необходимо в ответ на соответствующий вопрос ввести имя пользователя.

ИНДЕКСИРОВАНИЕ ДОКУМЕНТОВ (INDEXING) – процесс описания содержания документов и поисковых запросов в терминах информационно-поискового языка (ИПЯ); назначение документу набора ключевых слов, отражающих его смысловое содержание. Применяется в библиотечно-информационных и электронных технологиях описания и поиска документов.

ИНДУСТРИЯ ИНТЕРНЕТА (INTERNET INDUSTRY) – отрасль материального и интеллектуального производства, которая обеспечивает функционирование сетевого информационного пространства. Условно разделяется на шесть секто-

мен сипатталатын, токтың бір сәтте жүріп өтуі.

ЕГЕЛІК АТАУЫ (DOMAIN NAME) – көбіне жәй ғана Domain дейді. Компьютерлер мекенжайларын бірдейлендіру әдісі.

ПАЙДАЛАНУШЫНЫҢ АТЫ (USER NAME) – жүйелердің көпшілігінде жүйеге алғаш рет кіру үшін сәйкес сұраққа жауап ретінде пайдаланушының атын енгізу қажет.

ҚҰЖАТТАРДЫ ИНДЕКСТЕУ (INDEXING) – құжаттар мен іздеу сұратуларының мазмұнын ақпараттық-іздеу (АІТ) тілінің терминдерімен сипаттау процесі; құжатқа оның мағыналық мазмұнын көрсететін түйін сөздер жинағын белгілеу. Құжаттарды сипаттау және іздеудің кітапханалық-ақпараттық және электронды технологияларында қолданылады.

ИНТЕРНЕТ ИНДУСТРИЯСЫ (INTERNET INDUSTRY) – желілік ақпараттық кеңістіктің қызметін қамтамасыз ететін материалдық және зияткерлік өндіріс саласы. Шартты түрде алты секторға бөлінеді: аппаратура, бағдарламалық жабдықта-

ров: аппаратура, программное обеспечение, доступ, информационное наполнение (контент), услуги, консультации.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СЕТЬ (INTELLIGENT NETWORK) – коммуникационная сеть, которая осуществляет не только передачу данных, но и виды разнообразного сложного информационного сервиса.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ ИНТЕРФЕЙС (INTELLIGENT INTERFACE) – организация активного, непосредственного взаимодействия ресурсов информационного комплекса и его пользователя посредством программ обработки текстовых запросов последнего.

ИНТЕРАКТИВНАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА (INTERACTIVE INFORMATION SYSTEM) – частный вариант экстраактивной системы, в которой происходит не только передача, но и обмен информацией в режиме диалога. Например: электронная почта и чаты, телефония, интерактивное телевидение и др.

ИНТЕРАКТИВНОСТЬ В WEB – характеристика протек-

ма, катынау, ақпараттық толықтыру (контент), қызметтер, кенес беру.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬДІ ЖЕЛІ (INTELLIGENT NETWORK) – деректер жіберуді ғана емес, сондай-ақ әртүрлі күрделі ақпараттық қызмет түрлерін жүзеге асыратын коммуникациялық желі.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬДІ ИНТЕРФЕЙС (INTELLIGENT INTERFACE) – ақпараттық кешен ресурстары мен оны пайдаланушылардың, соңғыларының мәтіндік сұратуларын бағдарламалық өңдеу арқылы, белсенді, тікелей әрекеттесуін ұйымдастыру.

ИНТЕРАКТИВТІ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕ (INTERACTIVE INFORMATION SYSTEM) - экстраактивті жүйенің жеке нұсқасы, онда ақпараттарды жіберу ғана емес, диалог режимінде ақпараттар алмасу да жүреді. Мысалы: электронды пошта және чаттар, телефония, интерактивті телевидение және т.б.

WEB-ТЕГІ ИНТЕРАКТИВТІЛІК – Интернеттегі ком-

кания процесса коммуникации в Интернет. Для интерактивного взаимодействия характерна немедленная ответная и визуально (как минимум) подтвержденная реакция на действие (сообщение), причем ответ должен находиться в контексте предыдущих сообщений. Другими словами – это диалог с пользователем.

ИНТЕРАКТИВНЫЙ РЕЖИМ, ДИАЛОГОВЫЙ РЕЖИМ – способ взаимодействия пользователя или оператора с ЭВМ, при котором происходит непосредственный и двухсторонний обмен информацией, командами или инструкциями между человеком и ЭВМ.

ИНТЕРНЕТ (INTERNET) – открытая мировая коммуникационная инфраструктура, состоящая из взаимосвязанных компьютерных сетей, обеспечивающая доступ к удаленной информации и обмен информацией между компьютерами. В глобальную сеть входят правительственные, академические, коммерческие, военные и корпоративные сети всего мира. Первоначально Internet

муникация процесiнiң өту сипаты. Интерактивтiк өзара әрекеттесуге шұғыл жауап қату және әрекет (хабарға) визуальдi (кемiнде) расталған реакция тән және жауап осының алдындағы хабарлар контекстiнде болуы керек. Басқаша айтқанда – бұл пайдаланушымен сұхбат.

ИНТЕРАКТИВТІ РЕЖИМ, ДИАЛОГТЫҚ РЕЖИМ – пайдаланушының немесе оператордың ЭЕМ-мен өзара әрекеттесу әдісі, онда адам мен ЭЕМ арасында ақпараттармен, пәрмендермен немесе нұсқалармен тікелей және екіжақты алмасу жүреді.

ИНТЕРНЕТ (INTERNET) – алыс қашықтағы ақпараттарға қатынауды және компьютерлер арасында ақпараттар алмасуды қамтамасыз ететін, өзара байланысқан компьютерлік желілерден тұратын ашық әлемдік коммуникациялық инфрақұрылым. Бұл жаһандық желіге бүкіл әлемдегі үкіметтік, академиялық, коммерциялық, әскери және корпоративтік желілер кіреді. Алғашында Internet аме-

был разработан для использования в американской армии и только затем стал сетью, которая широко используется академическими и коммерческими организациями. Пользователи, работающие в Internet, могут читать и загружать данные по любой теме практически со всего света. Более формально это зафиксировано в определении Federal Networking Council USA от 24.10.1995: «Интернет – глобальная информационная система, части которой логически взаимосвязаны друг с другом посредством уникального адресного пространства, основанного на протоколе IP или его последующих расширениях, способная поддерживать связь с использованием комплекса протоколов TCP/IP, их последующих расширений или других IP-совместимых протоколов, и которая обеспечивает, использует или делает доступным, публично или частным образом, коммуникационный сервис высокого уровня».

ИНТЕРНЕТ-2 (INTERNET-2 («ABILENE»)) – проект создания инфраструктуры нового Интернета. Основан на новом

рикан армиясында пайдалану үшін жасалған, тек содан соң ғана академиялық және коммерциялық ұйымдар тарапынан кең пайдаланыла бастады. Internet-те жұмыс істейтін пайдаланушылар әлемнің бүкіл түкпірінен, кез келген тақырып бойынша деректер алып, оқи алады. Бұл Federal Networking Council USA 24.10.1995 анықтамасында неғұрлым формальді түрде көрсетілген: «Интернет – ауқымды ақпараттық жүйе, оның бөліктері IP хаттамасына немесе оның кейінгі кеңейтулеріне негізделетін бірегей мекенжайлық кеңістік арқылы бір-бірімен логикалық түрде өзара байланысқан, TCP/IP хаттамалар кешенін, олардың кейінгі кеңейтулерін немесе басқа да IP-сәйкес келетін хаттамаларды пайдаланып байланысты қолдай алады және ол жоғары деңгейдегі коммуникациялық қызметті қамтамасыз етеді, пайдаланады немесе оны көпшілік немесе жеке адамдар пайдалануға қол жеткізеді».

ИНТЕРНЕТ-2 (INTERNET-2 («ABILENE»)) – жаңа Интернет инфрақұрылымын жасау жобасы. IPv6 жаңа хаттамасы-

протоколе IPv6 и объединяет уже свыше 150 университетов. Обладает повышенной производительностью, надежностью, скоростью передачи данных (2,4 Гигабит в сек.). Гарантирует передачу изображений и звука без задержки, устойчивую ширину каналов передачи. С его помощью решается проблема сетевой перегрузки, появляется возможность ранжирования трафика и его практически мгновенная передача. В перспективе открывается путь к созданию сетевого телевидения, передачи голографического и осязаемого изображения.

ИНТЕРНЕТ-АДДИКЦИЯ (INTERNET ADDICTION) – реально существующий феномен психологической зависимости от Интернет (Для того, чтобы считать его заболеванием, в настоящее время недостаточно клинических данных). За проявлениями зависимости от Интернета также нередко могут скрываться другие аддикции, либо психические отклонения. Проявляется в своеобразном уходе от реальности, при котором процесс навигации по сети

на негізделген және 150-ден аса университеттерді біріктіреді. Деректер жіберуде жоғары өнімділік пен сенімділікке ие (2,4 Гигабит/сек.). Бейнелермен дыбысты кешіктірмей жіберуді және жіберу арналарының тұрақты кеңдігіне кепілдік береді. Соның арқасында желіге артық күш түсу мәселесі шешіледі, трафикті ранжирлеу және лезде жіберу мүмкіндігі пайда болады. Болашақта желілік телевидение құру, голографиялық және сезілетін бейнелер жіберу мүмкіндігі пайда болады.

ИНТЕРНЕТ-АДДИКЦИЯ (INTERNET ADDICTION) – Интернетке психологиялық тұрғыдан тәуелді болудың нақты орын алған феномені (Оны ауру түрі деп санауға қазіргі күні клиникалық деректер жеткіліксіз). Интернетке тәуелді болу белгілерінің ар жағында басқа да аддикциялар, не психикалық ауытқулар жатуы мүмкін. Ол шындықтан алшақтау түрінде байқалады, желі бойынша навигация процесі субъектіні «тартып кететіні» сонша, тіпті

«затягивает» субъекта настолько, что он оказывается не в состоянии полноценно функционировать в реальном мире.

ИНТЕРНЕТ-АУКЦИОН – вид электронной торговой системы, в которой продажа товаров происходит непосредственно от одного человека другому. Обычно относится к сектору «потребитель для потребителя». Аукционы могут также представлять и сектор «бизнес для бизнеса» непосредственно, например, энергетические аукционы.

ИНТЕРНЕТ-ВЕЩАНИЕ – динамическое изменение информации, передаваемой по каналам Интернета: новостные ленты, меняющееся видео, сообщения о результатах выборов и т.д. Основа технологии интерактивного телевидения. Телевещание через Интернет требует наличия мощного компьютера и декодера, высокоскоростного соединения, специализированного сервера. Одна из наиболее бурно развивающихся технологий.

ИНТЕРНЕТ-ГОЛОСОВАНИЕ (INTERNET VOTE) –

шынайы әлемде толыққанды тіршілік етуден қалады.

ИНТЕРНЕТ-АУКЦИОН – электронды сауда жүйесі, онда тауар бір адамнан екіншісіне тікелей сатылады. Әдетте «тұтынушы тұтынушы үшін» секторына жатады. Аукциондар сондай-ақ «бизнес үшін бизнес» секторында да тікелей жүре алады, мысалы, энергетикалық аукциондар.

ИНТЕРНЕТ-ХАБАРЛАМА – Интернеттің арналары бойынша берілетін ақпараттардың: жаңалықтар таспасы, өзгеріп тұратын бейнематериал, сайлаулар нәтижелері туралы хабарлар және т.б. динамикалық өзгеруі. Интерактивті телевидение технологиясының негізі. Интернет арқылы телехабарлар жүргізу өте қуатты компьютерді және декодерді, жоғары жылдамдықты қосылуды, мамандандырылған серверді қажет етеді. Бұл қарқынды дамып келе жатқан технологиялардың бірі.

ИНТЕРНЕТ-ДАУЫС БЕРУ (INTERNET VOTE) – Интер-

различные формы голосования, начиная от изучения общественного мнения, референдумов и заканчивая политическими выборами, проводимыми через Интернет. Избиратель получает на соответствующем веб-сайте электронный бюллетень и голосует. Подлинность бюллетеня гарантируется посредством цифровой подписи. Важной проблемой является сохранение тайны голосования, различные манипуляции с электронными бюллетенями и хакерские атаки. Имеет особое значение в рамках деятельности электронного правительства. Технология будущего.

ИНТЕРНЕТИКА (INTERNETICS) – прикладное научное направление, изучающее свойства, закономерности и способы использования глобальной компьютерной сети в различных сферах человеческой деятельности. Является логическим продолжением информатики в аспекте ее воздействия на социально-экономические процессы.

ИНТЕРНЕТ-ИНКУБАТОР – венчурная инвестиционная мо-

нет арқылы дауыс берудің сан алуан түрлері, қоғамдық пікірді зерттеуден бастап, саяси сайлауларға дейін өткізіледі. Сайлаушы тиісті веб-сайтта электронды бюллетень алады да, дауыс береді. Бюллетеннің түпнұсқалығы сандық қол қою арқылы кепілдендіріледі. Мұндағы басты мәселелер дауыс беру құпиясын сақтау, электронды бюллетендермен жасалатын түрлі операциялар және хакерлер шабуылы болып табылады. Электронды үкімет қызметінде ерекше маңызды мағынаға ие. Болашақ заманның технологиясы болып табылады.

ИНТЕРНЕТИКА (INTERNETICS) – ауқымды компьютерлік желіні адам қызметінің түрлі салаларында пайдаланудың сипаттарын, заңдылықтарын және әдістерін зерттейтін қолданбалы ғылыми бағыт. Информатиканың элеуметтік-экономикалық процестерге ықпал етуі тұрғысынан оның логикалық жалғасы болып табылады.

ИНТЕРНЕТ-ИНКУБАТОР – венчурлік инвестициялық мо-

дель, целью которой является ускоренная подготовка и быстрый вывод на рынок Интернет – компаний и их проектов.

ИНТЕРНЕТ-КОНСУЛЬТАЦИИ (INTERNET ADVISING)

– онлайн-взаимодействия (совещания) по вопросам права, налогообложения, учреждения фирм и т. д. Для реализации используются электронная почта, Интернет-конференции. Не следует путать с электронным консалтингом как разновидностью электронного бизнеса.

ИНТЕРНЕТ-МАГАЗИН – место в Интернет, где осуществляются прямые продажи товаров потребителю (юридическому или физическому лицу), включая доставку. При этом потребительская информация, заказ товара и сделка осуществляются там же, внутри сети (на сайте Интернет-магазина).

ИНТЕРНЕТ-ПРОВАЙДЕР (INTERNET SERVICE PROVIDER, ISP)

– компания, предоставляющая пользователям доступ к Интернет.

ИНТЕРНЕТ-СООБЩЕСТВО – сложившаяся в процессе сов-

дель, мақсаты – Интернет-компаниялар мен олардың жобаларын нарыққа жылдамдатып дайындап, жедел шығару.

ИНТЕРНЕТ-КЕҢЕСТЕР (INTERNET ADVISING)

– құқық, салық салу, фирмалар ашу және т.б. мәселелер бойынша онлайнмен өзара әрекеттесулер (мәжілістер). Электронды пошта, Интернет-конференциялар арқылы жүзеге асады. Электронды бизнестің бір түрі ретіндегі электронды консалтингпен шатастыруға болмайды.

ИНТЕРНЕТ-ДҮКЕН – тауарларды тұтынушыға (занды немесе жеке тұлғаға) тікелей сату жүргізілетін, сонымен қоса жеткізіп беру де кіретін Интернеттегі орын. Мұнда тұтынушылық ақпарат, тауарларға тапсырыс және мәміле жасасу да сол жерде, желі ішінде (Интернет-дүкеннің сайтында) жүргізіледі.

ИНТЕРНЕТ-ПРОВАЙДЕР (INTERNET SERVICE PROVIDER, ISP)

– пайдаланушыларға Интернетке қатынауды ұсынатын компания.

ИНТЕРНЕТ-ҚОҒАМДАСТЫҚ – бірлескен іс-әрекеттер

местной деятельности относительно устойчивая система связей и отношений между пользователями сетевого информационного пространства. В отличие от межличностных контактов, агенты интернет-сообщества взаимодействуют на основе прямого обмена информацией по типу «все со всеми». Члены интернет-сообщества как правило связаны общими интересами, областью деятельности, сферой бизнеса и т.п.

ИНТЕРНЕТ-ТЕЛЕФОНИЯ (INTERNET PHONE) – частный случай IP-телефонии, когда в качестве линий передачи телефонного трафика используются обычные каналы Интернета.

ИНТЕРНЕТ-УСЛУГИ (INTERNET SERVICES) – услуги пользователям по обеспечению доступа в сеть, разработке, организационному и информационному сопровождению Интернет-ресурсов, разработке и размещению рекламы в сети.

ИНТЕРФЕЙС (INTERFACE) – комплекс условий, обеспечивающих взаимодействие объектов в окружающем, в т.ч.

процессинде қалыптасқан желілік ақпараттық кеңістікті пайдаланушылар арасындағы байланыстар мен қатынастардың біршама тұрақты жүйесі. Жеке адамдар арасындағы қатынастардан ерекшелігі – Интернет-қоғамдастықтың агенттері тікелей ақпараттар алмасу негізінде «бәрі бәрімен» типі бойынша өзара әрекеттеседі. Интернет-қоғамдастық мүшелері әдетте ортақ мүдделері, қызметтері, бизнесі және т.б. бойынша өзара байланысты болады.

ИНТЕРНЕТ-ТЕЛЕФОНИЯ (INTERNET PHONE) – IP-телефонияның жекелеген түрі, мұнда телефондық трафик желісі ретінде әдеттегі Интернет арналары пайдаланылады.

ИНТЕРНЕТ-ҚЫЗМЕТТЕР (INTERNET SERVICES) – пайдаланушыларға желіге қатынауды, Интернет-ресурстарды әзірлеу, ұйымдастыру және ақпараттық қамтамасыз ету, желіде жарнама әзірлеу және оларды орналастыру бойынша қызметтер.

ИНТЕРФЕЙС (INTERFACE) – қоршаған кеңістікте, соның ішінде ақпараттық кеңістікте объектілердің өзара әрекетте-

информационном пространстве.

ИНТЕРФЕЙС ПОЛЬЗОВАТЕЛЯ, ПОЛЬЗОВАТЕЛЬСКИЙ ИНТЕРФЕЙС – 1) комплекс программных средств, обеспечивающий взаимодействие пользователей с системой; 2) средства связи между системой и пользователями.

Интернет-компания (Internet company) – юридическое лицо, оказывающее Интернет-услуги. Не следует путать с компаниями, ведущими реальный бизнес (в том числе и торговый) с использованием информационных технологий.

ИНТРАКТИВНАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА (INTRAACTIVE INFORMATION SYSTEM) – система, в которой кодирующее и декодирующее устройство представлено одним материальным объектом. Информация остается как бы «внутри» данного объекта, а коммуникация осуществляется его физическим перемещением. Например: книга, рукопись, киноплёнка, компьютерная дискета и др.

ИНТРАНЕТ (INTRANET) – внутренняя частная сеть орга-

суін қамтамасыз ететін шарттар кешені.

ПАЙДАЛАНУШЫ ИНТЕРФЕЙСІ, ПАЙДАЛАНУШЫЛЫҚ ИНТЕРФЕЙС – 1) пайдаланушылардың жүйемен өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін бағдарламалық құралдар кешені; 2) жүйе мен пайдаланушылар арасындағы байланыс құралдары. Интернет-компания (Internet company) – Интернет-қызметтер көрсететін заңды тұлға. Ақпараттық технологияларды пайдаланып шынайы бизнес (соның ішінде сауда-саттық) жүргізуші компаниялармен шатастыруға болмайды.

ИНТРАКТИВТІ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕ (INTRAACTIVE INFORMATION SYSTEM) – кодтаушы және декодтаушы құрылғы бір материалдық нысанмен берілген жүйе. Ақпараттар осы объектінің «ішінде» қалады да, коммуникация оның нақты жылжыуымен жүзеге асады. Мысалы: кітап, қолжазба, киноүлдір, компьютерлік дискета және т.б.

ИНТРАНЕТ (INTRANET) – ұйымның ішкі, жеке желісі,

низации, Intranet-сети защищены от общего доступа и используются в качестве хранилищ информации; важно, что информация в них хранится в том же формате, что и в World Wide Web.

ИНТРАСЕТЬ (INTRANET) – закрытая корпоративная сеть, построенная на базе технологий Интернета. В ее состав может входить корпоративный веб-узел, доступный только сотрудникам компании. Интрасеть сочетает стандартизацию и простоту, свойственные Интернету, с контролем за доступом к корпоративной информации.

ИНФОБИЗНЕС (INFOBUSINESS) – информационные технологии в бизнесе.

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ – организационный социально-экономический и научно-технический процесс создания оптимальных условий для удовлетворения информационных потребностей и реализации прав граждан, органов государственной власти, органов местного самоуправления, организаций, общественных объединений на основе формирова-

Intranet-желілер жалпы қатынаудан қорғалады және ақпараттар сақтайтын қоймалар ретінде пайдаланылады; онда ақпараттардың World Wide Web форматындағыдай форматта сақталатындығы маңызды.

ИНТРАЖЕЛІ (INTRANET) – Интернет технологиялары негізінде құрылған жабық корпоративтік желі. Оның құрамына тек компания қызметкерлері қатынай алатын корпоративтік веб-торап кіреді. Интражелі өз бойында Интернетке тән стандартталу мен қарапайымдыққа қоса корпоративтік ақпараттарға қатынауды қатаң бақылауды қамтиды.

И Н Ф О Б И З Н Е С (INFOBUSINESS) – бизнестегі ақпараттық технологиялар.

АҚПАРАТТАНДЫРУ – ақпараттық ресурстар қалыптастыру және оларды пайдалану негізінде азаматтардың, мемлекеттік билік органдарының, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, ұйымдардың, қоғамдық бірлестіктердің ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру және құқықтарын жүзеге асыру үшін онтайлы жағдайлар жасаудың ұйымдас-

ния и использования информационных ресурсов.

ИНФОРМАТИКА (INFORMATICS) – комплексное научное междисциплинарное направление, изучающее модели, методы и средства сбора, хранения, обработки и передачи информации. Теоретической информатикой называют науку о структурах, основывающихся на математике и логике. Практическая информатика является инженерной дисциплиной, опирающейся на сети и системы. В круг ее вопросов входят базы данных и знаний, информационно-поисковые системы, гиперсреда, вопросы языков, компьютерного перевода. Она опирается на теорию информации, искусственный интеллект, электронику, семиотику и др.

ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ – состояние защищенности информационной среды общества, обеспечивающее ее формирование, использование и развитие в интересах граждан, организаций, государства.

тырушылық әлеуметтік-экономикалық және ғылыми-техникалық процесі.

ИНФОРМАТИКА (INFORMATICS) – ақпараттар жинау, сақтау, өңдеу және жіберу модельдерін зерттейтін кешенді ғылыми пәнаралық бағыт. Теориялық информатика деп математика мен логикаға негізделетін құрылымдар туралы ғылымды атайды. Практикалық информатика желілер мен жүйелерге сүйенетін инженерлік пән болып табылады. Оның зерттеу мәселелері қатарына дерекқорлар мен білімдер базалары, ақпараттық іздеу жүйелері, гиперорта, компьютерлік аударма тілдері мәселесі жатады. Ол ақпараттар теориясына, жасанды интеллект, электроника, семиотика және т.б. сүйенеді.

АҚПАРАТТЫҚ ҚАУІП-СІЗДІК – азаматтардың, ұйымдардың, мемлекеттің мүдделеріне сай ақпараттық орта қалыптастыруды, пайдалануды және дамытуды қамтамасыз ететін қоғамның ақпараттық ортасының қорғалу жағдайы.

ИНФОРМАЦИОННАЯ ВОЙНА (INFORMATION WAR)

– открытые или скрытые целенаправленные информационные воздействия систем друг на друга с целью получения определенного выигрыша в материальной, военной, политической или же идеологической сферах.

ИНФОРМАЦИОННАЯ ИНФРАСТРУКТУРА (INFORMATION INFRASTRUCTURE)

– совокупность организационных структур, которые обеспечивают функционирование и развитие информационного пространства страны, а также средств информационного взаимодействия, обеспечивающих доступ граждан и организаций к информационным ресурсам.

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА (INFORMATION CULTURE)

– способность общества эффективно использовать информационные ресурсы и средства информационных коммуникаций, а также применять для этих целей передовые достижения в области развития средств информатизации и информационных технологий.

АҚПАРАТТЫҚ СОҒЫС (INFORMATION WAR)

– жүйелердің материалдық, әскери, саяси және идеологиялық салаларда белгілі бір ұтысқа жету мақсатында бір-біріне мақсатты түрде ашық немесе жасырын ақпараттық ықпал етулері.

АҚПАРАТТЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМ (INFORMATION INFRASTRUCTURE)

– елдің ақпараттық кеңістігінің, сондай-ақ азаматтар мен ұйымдардың ақпараттық ресурстарға қатынауын қамтамасыз ететін ақпараттық әрекеттесу құралдарының қызмет етуі мен дамуын қамтамасыз ететін ұйымдастырушылық құрылымдардың жиынтығы.

АҚПАРАТТЫҚ МӘДЕНИЕТ (INFORMATION CULTURE)

– қоғамның ақпараттық ресурстарды және ақпараттық коммуникацияларды тиімді пайдалану, сондай-ақ осы мақсаттарда ақпараттандыру құралдары мен ақпараттық технологиялар саласындағы озық жетістіктерді қолдану қабілеті.

ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРЕСТУПНОСТЬ – противоправные действия в информационной сфере общества, нарушающие установленные законом права личности, организации или государства и наносящие им моральный вред или материальный ущерб.

ИНФОРМАЦИОННАЯ РЕВОЛЮЦИЯ (INFORMATION REVOLUTION) – радикальное изменение инструментальной основы, способов передачи и хранения информации, а также объема информации, доступной активной части населения.

ИНФОРМАЦИОННАЯ СВОБОДА ЛИЧНОСТИ – возможность человека получать необходимую для его жизни, профессиональной деятельности и развития информацию, а также выражать свою точку зрения по поводу тех или иных природных или общественных явлений, передавать информацию другим людям, т.е. распространять ее в обществе.

ИНФОРМАЦИОННАЯ СЕТЬ (INFORMATION NETWORK) – совокупность информационных систем, ис-

АҚПАРАТТЫҚ ҚЫЛМЫСТЫЛЫҚ – адамның, ұйымның немесе мемлекеттің заңмен белгіленген құқықтарын бұзатын және оларға моральдық зиян немесе материалдық шығын келтіретін қоғамның ақпараттық саласындағы заңға қайшы әрекеттер.

АҚПАРАТТЫҚ РЕВОЛЮЦИЯ (INFORMATION REVOLUTION) – ақпараттардың инструменталдық негіздерінің, жіберу және сақтаудың, сондай-ақ тұрғындардың белсенді бөлігі қол жеткізе алатын ақпараттар көлемінің түбегейлі өзгерісі.

ТҮЛҒАНЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ЕРКІНДІГІ – адамның өзінің өмірі, кәсіби қызметі және дамуына қажетті ақпаратты алу, сондай-ақ қандай да бір қоғамдық немесе табиғи құбылыстар жөнінде өзінің пікірін білдіру, ақпаратты басқа адамдарға жіберу, яғни оны қоғамға тарату мүмкіндігі.

АҚПАРАТТЫҚ ЖЕЛІ (INFORMATION NETWORK) – есептеуіш техникалардың құралдарын пайдаланатын

пользующих средства вычислительной техники и взаимодействующих друг с другом посредством коммуникационных каналов.

ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА (INFORMATION SYSTEM) – совокупность элементов (материальных или идеальных), определенным образом связанных между собой и образующих некоторую целостность. В качестве системы можно рассматривать любой объект действительности. Любая система уже по своей сути является информационным образованием, т.к. взаимосвязи ее элементов осуществляются посредством потоков информации. Понятие системы в интернетике используется очень широко, имеет множество смысловых значений и чаще всего относится к взаимосвязанному набору средств технического и программного обеспечения, а также организационно упорядоченной совокупности документов.

ИНФОРМАЦИОННАЯ СОВМЕСТИМОСТЬ – способность двух или более ЭВМ или

және коммуникациялық арналар арқылы бір-бірімен әрекеттесетін ақпараттық жүйелердің жиынтығы.

АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕ (INFORMATION SYSTEM) – белгілі бір түрде өзара байланысқан және қандай да бір тұтастық құрайтын элементтер (материалдық немесе идеалдық) жиынтығы. Шынайы өмірдегі кез келген объектіні жүйе ретінде қарастыруға болады. Кез келген жүйе өзінің болмысымен-ақ ақпараттық құрылым болып табылады, өйткені оның элементтерінің өзара байланыстары ақпараттар алмасу арқылы жүзеге асады. Жүйе ұғымы интернетикада өте кең қолданылады, көптеген мағыналары бар, көбіне техникалық және бағдарламалық жасақтама құжаттарының өзара байланысқан жинағына, сондай-ақ құжаттардың ұйымдастырышылық жағынан реттелген жиынтығына қатысты.

АҚПАРАТТЫҚ ҮЙЛЕСІМ-ДІЛІК – екі немесе одан да көп ЭЕМ немесе жүйелердің бірдей

систем адекватно воспринимать одинаково представленные данные. Частью информационной совместимости, а также средством ее обеспечения является совместимость форматов представления данных.

ИНФОРМАЦИОННАЯ СРЕДА (INFORMATION ENVIRONMENT) – совокупность окружающих информационную систему элементов (объектов), которые оказывают на нее влияние или, наоборот, на которые она воздействует. Внешняя среда любой системы рассматривается как подсистема информационной структуры более высокого уровня и, поэтому, является информационным образованием уже по своей сущности. Интернет, например, представляет среду для своих объектов и одновременно сам функционирует в информационном пространстве ноосферы.

ИНФОРМАЦИОННАЯ СРЕДА ОБЩЕСТВА (INFORMATION SOCIETIES ENVIRONMENT) – совокупность информационных ресурсов, информационно-коммуникационной инфраструктуры,

берілген деректерді дәлме-дәл қабылдау қабілеті. Берілген деректер форматтарының үйлесімділігі ақпараттық үйлесімділіктің бір бөлігі, сондай-ақ оны қамтамасыз етудің құралы болып табылады.

АҚПАРАТТЫҚ ОРТА (INFORMATION ENVIRONMENT) – ақпараттық жүйені қоршаған, оған ықпал ететін немесе керісінше оған жүйе ықпал ететін элементтер (объектілер) жиынтығы. Кез келген жүйенің сыртқы ортасы одан гөрі жоғары деңгейдегі ақпараттық құрылымның шағын жүйесі ретінде қарастырылады және сондықтан да өзінің мәні бойынша да ақпараттық құрылым болып табылады. Интернет, мысалы, өзінің объектілері үшін орта болып табылып, сондай-ақ өзі де ноосфераның ақпараттық кеңістігінде қызмет етеді.

ҚОҒАМНЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ОРТАСЫ (INFORMATION SOCIETIES ENVIRONMENT) – тұрғындар өмірінің сапасын, мемлекеттің әлеуметтік-саяси тұрақтылығын едәуір арттыруға және

средств информатизации, информационных продуктов и услуг информатизации, политических, социально-экономических и культурных условий реализации процессов информатизации, позволяющая обеспечить существенное повышение качества жизни населения, социально-политическую стабильность государства и переход общества к устойчивому развитию.

ИНФОРМАЦИОННАЯ СФЕРА (INFORMATION SPHERE) – сфера деятельности субъектов, связанная с созданием, преобразованием и потреблением информации. Включает в себя всю знаковую среду, которая окружает людей в современном обществе.

ИНФОРМАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА (INFORMATION ECONOMY) – сектор экономики, возникший благодаря развитию глобального процесса информатизации. Включает в себя производство средств информатизации, а также информационных продуктов, услуг и информационный рынок.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ (INFOR-

қоғамның тұрақты даму жолына өтуіне мүмкіндік беретін ақпараттық ресурстардың, ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның, ақпараттандыру құралдарының, ақпараттық өнімдер мен ақпараттандыру қызметтерінің, ақпараттандыруды жүзеге асыру процестерінің саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдени шарттарының жиынтығы.

АҚПАРАТТЫҚ САЛА (INFORMATION SPHERE) – субъектілердің ақпарат жасау, оны түрлендіру және тұтынумен байланысты іс-әрекет саласы. Қазіргі заманғы қоғамда адамдарды қоршаған барлық таңбалық органы қамтиды.

АҚПАРАТТЫҚ ЭКОНОМИКА (INFORMATION ECONOMY) – ақпараттандырудың ауқымды процесінің дамуы арқасында пайда болған экономика саласы. Ақпараттандыру құралдарын, ақпараттық өнімдерді, қызметтерді өндіруді және ақпараттық нарықты қамтиды.

АҚПАРАТТЫҚ ӘРЕКЕТТЕСУ (INFORMATION INTE-

MATION INTERACTION) - процесс обмена сведениями (информацией), приводящий к изменению знания хотя бы одного из получателей этих сведений. В живых и технических системах существует сложная иерархия уровней информационных взаимодействий, которые в общем основываются на двух схемах:

передатчик – кодирующее устройство – канал связи – декодирующее устройство – приемник (классическая схема К.Шеннона); схема управления Н.Винера, в которой наряду с прямым потоком информации, присутствует обратный, передающий информацию о состоянии управляемого объекта (системы). Организация оптимальных условий для информационных взаимодействий между пользователями при решении прикладных задач, по сути, является основным предназначением Интернета.

ИНФОРМАЦИОННОЕ НЕРАВЕНСТВО – проблема развития цивилизации, суть которой заключается в том, что возникающая в процессе информатизации общества высокоавтоматизированная информа-

CTION) – осы мәліметтерді алатындардың ең болмаса біреуінің білімінің өзгеруіне алып келетін мәліметтер (ақпараттар) алмасу процесі. «Жанды» және техникалық жүйелерде ақпараттық әрекеттесудің күрделі деңгейлер иерархиясы болады, олар негізінен екі сұлбаға негізделді:

таратқыш – кодтаушы құрылғы – байланыс арнасы – декодтаушы құрылғы – қабылдағыш (К.Шеннонның классикалық сұлбасы); Н.Винердің басқару сұлбасы, онда ақпараттардың тікелей ағынымен қатар, басқарылатын объектінің (жүйенің) жай-күйі туралы ақпарат беретін кері ағыны болады. Қолданбалы міндеттерді шешу кезінде пайдаланушылар арасында ақпараттық әрекеттесудің оңтайлы жағдайларын ұйымдастыру, шындығында, Интернеттің негізгі мақсаты болып табылады.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕНСІЗДІК – өркениет дамуының мәселесі, мәні мынада – қоғамды ақпартандыру барысында туындайтын жоғары автоматтандырылған ақпараттық ортаға қол жеткізу мүмкіндігі әлемдік қоғамдас-

ционная среда оказывается в различной степени доступной для отдельных людей, организаций, регионов и стран мирового сообщества.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ (ИО) – совокупность единой системы классификации и кодирования информации, унифицированных систем документации и массивов данных, используемых в автоматизированной системе.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ (INFORMATION SERVICE) – предоставление информации для выработки и принятия решений, удовлетворения культурных, научных, производственных, бытовых и других потребностей человека.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЩЕСТВО (INFORMATION SOCIETY) – новая историческая фаза развития цивилизации, в которой главные продукты производства – информация и знания. Отличительными чертами информационного общества являются: доступность необходимой информации для всех его членов, способность общества произво-

дыктағы жекелеген адамдар, ұйымдар, аймақтар және елдер үшін түрлі дәрежеде болып отыр.

АҚПАРАТТЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ (АҚ) – автоматтандырылған жүйеде қолданылатын ақпараттарды сыныптастыру мен кодтаудың біртұтас жүйесінің, құжаттамалар мен деректер жиымының біріздендірілген жүйелерінің жиынтығы.

АҚПАРАТТЫҚ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ (INFORMATION SERVICE) – адамның шешімдер іздеп, қабылдауы, мәдени, ғылыми, өндірістік, тұрмыстық және басқа да қажеттіліктерін қанағаттандыруы үшін қажетті ақпараттар беру.

АҚПАРАТТЫҚ ҚОҒАМ (INFORMATION SOCIETY) – өркениеттің дамуының жаңа тарихи фазасы, мұндағы басты өндірістік өнім – ақпараттар мен білімдер. Ақпараттық қоғамның ерекше сипаттары: қоғамның барлық мүшелері үшін қажетті ақпараттардың қол жетімділігі, қоғамның өз тіршілігіне қажетті барлық ақпараттарды жасап шығара алуы, сондай-ақ бар-

дить всю необходимую для его жизнедеятельности информацию, а также обеспечить всех граждан средствами доступа к этой информации.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ПРОСТРАНСТВО (INFORMATION SPACE) – форма существования информационных систем, характеризующаяся структурностью, протяженностью и дифференцированностью.

ИНФОРМАЦИОННО-ИНФРАСТРУКТУРНЫЙ КОМПЛЕКС (INFORMATION-INFRASTRUCTURAL COMPLEX) – условно интегрированное социально-экономическое образование, построенное на базе отдельного реального элемента инфраструктуры производственного объекта с использованием современных сетевых информационных технологий. Практически представляет собой совокупность электронных, прочих инфраструктурных и производственных бизнес-решений взаимодействующих и развивающихся в едином виртуальном пространстве данного элемента инфраструктуры.

лық азаматтарды осы ақпараттарға қол жеткізу құралдарымен қамтамасыз ету.

АҚПАРАТТЫҚ КЕҢІСТІК (INFORMATION SPACE) – ақпараттық жүйелердің қолданылу объектісі, ол құрылымдылығымен, созылыңқылықпен және сараланғандығымен сипатталады.

АҚПАРАТТЫҚ-ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫҚ КЕШЕН (INFORMATION-INFRASTRUCTURAL COMPLEX) – қазіргі заманғы желілік ақпараттық технологияларды пайдаланып, өндірістік объекті инфрақұрылымының жекелеген шынайы элементі негізінде құрылған шартты интеграцияланған әлеуметтік-экономикалық құрылым. Іс жүзінде инфрақұрылымның нақты бір элементінің бірыңғай виртуальді кеңістігінде өзара әрекеттесетін және дамитын электронды, басқа да инфрақұрылымдық және өндірістік бизнес-шешімдердің жиынтығы болып табылады.

ИНФОРМАЦИОННО-ПОИСКОВАЯ СИСТЕМА (INFORMATION RETRIEVAL SYSTEM) – система, предназначенная для поиска документов в информационных массивах, базах данных и всей совокупности информационных ресурсов.

ИНФОРМАЦИОННО-ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ КОМПЛЕКС (INFORMATION-INDUSTRIAL COMPLEX) – условно интегрированное социально-экономическое образование, построенное на базе реального производственного объекта с использованием современных сетевых информационных технологий. Практически представляет собой совокупность электронных, производственных и инфраструктурных бизнес-решений, взаимодействующих и развивавшихся в едином отраслевом и виртуальном пространстве.

ИНФОРМАЦИОННО-ТЕМАТИЧЕСКИЙ КОМПЛЕКС (INFORMATION-SUBJECT COMPLEX) – условно интегрированное социально-экономическое образование, построенное на базе отдельного, имеющего особое

АҚПАРАТТЫҚ-ІЗДЕУ ЖҮЙЕСІ (INFORMATION RETRIEVAL SYSTEM) – ақпараттық жиындардан, дерекқорлардан және ақпараттық ресурстардың бүкіл жиынтығынан құжаттар іздеу жүйесі.

АҚПАРАТТЫҚ-ӨНДІРІСТІК КЕШЕН (INFORMATION-INDUSTRIAL COMPLEX) – шынайы өндірістік объектінің базасында қазіргі заманғы желілік ақпараттық технологияларды қолдана отырып құрылған шартты интеграцияланған әлеуметтік-экономикалық құрылым. Іс жүзінде бірыңғай салалық және виртуальді кеңістікте өзара әрекеттесетін және дамитын электронды, басқа да инфрақұрылымдық және өндірістік бизнес-шешімдердің жиынтығы болып табылады.

АҚПАРАТТЫҚ-ТАҚЫРЫПТЫҚ КЕШЕН (INFORMATION-SUBJECT COMPLEX) – өндірістік емес инфрақұрылымның жеке, ерекше мәні бар, шынайы элементінің базасында, қазіргі заманғы желілік ақпараттық тех-

значение, реального элемента непроизводственной инфраструктуры с использованием современных сетевых информационных технологий. Практически представляет собой совокупность электронных, прочих инфраструктурных и производственных бизнес-решений взаимодействующих и развивающихся в едином виртуальном пространстве данного элемента непроизводственной инфраструктуры.

ИНФОРМАЦИОННО-ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЙ КОМПЛЕКС (INFORMATION-TERRITORIAL COMPLEX) – условно интегрированное социально-экономическое образование, построенное в границах определенной территории на базе полиотраслевой совокупности реальных производственных объектов с использованием современных сетевых информационных технологий. Практически представляет собой совокупность электронных, производственных, инфраструктурных бизнес-решений и социальных процессов взаимодействующих и развивающихся в едином территориальном виртуальном пространстве.

нологияларды пайдалана отырып құрылған шартты интеграцияланған элеуметтік-экономикалық құрылым. Іс жүзінде өндірістік емес инфрақұрылымның осы элементінің бірыңғай виртуальді кеңістігінде өзара әрекеттесетін және дамитын электронды, басқа да инфрақұрылымдық және өндірістік бизнес-шешімдердің жиынтығы болып табылады.

АҚПАРАТТЫҚ-АУМАҚТЫҚ КЕШЕН (INFORMATION-TERRITORIAL COMPLEX) – шынайы өндірістік объектілердің көпсалалық жиынтығының базасында, қазіргі заманғы желілік ақпараттық технологияларды пайдалана отырып құрылған шартты интеграцияланған элеуметтік-экономикалық құрылым. Іс жүзінде бірыңғай аумақтық виртуальді кеңістікте өзара әрекеттесетін және дамитын электронды, өндірістік, инфрақұрылымдық бизнес-шешімдердің және элеуметтік процестердің жиынтығы болып табылады.

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ПРОДУКТЫ (ПРОДУКЦИЯ) – документированная информация, подготовленная в соответствии с потребностями пользователей и предназначенная или применяемая для удовлетворения потребностей пользователей.

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ – процессы сбора, обработки, накопления, хранения, поиска и распространения информации.

ИНФОРМАЦИОННЫЕ РЕСУРСЫ – отдельные документы и отдельные массивы документов, документы и массивы документов в информационных системах (библиотеках, архивах, фондах, банках данных, других информационных системах)

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ (INFORMATION TECHNOLOGY) – совокупность методов, производственных и программно-технологических средств, объединенных в технологическую цепочку, обеспечивающую сбор, хранение, обработку, вывод и распространение информации для снижения трудоемкости процессов использования информацион-

АҚПАРАТТЫҚ ӨНІМДЕР (ӨНІМ) – пайдаланушылардың қажеттіліктеріне сәйкес және пайдаланушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға арналған немесе қолданылатын құжатталған ақпарат.

АҚПАРАТТЫҚ ПРОЦЕСТЕР – ақпараттарды жинау, өңдеу, толықтыру, сақтау, іздеу және тарату процестері.

АҚПАРАТТЫҚ ҚОРЛАР – ақпараттық жүйелердегі (кітапханалардағы, мұрағаттардағы, қорлардағы, деректер банктеріндегі, басқа да ақпараттық жүйелердегі) жекелеген құжаттар мен жекелеген құжаттар жиымы, құжаттар мен құжаттар жиымы.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР (INFORMATION TECHNOLOGY) – ақпараттық ресурстарды пайдалану процестерінің еңбек шығымдылығын төмендету және сенімділігі мен жеделдігін арттыру мақсатында ақпараттарды жинау, сақтау, өңдеу, шығару және таратуды қамтамасыз ететін технологиялық тізбекке біріккен өндірістік және бағдарламалық-

ных ресурсов, повышения надежности и оперативности.

ИНФОРМАЦИОННЫЕ УСЛУГИ – действия субъектов (собственников и владельцев) по обеспечению пользователей информационными продуктами.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ АНАЛИЗ (INFORMATION ANALYSIS) – изучение документов и определения объема формируемой и используемой информации, а также разработка схемы документооборота и модели информационных связей.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ БАЛАНС (INFORMATION BALANCE) – определенное соотношение информации количественного и качественного вида, обуславливающее гармоничное состояние информационного пространства.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ КОД (INFORMATION CODE) – форма вещества или энергии, с помощью которых переносится информация.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ КОЛЛАПС (INFORMATION COLLAPSE) – гипотетическое состояние сетевого информационного пространства, угро-

технологиялық әдістер жиынтығы.

АҚПАРАТТЫҚ ҚЫЗМЕТТЕР – субъектілердің (меншік иелері мен иеленушілердің) пайдаланушыларды ақпараттық өнімдермен қамтамасыз ету бойынша әрекеттері.

АҚПАРАТТЫҚ ТАЛДАУ (INFORMATION ANALYSIS) – құжаттарды зерттеп, қалыптастырылатын және пайдаланылатын ақпараттың көлемін анықтау, сондай-ақ құжатайналым сұлбасын, ақпараттық байланыстар моделін жасау.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕҢГЕРІМ (INFORMATION BALANCE) – ақпараттық кеңістіктің үйлесімді жағдайының себебі болатын сандық және сапалық түрдегі ақпараттардың белгілі бір арақатынасы.

АҚПАРАТТЫҚ КОД (INFORMATION CODE) – сол арқылы ақпараттар тасымалданатын заттек немесе энергия нысаны.

АҚПАРАТТЫҚ КОЛЛАПС (INFORMATION COLLAPSE) – желілік ақпараттық кеңістіктің тұрақтылығына және қалыпты қызмет етуіне

жающее его стабильности и нормальному функционированию. Характеризуется резким снижением пропускной способности каналов связи. Возникает при ситуации, когда существующие технологии не в состоянии передать нарастающие объемы трафика.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ КОМПЛЕКС (INFORMATION COMPLEX)

– обобщенное название информационно-производственных, инфраструктурных, территориальных, тематических комплексов. Представляет собой вертикальное, условно интегрированное социально-экономическое образование, построенное на базе реальных объектов с использованием современных сетевых информационных технологий.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ ПОДХОД (INFORMATION APPROACH) – фундаментальный метод научного познания. Суть его заключается в том, что при изучении любого объекта, процесса или явления в природе и обществе в первую очередь выявляются и анализируются наиболее характерные для

қауіп төндіретін оның болжалдық жай-күйі. Байланыс арналарының өткізу мүмкіндігінің кенеттен төмендеуімен сипатталады. Қолданыстағы технологиялар трафиктің артып келе жатқан көлемін өткізе алмайтындай жағдайларда пайда болады.

АҚПАРАТТЫҚ КЕШЕН (INFORMATION COMPLEX)

– ақпараттық-өндірістік, инфрақұрылымдық, аумақтық, тақырыптық кешендердің жалпылама атауы. Шынайы объектілер базасында, қазіргі заманғы желілік ақпараттық технологияларды пайдалана отырып құрылған вертикальді, шартты интеграцияланған әлеуметтік-экономикалық құрылым болып табылады.

АҚПАРАТТЫҚ ТӘСІЛ (INFORMATION APPROACH)

– ғылыми танымның іргелі әдісі. Оның мәні – табиғаттағы және қоғамдағы кез келген объектіні, процесті немесе құбылысты зерттегенде ең алдымен олардың қызмет етуі мен дамуын анықтайтын, оларға барынша тән ақпараттық

них информационные аспекты, определяющие их функционирование и развитие.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ ПОИСК –методы и процедуры обнаружения информации в массиве данных.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ (INFORMATION POTENTIAL) – совокупность средств, методов и условий, позволяющих активизировать и эффективно использовать информационные ресурсы.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ ПРОДУКТ (INFORMATION PRODUCTION) – документированная информация, подготовленная в соответствии с потребностями пользователей и предназначенная или применяемая для удовлетворения потребностей пользователей.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ РЕСУРС (INFORMATION RESOURCES) – отдельные документы и массивы документов в информационных системах (библиотеках, архивах, фондах, банках данных, других видах информационных систем).

И Н Ф О Р М А Ц И Я (INFORMATION) – одно из

аспектілер анықталып, талдауы болып табылады.

АҚПАРАТТЫҚ ІЗДЕУ – деректер жиымынан ақпараттар іздеп табудың әдістері мен рәсімдері.

АҚПАРАТТЫҚ ӘЛЕУЕТ (INFORMATION POTENTIAL) – ақпараттық ресурстарды белсенділендіруге және тиімді пайдалануға мүмкіндік беретін құралдардың, әдістер мен жағдайлардың жиынтығы.

АҚПАРАТТЫҚ ӨНІМ (INFORMATION PRODUCTION) – пайдаланушылардың қажеттіліктеріне сай дайындалған және пайдаланушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға немесе қолдануға арналған құжатталған ақпарат.

АҚПАРАТТЫҚ ҚОР (INFORMATION RESOURCES) – ақпараттық жүйелердегі (кітапханалар, мұрағаттар, қорлар, деректер банктері, ақпараттық жүйелердің басқа да түрлері) жекелеген құжаттар мен құжаттар тобы.

АҚПАРАТ (INFORMATION) – қазіргі заманғы ғылым мен

наиболее актуальных, фундаментальных и дискуссионных понятий в современной науке и практике. В связи с отсутствием общего определения, в различных предметных областях имеет различные интерпретации. Философия рассматривает две противостоящие друг другу концепции: первая квалифицирует информацию как свойство всех материальных объектов, т.е. как атрибут материи (атрибутивный подход), а вторая связывает ее лишь с функционированием самоорганизующихся систем (функциональный подход). Наиболее распространенным (но не общепринятым) является определение У.Р. Эшби, дополненное А.Д. Урсулом, которые рассматривают информацию как отраженное разнообразие в любых объектах (процессах) живой и не живой природы. На бытовом уровне информация чаще всего воспринимается интуитивно и связывается с получением сведений о чем или о ком-либо. В информатике – это совокупность фактов, явлений, событий, представляющих интерес, подлежащих регистра-

ция саясаттағы ең өзекті, іргелі және даулы ұғымдардың бірі. Жалпы анықтамасы болмағандықтан, түрлі пәндік салаларда түрліше интерпретацияланады. Философия бір-біріне қарама-қайшы екі тұжырымды қарастырады: біріншісі ақпаратты барлық материалдық объектілердің қасиеті, яғни материяның төлсипаты деп жіктейді (төлсипаттық тәсіл), ал екіншісі оны тек өздігінен ұйымдасатын жүйелердің қызметімен байланыстырады (функционалды тәсіл). У.Р. Эшбидің А.Д. Урсул толықтырған анықтамасы ең кең тараған (бірақ жалпы бірдей қабылданған емес) болып табылады, ол ақпаратты тірі және өлі табиғаттағы кез келген объектілердің (процестердің) бейнеленген саналуандығы ретінде қарастырады. Тұрмыстық деңгейде ақпарат көбіне түйсікпен қабылданады және бір нәрсе немесе біреу туралы мәліметтер алумен байланыстырылады. Информатикада – бұл қызығушылық тудыратын, тіркеуге және өңдеуге тиісті болатын фактілер, құбылыстар мен оқиғалардың жиынтығы (Э.А. Якубайтис бойынша).

ции и обработке (по Э.А. Якубайтису). Наиболее прагматичным определением оперирует вычислительная техника, в которой информация есть содержание, присваиваемое данным (по В.И. Першикову и В.М. Савинкову).

ИНФОРМАЦИЯ КАЧЕСТВЕННОГО ВИДА – информация, характеризующаяся с позиций ее существенных свойств.

ИНФОРМАЦИЯ КОЛИЧЕСТВЕННОГО ВИДА – информация, характеризующаяся с позиций ее величины.

ИНФОРМОГРАФИЯ (INFORMOGRAPHY) – наука, изучающая топологию распределения информационных ресурсов в мировом сообществе, а также на территории той или иной страны, их особенности, принадлежность, доступность, возможности эффективного использования.

ИНФОРМОДИНАМИКА (INFORMODYNAMICS) – наука об информации и феномене ее самоорганизации, о законах (правилах), которым подчиняются явления информационные и их связи с явлениями

Есептеуіш техника нағыз прагматикалық анықтамасын қолданады, онда ақпарат дегеніміз мәліметтерге берілетін мазмұн (В.И. Першиков пен В.М. Савинков бойынша).

САПАЛЫ ТҮР АҚПАРАТЫ – өзінің маңызды қасиеттері бойынша сипатталатын ақпарат.

САНДЫҚ ТҮР АҚПАРАТЫ – өзінің мөлшері тұрғысынан сипатталатын ақпарат.

ИНФОРМОГРАФИЯ (INFORMOGRAPHY) – әлемдік қоғамдастықта, сондай-ақ қандай да бір елдің аумағында ақпараттық ресурстардың таралу топологиясын, олардың ерекшеліктерін, тиістілігін, қол жетімділігін, тиімді пайдаланылу мүмкіндігін зерттейтін ғылым.

ИНФОРМОДИНАМИКА (INFORMODYNAMICS) – ақпараттар мен оның өздігінен ұйымдасу феномені туралы, ақпараттық құбылыстар бағынатын заңдар (ережелер) және олардың энергетикалық құбы-

энергетическими, включая и совокупность информационных явлений и интеллект, разум, вообще все негэнтропийные информационные процессы (по Лачинову В.М. и Полякову А.О.).

ИНФОРМОЛОГИЯ (INFORMOLOGY) – наука, объектом изучения которой являются пространство, пространственная организация информации, а также закономерности пространственного построения информационных систем. По мнению авторов (В.С. Мокий, А.О. Жамборова, О.Е. Шегай) ее следует воспринимать как науку, концепция которой является возможным вариантом общего системного подхода в исследовании окружающего мира. Общей задачей информологии служит объединение и классификация знаний, полученных в рамках научных направлений, которые исповедуют разные принципы исследований. Целью является придание всем этим знаниям единой смысловой насыщенности.

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ (ARTIFICIAL

лыстармен байланысы туралы ғылым, оған қоса ақпараттық құбылыстар мен интеллект, сана және жалпы барлық бейгэнтропиялық ақпараттық процестер (В.М. Лачинов және А.О. Поляков бойынша).

ИНФОРМОЛОГИЯ (INFORMOLOGY) – зерттеу объектісі кеңістік, ақпараттарды кеңістікте ұйымдастыру және ақпараттық жүйелердің кеңістікте құрылуының заңдылықтары болып табылатын ғылым. Авторларының (В.С. Мокий, А.О. Жамборов, О.Е. Шегай) пікірінше оны қоршаған ортаны зерттеудегі жалпы жүйелік тәсілдің мүмкін болатын бір нұсқасы ретінде қабылдау керек. Информологияның жалпы міндеті – зерттеудің түрлі қағидаттарын ұстанатын бағыттар аясында қол жеткізілген білімдерді біріктіру мен топтастыру. Мақсаты – барлық осы білімдерге бірыңғай мағыналық маңыздылық беру.

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ (ARTIFICIAL INTELLI-

INTELLIGENCE) – способность прикладного процесса обнаруживать свойства, ассоциируемые с разумным поведением человека.

ИСКУССТВЕННЫЙ РАЗУМ – гипотетическая техническая система, способная обнаруживать свойства, идентичные разумному мышлению и поведению человека. В отличие от систем искусственного интеллекта, не только оперирует готовыми знаниями, но и творит (создает) новые знания.

ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ (SOURCE OF INFORMATION) – объект, идентифицирующий происхождение информации; единственный элемент подмножества того или иного класса информационных ресурсов, доступного пользователю и обладающего, как правило, некоторой проблемной определенностью.

ИТЕРАЦИЯ – постоянный возврат к предыдущему шагу с целью анализа и проверки на соответствие результатов поставленным задачам, т.е. решение задачи как ряд взаимосвязанных последовательностей. Используется при разработке и

GENCE) – қолданбалы процестің адамның саналы іс-әрекетімен ұқсастырылатын қасиеттерді таба білу қабілеті.

ЖАСАНДЫ САНА – адамның саналы ойлауы мен мінез-құлқына тең келетін қасиеттерді табуға қабілетті болжалдық техникалық жүйе. Жасанды интеллектіден айырмашылығы, ол дайын білімдерді қолданып қана қоймай, жаңа білімдер тудырады (жасайды).

АҚПАРАТ КӨЗІ (SOURCE OF INFORMATION) – ақпараттың шыққан тегін бірдейлендіретін объект; пайдаланушы қол жеткізе алатын ақпараттық ресурстардың қандай да бір класы түрлерінің және әдетте анықтығы жағынан қандай да бір мәселесі бар жекелеген элементі.

ИТЕРАЦИЯ – нәтижелердің алға қойылған міндеттерге сәйкестігін талдау мақсатында өтіп кеткен қадамға қайта оралу, яғни міндеттерді өзара байланысқан бірізділіктер қатары ретінде шешу. Бағдарламалық өнімдерді, пайдаланушылық

тестировании программных продуктов, пользовательского интерфейса и т.д. Его обязательным элементом должно быть согласование полученных результатов с потенциальным пользователем.

интерфейсті және т.б. жасау мен тестілеу кезінде қолданылады. Оның міндетті элементі пайдаланушының қол жеткізілген нәтижелермен келісуі.

К

КАНАЛ (CHANNEL) – средство или путь, по которому передаются сигналы или данные.

КАНАЛ СВЯЗИ (ПЕРЕДАЧИ ДАННЫХ) – часть сети, связывающая между собой каждую пару ее оконечных терминалов и состоящая из технических средств передачи и приема данных, включая линию связи, а также средств программного обеспечения и протоколов.

КАРТА (MAP) – обычно понимается как соответствие логических имен устройств именам физическим.

КАТАЛОГ (CATALOG) – список объектов, составленный в порядке, облегчающем их нахождение. В информационных комплексах - один из вспомогательных ресурсов, облегчающий сервис поиска.

АРНА (CHANNEL) – сигналдар немесе деректер жіберілетін құралдар немесе жол.

БАЙЛАНЫС (ДЕРЕКТЕР ЖІБЕРУ) АРНАЛАРЫ – желінің әрбір шеткі терминалдарының жұптарын өзара байланыстыратын және деректер жіберу мен қабылдаудың техникалық құралдарынан, сондай-ақ желінің бағдарламалық жасақтама мен хаттамалардан тұратын бір бөлігі.

КАРТА (MAP) – әдетте құрылғылардың логикалық аттарының физикалық аттарына сәйкестігі ретінде түсініледі.

ТІЗІМДЕМЕ (CATALOG) – объектілердің табылуын жеңілдететіндей етіп құрастырылған тізімі. Ақпараттық кешендерде – іздеу қызметін жеңілдететін қосалқы ресурстардың бірі.

КАЧЕСТВО ИНФОРМАЦИИ (INFORMATION QUALITY)

– совокупность свойств, отражающих степень пригодности конкретной информации об объектах и их взаимосвязях для достижения целей, стоящих перед пользователем, при реализации тех или иных видов деятельности. В состав наиболее общих параметров входят: достоверность, своевременность, новизна, ценность, полезность, доступность.

КВАНТОВАЯ ТЕОРИЯ ИНФОРМАЦИИ

– футуристическая теория, описывающая процессы происхождения, обработки, передачи и хранения квантовой информации. В отличие от классической теории, которая абстрагируется от физической природы информации, квантовая теория определяет ее как некую субстанцию, материализованную на квантовом уровне. Операции с данной информацией производятся путем использования в качестве битов состояние элементарных частиц. Преобразование квантовой информации в классическую происходит с помощью специального декодирующего ус-

АҚПАРАТТЫҢ САПАСЫ (INFORMATION QUALITY)

– қандай да бір қызметті жүзеге асыру кезінде пайдаланушының алдында тұрған мақсаттарға жетуіне объектілердің және олардың өзара байланыстары туралы нақты бір ақпараттың жарамдылық дәрежесін көрсететін сипаттарының жиынтығы. Ең жалпы параметрлер құрамына кіретіндер: дәйектілігі, уақыттылығы, жаңалығы, құндылығы, пайдалылығы, қол жетімділігі.

АҚПАРАТТЫҢ КВАНТТЫҚ ТЕОРИЯСЫ

– кванттық ақпараттың шығу тегіне, өңделуіне, өңделуін және сақталуына қатысты процестерді сипаттайтын футуристік теория. Ақпараттың физикалық табиғатын негізге алатын классикалық теориядан ерекшелігі кванттық теория оны кванттық деңгейде материалдандырылған қандай да бір субстанция ретінде анықтайды. Осы ақпаратпен операциялар биттердің орнына элементарлық бөлшектердің жай-күйін пайдалану жолымен жүргізіледі. Кванттық ақпаратты классикалық ақпаратқа айналдыру арнайы декодтаушы құрылғы арқылы жүргізіледі.

тройства. Квантовая теория информации является чисто теоретической дисциплиной, а построенные на ее основе технологии, пока далеки от практического воплощения.

КВАНТОВЫЙ КОМПЬЮТЕР – проектируемый компьютер, использующий принципы квантовой теории, так называемый эффект «квантового параллелизма вычислений». Теоретически квантовые компьютеры способны обеспечить быстроедействие вычислений на много порядков выше, чем современные полупроводниковые системы. С их созданием ожидается беспрецедентный технологический прорыв. Впервые идея о квантовых вычислениях высказана российским математиком Ю.И. Маниным в 1980 году.

К И Б Е Р К У Л Ь Т У Р А (CYBERCULTURE) – технологическое направление в развитии культуры, основанное на использовании возможностей компьютерных игр и технологий виртуальной реальности.

К И Б Е Р Н Е Т И К А (CYBERNETICS) – наука об управлении, связи и переработ-

Ақпараттың кванттық теориясы таза теориялық пән болып табылады, ал оның негізінде құрылған технологиялар, әзірше тәжірибеде жүзеге аса қойған жоқ.

КВАНТТЫҚ КОМПЬЮТЕР – кванттық теория қағидаттары, «есептеулердің кванттық параллелизмі» деген әсерді қолданатын жобаланып атқан компьютер. Теориялық тұрғыдан кванттық компьютерлер қазіргі шала өткізгішті жүйелерге қарағанда есептеулердің жылдам әрекет етуін бірнеше есе арттыра алады. Оларды жасап шығару теңдессіз технологиялық ілгерілеу болар еді. Кванттық есептеулер туралы идеяны алғаш рет ресейлік математик Ю.И. Манин 1980 жылы айтқан болатын.

К И Б Е Р М Ә Д Е Н И Е Т (CYBERCULTURE) – компьютерлік ойындар мен виртуальді шындық технологияларының мүмкіндіктерін қолдануға негізделген технократтық бағыт.

К И Б Е Р Н Е Т И К А (CYBERNETICS) – басқару, байланыс және ақпараттарды

ке информации. Основной объект исследования т. н. кибернетические системы, рассматриваемые абстрактно, вне зависимости от их материальной природы. Примеры кибернетических систем: автоматические регуляторы в технике, компьютеры, человеческий мозг, биологические популяции, человеческое общество. Каждая такая система представляет собой множество взаимосвязанных объектов, способных воспринимать, запоминать и перерабатывать информацию, а также обмениваться ею.

К И Б Е Р П А Н К (CYBERPUNK) – еще не нашедший своего места в жизни человек, для которого хакерство – игра и самоутверждение одновременно.

КИБЕРПРОСТРАНСТВО (CYBERSPACE) – термин, употребленный автором William Gibson в его новелле Neuromancer. Описывает весь диапазон информационных ресурсов, доступных через глобальные компьютерные сети.

КЛАССИФИКАЦИОННЫЙ ИНДЕКС – условное обозначение цифровыми или буквен-

өндеу туралы ғылым. Негізгі зерттеу объектісі – олардың материалдық негіздеріне тәуелсіз, абстрактылы қарастырылатын кибернетикалық жүйелер. Кибернетикалық жүйелерге мысал келтірсек: техникадағы автоматтық реттегіштер, компьютерлер, адамның миы, биологиялық популяциялар, адамдар қоғамы. Әрбір осындай жүйе ақпараттарды қабылдап, жадында сақтап және оны өңдеп, сондай-ақ онымен алмаса алатын өзара байланысқан көптеген объектілерден тұрады.

К И Б Е Р П А Н К (CYBERPUNK) – өмірдегі өз орнын әлі таппаған адам, ол үшін хакерлік – бір мезетте ойын да, өзін таныту да болып табылады.

К И Б Е Р К Е Ң І С Т І К (CYBERSPACE) – William Gibson өзінің Neuromancer новелласында қолданған термин. Ауқымды компьютерлік желілер арқылы қол жеткізуге болатын ақпараттық ресурстардың ауқымын сипаттайды.

СЫНЫПТАМАЛЫҚ ИНДЕКС – сыныптаманың қандай да бір жүйесінің бөлшекте-

но-цифровыми символами деления какой-либо системы классификации.

КЛАССИФИКАЦИЯ И ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДОВ, МЕТОДОВ И СРЕДСТВ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИИ –

организационно-правовое обеспечение, виды, средства и методы защиты информации, основные объекты и степень их значимости. Классификация технических средств защиты, их достоинства и недостатки. Методы, используемые в защите государственной тайны.

КЛИЕНТ-СЕРВЕР (CLIENT/SERVER) –

сетевая архитектура, в которой все устройства являются либо клиентами, либо серверами. Клиентом (front end) является запрашивающая машина (обычно ПК), сервером (back end) – машина, которая отвечает на запрос. Оба термина (клиент и сервер) могут быть применены как к физическим устройствам, так и к программному обеспечению.

КЛОНИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ КОМПЛЕКСОВ –

построение на базе про-

нуін шартты түрде сандармен немесе әріптік-сандық символдармен белгілеу.

АҚПАРАТТАР ТҮРЛЕРІНІҢ, ӘДІСТЕРІ МЕН ҚОРҒАУ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ЖІКТЕЛУІ ЖӘНЕ СИПАТТАМАСЫ –

ақпаратты қорғауды ұйымдастырушылық-құқықтық камтамасыз ету, түрлері, құралдары мен әдістері, негізгі объектілері және олардың маңыздылық дәрежесі. Қорғаудың техникалық құралдарының сыныптамасы, олардың артықшылықтары мен кемшіліктері. Мемлекеттік құпияны қорғауда қолданылатын әдістер.

КЛИЕНТ-СЕРВЕР (CLIENT/SERVER) –

құрамындағы барлық құрылғылар не клиент, не болмаса сервер болатын желілік архитектура. Сұратушы машина (әдетте ЖК) клиент (front end) болады, сервер (back end) – сұратуға жауап беретін машина болып табылады. Екі термин де (клиент және сервер) физикалық құрылғыларға да, бағдарламалық жасақтамаға да қолданыла алады.

АҚПАРАТТЫҚ КЕШЕНДЕРДІ КЛОНДАУ –

репликант бағдарламалар негізінде

грамм-репликантов новых информационных комплексов, отвечающих единым стандартам представления информации, имеющих пересекающиеся базы данных, общую поисковую систему, идентичные интерфейсы.

КЛЮЧ (KEY) – конкретное секретное состояние некоторых параметров алгоритма криптографического преобразования данных, обеспечивающее выбор одного преобразования из совокупности возможных для данного алгоритма преобразований.

КЛЮЧЕВОЕ СЛОВО – лексическая единица, выбираемая из обрабатываемого текста (вводимых в систему документов и запросов на поиск).

КОГНИТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ – информационные технологии, специально ориентированные на развитие интеллектуальных способностей человека. Характерным примером такой технологии является компьютерная графика, позволяющая в пространственной форме представлять на экране компьютера не только различные геометрические фигу-

акпараттарды берудің бірыңғай стандарттарына сай келетін, өзара қиысатын дерекқор, ортақ іздеу жүйесі, бірдей интерфейстері болатын, жаңа ақпараттық кешендер құрастыру.

КІЛТ (KEY) – деректерді криптографиялық түрлендіру алгоритмінің кейбір параметрлерінің нақты құпия жағдайы, ол нақты бір алгоритм үшін мүмкін болатын өзгертулер жиынтығынан біреуін ғана таңдауды қамтамасыз етеді.

КІЛТ СӨЗ – өңделіп жатқан мәтіннен таңдалатын лексикалық бірлік (құжаттар жүйесіне және іздеуге сұратуларға енгізіледі).

КОГНИТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР – адамның зияткерлік қабілеттерін дамытуға арнайы бағытталған ақпараттық технологиялар. Мұндай технологияларға ерекше тән мысалдар: компьютер экранында кеңістіктік түрде түрлі геометриялық фигуралар ғана емес, түрлі математикалық формулаларды да беруге мүмкіндік беретін компьютерлік графика.

ры, но и различные математические формулы. Такие представления развивают пространственное воображение человека и его ассоциативное мышление.

КОГНИТОЛОГИЯ, СОЦИАЛЬНАЯ – наука о закономерностях формирования и использования совокупного интеллектуального потенциала общества.

КОД ОДНОКРАТНОГО ПРИМЕНЕНИЯ (ONCE-ONLY CODE) – пароль, который можно использовать только для однократного доступа.

КОДИРОВАНИЕ (CODING) – процесс представления данных последовательностью символов.

КОЛИЧЕСТВО ИНФОРМАЦИИ (INFORMATION CONTENT) – мера информации, сообщаемой появлением события определенной вероятности; мера оценки информации, содержащейся в сообщении.

КОМАНДА ПРОЦЕССА (PROCESS COMMAND) – команда ОС для распечатки всех активных процессов.

Осы сияқты графикалар адамның кеңістіктік қиялдау қабілетін және ассоциативті түрде ойлауын дамытады.

ӘЛЕУМЕТТІК КОГНИТОЛОГИЯ – қоғамның жиынтық зияткерлік әлеуетін қалыптастыру және пайдаланудың заңдылықтары туралы ғылым.

БІР РЕТ ҚОЛДАНЫЛАТЫН КОД (ONCE-ONLY CODE) – бір рет қана қатынау үшін қолданылатын пароль.

КОДТАУ (CODING) – деректерді символдардың бірізді ретімен беру процесі.

АҚПАРАТ КӨЛЕМІ (INFORMATION CONTENT) – белгілі бір болуы мүмкін оқиғалардың пайда болуымен байланысты хабарланатын ақпараттар көлемі; хабарлардағы ақпараттарға баға беру көлемі.

ПРОЦЕСС ПӘРМЕНИ (PROCESS COMMAND) – барлық белсенді процестерді басып шығаруға арналған ОЖ пәрмені.

КОМАНДА ТИГРОВ (TIGER TEAM) – хакер или группа хакеров, нанятых организацией для проверки безопасности ее компьютерной системы.

КОМАНДНАЯ СТРОКА (COMMAND LINE) – в DOS или Unix это – то место, где Вы вводите команды, чтобы сообщить машине, что Вы от нее хотите. Имеет свой аналог в специальном окне Windows 3.1 или Windows 95.

КОММУНИКАТИВИСТИКА (COMMUNICATION SCIENCE) – наука, изучающая проблемы информационных коммуникаций (в том числе сетевых).

КОММУНИКАТИВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ИНТЕРНЕТА – интернет как канал массовой коммуникации, его модели. Традиционные средства массовой информации и Интернет. Общемировые характеристики пользователей Интернета. Аудитория российской части Интернета, ее интересы. Управление взаимоотношениями с клиентами.

ЖОЛБАРЫСТАР КОМАНДАСЫ (TIGER TEAM) – өзінің компьютерлік желісінің қауіпсіздігін тексеру үшін ұйым жалдаған хакер немесе хакерлер тобы.

КОМАНДАЛЫҚ ЖОЛ (COMMAND LINE) – DOS немесе Unix-те бұл – Сіздің машинадан нені қалайтыңызды хабарлап командалар енгізетін жер. Windows 3.1 немесе Windows 95 арнайы терезеде аналогы бар.

КОММУНИКАТИВИСТИКА (COMMUNICATION SCIENCE) – ақпараттық коммуникациялар (соның ішінде желілік) мәселелерін зерттейтін ғылым.

ИНТЕРНЕТТІҢ КОММУНИКАТИВТІК СИПАТТАМАЛАРЫ – интернет бұқаралық коммуникация арнасы ретінде, оның модельдері. Бұқаралық ақпараттың дәстүрлі құралдары және Интернет. Интернет пайдаланушылардың жалпыәлемдік сипаттамалары. Интернеттің ресейлік бөлігінің аудиториясы, оның мүдделері. Клиенттермен өзара қатынасты басқару.

КОММУТАЦИЯ ПАКЕТОВ (PACKET SWITCHING) – форма передачи, при которой данные, разбитые на отдельные пакеты, могут пересылаться из исходного пункта в пункт назначения разными маршрутами. Конкретный маршрут выбирается передающим и принимающим компьютерами, исходя из таких факторов, как наличие соединения и объем трафика. Основное достоинство – эффективность использования каналов с фиксированной и ограниченной полосой.

КОММУТИРОВАННЫЙ/ ВЫДЕЛЕННЫЙ АССАУНТ (ДОСЛОВНО «УЧЕТНАЯ ЗАПИСЬ») – вход в систему или имя пользователя в системе, понимаемые как совокупность прав пользователя по отношению к многопользовательской системе, образующихся после его регистрации в виде своеобразной «учетной записи» на компьютере провайдера и подразумевающих наличие собственного имени для входа, пароля, домашнего каталога.

КОММУТИРУЕМАЯ ЛИНИЯ СВЯЗИ – линия связи,

ДЕСТЕЛЕР КОММУТАЦИЯ-СЫ (PACKET SWITCHING) – жеке-жеке дестелерге бөлінген мәліметтер шыққан пункттерінен межелі орынға түрлі бағдарғылар арқылы жолдана алатын жіберу нысаны. Нақты бағдарғыны жіберуші және қабылдаушы компьютерлер қосылыстың бар болуы және трафик көлемі деген сияқты факторларға қарай таңдайды. Негізгі артықшылығы – белгіленген және шектеулі жолақты арналарды тиімді пайдалануы.

КОММУТАЦИЯ ЛАНҒАН/ ЕРЕКШЕЛЕНГЕН АССАУНТ (СӨЗБЕ-СӨЗ «ТІРКЕУ ЖАЗБАСЫ») – көптүтынушылық жүйеге қатысты тұтынушының тіркелгеннен кейін провайдердің компьютеріндегі «тіркеу жазбасы» түрінде пайда болатын және оған кіру үшін жеке атының, парольдің, үй тіркемесінің болуын көздейтін пайдаланушының құқықтарының жиынтығы ретінде түсінілетін жүйеге кіру немесе жүйедегі пайдаланушының аты.

КОММУТАЦИЯ ЛАНАТЫН БАЙЛАНЫС ЖЕЛІСІ – жібе-

устанавливаемая только на время соединения передающего и принимающего устройств. Организуется, как правило, в телефонной сети.

КОМПАНИИ «ВЫСОКИХ ТЕХНОЛОГИЙ» – условное название компаний, главным активом которых является интеллектуальная собственность и высококвалифицированный персонал. Сфера деятельности – высокотехнологичные отрасли и постиндустриальные технологии. К подобным компаниям, как правило, обычно относятся: Интернет-компании; разработчики программного обеспечения и производители полупроводниковых устройств; операторы мобильной и космической связи; биотехнологические компании; масс-медийные компании; производители высокотехнологического оборудования.

КОМПЛЕКСНАЯ АВТОМАТИЗАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВА (COMPLEX AUTOMATION MANUFACTURING) – методология автоматизации производственных процессов с помощью компьютеров. Объединяет проектные

руші және қабылдаушы құрылғыларды қосу кезінде ғана орнатылатын байланыс желісі. Әдетте телефон желісінде ұйымдастырылады.

«ЖОҒАРЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАР» КОМПАНИЯЛАРЫ – зияткерлік меншік пен біліктілігі жоғары мамандар басты активі болып табылатын компаниялардың шартты атауы. Олардың қызмет саласы – жоғары технологиялық салалар мен постиндустриалды технологиялар. Әдетте мұндай компаниялар қатарына Интернет-компаниялар; бағдарламалық жасақтама әзірлеушілер және шала өткізгіштік құрылғылар өндірушілер; ұялы және космостық байланыс операторлары; биотехнологиялық компаниялар; масс-медиялық компаниялар; жоғары технологиялық жабдықтар өндірушілер жатады.

ӨНДІРІСТІ КЕШЕНДІ АВТОМАТИЗАЦИЯ (COMPLEX AUTOMATION MANUFACTURING) – компьютер көмегімен өндірістік процестерді автоматтандыру әдіснамасы. Жобалау жұмыстарын, технологиялық құралдар-

работы, технологические средства, системы планирования, контроля, управления и учета. В результате предприятие существенно уменьшает накладные расходы, затраты на финансирование, обеспечивает экономию сырья и энергии, сокращает брак и отходы.

КОМПЬЮТЕР (COMPUTER) – устройство, выполняющее заданную программой последовательность операций. В информатике – комплекс технических средств, предназначенных для автоматической обработки информации в процессе решения вычислительных и информационных задач. Его ядром является один либо группа процессоров. Последние непосредственно взаимодействуют с кэш-памятью либо оперативной памятью и с помощью контроллеров связаны с внешними устройствами. Для ввода данных используются клавиатура, сканеры и т. д. Вывод данных осуществляется на экраны, принтеры, динамики и другие устройства.

КОМПЬЮТЕРИЗАЦИЯ (COMPUTERIZATION) – про-

ды, жоспарлау, бақылау басқару және есепке алу жүйелерін біріктіреді. Нәтижесінде кәсіпорын үстеме шығыстарын, қаржыландыру шығындарын едәуір азайтып, шикізат пен қуат көзін үнемдейді, ақаулар мен қалдықтар азаяды.

КОМПЬЮТЕР (COMPUTER) – операциялардың белгіленген ретін орындайтын құрылғы. Информатикада – есептеуіштік және ақпараттық міндеттерді автоматты түрде өндеуге арналған техникалық құралдар кешені. Оның ядросы бір немесе бір топ процессорлар болып табылады. Соңғылары кэш-жадымен немесе оперативті жадымен тікелей өзара әрекеттеседі және бақылаушы арқылы сыртқы құрылғылармен байланыста болады. Деректерді енгізу үшін пернетақта, сканерлер және т.б. қолданылады. Деректер экранға, принтерден және т.б. құрылғылар арқылы шығарылады.

КОМПЬЮТЕРЛЕНДІРУ (COMPUTERIZATION) – ком-

цесс развития индустрии компьютерных продуктов и услуг и их использования в обществе. Одно из необходимых условий для широкого развития Интернета.

КОМПЬЮТЕРНАЯ ИГРА (COMPUTE GAME) – моделирование ситуаций методом конфликта в целях выработки наиболее эффективных решений. Понятие игры охватывает различные сферы, связанные с работой и отдыхом человека. Сюда входят деловые игры (управление экономикой и производством), учеба, спорт, отдых, развлечения.

КОМПЬЮТЕРНАЯ СЕТЬ – она возникает, если как минимум два компьютера соединены вместе и обмениваются информацией.

КОМПЬЮТЕРНЫЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ – противоправные действия, связанные с использованием возможностей по доступу к информации через информационно-телекоммуникационные сети, а также с нарушением функционирования компьютерных систем.

КОМПЬЮТЕРНЫЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ И МЕТОДЫ

пьютерлік өнімдер мен қызметтер индустриясының даму және оларды қоғамда пайдалану процесі. Интернеттің дамуы үшін қажетті жағдайлардың бірі.

КОМПЬЮТЕРЛІК ОЙЫН (COMPUTE GAME) – жағдайды барынша ұтымды шешім қабылдау мақсатында жанжалдасу әдісімен модельдеу. Ойын ұғымы адамның жұмысы мен демалысына байланысты әртүрлі салаларды қамтиды. Оған іскерлік ойындар (экономика мен өндірісті басқару), оқу, спорт, демалыс, ойын-сауықтар кіреді.

КОМПЬЮТЕРЛІК ЖЕЛІ – кемінде екі компьютер өзара жалғастырылып, ақпараттар алмасатын жағдайда пайда болады.

КОМПЬЮТЕРЛІК ҚЫЛМЫСТАР – ақпараттық-телекоммуникациялық желілер арқылы ақпараттарға қатынау мүмкіндіктерін пайдаланумен, сондай-ақ компьютерлік жүйелердің қызметін бұзумен байланысты заңға қайшы әрекеттер.

КОМПЬЮТЕРЛІК ҚЫЛМЫСТАР ЖӘНЕ ОЛАРМЕН

БОРЬБЫ С НИМИ – сущность компьютерных преступлений и особенности правового регулирования ответственности за них. Основные виды преступлений, связанных с вмешательством в работу компьютеров. Методика защиты компьютерной информации, характеристика антивирусных программ.

КОМПЬЮТЕРНЫЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ И МЕТОДЫ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИИ

– общие сведения о компьютерных преступлениях. Основные направления компьютерных преступлений и их классификация. Методы защиты информации. Обзор современных программных средств, обеспечивающих обслуживание ПК: Norton Utilities, Acronis Power Utilities.

КОМПЬЮТЕРНЫЕ СЕТИ – классификация компьютерных сетей. Назначение и особенности организации локальных вычислительных сетей. Назначение и структура глобальной сети Интернет. Работа с общими ресурсами в локальной сети. Вход и работа в Интернете. Поиск заданной информации.

КҮРЕС ӘДІСТЕРІ – компьютерлік қылмыстардың мәні және олар үшін жауапкершілікті құқықтық реттеудің ерекшеліктері. Компьютерлер жұмысына араласумен байланысты қылмыстардың негізгі түрлері. Компьютерлік ақпаратты қорғау әдістемесі, антивирустық бағдарламалардың сипаттамасы.

КОМПЬЮТЕРЛІК ҚЫЛМЫСТАР ЖӘНЕ АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУ ӘДІСТЕРІ

– компьютерлік қылмыстар туралы жалпы мәліметтер. Компьютерлік қылмыстардың негізгі бағыттары және олардың сыныптамасы. Ақпаратты қорғау әдістері. ЖК қызмет көрсетуді қамтамасыз ететін қазіргі заманғы құралдарға шолу: Norton Utilities, Acronis Power Utilities.

КОМПЬЮТЕРЛІК ЖЕЛІЛЕР – компьютерлік желілер сыныптамасы. Жергілікті есептеуіш желілердің мақсаты мен ұйымдасуы. Интернет ауқымды желісінің мақсаты мен құрылымы. Жергілікті желіде ортақ ресурстармен жұмыс. Интернетке ену және онда жұмыс істеу. Белгіленген ақпаратты іздеу.

КОМПЬЮТЕРНЫЙ ВИРУС (COMPUTER VIRUS) – программа, имеющая возможность создавать свои дубликаты (не обязательно совпадающие с оригиналом) и внедрять их в вычислительные сети и (или) файлы, системные области компьютера и прочие объекты с целью искажения и уничтожения данных и программ. При этом дубликаты сохраняют способность к дальнейшему распространению. Такие программы, как правило, составляются на языке ассемблера, никаких сообщений на экран дисплея не выдают. Переносятся при копировании с диска на диск либо по сети Интернет.

КОНВЕРГЕНЦИЯ (CONVERGENCE) – процесс сближения разнородных электронных технологий в результате их быстрого развития и взаимодействия. В ближайшем будущем скорость передачи трафика в телекоммуникационных сетях станет столь высокий, а способ представления данных настолько универсальным, что в едином пакете можно будет передавать одновременно го-

КОМПЬЮТЕРЛІК ВИРУС (COMPUTER VIRUS) – өзінің телнұсқаларын жасап (оның түпнұсқамен сәйкес келуі міндетті емес), деректер мен бағдарламаларды бұрмалау және жою мақсатында оларды есептеуіш желілерге және (немесе) файлдарға, компьютердің жүйелік бөлігіне және басқа да объектілерге енгізе алатын бағдарлама. Сондай-ақ телнұсқалар әрі қарай таралу қабілетін де сақтайды. Мұндай бағдарламалар, әдетте, ассемблера тілінде жасалады, экран дисплейіне ешқандай хабар шығарылмайды. Бір дискіден екіншісіне көшірген кезде немесе Интернет желісі арқылы таратылады.

КОНВЕРГЕНЦИЯ (CONVERGENCE) – әртүрлі электрондық технологиялардың жылдам қарқынмен дамуы және өзара әрекеттесуі нәтижесінде олардың жақындау процесі. Жақын болашақта телекоммуникациялық желілерде трафикті жіберу жылдамдығының артуы және деректерді беру әдістерінің әмбебаптығы соншалық, тіпті бір ғана дестемен бір мезгілде дауысты,

лос, изображение, текст, телепрограмму.

КОНВЕРТОР, КОНВЕРТИРОВАНИЕ – программное средство для перекодирования данных из одного машинного кода в другой или из одного формата в другой, процесс перекодирования или переформатирования.

КОНСОЛЬ (CONSOLE) – операторский терминал на мэйнфрэйме, с помощью которого оператор управляет системой.

КОНТЕНТ (CONTENT) – любое информационно значимое наполнение сервера, информационного комплекса – тексты, графика, мультимедиа. Организуется в виде страниц средствами гипертекстовой разметки. Существенными параметрами контента является его объем, актуальность и релевантность.

КОНТРОЛЬ – частичная или полная проверка, осуществляемая с тем, чтобы удостовериться в отсутствии определенных классов ошибок или в правильном характере выполнения процесса.

**КОНФИДЕНЦИАЛЬНАЯ
И Н Ф О Р М А Ц И Я**

кескінді, мәтінді, телебағдарламаны да жіберуге мүмкіндік болады.

КОНВЕРТОР, КОНВЕРТАЦИЯЛАУ – деректерді бір машиналық кодтан екіншісіне немесе бір форматтан екіншісіне қайта кодтаудың бағдарламалық құралы, қайта кодтау немесе қайта форматтау процесі.

КОНСОЛЬ (CONSOLE) – мэйнфрэйдегі операторлық терминал, соның көмегімен оператор жүйені басқарады.

КОНТЕНТ (CONTENT) – сервердің, ақпараттық кешеннің кез келген ақпараттық маңызды толтырылуы – мәтіндер, графика, мультимедиа. Гипермәтіндік белгілеу құралдары бар беттер түрінде ұйымдастырылады. Контенттің маңызды параметрлері: көлемі, өзектілігі және релеванттығы.

БАҚЫЛАУ – белгілі бір кластағы кателердің жоқтығына немесе процестердің дұрыс сипатта орындалуына көз жеткізу мақсатында жүргізілетін ішінара немесе толық тексеру.

**ҚҰПИЯ   АҚПАРАТ
(C O N F I D E N T I A L**

(CONFIDENTIAL INFORMATION) – документация информация, доступ к которой ограничивается в соответствии с законодательством страны, уровнем доступа к Интернет-ресурсу, договоренностью взаимодействующих субъектов сети.

КОНЦЕНТРАТОР (HUB) – усилитель-разветвитель для локальных сетей.

КОПАНИЕ В МУСОРЕ (SCAVENGING) – проверка мусорных контейнеров в поисках информации.

КОРНЕВОЙ БЮДЖЕТ (ROOT) – бюджет привилегированного пользователя, занимающий главенствующее положение.

КРЕАТИВ (CREATION) – комплекс решений принципиально нового характера, касающихся информационной части проекта (прежде всего контента) и увязанных с целевыми группами конечных пользователей и бизнес-процессами компании.

КРЕКЕР (CRACKER) – название хакера, принятое в Internet. В отличие от слова «хакера», который в Сети не считается бранным словом, именно кре-

INFORMATION) – белгілі бір елдің заңнамасына, Интернет-ресурсқа қатынау деңгейіне, желінің өзара әрекеттесуші субъектілерінің уағдаластығына сәйкес шектеу қойылатын құжаттамалық ақпарат.

ШОҒЫРЛАУЫШ (HUB) – жергілікті желілерге арналған күшейткіш-тармақтауыш.

ҚОҚЫС АҚТАРУ (SCAVENGING) – ақпарат іздеп қоқыс контейнерлерін тексеру.

ТҮПКІ БЮДЖЕТ (ROOT) – басты орын алатын, артықшылық берілген пайдаланушының бюджеті.

КРЕАТИВ (CREATION) – жобаның ақпараттық бөлігіне қатысты (ең алдымен контентке) және соңғы пайдаланушылардың нысаналы топтарымен және компанияның бизнес-процестерімен байланыстырылған қағидатдық сипаттағы шешімдер кешені.

КРЕКЕР (CRACKER) – хакердің Internet-те қабылданған атауы. Желіде жағымсыз сөз болып саналмайтын «хакер» сөзінен айырмашылығы, дәл

кер – «нехороший человек». Этот термин – многозначный: крекерами кроме того называют с хрустом ломающееся сухое печенье и бесшумно ломающие защиту хакерские программы.

КРИПТОГРАФИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИИ – криптография и шифрование. Симметричные и асимметричные криптосистемы. Основные современные методы шифрования. Алгоритмы шифрования: замены (подстановки), перестановки, гаммирования. Комбинированные методы шифрования. Программные шифраторы.

КРИПТОГРАФИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИИ – история криптографии и ее основные задачи. Основные понятия криптографии (конфиденциальность, целостность, аутентификация, цифровая подпись). Криптографические средства защиты (криптосистемы и принципы ее работы, распространение ключей, алгоритмы).

КРИПТОГРАФИЯ (CRYPTOGRAPHY) – способ

крекер сөзі – «жаман адам» дегенді білдіреді. Бұл термин – көпмағыналы: крекер деп сонымен қатар қытырлап сынатын құрғақ печеньеңі де, қорғанысты дыбысын шығармай бұзатын хакерлік бағдарламаларды да атайды.

АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУДЫҢ КРИПТОГРАФИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ – криптография және шифрлеу. Симметриялы және асимметриялы криптожүйелер. Шифрлеудің қазіргі заманғы негізгі әдістері. Шифрлеу алгоритмдері: алмастырулар (ауыстырулар), орын алмастырулар, гаммалау. Шифрлеудің аралас әдістері.

АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУДЫҢ КРИПТОГРАФИЯЛЫҚ ҚҰРАЛДАРЫ – криптография тарихы және оның негізгі міндеттері. Криптографияның негізгі ұғымдары (күпиялық, тұтастық, аутентификация, сандық қол). Қорғаудың криптографиялық құралдары (криптожүйелер олардың жұмыс істеу қағидаттары, кілтерді тарату, алгоритмдер).

КРИПТОГРАФИЯ (CRYPTOGRAPHY) – онымен

изменения данных с целью сделать их непонятными для непосвящённых лиц. Является важным компонентом системы безопасности данных. Её сущность заключается в превращении данных перед их передачей в бессмысленный набор символов либо сигналов и восстановлении данных в первоначальной форме после их приёма адресатом.

КРИПТОГРАФИЯ С ОТКРЫТЫМ КЛЮЧОМ (PUBLIC KEY CRYPTOGRAPHY) – метод шифрования, использующий ключевую пару. Один из ключей является открытым, другой – личным; сообщения, зашифрованные одним из ключей, могут быть расшифрованы только вторым. Использует асимметричные алгоритмы шифрования.

КРИТЕРИЙ – правило предпочтений при отборе вариантов решений.

таныс емес тұлғалар үшін түсініксіз ету мақсатында деректерді өзгерту әдісі. Деректер қауіпсіздігі жүйесінің маңызды компоненті болып табылады. Оның мәні – деректерді жіберер алдында символдардың мағынасыз жинағына айналдырып, деректерді адресат қабылдағаннан кейін бастапқы қалпына келтіру болып табылады.

АШЫҚ КІЛТТІ КРИПТОГРАФИЯ (PUBLIC KEY CRYPTOGRAPHY) – кілттік жұпты пайдаланатын шифрлеу әдісі. Кілттердің бірі ашық, екіншісі – жеке болады; кілттердің біреуімен шифрленген хабарлар, тек екіншісімен ғана шешіле алады. Шифрлеудің асимметриялық алгоритмдері қолданылады.

ӨЛШЕМ – шешімдердің нұсқаларын іріктеу кезінде артықшылық беру ережесі.

Л

ЛАЗЕЙКА (TRAPDOOR) – недокументированный способ получения доступа в компьютерную систему.

АМАЛ-АЙЛА (TRAPDOOR) – компьютерлік жүйеге қатынаудың құжатталмаған әдісі.

ЛИНГВИСТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ – совокупность научно-технических терминов и других языковых средств, используемых в автоматизированных системах, а также правил формализации естественного языка в целях повышения эффективности машинной обработки информации.

ЛИНИЯ (LINE) – провода, соединяющие телефон с центральной станцией.

ЛИЧНЫЙ КЛЮЧ (PRIVATE KEY) – ключ (в системе шифрования с открытым ключом), предназначенный для шифрования сообщений и известный только одному лицу (владельцу).

ЛОГИЧЕСКАЯ БОМБА (LOGIC BOMB) – программа, внедренная в прикладную программу; запускается при определенных условиях.

ЛОГИЧЕСКАЯ ЗАПИСЬ – совокупность записей взаимосвязанных элементов данных, рассматриваемая в логическом плане как единое целое. Одна логическая запись может состоять из нескольких физических

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕНІ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ – автоматтандырылған жүйелерде қолданылатын ғылыми-техникалық терминдер мен басқа да тілдік құралдардың, сондай-ақ ақпараттарды машиналық өңдеудің тиімділігін арттыру мақсатында табиғи тілді формалдау ережелерінің жиынтығы.

ТІЗБЕК (LINE) – телефонды орталық стансамен жалғастыратын сым.

ЖЕКЕ КІЛТ (PRIVATE KEY) – хабарларды шифрлеуге арналған және тек бір ғана адамға (иесіне) белгілі (ашық кілтпен шифрлеу жүйесіндегі) кілт.

ЛОГИКАЛЫҚ БОМБА (LOGIC BOMB) – қолданбалы бағдарламаға енгізілген бағдарлама; белгілі бір жағдайларда іске қосылады.

ЛОГИКАЛЫҚ ЖАЗБА – логикалық тұрғыдан біртұтас тұтастық ретінде қарастырылатын, деректердің өзара байланысты элементтері жазбаларының жиынтығы. Бір логикалық жазба бірнеше физикалық жаз-

ких или быть частью одной физической записи.

ЛОКАЛЬНАЯ БАЗА ДАННЫХ – база данных, размещенная на одном или нескольких носителях на одной вычислительной машине.

ЛОКАЛЬНАЯ ВЫЧИСЛИТЕЛЬНАЯ СЕТЬ (ЛВС) – группа ЭВМ, а также периферийное оборудование, объединенных одним или несколькими автономными (не арендуемыми) высокоскоростными каналами передачи цифровых данных (в том числе, проводными, волоконно-оптическими, радио СВЧ или ИК диапазона) в пределах одного или нескольких близлежащих зданий.

ЛОКАЛЬНАЯ СЕТЬ (LOCAL AREA NETWORK, LAN) – компьютерная сеть, охватывающая ограниченную зону, например, отдельный этаж или здание.

ЛОКАЛЬНЫЕ КОМПЬЮТЕРНЫЕ СЕТИ (LOCAL AREA NETWORK, LAN) – если расстояние между взаимосвязанными компьютерами невелико (обычно до 300 м), то говорят о локальной сети.

бадан тұруы немесе бір физикалық жазбаның бөлшегі болуы да мүмкін.

ЖЕРГІЛІКТІ ДЕРЕКҚОР – бір есептеуіш машинадағы бір немесе бірнеше тасымалдаушылар орналастырылған дерекқор.

ЖЕРГІЛІКТІ ЕСЕПТЕУІШ ЖЕЛІ (ЖЕЖ) – бір немесе жақын орналасқан бірнеше ғимараттар шегіндегі ЭЕМ тобы, сондай-ақ бір немесе бірнеше автономды (жалға алынбаған) сандық деректер жіберуші жоғары жылдамдықты арналар арқылы біріккен шалғай жабдық (соның ішінде: сымды, талшықты-оптикалы, СВЧ немесе ИК диапазонды радио).

ЖЕРГІЛІКТІ ЖЕЛІ (LOCAL AREA NETWORK, LAN) – шектеулі ғана аймақты, мысалы, жекелеген қабатты немесе ғимаратты қамтитын компьютерлік желі.

ЖЕРГІЛІКТІ КОМПЬЮТЕРЛІК ЖЕЛІ (LOCAL AREA NETWORK, LAN) – егер өзара байланысқан компьютерлердің арақашықтығы шағын болса (әдетте 300 м-ге дейін), онда жергілікті желі деп атайды.

М

МАГИСТРАЛЬ (BACKBONE) – основная линия связи, к которой подключена сеть. Для крупных сетей часто реализована на волоконно-оптическом кабеле.

МАГИСТРАЛЬНЫЙ УЗЕЛ (BACKBONE SITE) – ключевой узел USENET и электронной почты, обрабатывающий большое количество поточной информации. Получает и посылает на другие узлы новости и сообщения.

МАДАЭЛИЗМ (MADEALISM) – альтернативная научно-философская концепция, система идей, взглядов и представлений о природе, обществе, человеке, его роли в мире. В основе концепции лежит представление о том, что вопрос первичности и вторичности субстанций материального и идеального на фоне современных научных представлений теряет свой смысл. Материализм и идеализм – два подхода к актуальной реальности, имеющие равные права на адекватность. Тремя источниками этой ин-

МАГИСТРАЛЬ (BACKBONE) – желі қосылған байланыстың негізгі тізбегі. Ірі желілер үшін көбіне талшықты-оптикалық кабельмен жүргізіледі.

МАГИСТРАЛЬДІ ТОРАП (BACKBONE SITE) – электронды поштаның көп мөлшерде пошталық ақпараттар өңдейтін USENET кілтті торабы. Басқа тораптарға жаңалықтар, хабарлар жіберіп, олардан қабылдап отырады.

МАДАЭЛИЗМ (MADEALISM) – табиғат, қоғам, адам және оның әлемдегі орны туралы балама ғылыми-философиялық тұжырымдама, көзқарастар, идеялар және түсініктердің жүйесі. Тұжырымдаманың негізінде материалдық және идеалды субстанциялардың қайсысы алғашқы деген мәселе қазіргі заманғы ғылыми түсініктер тұрғысынан алғанда өзінің мағынасын жоғалтады деген пікір жатады. Материализм мен идеализм – өзекті шындыққа қатысты бірдей дәрежеде барабарлыққа құқығы бар екі көзқарас. Осы

тегральной концепции является диалектическая философия, психоаналитическое учение З. Фрейда и кибернетика Н. Винера. Философия мадаэлизма даёт возможность разрабатывать и обосновывать научные принципы интернетики и её практические технологии, определять предполагаемые направления эволюции сетевого информационного пространства (по Б.Г. Шулицкому, 1997 год).

МАКРОС (MACRO) – ключевая строка или короткое имя, используемая для ссылки на более обширный текст.

МАРШРУТИЗАТОР (ROUTER) – специальное устройство для соединения различных локальных сетей. Маршрутизаторы контролируют данные, пересылаемые из одной сети в другую. Они просматривают адреса получателей, указанные на пакетах данных, и направляют эти пакеты по назначению.

МАРШРУТИЗАЦИЯ (ROUTING) – процесс определения в коммуникационной сети пути, по которому вызов,

интегральді тұжырымдаманың үш дереккөзі бар: диалектикалық философия, З.Фрейдтің психоаналитикалық ілімі және Н. Винердің кибернетикасы. Мадаэлизм философиясы интернетиканың ғылыми қағидаттарын, оның практикалық технологияларын жасап шығарып, негіздеуге, желілік ақпараттық кеңістіктің болжаудағы бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді (Б.Г. Шулицкий бойынша, 1997 жыл).

МАКРОС (MACRO) – кеңірек мәтіндерге сілтеме үшін қолданылатын басты қатар немесе қысқа ат.

БАҒДАРҒЫЛАУШЫ (ROUTER) – түрлі жергілікті желілерді байланыстыруға арналған арнайы құрылғы. Бағдарғылаушылар желіден екіншісіне жіберілетін деректерді бақылайды. Олар деректер дестелерінде көрсетілген алушылардың мекенжайларын қарап шығады және осы дестелерді сол межелі орындарға бағыттайды.

БАҒДАРҒЫЛАУ (ROUTING) – шақырту не болмаса деректер блогының коммуникациялық желі бойынша адресатқа жете

либо блок данных может достигнуть адресата.

МАССИВ – упорядоченная структура множества документов или данных одного типа.

МАССОВАЯ ИНФОРМАЦИЯ (MASS INFORMATION) – информация, предназначенная для неограниченного круга лиц (например, печатные, аудио-сообщения, аудиовизуальные и иные сообщения и материалы) и используемая в целях информирования, пропаганды и агитации.

МАССОВОЕ ЗАПОМИНАЮЩЕЕ УСТРОЙСТВО, МАССОВОЕ ЗУ – 1) внешнее запоминающее устройство большой емкости; 2) система резервного хранения типа библиотеки картриджей с магнитными лентами, которая может содержать очень большие объемы записей данных.

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ – совокупность алгоритмов и программ, необходимых для управления системой и решения с ее помощью задач обработки информации вычислительной техникой.

алатын жолын белгілеу процесі.

ЖИЫМ – көптеген бір типті құжаттардың немесе деректердің реттестірілген құрылымы.

БҰҚАРАЛЫҚ АҚПАРАТ (MASS INFORMATION) – тұлғалардың шектеусіз тобына арналған және ақпараттандыру, насихаттау және үгіттеу мақсатында пайдаланылатын ақпарат (мысалы, баспасөз, аудио-хабарлар, аудиобейне және басқа да хабарлар мен материалдар).

ЖАЛПЫЛАМА ЕСТЕ САҚТАУ ҚҰРЫЛҒЫСЫ, ЖАЛПЫЛАМА ЕҚ – 1) сыйымдылығы үлкен есте сақтау құрылғысы; 2) деректер жазбаларының өте үлкен көлемін қамти алатын магнитті таспалы картриждер кітапханасы түріндегі резервтік сақтау жүйесі.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕНІ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ – жүйені басқаруға қажетті және соның көмегімен есептеуіш техниканың ақпараттарын өңдеу міндеттерін шешуге арналған алгоритмдер мен бағдарламалар жиынтығы.

МАШИННАЯ (КОМПЬЮТЕРНАЯ) ГРАФИКА – использование вычислительной техники для создания графических изображений, их отображения различными средствами (например, на экране монитора, в виде твердых копий и т.п.) и манипулирования ими.

МАШИНОЧИТАЕМЫЙ НОСИТЕЛЬ – носитель, пригодный для непосредственной записи и считывания данных техническими средствами (ЭВМ).

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ИНФОРМАЦИОННЫЙ ОБМЕН (INTERNATIONAL INFORMATION EXCHANGE) – передача и получение информационных продуктов, а также оказание информационных услуг через границы стран.

МЕТОДИЧЕСКАЯ РАЗРАБОТКА ПО ИНФОРМАТИКЕ – аппаратное и программное обеспечение персонального компьютера. Классификация системных и прикладных программ. Операционные системы. Работа с каталогами. Разновидность Microsoft Windows. Работа с главным меню. Рабо-

МАШИНАЛЫҚ (КОМПЬЮТЕРЛІК) ГРАФИКА – графикалық бейнелер жасау, оларды түрлі құралдар (мысалы, монитор экранында, қатқыл көшірмелер түрінде және т.б.) арқылы бейнелеу және олармен күрделі операциялар жасау үшін есептеуіш техниканы қолдану.

МАШИНА ОҚИТЫН ТАСЫМАЛДАУШЫ – деректерді тікелей техникалық құралдармен (ЭЕМ) жазуға және оқуға жарамды тасымалдаушы.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АҚПАРАТ АЛМАСУ (INTERNATIONAL INFORMATION EXCHANGE) – елдердің шекараларынан асып ақпараттық өнімдер жіберу және алу, сондай-ақ ақпараттық қызметтер көрсету.

ИНФОРМАТИКА БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ӘЗІРЛЕМЕ – дербес компьютердің аппараттық және бағдарламалық жасақтамасы. Жүйелік және қолданбалы бағдарламалар сыныптамасы. Операциялық жүйелер. Тізімдемелермен жұмыс. Microsoft Windows түрлері. Бас көрсеткімен жұмыс.

та с папками, файлами и ярлыками.

МЕТОДЫ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ – методы, обеспечивающие научно обоснованное предвидение будущего: экспертные оценки; экстраполяция и интерполяция, моделирование, аналогии. В разработке прогнозов применяют также методы дедукции и индукции, различные статистические, экономические, социологические (всего выше 150) технологии.

МНОГОПОЛЬЗОВАТЕЛЬСКАЯ СРЕДА (MULTI-USER DIMENSION, MUD) – компьютерная программа, создающая текстовую среду, в которой пользователь может практиковать различные типы поведения (например, ролевую игру). Одна из разновидностей телеконференций. По существу является расширяемой самими пользователями виртуальной реальностью, доступ к которой имеет множество участников. Возникла как сетевая приключенческая игра в стиле «фэнтези». В настоящее время разнообразные многопользовательские среды в видоизмененном

Папкалармен, файлдармен және таңбашалармен жұмыс.

БОЛЖАУ ЖАСАУ ӘДІСТЕРІ – болашақты алдын ала болжай білуді қамтамасыз ететін ғылыми негізделген әдістер: сараптамалық бағалар; экстраполяция және интерполяция, модельдеу, аналогиялар. Болжаулар жасауға сондай-ақ дедукция мен индукция әдістері, түрлі статистикалық, экономикалық, әлеуметтік технологиялар (барлығы 150-ден асады) қолданылады.

КӨППАЙДАЛАНУШЫЛЫҚ ОРТА (MULTI-USER DIMENSION, MUD) – пайдаланушы әртүрлі мінез-құлық типтерін (мысалы, рөлдік ойынды) тәжірибеде қолданып көре алатын мәтіндік орта жасайтын компьютерлік бағдарлама. Телеконференциялардың бір түрі. Шын мәнісінде пайдаланушылардың өздері кеңейтетін, көптеген қатысушылар қатынай алатын виртуальдік шындық. Желілік «қиял» стиліндегі шытырман оқиғалы ойын ретінде пайда болған. Қазіргі кезде саналуан көппайдаланушылық орталар түрін өзгерткен күйде кеңінен таралып, түрлі

состоянии получили широкое распространение и служат для создания различных тематических сообществ, например, астрономических, биологических, теоретиков литературы и культуры, исследователей средств массовой информации и др.

МОБИЛЬНЫЙ ИНТЕРНЕТ (MOBILE INTERNET) – технология беспроводного доступа в Интернет на основе протокола WAP. Транспортом для передачи запросов в сетях мобильной связи может являться служба пакетной передачи данных GPRS (general packet radio service) или CSD (circuit switched data). Обеспечивает сервис высокого уровня, особенно возможность эффективного управления бизнесом.

МОДЕЛЬ (SIMULATOR) – программа либо устройство, обеспечивающее имитацию характеристик и поведения опеределённого объекта.

МОДЕЛЬ ДАННЫХ, МЕТА-ДААННЫЕ – формализованное описание структур данных и операций над ними.

МОДЕЛЬ КЛИЕНТ/СЕРВЕР – разделение труда между ком-

тақырыптық қоғамдастықтар құруға қызмет етуде, мысалы, астрономиялық, биологиялық, әдебиет пен мәдениет теоретиктерінің, бұқаралық ақпараттар құралдарын зерттеушілердің және т.б. орталары.

МОБИЛЬДІ ИНТЕРНЕТ (MOBILE INTERNET) – WAP хаттамасы негізінде Интернетке сымсыз қатынау технологиясы. Мобильді байланыс желілеріндегі сұратуларды жіберу үшін тасымал құралы GPRS (general packet radio service) немесе CSD (circuit switched data) деректерді дестемен жіберу қызметі болып табылады. Жоғары деңгейлі қызмет көрсетуді, әсіресе бизнесті тиімді басқару мүмкіндіктерін қамтамасыз етеді.

МОДЕЛЬ (SIMULATOR) – нақты бір объектінің сипаттары мен мінез-құлқын имитациялауды қамтамасыз ететін бағдарлама немесе құрылғы.

ДЕРЕКТЕР МОДЕЛІ, МЕТА-ДЕРЕКТЕР – деректер құрылымы және олармен орындалатын операциялардың формальдандырылған сипаттамасы.

КЛИЕНТ/СЕРВЕР МОДЕЛІ – компьютерлер арасындағы

пьютерами. Компьютеры, предоставляющие услуги пользователям других компьютеров, называются серверами. Компьютер, который пользуется услугами другого компьютера, называется клиентом.

МОДЕЛЬ ПРОГРАММЫ (SIMULATION) – программа, устанавливаемая хакером, имитирующая открытую часть системы.

МОДЕМ (MODEM) – внешнее или внутреннее устройство, подключаемое к компьютеру для передачи и приема сигналов по разным линиям связи. Сокращение от «модулятор – демодулятор», что указывает на принцип работы этого устройства: преобразование цифрового сигнала, полученного от компьютера, в аналоговую форму для передачи и обратное преобразование принятого сигнала из аналоговой формы в цифровую.

МОДУЛЯЦИЯ (MODULATION) – перевод цифрового сигнала в аналоговый.

МОНИТОРИНГ (MONITORING) – форма организации исследований, обеспечивающая непрерывное поступление

еңбек бөлінісі. Басқа компьютерлердің пайдаланушыларына қызмет көрсететін компьютерлер серверлер деп аталады. Басқа компьютердің қызметін пайдаланатын компьютер клиент деп аталады.

БАҒДАРЛАМА МОДЕЛІ (SIMULATION) – хакер орнататын, жүйенің ашық бөлігін имитациялайтын бағдарлама.

МОДЕМ (MODEM) – түрлі байланыс тізбектері бойынша сигналдар жіберу не қабылдауға арналған, компьютерге жалғанатын сыртқы немесе ішкі қондырғы. «Модулятор – демодулятор» дегеннен қысқартылған, ол құрылғының жұмыс істеу қағидатын көрсетеді: компьютерден алынған сандық сигналды жіберу үшін аналогтық формаға айналдырады және керісінше қабылданған сигналды аналогтық формадан сандық формаға кері өзгертеді.

МОДУЛЯЦИЯ (MODULATION) – сандық сигналды аналогтыққа айналдыру.

МОНИТОРИНГ (MONITORING) – қандай да бір объекті туралы ақпараттардың үздіксіз түсіп тұруын қамтамасыз ететін

информации о том или ином объекте с целью анализа ожидаемого и конечного результатов. Сеть позволяет получить исчерпывающую информацию о конкурентах. Можно проводить регулярный мониторинг деятельности конкурентов, а также новостных и дискуссионных групп (конференций), отслеживая мнения о собственной компании. Мониторинг того, какие посетители приходят на Ваш сайт, позволяет вычислить - кто из конкурентов бывает у вас «в гостях» и какая информация их интересует. Онлайн-исследования помогают получить информацию и идеи, касающиеся новой продукции, новых кампаний, новых стратегий продвижения и даже способов снижения издержек.

МОСТ (BRIDGE) – устройство для передачи сообщений из одной сети в другую. Он отслеживает весь трафик локальной сети, но, будучи интеллектуальным устройством, пропускает «наружу» только сообщения, адресованные другой сети.

МОТИВАЦИИ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ ИНТЕРНЕТА

зерттеулер ұйымдастыру нысаны. Желі бәсекелестер туралы толық ақпарат алуға мүмкіндік береді. Бәсекелестерінің қызметіне тұрақты түрде мониторинг жүргізіп отыруға, сондай-ақ өз компанияңыз туралы пікірлерді қадағалап жаңалықтар және пікірталастар (конференциялар) топтарына да мониторинг жүргізуге болады. Сіздің сайтыңызға кімдер кіретініне мониторинг жүргізу бәсекелестердің қайсысы «сізге қонақ болғанын» және оларды қандай ақпараттар қызықтыратынын білуге мүмкіндік береді. Онлайн зерттеулер жаңа өнімдер, жаңа кампаниялар, өнімді жылжытудың жаңа стратегиялары және шығындарды азайту әдістері туралы ақпараттар мен идеялар алуға көмектеседі.

КӨПІР (BRIDGE) – бір желіден екіншісіне хабарлар жіберуге арналған құрылғы. Ол жергілікті желінің трафигін қадағалап отырады, бірақ, интеллектуальді құрылғы болғандықтан, «сыртқа» тек басқа желіге бағытталған хабарларды ғана өткізеді.

ИНТЕРНЕТ ПАЙДАЛАНУШЫЛАРДЫҢ УӘЖДЕМЕ-

(INTERNET USER MOTIVATIONS) - побуждения, вызывающие активность и определяющие направленность пользователей на работу в сетевом информационном пространстве (в широком смысле – это то, ради чего человек выполняет какую-либо деятельность). Выделяются следующие типы мотиваций (в порядке уменьшения их значимости): деловая, познавательная, сотрудничество, самореализация, аффилиативная (выражения социальной сущности), рекреационная и игровая, самоутверждение, коммуникативная. Мотивации пользователей изменяются со временем – постепенно уменьшается вес мотивов делового и профессионального характера и увеличивается вес мотивов коммуникативного, корпоративного и творческого содержания.

МУЛЬТИМЕДИА (MULTIMEDIA) – взаимодействие визуальных и аудио эффектов под управлением интерактивного программного обеспечения. Обычно означает сочетание текста, звука и гра-

ЛЕПІ (INTERNET USER MOTIVATIONS) – пайдаланушылардың желілік ақпараттық кеңістікте жұмыс істеуге деген белсенділігін туғызатын және бағытталғандығын анықтайтын талаптары (кең мағынасында – бұл адамды қандай да бір қызметпен айналысуға итермелейтін себеп). Уәждеменің мынадай типтерін атап көрсетуге болады (олардың маңыздылығының кему реті бойынша): іскери, танымдық, ынтымақтастық, өз мүмкіндіктерін ашу, аффилиативтік (әлеуметтік мәнін білдіру), рекреациялық және ойын ретінде, өзін өзі таныту, коммуникативтік. Пайдаланушылардың уәждемелері уақыт өте өзгеріп отырады – іскерлік және кәсіптік сипаттағы уәждемелер салмағы біртіндеп төмендеп, коммуникативтік, корпоративтік және шығармашылық мазмұндағы уәждемелер салмағы арта түседі.

МУЛЬТИМЕДИА (MULTIMEDIA) – интерактивті бағдарламалық қамтамасыз етумен іске асатын визуальді және аудио эсерлердің өзара әрекеттесуі. Әдетте мәтін, дыбыс және графиканың үйле-

фики, а в последнее время все чаще – анимации и видео. Характерная, если не определяющая, особенность мультимедийных вэб-узлов и компакт-дисков – гиперссылки.

МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ ФУНКЦИИ (MULTIMEDIA FUNCTIONS) – цифровая фильтрация и масштабирование видео, аппаратная цифровая компрессия (сжатие) и декомпрессия (развертка) видео, ускорение графических операций, связанных с трехмерной графикой (3Д), развертка живого видео на мониторе, наличие композитного видео-выхода, вызов TV-сигнала на монитор.

МУЛЬТИПЛЕКСИРОВАНИЕ (MULTIPLEXING) – использование различных модуляционных частот для одновременной передачи нескольких сигналов.

МЭЙНФРЕЙМ (MAINFRAME) – мощный компьютер, предназначенный для выполнения сложных интенсивных вычислительных работ. С мэйнфреймом, как пра-

суїн, ал соңғы кезде көбіне – анимация мен бейнелерді білдіреді. Мультимедиялық вэб-тораптар мен компакт-дискілерге ерекше тән, тіпті негізгі анықтаушы сипаттар – гиперсілтемелер.

МУЛЬТИМЕДИАЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕР (MULTIMEDIA FUNCTIONS) – сандық сүзгіден өткізу және бейнетүсірілімдерді масштабтау, оларды аппараттық сандық компрессиялау және декомпрессия (жаю), (3Д) үшөлшемді графикамен байланысты графикалық операцияларды жылдамдату, «жанды» бейнетүсірілімді маниторда жайып көрсету, композиттік бейне-шығудың болуы, TV-сигналды мониторға шақыру.

МУЛЬТИПЛЕКСТЕУ (MULTIPLEXING) – бір уақытта бірнеше сигналдар жіберу үшін түрлі модуляциялық жиіліктерді қолдану.

МЭЙНФРЕЙМ (MAINFRAME) – күрделі қарқынды есептеу жұмыстарын орындауға арналған қуатты компьютер. Әдетте мэйнфрейммен әрқайсысының жеке есептеуіш

вило, работают множество пользователей, каждый из которых располагает лишь терминалом, лишенным собственных вычислительных мощностей.

куаттары жоқ терминалдары ғана бар көптеген пайдаланушылар жұмыс істейді.

Н

НАВИГАТОР – схема маршрутов, алгоритм или совокупность алгоритмов поиска записей в базе данных или в информационно-поисковых массивах.

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЕ СУДНО – судно, специально построенное или оборудованное для выполнения научных исследований в океанах и морях.

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИЯ (НТИ) – документированная информация, возникающая в результате научного и технического развития, а также информация, в которой нуждаются руководители, научные, инженерные и технические работники в процессе своей деятельности, включая специализированную экономическую и нормативно-правовую информацию.

НАВИГАТОР – дерекқордағы немесе ақпараттық-іздеу жиымындағы жазбаларды іздеу алгоритмдерінің немесе алгоритмдер жиынтығының бағдарғыларының сұлбасы.

ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ КЕМЕСІ – мұхиттар мен теңіздерде ғылыми зерттеулер жүргізу үшін арнайы жасалған немесе жабдықталған кеме.

ҒЫЛЫМИ-ТЕХНИКАЛЫҚ АҚПАРАТ (ҒТА) – ғылыми және техникалық дамудың нәтижесінде пайда болатын құжатталған ақпарат, сондай-ақ мамандандырылған экономикалық және нормативтік-құқықтық ақпараттарды қоса алғанда, басшылар, ғылыми, инженерлік және техникалық қызметкерлер өз қызметтері ба-рысында қажет ететін ақпарат.

НАУЧНЫЕ МЕТОДЫ ИНТЕРНЕТИКИ – совокупность правил, приемов и операций практического и теоретического освоения сетевого информационного пространства, служащие для получения и обоснования знаний о нем. Общие методы: анализ, синтез, абстрагирование, сравнение, индукция, дедукция, аналогии и др. Специфические методы: общенаучные методы математики, статистики, электроники, кибернетики, информатики, социологии, экономики, политологии и др. Практические методы: наблюдение, измерение, эксперимент, моделирование и др. Логические методы: доказательство, объяснение, выведение следствий и др. В интернетике также огромную роль играют методы научного творчества, в процессе которых исследование соединяется с созданием нового технологического устройства, изобретением.

НЕЙРОЛИНГВИСТИЧЕСКОЕ ПРОГРАММИРОВАНИЕ – метод манипулятивного воздействия на подсознание

ИНТЕРНЕТИКАНЫҢ ҒЫЛЫМИ ӘДІСТЕРІ – желілік ақпараттық кеңістікті практикалық және теориялық тұрғыдан игерудің, ол туралы білімдер алу мен оны негіздеуге қызмет ететін ережелердің, әдістердің және операцияларының жиынтығы. Жалпы әдістер: талдау, синтез, абстракциялау, салыстыру, индукция, дедукция, аналогия және т.б. Ерекше әдістер: математиканың, статистиканың, электрониканың, кибернетиканың, информатиканың, элеуметтанудың, экономиканың, саясаттанудың және т.б. жалпы ғылыми әдістері. Практикалық әдістер: бақылау, өлшеу, эксперимент, модельдеу және т.б. Логикалық әдістер: дәлелдеу, түсіндіру, салдарларын шығару және т.б. Интернетикада сондай-ақ ғылыми шығармашылық әдістері де өте үлкен рөл атқарады, олардың барысында зерттеулер жаңа технологиялық құрылғылармен, өнертабыстармен ұштасады.

НЕЙРОЛИНГВИСТИКАЛЫҚ БАҒДАРЛАМАЛАУ – сөзбен иландырудың ерекше түрлері арқылы адамдардың

людей при помощи особых форм словесного внушения, которые создают у них достаточно устойчивые психологические установки, побуждающие в последствии ко вполне определенным действиям. Может быть осуществлено через Интернет.

НЕЙРОННАЯ СЕТЬ (NEURAL NETWORK) – сеть, образованная взаимодействующими друг с другом нервными клетками либо моделирующими их поведение компонентами.

НООСФЕРА (NOOSPHERE) – эволюционное состояние биосферы, при котором разумная деятельность человека становится решающим фактором ее развития. В.И. Вернадский разработал представление о ноосфере как качественно новой форме организованности, возникающей при взаимодействии природы и общества в результате преобразующей мир творческой деятельности человека, опирающейся на научную мысль.

НОРМАТИВНЫЙ ПРАВОВОЙ АКТ – письменный официальный документ, принятый

түпкі сана сезімдеріне манипуляциялық жолмен әсер ету әдістері, олар адамдарда едәуір тұрақты психологиялық мақсаттар қалыптастырады, кейін оның салдарынан олар белгілі бір әрекеттер жасайды. Интернет арқылы жүзеге асырылуы мүмкін.

НЕЙРОНДЫҚ ЖЕЛІ (NEURAL NETWORK) – бір бірімен әрекеттесетін жүйке жасушаларынан не олардың әрекеттерін модельдеуші құрамдастардан құралатын желі.

НООСФЕРА (NOOSPHERE) – биосфераның эволюциялық жай-күйі, онда адамның саналы қызметі биосфераның дамуының шешуші факторы болады. В.И. Вернадский ноосфера туралы түсінікті адамның ғылыми ойға сүйенген, әлемді өзгертуші шығармашылық қызметі нәтижесінде табиғат пен қоғамның өзара әрекеттесуінен пайда болатын ұымдасудың сапалық жағынан жаңа бір түрі ретінде дамытты.

НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ АКТ – заң шығарушы орган өзінің құзыреті

(изданный) в определенной форме правотворческим органом в пределах его компетенции и направленный на установление, изменение или отмену правовых норм.

шегінде белгілі бір нысанда қабылдаған (шығарған) және құқықтық нормаларды белгілеуге, өзгертуге немесе болдырмауға бағытталған жазбаша ресми құжат.

О

ОБМЕН ВЫЧИСЛИТЕЛЬНЫМИ РЕСУРСАМИ (PEER-TO-PEER COMPUTING, P2P) – технология, обеспечивающая возможность обмена вычислительными и иными ресурсами между несколькими компьютерами, подключенными к Интернету. Один из наиболее перспективных инструментов сетевого бизнеса. В ближайшее время планируется создание собственного протокола и операционной системы для этой технологии.

ОБОБЩЕНИЕ ИНФОРМАЦИИ (GENERALIZATION OF INFORMATION) – преобразование информации о наличии множества простых частных событий в информацию о наличии некоего события более высокого уровня, в которое эти

ЕСЕПТЕУ РЕСУРСТАРЫ-МЕН АЛМАСУ (PEER-TO-PEER COMPUTING, P2P) – Интернетке қосылған бірнеше компьютерлер арасындағы есептеу және басқа да ресурстармен алмасуға мүмкіндікті қамтамасыз ететін технология. Желілік бизнестің болашағы зор құралдарының бірі. Жакын болашақта осы технологияның жеке хаттамасы мен операциялық жүйесін жасау жоспарлануда.

АҚПАРАТТАРДЫ ЖАЛПЫЛАУ (GENERALIZATION OF INFORMATION) – қарапайым жекелеген оқиғалардың бар болуы туралы ақпараттарды осы жекелеген оқиғалар оның құрамына элементтері ретінде кіретін жоғарырақ деңгейдегі

частные события входят как отдельные его элементы.

ОБРАБОТКА ДАННЫХ – последовательность операций, производимых над данными, например, операций объединения, проверки, арифметических операций и т.д.

ОБРАБОТКА ДАННЫХ В РЕАЛЬНОМ МАСШТАБЕ ВРЕМЕНИ – обработка данных, протекающая с такой же скоростью что и моделируемые события.

ОБРАБОТКА ДАННЫХ, ДИСТАНЦИОННАЯ (ТЕЛЕОБРАБОТКА) – автоматизированная обработка данных, при которой устройства ввода (или вывода) находятся на удаленном расстоянии от центрального процессора.

ОБРАБОТКА ДАННЫХ, ПАКЕТНАЯ – автоматизированная обработка данных, в ходе которой один или несколько пользователей используют машину непрерывно, а лишь в определенные промежутки времени.

ОБРАТНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ИНЖЕНЕРИЯ (REVERSE SOCIAL ENGINEERING) – тактика, при которой системный пользователь обращается к хакеру за советом.

қандай да бір оқиғаның бар болуы туралы ақпаратқа өзгерту. **ДЕРЕКТЕРДІ ӨНДЕУ** – деректермен жүргізілетін операциялардың реттілігі, мысалы, біріктіру, тексеру операциялары, арифметикалық операциялар және т.б.

ДЕРЕКТЕРДІ ШЫНАЙЫ УАҚЫТ МАСШТАБЫНДА ӨНДЕУ – деректерді модельденетін оқиға өтіп жатқандай жылдамдықпен өңдеу.

ДЕРЕКТЕРДІ ҚАШЫҚТАН ӨНДЕУ (ТЕЛЕӨНДЕУ) – деректерді автоматтандырылған өңдеу, мұнда енгізу (шығару) құрылғысы орталық процессордан қашық аралықта орналасады.

ДЕРЕКТЕРДІ ДЕСТЕЛІК ӨНДЕУ – деректерді автоматтандырылған өңдеу, мұнда бір немесе бірнеше пайдаланушы машинаны үздіксіз емес, тек белгілі бір уақыт аралығында ғана пайдаланады.

КЕРІ ӘЛЕУМЕТТІК ИНЖЕНЕРИЯ (REVERSE SOCIAL ENGINEERING) – жүйелік пайдаланушы хакерден кеңес сұрайтын тактика.

ОБУЧАЮЩАЯ СИСТЕМА (TRAINING SYSTEM) – система, предназначенная для обучения пользователей. Основывается на использовании искусственного интеллекта и базы знаний. Основной задачей является эффективная передача знаний в зависимости от степени подготовленности пользователей и их способности усваивать полученную информацию. Различают автономные (функционируют на отдельных персональных компьютерах) и сетевые (расположенные на серверах Интернета) обучающие системы.

ОБЩАЯ СЕТЬ (USENET) – всемирная самостоятельная сеть телеконференций.

ОБЩАЯ ТЕОРИЯ ИНФОРМАЦИИ (UNITED INFORMATION THEORY) – одна из перспективных фундаментальных областей научного знания о наиболее общих закономерностях проявления информационной реальности, которые лежат в основе развития природы и общества.

ОБЪЕКТ И ПРЕДМЕТ ИНТЕРНЕТИКИ – объектом исследований интернетики является

ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІ (TRAINING SYSTEM) – пайдаланушыларды оқытуға арналған жүйе. Жасанды интеллектпен білімдер базасын пайдалануға негізделеді. Негізгі міндеті пайдаланушылардың дайындық деңгейіне және олардың алған ақпараттарын игеру қабілеттеріне байланысты білімдерді тиімді беру болып табылады. Автономды (бөлек дербес компьютерлерде қызмет етеді) және желілік (Интернет серверлерінде орналасады) оқыту жүйелері болып бөлінеді.

ЖАЛПЫ ЖЕЛІ (USENET) – телеконференциялардың бүкіл-элементтік өз алдына жеке желісі.

АҚПАРАТТАРДЫҢ ЖАЛПЫ ТЕОРИЯСЫ (UNITED INFORMATION THEORY) – табиғат пен қоғам дамуының негізінде жататын ақпараттық шындықтың көрініс беруінің жалпы заңдылықтары туралы ғылыми білімнің болашағы зор іргелі салаларының бірі.

ИНТЕРНЕТИКАНЫҢ ОБЪЕКТІСІ МЕН ПӘНІ – ақпараттық орта, оның сипат-

информационная среда, ее свойства, и такие происходящие в ней процессы, которые учитываются при осуществлении коммуникаций посредством глобальной компьютерной сети. Предметом исследований являются информационные взаимодействия, осуществляемые участниками коммуникаций посредством глобальной компьютерной сети.

ОБЪЕКТОГРАФИЧЕСКАЯ БАЗА ДАННЫХ – разновидность фактографических баз данных, содержащая расширенный набор данных о сложных объектах предметной области.

ОГРАНИЧЕННОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПАРОЛЕЙ (LIMITED-USE PASSWORDS) – система паролей, содержащая как обычные пароли, так и пароли однократного применения.

ОНЛАЙН-БРОКЕР (ONLINE BROKER) – брокер, предоставляющий свои услуги через Интернет (классический или дисконтный). С технологической точки зрения Интернет является лишь дополнительным, по отношению к телефону, средством приема заказов,

тары және ауқымды компьютерлік желі арқылы коммуникацияларды жүзеге асыру кезінде ескерілетін ондағы болып жатқан процестер интернетіканың зерттеу объектісі болып табылады. Зерттеу пәні – ауқымды компьютерлік желі арқылы коммуникацияларға қатысушылар жүзеге асыратын ақпараттық әрекеттесулер.

ОБЪЕКТТАНУШЫЛЫҚ ДЕРЕКҚОРЫ – пәндік саланың күрделі объектілері туралы кеңейтілген деректер жинағын қамтитын фактографиялық дереккордың бір түрі.

ПАРОЛЬДЕРДІ ШЕКТЕУЛІ ПАЙДАЛАНУ (LIMITED-USE PASSWORDS) – қарапайым парольдермен қатар бір реттік парольдерді қоса қамтитын парольдер жүйесі.

ОНЛАЙН-БРОКЕР (ONLINE BROKER) – Интернет арқылы қызмет көрсететін брокер (классикалық немесе дисконттық). Технологиялық тұрғыдан мұнда Интернет телефонға қарағанда клиенттердің барынша көп санына қызмет көрсетуге мүмкіндік бе-

позволяющим обслуживать большее число клиентов.

ОНЛАЙНОВАЯ СЛУЖБА – замкнутая локальная сеть, которая предлагает пользователям собственные материалы, а также обеспечивает им выход в Интернет.

ОНЛАЙНОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ (ON LINE) – средства коммуникации сообщений в сетевом информационном пространстве, обеспечивающие синхронный обмен информацией в реальном времени: «разговорные каналы» (чаты), аудио- и видеоконференции и др.

ОНЛАЙНОВЫЙ РЕЖИМ (ONLINE) – когда пользователь выходит в Интернет, например получает информацию из какого-либо банка данных, говорят, что он работает в онлайн-режиме.

ОПЕРАТИВНАЯ ПАМЯТЬ – память, составляющая неотъемлемую часть вычислительной машины и находящаяся под ее непосредственным управлением.

ОПЕРАЦИОННАЯ СИСТЕМА LINUX (OPERATING SYSTEM LINUX) – сетевая

ретін тапсырыс қабылдаудың қолданба түрі болып табылады.

ОНЛАЙНДЫҚ ҚЫЗМЕТ – пайдаланушыларға өзінің жеке материалдарын ұсынатын және Интернетке шығуды қамтамасыз ететін шектелген жергілікті желі.

ОНЛАЙНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР (ON LINE) – шынайы уақыт ішінде синхронды ақпарат алмасуды: «сөйлесу арналары» (чаттар), аудио- және бейнеконференциялар және т.б. қамтамасыз ететін желілік ақпараттық кеңістіктегі хабарлар коммуникациясының құралдары.

ОНЛАЙНДЫҚ РЕЖИМ (ONLINE) – пайдаланушы Интернетке шығып, мысалы, қандай да бір деректер банкінен ақпарат алатын болса, ол онлайндық режимде жұмыс істейді деп аталады.

ОПЕРАТИВТІ ЖАД – есептеуіш машинаның ажырамас бөлігін құрайтын және соның тікелей басқаруында болатын жад.

LINUX ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕСІ (OPERATING SYSTEM LINUX) – желілік

операционная система, ядро которой разработано на базе операционной системы Unix. Одна из важнейших особенностей – она распространяется бесплатно по открытой лицензии GNU в рамках Фонда бесплатного программного обеспечения. Применяется в основном для создания серверов в Интернете и интрасетях.

ОПЕРАЦИОННАЯ СИСТЕМА, ОС (OPERATING SYSTEM) – программа или совокупность программ, управляющая основными действиями ЭВМ, ее периферийными устройствами и обеспечивающая запуск всех остальных программ, а также взаимодействие с оператором.

ОПЕРАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ, ФАЙЛОВЫЕ СИСТЕМЫ – понятие операционной системы (ОС) как базового комплекса компьютерных программ для управления аппаратными средствами компьютера и работы с файлами. Файловые системы и их основные функции. Способы именования файлов при создании диска, совместимость с ОС.

операциялық жүйе, оның ұйтқысы Unix операциялық базасында жасалған. Ең маңызды ерекшеліктерінің бірі – тегін бағдарламалық жасақтама қоры аясында GNU ашық лицензиясы бойынша тегін таратылады. Негізінен Интернетте және интражелілерде серверлер құру үшін қолданылады.

ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕ, ОЖ (OPERATING SYSTEM) – ЭЕМ, оның шалғай құрылғыларының негізгі қызметтерін басқаратын және барлық басқа бағдарламаларды іске қосуды, сондай-ақ оператормен өзара әрекеттесуді қамтамасыз ететін бағдарлама немесе бағдарламалар жиынтығы.

ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕР, ФАЙЛДЫҚ ЖҮЙЕЛЕР – компьютердің аппараттық жүйесін басқару және файлдармен жұмыс істеуге арналған компьютерлік бағдарламалардың базалық кешені ретіндегі операциялық жүйе ұғымы. Файлдық жүйелер және олардың негізгі қызметтері. Диск құру кезінде файлдарға ат қою әдістері, ОЖ-мен үйлесімділік.

ОПТИМАЛЬНОЕ ПРОЕКТНОЕ РЕШЕНИЕ - лучшее решение из всех возможных по заданному критерию.

ОПЫТНАЯ ЭКСПЛУАТАЦИЯ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ – комплексная проверка готовности автоматизированной системы с целью проверки алгоритмов, отладки программ и технологического процесса обработки данных в реальных условиях.

ОСНОВНЫЕ ПОНЯТИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ИНФОРМАЦИИ – свойства и назначение информации. Проблема, сущность понятия, основные задачи информационной безопасности. Виды угроз, классификация источников. Процесс внедрения вирусов, несанкционированные воздействия. Основные направления и методы парирования угроз.

ОСНОВЫ РАБОТЫ С CORELDRAW 12 – характеристика программы векторной графики CorelDRAW 12, ее новые возможности, дополнительные функции и инструменты. Специфика векторных и растровых изображений. Требования к компьютеру,

ОҢТАЙЛЫ ЖОБАЛЫҚ ШЕШІМ – берілген өлшем бойынша барлық мүмкін шешімдер арасындағы ең жақсысы.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕНІ ТӘЖІРИБЕЛІ ПАЙДАЛАНУ – алгоритмдерді тексеру, бағдарламаларды және шынайы жағдайларда деректерді өңдеудің технологиялық процесін ретке келтіру мақсатында автоматтандырылған жүйені кешенді тексеру.

АҚПАРАТ ҚАУІПСІЗДІГІНІҢ НЕГІЗГІ ҰҒЫМДАРЫ – ақпараттың ерекшеліктері мен мақсаты. Ақпараттық қауіпсіздік мәселесі, осы ұғымның мәні, негізгі міндеттері. Қауіп түрлері, қауіп көздерінің сыныптамасы. Вирустар енгізу процесі, рұқсатсыз ықпалдар. Қауіптерді тойтарудың негізгі бағыттары мен әдістері.

CORELDRAW 12-МЕН ЖАСАЛАТЫН НЕГІЗГІ ЖҰМЫСТАР – CorelDRAW 12 векторлық графика бағдарламасының сипаттамасы, оның жаңа мүмкіндіктері, қолданба қызметтері мен құрал-саймандары. Векторлық және растрлық бейнелер ерекшелігі.

рабочая среда и элементы интерфейса.

ОТКЛИК БАННЕРА – отношение числа «кликов» на баннер к числу его показов.

ОТКРЫТЫЙ КЛЮЧ ЭЦП (PUBLIC KEY TO AN ELECTRONIC DIGITAL SIGNATURE) – криптографический ключ, который связан с секретным (закрытым, личным) ключом с помощью особого математического соотношения. Открытый ключ известен всем пользователям системы и предназначен для проверки ЭЦП и ее расшифрования, он позволяет определить автора подписи и достоверность электронного документа, но не позволяет вычислить секретный ключ.

ОФФЛАЙНОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ (OFF LINE) – средства коммуникации сообщений в сетевом информационном пространстве, допускающие существенную асинхронность в обмене данными и сообщениями: списки рассылки, группы новостей, вэб-форумы и т. д.

Компьютерге қойылатын талаптар, жұмыс ортасы және интерфейс элементтері.

БАННЕРДІҢ ЖАУАП ҚАТУЫ – баннерді көрсету санына «басу» санының арақатынасы.

ЭСҚ АШЫҚ КІЛТІ (PUBLIC KEY TO AN ELECTRONIC DIGITAL SIGNATURE) – жасырын (жабық, жеке) кілтпен ерекше математикалық арақатынас арқылы байланысқан криптографиялық кілт. Ашық кілт жүйені пайдаланушылардың барлығына белгілі және ЭСҚ мен оның шифрларын шешуге арналады, ол электронды құжаттағы қолдың авторын анықтауға және құжаттың растығын тексеруге мүмкіндік береді, бірақ жасырын кодты анықтай алмайсыз.

ОФФЛАЙНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР (OFF LINE) – деректер және хабарлар: жолдаулар тізімдері, жаңалықтар топтары, вэб-форумдар және т.б. алмасуда біршама асинхрондыққа жол беретін желілік ақпараттық кеңістіктегі коммуникация құралдары.

П

ПАКЕТ (РАСКЕТ) – производственная единица информации, передаваемая по сети или по каналу связи. Размер пакета определяется используемым протоколом, но в принципе пакет – это набор байтов, содержащий собственно передаваемые данные и информацию об отправителе и адресате.

ПАКЕТ ДАННЫХ – способ передачи информации в Интернете. Любая информация при отправлении «разрезается» на части и «раскладывается» в пакеты объемом не более 1500 знаков каждый. Чтобы такой пакет не попал мимо цели, он содержит поле адреса, в котором указаны имя файла и инструкции о последующих действиях.

ПАКЕТ ПРИКЛАДНЫХ ПРОГРАММ (ППП) – набор (комплект) программ и связанной с ними документации (лицензионное свидетельство, паспорт, инструкции пользователя и т.п.), предназначенный для решения задач в определенной проблемной области.

ДЕСТЕ (РАСКЕТ) – желі немесе байланыс арнасы арқылы жіберілетін ақпараттың өндірістік бірлігі. Дестенің көлемі қолданылатын хаттамамен анықталады, бірақ десте дегеніміз негізінде – жіберілетін деректердің өзін және жіберуші мен адресат туралы ақпаратты қамтитын байттар жиынтығы.

ДЕРЕКТЕР ДЕСТЕСІ – интернеттегі ақпарат жіберу әдісі. Кез келген ақпарат жіберу кезінде бөлшектерге «бөлінеді» және әрқайсысы көлемі 1500 белгіден аспайтын дестелерге «салынады». Мұндай десте басқа жаққа кетіп қалмауы үшін, онда мекенжай алаңы болады, онда файлдың аты және әрі қарай әрекеттер туралы нұсқаулық көрсетіледі.

ҚОЛДАНБАЛЫ БАҒДАРЛАМАЛАР ДЕСТЕСІ (ҚБД) – белгілі бір проблемалық сала бойынша міндеттерді шешуге арналған бағдарламалар және солармен байланысты құжаттамалар (лицензиялық куәлік, паспорт, пайдаланушы нұсқаулықтары және т.б.) жинағы (топтамасы).

ПАМЯТЬ (MEMORY) – способность объекта сохранять и воспроизводить информацию. В зависимости от характера использования выделяют кэш-память, оперативную память и внешнюю память.

ПАМЯТЬ КОМПЬЮТЕРА – организация и основные характеристики основной памяти персонального компьютера. Запоминающие устройства ЭВМ как совокупность устройств, обеспечивающих хранение и передачу данных. Хранение и обработка информации. Основные виды памяти компьютера.

ПАРАМЕТРЫ ИНФОРМАЦИИ (PARAMETER OF INFORMATION) – характеристики, с помощью которых оцениваются информационные ресурсы. К основным параметрам относятся: содержание, охват, время, источник, качество, соответствие потребностям, способ фиксации, язык, стоимость.

ПАРОЛЬ – секретная комбинация символов или слово, предъявляемая пользователем для получения доступа в автоматизированную систему. Слу-

ЖАД (MEMORY) – объектінің ақпараттарды сақтап және қайта қалпына келтіру қабілеті. Пайдалану сипатына қарай кэш-жад, оперативті жад және сыртқы жад болып бөлінеді.

КОМПЬЮТЕР ЖАДЫ – дербес компьютердің негізгі жадының ұйымдасуы мен негізгі сипаттамасы. ЭЕМ-нің деректерді сақтау мен жіберуді қамтамасыз ететін құрылғылар жинағы ретіндегі есте сақтау құрылғылары. Ақпараттарды сақтау және өңдеу. Компьютер жадының негізгі түрлері.

АҚПАРАТ ПАРАМЕТРЛЕРІ (PARAMETER OF INFORMATION) – ақпараттық қорлар бағаланатын сипаттамалар. Негізгі параметрлерге мыналар жатады: мазмұн, камту, уақыт, дереккөз, сапа, қажеттіліктерге сай болу, белгілену әдісі, тілі, құны.

ПАРОЛЬ – автоматтандырылған жүйеге қатынау үшін пайдаланушы жазуы керек символдар немесе сөздердің құпия комбинациясы. Бағдарламалар

жит для защиты программ и данных от несанкционированного доступа.

ПАССИВНОЕ ЭЛЕКТРОННОЕ СЧИТЫВАНИЕ ДАННЫХ (PASSIVE COMPUTING) – тайное наблюдение за компьютерным экраном, например, с помощью прибора Ван Эйка.

ПЕРЕДАЧА ДАННЫХ – процесс передачи данных по каналу связи от источника к приемнику.

ПЕРЕПОДГОТОВКА (RETRAINING) – стадия, на которой модемы при уже установленной связи договариваются о новых ее параметрах.

ПЕРЕПОЛНЕНИЕ БУФЕРА (BUFFER OVERFLOW) – переполнение происходит, когда в буфер поступает избыточное количество новых данных. Причин может быть две: буфер недостаточно велик, чтобы вместить все данные, которые необходимо, до начала обработки этих данных; либо несоответствие между приемом и обработкой данных.

ПЕРСОНАЛЬНАЯ ЭВМ (ПЭВМ), ПЕРСОНАЛЬНЫЙ

мен деректерді рұқсатсыз қатынаудан қорғауға қызмет етеді.

ДЕРЕКТЕРДІ ПАССИВТІ ЭЛЕКТРОНДЫ ОҚУ (PASSIVE COMPUTING) – компьютер экранын жасырын түрде, мысалы, Ван Эйк аспабымен бақылау.

ДЕРЕКТЕР ЖІБЕРУ – деректер көзінен байланыс арнасы бойынша қабылдаушыға деректер жіберу процесі.

ҚАЙТА ДАЙЫНДЫҚ (RETRAINING) – модемдердің орнатылып қойған байланыс кезінде жаңа параметрлері туралы келісімге келетін кезең.

БУФЕРДІҢ ТОЛЫП КЕТУІ (BUFFER OVERFLOW) – жаңа деректердің өте көп мөлшері келіп түскенде буфер толып кетеді. Оның екі себебі бар: буфердің көлемі деректерді өңдеуден бұрын қажетті болатын барлық деректерді енгізу үшін жеткіліксіздігі; не деректерді қабылдау мен өңдеудің арасындағы сәйкессіздік.

ДЕРБЕС ЭЕМ (ДЭЕМ), ДЕРБЕС КОМПЬЮТЕР (ДК) –

КОМПЬЮТЕР (ПК) - универсальная ЭВМ, предназначенная для индивидуального использования.

ПЕРТИНЕНТНОСТЬ – степень соответствия содержания документов информационной потребности пользователя.

ПЛАТФОРМА (PLATFORM) – основа, на которой строится и работает компьютер. В зависимости от контекста термин может относиться к аппаратуре, в частности к типу процессора, либо к комбинации аппаратуры и операционной системы.

ПЛОХОЙ КАНАЛ (COVERT CHANNEL) – канал, не предназначенный для передачи информации, по которому все же можно нелегально получить секретную информацию о системе.

ПЛОЩАДКА (SITE) – первоначально – какой-либо объект в Internet.

ПОБИТНАЯ ПЕРЕДАЧА (SERIAL) – прохождение информации побито в последовательном порядке.

ПОДСИСТЕМА – совокупность элементов, объединенных единым процессом функционирования, которые, взаимодей-

дербес пайдалануға арналған әмбебап ЭЕМ.

ПЕРТИНЕНТТІК – құжаттар мазмұнының пайдаланушының ақпараттық қажеттілігіне үйлесімділік дәрежесі.

ПЛАТФОРМА (PLATFORM) – компьютер құрылатын және жұмыс істейтін негіз. Контексте байланысты термин аппаратураға да, соның ішінде процессордың типіне, не аппаратура мен операциялық жүйелер комбинациясына да қатысты болуы мүмкін.

НАШАР АРНА (COVERT CHANNEL) – ақпарат жіберуге арналмаған арна, бірақ ол арқылы жүйе туралы заңсыз түрде құпия ақпарат алуға болады.

АЛАҢҚАЙ (SITE) – алғашында – Internet-тегі қандай да бір объект.

БИТ БОЙЫНША ЖІБЕРУ (SERIAL) – ақпараттың реттелген тәртіпте бит бойынша өтуі.

ШАҒЫН ЖҮЙЕ – өзара әрекеттесе отырып, тұтас жүйенің алдында тұрған мақсатқа жетуге қажетті белгілі бір операция-

ствуя, реализуют определенную операцию, необходимую для достижения цели, поставленной перед системой в целом.

ПОДСИСТЕМА АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ – часть автоматизированной системы, выделенная по функциональному или структурному признаку, отвечающему конкретным целям и задачам.

ПОДТВЕРЖДЕНИЕ ПОДЛИННОСТИ ЭЦП (CONFIRMATION OF AUTHENTICITY OF AN ELECTRONIC DIGITAL SIGNATURE) – положительный результат проверки правильности ЭЦП, выработанной правомочным лицом из исходной информации путем применения принадлежащего ему закрытого ключа ЭЦП, полученный с использованием зарегистрированного и сертифицированного открытого ключа ЭЦП.

ПОДТВЕРЖДЕНИЕ СВЯЗИ (HANDSHAKING) – процесс, в результате которого два независимых друг от друга устройства аппаратного обеспечения координируют свои сигналы и получают возможность работать совместно.

ны жүзеге асыратын, қызмет етудің біртұтас процесімен біріккен элементтер жиынтығы.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕНІҢ ШАҒЫН ЖҮЙЕСІ – автоматтандырылған жүйенің нақты мақсаттар мен міндеттерге жауап беретін қызметтік және құрылымдық белгілері бойынша ажыратылатын бір бөлігі.

ЭСҚ ТҮПНҰСҚАЛЫҒЫН ПАСТАУ (CONFIRMATION OF AUTHENTICITY OF AN ELECTRONIC DIGITAL SIGNATURE) – ЭСҚ-нің тіркелген және сертификатталған ашық кілтін пайдалана отырып алынған, ЭСҚ-нің жабық кілтін қолдана отырып бастапқы ақпараттардан құзіретті тұлға жасап шығарған ЭСҚ-нің дұрыстығын тексерудің оң нәтижесі.

БАЙЛАНЫСТЫ ПАСТАУ (HANDSHAKING) – бір біріне тәуелсіз аппараттық байланыс камтамасыз ету құрылғылары өз сигналдарын үйлестіріп, бірлесіп жұмыс істеу мүмкіндігіне ие болатын процесс.

ПОИСК ДАННЫХ (ИНФОРМАЦИИ) – процесс определения того, имеются ли в массиве информации такие записи, которые удовлетворяют заранее определенному условию поиска (запросу) и если они имеются, то процесс определения расположения таких записей.

ПОЛЕ ДАННЫХ (ПД), ПОЛЕ – 1) область на носителе информации, выделенная для записи данных, элементов данных; 2) часть записи или заполняемой формы, имеющая функционально самостоятельное значение и обрабатываемая как отдельный элемент данных.

ПОЛНАЯ СОВМЕСТИМОСТЬ – техническая, программная и информационная совместимость двух или более ЭВМ без каких-либо ограничений для их пользователей.

ПОЛНОТЕКСТОВАЯ БАЗА ДАННЫХ – база данных, в которой хранятся записи полнотекстовых документов или их частей.

ПОЛЬЗОВАТЕЛЬ (USER) – субъект, обращающийся к собственнику или владельцу за получением необходимых ему информационных продуктов

ДЕРЕКТЕРДІ (АҚПАРАТТАРДЫ) ІЗДЕУ – ақпараттар жиымында алдын ала белгіленген іздеу (сұрату) шарттарын қанағаттандыратындай жазбалар бар не жоқ екенін және егер ондай жазбалар болса, олардың орналасқан орнын анықтау процесі.

ДЕРЕКТЕР АЛАҢЫ (ДА), АЛАҢ – 1) ақпарат тасымалдаушыдағы деректерді, деректер элементтерін жазуға арналған жер; 2) қызметтік өзіндік мәні бар және деректердің жеке элементі ретінде өңделетін жазбаның немесе толтырылатын нысанның бөлігі.

ТОЛЫҚ ҮЙЛЕСІМДІЛІК – екі немесе одан да көп ЭЕМнің, оларды пайдаланушылар үшін ешқандай да шектеулерсіз, техникалық, бағдарламалық және ақпараттық сәйкестігі.

ТОЛЫҚ МӘТІНДІК ДЕРЕКТЕР ҚОР – толық мәтіндік құжаттар немесе олардың бөліктерінің жазбалары сақталатын дерекқор.

ПАЙДАЛАНУШЫ (USER) – жеке меншік иесіне немесе иеленушіге өзіне қажетті ақпараттық ресурстарды алуға немесе халықаралық ақпараттық

или возможности использования средств международного информационного обмена и пользующийся ими.

ПОЛЬЗОВАТЕЛЬ (ПОТРЕБИТЕЛЬ) ИНФОРМАЦИИ – субъект, обращающийся к информационной системе или посреднику за получением необходимой ему информации и пользующийся ею.

ПОЛЬЗОВАТЕЛЬСКИЙ ИНТЕРФЕЙС (ПИ) – 1) естественность интерфейса. Естественный интерфейс не вынуждает пользователя существенно менять привычные способы решения задачи. Использование знакомых пользователю понятий и образов (метафор) обеспечивает интуитивно понятный интерфейс; 2) согласованность интерфейса. Согласованный интерфейс позволяет пользователям переносить имеющиеся знания на новые задания; 3) дружелюбность интерфейса. Дружелюбный интерфейс предотвращает ситуации, которые могут закончиться ошибками, предупреждает пользователя о возможных ошибках и способах их предупреждения, предлагает отме-

алмасу құралдарын қолдану мүмкіндігін пайдалануға сұраныс білдіретін және оларды қолданатын субъект.

АҚПАРАТТЫ ПАЙДАЛАНУШЫ (ТҰТЫНУШЫ) – ақпарат сұрап, ақпараттық жүйеге немесе делдалға жүгінетін және оны пайдаланатын субъект.

ПАЙДАЛАНУШЫ ИНТЕРФЕЙСІ (ПИ) – 1) интерфейснің табиғилығы. Табиғи интерфейс пайдаланушыны міндеттер шешудегі өзінің үйреншікті әдістерін өзгертуге мәжбүрлемейді. Пайдаланушыға таныс ұғымдар мен бейнелерді (метафораларды) қолдану интуитивті түрде түсінікті интерфейсін қамтамасыз етеді; 2) интерфейсін келісілгендігі. Келісілген интерфейс пайдаланушыларға өздеріндегі бар білімдерді жаңа міндеттерге көшіруге мүмкіндік береді; 3) интерфейсін «достық ниеттілігі». «Достық ниеттегі» интерфейс қатеге алып келетін жағдайлардың алдын алуы керек, пайдаланушыны болуы мүмкін қателер мен оларды болдырмаудың жолдары туралы ескертеді, қате әрекеттерді

ну ошибочных действий; 4) принцип «обратной связи». Каждое действие, произведенное пользователем должно получать подтверждение (визуальное или звуковое). Полезно также предоставление информации о состоянии процесса; 5) простота интерфейса. «Делайте простые вещи простыми, а сложные возможными». Простота интерфейса означает обеспечение простоты работы в сочетании с реализацией доступа к широким функциональным возможностям. Один из возможных путей поддержания простоты ПИ – представление на экране информации, минимально необходимой для выполнения пользователем очередного шага задания. Другой путь – размещение и представление элементов управления на экране с учетом их смыслового значения и логической взаимосвязи. Этот подход ориентируется на ассоциативное мышление пользователя.

ПОРТ (PORT) – точка доступа к устройству либо программе.
ПОРТАЛ (PORTAL) – сайт, организованный как системное многоуровневое объединение

жоюды ұсынады; 4) «кері байланыс» қағидаты. Пайдаланушы жасаған әрбір әрекет расталуы керек (визуальді немесе дыбыстық). Процестің жағдай туралы ақпарат алып отыру да пайдалы; 5) интерфейстің қарапайымдылығы. «Қарапайым заттарды қарапайым, ал күрделілерін мүмкін етіп жасандар». Интерфейстің қарапайымдығы жұмыстың жеңілдігі мен ауқымды функционалдық мүмкіндіктерге қол жеткізуді қамтамасыз етуді білдіреді. ПИ қарапайымдылығын қолдаудың жолы – міндетті шешу үшін пайдаланушының келесі қадамына ең қажетті ғана ақпаратты экранда көрсету. Екінші бір жолы – басқару элементтерін олардың мағынасы мен логикалық байланысын ескере отырып, экранда орналастыру және көрсету. Мұндай көзқарас пайдаланушының ассоциативті түрде ойлауына негізделді.

ПОРТ (PORT) – құрылғыға не бағдарламаға қатынау нүктесі.
ПОРТАЛ (PORTAL) – түрлі ресурстар мен қызметтердің жүйелік көпдеңгейлік бірлестігі

разных ресурсов и сервисов. Дает пользователю четкую информацию, осуществляет мгновенный доступ к таким сервисам, как поисковые системы, электронный шоппинг, бесплатная электронная почта, торговая реклама, мгновенная рассылка сообщений, вэб-аукционы, чаты. Порталы обладают возможностью как привлекать большое число пользователей, так и собирать информацию об их интересах. Под данным определением принято понимать порталы общего типа, играющие роль «отправной точки» для определенной аудитории Интернета. Порталы общего типа имеют горизонтальную структуру организации, то есть объединяют несколько тем.

ПОРТАЛ, ВЕРТИКАЛЬНЫЙ (VERTICAL PORTAL) – вэб-сайт узкой тематической направленности, предоставляющий различные сервисы в ее рамках. Наиболее перспективный информационный ресурс и инструмент, имеющий своих последователей во всем мире.

ПОРТАЛ, ГОРИЗОНТАЛЬНЫЙ – вэб-сайт общего характера, предлагающий набор сер-

ретінде ұйымдастырылған сайт. Пайдаланушыға дәл ақпарат береді, іздеу жүйелері, электронды шоппинг, тегін электронды пошта, сауда-саттық жарнамасы, хабарламаларды лезде жөнелту, вэб-аукциондар, чаттар деген сияқты қызметтерге тез қатынауды іске асырады. Порталдар пайдаланушылардың көпшілігін тарта алады, сондай-ақ оларды қызықтыратын ақпараттарды жинауда да мүмкіншілігі жоғары. Интернеттің белгілі бір аудиториясы үшін «бастау нүктесі» рөліндегі жалпы типтегі порталдарды осы анықтамамен түсіну қабылданған. Жалпы типтегі порталдар көлденең құрылым бойынша ұйымдасады, яғни бірнеше тақырыптарды біріктіреді.

ТІК ПОРТАЛ (VERTICAL PORTAL) – өзінің аумағында түрлі қызметтер ұсынатын тар тақырыптық бағытталған вэб-сайт. Бүкіл әлемде өзінің ізашарларына ие болған ең бір болашағы зор ақпараттық ресурс және құрал.

КӨЛДЕНЕҢ ПОРТАЛ – түрлі тақырыптар бойынша қызмет көрсететін қызметтер жинағын

висов, обслуживающих различные темы.

ПОСЕТИТЕЛЬ (VISITOR) – пользователь конкретными ресурсами сети. Некоторые владельцы серверов (или сайтов) размещают счетчики числа посетителей.

ПОСТМАСТЕР (POSTMASTER) – персона, к которой обращаются сторонние абоненты для получения информации о данном узле. В том числе в его функции входит дача указаний пользователям.

ПОТРЕБИТЕЛЬ ДЛЯ ПОТРЕБИТЕЛЯ (CUSTOMER TO CUSTOMER, C2C) – сектор рынка, где коммерческие отношения строятся на общении потребителей друг с другом. Пример вэб-ресурсов этого сектора – Интернет-аукционы.

ПОЧТА (POST) – в контексте употребления в Сети – написанные и отосланные сообщения для какой-нибудь телеконференции.

ПРАВОВАЯ НОРМА – общеобязательное государственное предписание постоянного или временного характера, рассчитанное на многократное применение.

ұсынатын жалпы сипаттағы вэб-сайт.

КІРУШІ (VISITOR) – желінің нақты бір ресурстарын пайдаланушы. Сервер (сайт) иелерінің кейбіреулері кірушілер санын есептейтін есептеуіштер орналастырады.

ПОСТМАСТЕР (POSTMASTER) – абоненттердің осы түйін жөнінде ақпараттар алу үшін жүгінетін адам. Сонымен қатар пайдаланушыларға нұсқаулар беру де оның қызметіне кіреді.

ТҰТЫНУШЫ ТҰТЫНУШЫ ҮШІН (CUSTOMER TO CUSTOMER, C2C) – коммерциялық қатынастар тұтынушылардың бір-бірімен қарым-қатынастары негізінде құрылатын нарық секторы. Осы сектор вэб-ресурстарына – Интернет-аукциондар мысал болады.

ПОШТА (POST) – желіде қолданылу контекстінде – қандай да бір телеконференцияға жазылып жіберілген хабарламалар.

ҚҰҚЫҚТЫҚ НОРМА – көп реттік қолдануға арналған, тұрақты немесе уақытша сипаттағы жалпыға міндетті мемлекеттік ұйғарым.

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ – комплекс законодательных и организационных мер, направленных на поддержание и развитие Интернет. Включает в себя: коммерческое законодательство, меры по развитию конкуренции, лицензирование, технологические стандарты, регулирование цен, налоговое обложение, защиту интеллектуальной собственности, потребителей, конфиденциальности, обеспечение ответственности провайдеров, преследование компьютерных преступлений и др.

ПРЕДМЕТНАЯ РУБРИКА – краткое наименование классификационного признака однородных объектов (узко-) библиографической или (широко) информационной деятельности.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬСКИЙ СЕРВЕР (PROXY SERVER) – компьютер или работающее на нем программное обеспечение, образующие барьер между двумя сетями, одна из которых закрыта для посторонних, а другая общедоступна. Изолирует интрасеть, выступая в Интернете в роли ее представителя. Главная обязанность – переда-

ИНТЕРНЕТТИ ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ – интернетті қолдау мен дамытуға бағытталған заңнамалық және ұйымдастырушылық шаралар кешені. Мынадай салалардан тұрады: коммерциялық заңнама, бәсекеlestікті дамыту шаралары, лицензиялау, технологиялық стандарттар, бағаны реттеу, салық салу, зияткерлік меншікті, тұтынушыларды, құпиялықты қорғау, провайдерлердің жауапкершілігін қамтамасыз ету, компьютерлік қылмыстарды қудалау және т.б.

ПӘНДІК АЙДАР – библиографиялық (тар мағынада) немесе ақпараттық қызметтің (кең мағынада) біртекті объектілердің сыныптамалық белгілерінің қысқаша аты.

ӨКІЛДІК СЕРВЕР (PROXY SERVER) – біреуі бөгде адамдар үшін жабық, ал екіншісі жалпыға бірдей ашық екі желі арасында тосқауыл түзетін компьютер немесе ондағы бағдарламалық жасақтама. Интернетте оның өкілі ретінде рөл атқарып интражеліні оқшаулайды. Басты міндеттемесі – желі клиенттерінің сұратуларын Интернет

вать запросы клиентов сети узлам Интернет и возвращать требуемую информацию клиенту.

ПРИВЕДЕНИЕ К СТАНДАРТНЫМ ГОРИЗОНТАМ – определение значений элементов на стандартных горизонтах посредством интерполяции по данным наблюдений на ближайших горизонтах.

ПРИКЛАДНОЕ ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ – часть программного обеспечения, состоящая из отдельных прикладных программ и пакетов прикладных программ, предназначенных для решения различных задач пользователей ЭВМ и созданных на их основе автоматизированных систем.

П Р И Л О Ж Е Н И Е (APPLICATION) – совокупность программ, реализующих обработку данных в определенной области применения.

ПРИНЦИПЫ КЕЛЛИ – принципы сетевой экономики сформулированные К. Келли – 12 особенностей (правил, принципов) современной экономической среды. По его мнению, сетевая экономика уже

тораптарына жіберу және талап етілген ақпаратты клиентке қайтару.

СТАНДАРТТЫ КӨКЖИЕКТЕРГЕ КЕЛТІРУ – жақын көкжиектердегі бақылаулар деректері бойынша интерполяциялау арқылы стандартты көкжиектердегі элементтердің мағыналарын анықтау.

ҚОЛДАНБАЛЫ БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ЖАСАҚТАМА – ЭЕМ мен солардың негізінде жасалған автоматтандырылған жүйелерді пайдаланушылардың түрлі міндеттерін шешуге арналған жекелеген қолданбалы бағдарламалар мен қолданбалы бағдарламалар дестелерінен тұратын бағдарламалық жасақтаманың бір бөлігі.

ҚОСЫМША (APPLICATION) – қолданудың белгілі бір салада қолданылатын деректерді өңдеуді жүзеге асыратын бағдарламалар жиынтығы.

КЕЛЛИ ҚАҒИДАТТАРЫ – К. Келли қалыптастырған желілік экономика қағидаттары – қазіргі заманғы экономикалық ортаның 12 ерекшелігі (ережелері, қағидаттары). Оның пікірінше, желілік экономика

является реальностью, которую нужно учитывать в практической деятельности.

ПРИНЦИПЫ СЕТЕВОЙ ЭКОНОМИКИ – сформулированные К.Келли 12 особенностей (правил, принципов) современной экономической среды. По его мнению, сетевая экономика уже является реальностью, которую нужно учитывать в практической деятельности. К этим принципам относятся:

- образование среды тесно связанных друг на другом чипов;
- появление в сети дополнительных объектов увеличивает эффект для всех пользователей;
- ценность участия в сетевой экономике растет экспоненциально от роста числа участников;
- уменьшение временного интервала до начала быстрого роста;
- закон возрастающей отдачи: увеличение отдачи создается всей сетью и распределяется в ней между всеми;
- следует изобретать объекты быстрее, чем они станут привычным товаром;

әлден-ақ мойындалған шындық болып табылады, оны практикалық іс-әрекеттерде ескеру керек.

ЖЕЛІЛІК ЭКОНОМИКА ҚАҒИДАТТАРЫ – қазіргі заманғы экономикалық ортаның К. Келли тұжырымдаған 12 ерекшелігі (ережелері, қағидаттары). Оның пікірінше, желілік экономика әлден-ақ практикалық әрекеттерде ескерілуі керек шындық болып табылады. Бұл принциптерге мыналар жатады:

- бір-бірімен тығыз байланысқан чиптер ортасын құру;
- желіде қолданба объектілердің пайда болуы барлық пайдаланушыларға тигізер әсерін арттырады;
- желілік экономикаға қатысу құндылығы қатысушылар санына қарай экспоненциальді түрде артады;
- жылдам өсу басталғанға дейін уақыт аралығын азайту;
- артып отыратын қайтарым заңы: қайтарымның өсуі тұтас желі арқылы жасалады және барлық желілер арасында үлестіріледі;
- объектілер үйреншікті тауарларға айналғанға дейін жаңаларын жасап шығарып отыру керек;

- движение к бесплатному продукту: человеческое внимание приведет к доле рынка;
- преданность стандартам, а не фирме;
- надо становиться пусть менее совершенным и приспособленным, но более гибким и децентрализованным;
- замещение «тяжелых и материальных» продуктов «легкими и информационными»;
- балансировка на грани хаоса и самообновления;
- «не решайте проблемы – ищите новые возможности».

ПРОБЛЕМНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ БАЗА ДАННЫХ

– база данных, содержащая тематически связанные документы и (или) данные, предназначенные для решения прикладных задач определенного вида (класса).

ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИИ В КОМПЬЮТЕРНЫХ СЕТЯХ – проблема выбора между необходимым уровнем защиты и эффективностью работы в сети. Механизмы обеспечения защиты информации в сетях: криптография, электронная подпись,

- тегін өнімге қарай жылжу: адамдардың көңіл қоюы нарықтағы үлеске алып келеді;
- фирмаға емес, стандарттарға адал болу;
- кемелдену және икемделу жағы азырақ болса да, барынша икемді және орталықтандырылмаған болу керек;
- «ауыр және материалдық» өнімдерді «жеңіл және ақпараттық» өнімдермен алмастыру;
- хаос пен өздігінен жаңару арасында теп-теңдікті ұстап тұру;
- «мәселелер шешумен емес – жана мүмкіндіктер іздеумен айналысыңыздар».

ПРОБЛЕМАЛЫҚ-БАҒЫТТАЛҒАН ДЕРЕКҚОР

– белгілі бір түрдегі (класс) қолданбалы міндеттерді шешуге арналған тақырыптық байланысты құжаттарды және (немесе) деректерді қамтитын дерекқор.

КОМПЬЮТЕРЛІК ЖЕЛІ-ЛЕРДЕГІ АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ – қорғаудың қажетті деңгейі мен желідегі жұмыстың тиімділігі арасындағы таңдау мәселесі. Желідегі ақпаратты қорғауды қамтамасыз ету механизмдері: криптография, электронды қол,

аутентификация, защита сетей. Требования к современным средствам защиты информации.

ПРОВАЙДЕР УСЛУГ ДОСТУПА К ПРИЛОЖЕНИЯМ (APPLICATION SERVICE PROVIDER, ASP) – компания, занимающаяся сдачей в аренду, обслуживанием и продажей прикладных программ на своей технологической базе. Как правило, услуги такой компании нацелены на решение следующих задач:

- хостинг сайтов и почтовых служб;
- эксплуатация ERP-систем;
- Интернет-магазины и торговые площадки;
- доступ к сводным каталогам Интернет-продавцов;
- предоставление защищенного доступа в сеть и др.

Основные достоинства готовых ASP-решений состоят в минимизации риска и финансовых затрат при вхождении в Интернет-бизнес.

ПРОВЕРЕННЫЕ ГЛАВНЫЕ КОМПЬЮТЕРЫ (TRUSTED HOSTS) – в некоторых приложениях UNIX, список других компьютеров и пользователей,

аутентификация, желілерді қорғау. Ақпаратты қорғаудың қазіргі заманғы құралдарына қойылатын талаптар.

ҚОСЫМШАЛАРҒА ҚАТЫНАУ ҚЫЗМЕТІНІҢ ПРОВАЙДЕРІ (APPLICATION SERVICE PROVIDER, ASP) – өзінің технологиялық базасында қолданбалы бағдарламаларды жалға беру, қызмет көрсету және сатумен айналысатын компания. Әдетте, мұндай компания қызметі мынадай міндеттерді шешуге бағытталады:

- сайттар мен пошта қызметтері хостингі;
- ERP-жүйелерді пайдалану;
- Интернет-дүкендер және сауда алаңдары;
- Интернет-сатушылардың жиынтық тізімдемелеріне қатынау;
- желіге қорғалған қатынауды ұсыну және т.б.

Дайын ASP-шешімдердің негізгі артықшылығы – Интернет-бизнеске кірген кездегі тәуекелдерді және қаржылық шығындарды азайтады.

ТЕКСЕРІЛГЕН БАСТЫ КОМПЬЮТЕРЛЕР (TRUSTED HOSTS) – UNIX кейбір қосымшаларында, ену үшін паролді қажет етпейтін

которым не требуется пароль для входа.

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ (PREDICTION) – имитация получения новой информации на основе информации, поступающей в текущий момент, и ее сопоставления с совокупностью информации поступившей ранее.

ПРОГОН (PROCESS) – программа, которую компьютер «прогоняет» в данный момент.

ПРОГРАММА (PROGRAM) – последовательность действий (операций), предложенная в целях достижения конкретного результата.

ПРОГРАММА ПРЕИМУЩЕСТВЕННОГО ПРАВА НА ЗАЩИТУ ЛИЧНОЙ ИНФОРМАЦИИ (PLATFORM FOR PRIVACY PREFERENCES INITIATIVE, P3P) – набор стандартов и технологических спецификаций для коммерческих узлов и браузеров. Обеспечивает пользователям возможность автоматического контроля информации, которую они оставляют на сайте.

ПРОГРАММА-РЕПЛИКАНТ – копия типовой программы, предназначенная для создания

басқа компьютерлер мен пайдаланушылар тізімі.

БОЛЖАУ (PREDICTION) – ағымдағы сәтте келіп түскен ақпарат негізінде және бұрын келіп түскен ақпараттар жиынтығымен салыстыра отырып жаңа ақпарат алу имитациясы.

ПРОГОН (PROCESS) – компьютер осы сәтте «жүргізіп жатқан» бағдарлама.

БАҒДАРЛАМА (PROGRAM) – нақты нәтижеге қол жеткізу мақсатында ұсынылатын әрекеттер (операциялар) бірізділігі.

ЖЕКЕ АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУҒА АРНАЛҒАН БАСЫМ ҚҰҚЫҚТЫ БАҒДАРЛАМА (PLATFORM FOR PRIVACY PREFERENCES INITIATIVE, P3P) – коммерциялық тораптар мен браузерлерге арналған стандарттар мен технологиялық спецификациялар жинағы. Пайдаланушыларға сайтта қалдыратын ақпараттарды автоматты түрде бақылап отыру мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

РЕПЛИКАНТ-БАҒДАРЛАМА – басқа контентпен жаңа Интернет-ресурс жасауға арнал-

нового Интернет-ресурса с другим контентом.

ПРОГРАММНАЯ СОВМЕСТИМОСТЬ – возможность выполнения одних и тех же программ на разных ЭВМ с получением одинаковых результатов.

ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ (ПО) (SOFTWARE) – комплекс программ, обеспечивающий обработку или передачу данных.

ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ – совокупность программ для реализации целей и задач системы.

ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ, ОПЕРАЦИОННАЯ СИСТЕМА – общая функциональная схема компьютера. Назначение, основные характеристики устройств. Назначение, основные функции операционной системы. Работа с файлами. Ввод и вывод данных. Состав и назначение программного обеспечения компьютера. Носители информации.

ПРОГРАММНОЕ ПРИЛОЖЕНИЕ (APPLICATION) –

ған типтік бағдарламаның көшірмесі.

БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ҮЙЛЕСІМДІЛІК – бір ғана түрдегі бағдарламаларды әртүрлі ЭЕМ-да бірдей нәтижелер ала отырып орындау мүмкіндігі.

БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ЖАСАҚТАМА (БЖ) (SOFTWARE) – деректерді өңдеуді немесе жіберуді қамтамасыз ететін бағдарламалар кешені.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕНІҢ БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ЖАСАҚТАМАСЫ – жүйенің мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыруға арналған бағдарламалар жиынтығы.

БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ЖАСАҚТАМА, ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕ – компьютердің жалпы қызметтік сұлбасы. Құрылғылардың мақсаты, негізгі сипаттамалары. Операциялық жүйенің мақсаты, негізгі қызметтері. Файлдармен жұмыс. Деректерді енгізу және шығару. Компьютердің бағдарламалық жасақтаманың құрамы мен мақсаты. Ақпарат тасымалдаушылар.

БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ҚОСЫМША (APPLICATION) –

совокупность программ, реализующих обработку данных в определенной области применения (в частности, веб-приложение – в среде Веб).

ПРОГРАММЫ-ФИЛЬТРЫ – программы, которые отслеживают в Интернете узлы, содержащие нежелательные понятия, и автоматически закрывают доступ к ним.

ПРОТОКОЛ (PROTOCOL) – 1) набор правил, используемых программным обеспечением для взаимодействия с аппаратным обеспечением; 2) оговоренные заранее правила передачи данных между двумя устройствами, правила общения в сети. Различные протоколы отличаются своими характеристиками: одни – большой надежностью, другие – скоростью передачи, третьи – простотой. Протоколы определяют формат, временной порядок, контроль и последовательность передачи данных по сети.

ПРОТОКОЛ БЕСПРОВОДНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ (WIRELESS APPLICATION PROTOCOL, WAP) – протокол, обеспечивающий доступ в

колданудың белгілі бір саласында деректерді өңдеуді жүзеге асыратын бағдарламалар жиынтығы (соның ішінде, веб-қосымша – Веб ортада).

СҮЗГІ-БАҒДАРЛАМАЛАР – интернетте ұнамсыз ұғымдардан тұратын тораптарды іздеп табатын және оларға қатынауды автоматты түрде жауып тастайтын бағдарламалар.

ХАТТАМА (PROTOCOL) – 1) бағдарламалық жасақтаманың аспаптық жасақтамамен әрекеттесу үшін қолданатын ережелер жиынтығы; 2) екі құрылғы арасындағы деректер жіберудің, желіде қарым-қатынас жасаудың алдын ала келісілген ережелері. Түрлі хаттамалар өздерінің сипаттарымен ерекшеленеді: біреулері – жоғары сенімділігімен, екіншілері – жіберу жылдамдығымен, үшіншілері – қарапайымдығымен. Хаттамалар деректерді желі бойынша жіберудің форматын, уақыт ішіндегі ретін, жіберудің бірізділігін анықтайды.

СЫМСЫЗ ҚОСЫМШАЛАР ХАТТАМАСЫ (WIRELESS APPLICATION PROTOCOL, WAP) – Интернеттегі арнайы ресурстарға – WML тілінде

Интернет с беспроводного устройства (мобильного телефона, карманного персонального помощника) к специальным ресурсам – сайтам со страницами, выполненными на языке WML.

ПРОТОКОЛ ПЕРЕДАЧИ ГИПЕРТЕКСТА (HYPERTEXT TRANSFER PROTOCOL) – набор правил и процедур, регулирующих взаимодействие между серверами и компьютером пользователя.

ПРОТОКОЛ ПЕРЕДАЧИ ГИПЕРТЕКСТОВОЙ ИНФОРМАЦИИ (HYPER TEXT TRANSFER PROTOCOL, НТТР) – транспортный протокол, обеспечивающий доступ к документам на вэб-узлах. В этом качестве он фактически выполняет все запросы к вэб-узлам.

ПРОТОКОЛ ПЕРЕДАЧИ ДАННЫХ ТСП/ІР – «общий язык», который понимают все компьютеры, подключенные к Интернету. Включает протоколы ІР (Internet Protocol), задача которого — правильно адресовать пакеты данных, и ТСП (Transmission Control Protocol),

орындалған беттері бар сайттарға сымсыз құрылғыдан (ұялы телефон, дербес қалта көмекшісі) қатынауды қамтамасыз ететін хаттама.

ГИПЕРМӘТІН ЖІБЕРУ ХАТТАМАСЫ (HYPERTEXT TRANSFER PROTOCOL) – серверлер мен пайдаланушының компьютері арасындағы өзара әрекеттестікті реттейтін ережелер мен рәсімдер жинағы.

ГИПЕРМӘТІНДІК АҚПАРАТТЫ ЖІБЕРУ ХАТТАМАСЫ (HYPER TEXT TRANSFER PROTOCOL, НТТР) – вэб-тораптардағы құжаттарға қатынауды қамтамасыз ететін тасымалдау хаттамасы. Осы сипатта ол вэб-тораптарға жіберілген барлық сұратуларды орындайды.

ТСП/ІР ДЕРЕКТЕР ЖІБЕРУ ХАТТАМАСЫ – интернетке қосылған барлық компьютерлер түсінетін «ортақ тіл». Міндеті деректер дестелерін дұрыс жөнелту болып табылатын ІР (Internet Protocol) және деректерді осындай дестелерге «салу» үшін пайдаланылатын

используемый для «раскладки» данных в такие пакеты. Когда они доходят до получателя, протокол TCP вновь собирает из них сообщение.

ПРОТОКОЛ ПЕРЕДАЧИ ФАЙЛОВ (FTP – FILE TRANSFER PROTOCOL) – 1) набор протоколов, с помощью которых можно передавать файлы с одного компьютера на другой; 2) система для передачи файлов по Сети. Протокол семейства TCP/IP, обеспечивающий возможность найти, получить и переслать нужные Вам файлы через Internet с одного компьютера на другой.

ПРОТОКОЛ УЗЕЛ-УЗЕЛ (POINT-TO-POINT PROTOCOL) – более новый протокол, поддерживающий соединение с Internet через коммутируемый канал связи с помощью протокола TCP/IP. Несколько лучше реализован, чем SLIP. Его часто используют те, кто предпочитают и работать со стандартными спецификациями протоколов.

ПРОТОКОЛ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРЕДАЧЕЙ / МЕЖСЕТЕВОЙ ПРОТОКОЛ (TRANS-

mission Control Protocol) хаттамаларын қамтиды. Дестелер алушыға жеткенде, TCP хаттамасы олардан қайтадан хабарлар жинайды.

ФАЙЛДАР ЖІБЕРУ ХАТТАМАСЫ (FTP – FILE TRANSFER PROTOCOL) – 1) файлдарды бір компьютерден екіншісіне жіберуге арналған хаттамалар жинағы; 2) файлдарды Желі бойынша тасымалдауға арналған жүйе. TCP/IP топтамасындағы хаттама Сізге қажетті файлдарды Internet арқылы табу, қабылдау және бір компьютерден екіншісіне жіберу мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

ТҮЙІН-ТҮЙІН ХАТТАМАСЫ (POINT-TO-POINT PROTOCOL) – TCP/IP хаттамасы көмегімен коммутациялау арнасы арқылы Internet-ке қосылуды қолдайтын барынша жаңа хаттама. SLIP-ке қарағанда біршама жақсы іске асырылған. Хаттамалардың стандартты спецификацияларымен жұмыс істеуді қалайтындар да оны жиі қолданады.

ЖІБЕРУДІ БАСҚАРУ ХАТТАМАСЫ / ЖЕЛІАРАЛЫҚ ХАТТАМА (TRANSMISSION

**MISSION CONTROL
PROTOCOL / INTERNET
PROTOCOL, TCP\IP**

– набор протоколов, разработанный для Интернета и ставший его основой. TCP гарантирует, что каждый посланный байт дойдет до получателя без потерь. IP присваивает локальные IP-адреса физическим сетевым адресам, обеспечивая тем самым адресное пространство, с которым работают маршрутизаторы. В семейство TCP/IP входят и протокол Telnet, который позволяет удаленным терминалам подключаться к удаленным узлам (компьютерам), система доменной адресации DNS, дающая возможность пользователям адресоваться к узлам сети по символьному доменному имени вместо цифрового IP-адреса, протокол передачи файлов FTP, который определяет механизм хранения и передачи файлов, а также протокол передачи гипертекста HTTP.

ПРОЦЕССОР (PROCESSOR)

– устройство, предназначенное для выполнения команд и реализующее функцию управления и выполнения арифмети-

**CONTROL PROTOCOL /
INTERNET PROTOCOL,**

TCP\IP – интернет үшін жасалған және оның негізіне айналған хаттамалар жинағы. TCP әрбір жіберілген байттың ешқайда жоғалмай, алушыға жететініне кепілдік береді. IP жеке желілік мекенжайларға жергілікті IP-мекенжайлар береді, осылайша мекенжайлық кеңістікті қамтамасыз етеді. TCP/IP топтамасына Telnet хаттамасы да кіреді, ол қашықтағы терминалдарға қашықтағы тораптарға (компьютерлерге) қосылуға мүмкіндік береді, DNS домендік мекенжайлық жүйе де кіреді, ол пайдаланушыларға желі тораптарында сандық IP-мекенжайдың орнына символдық егелік мекенжай бойынша жіберуге мүмкіндік береді, FTP файлдар жіберу хаттамасы, ол файлдарды сақтау мен жіберу механизмдерін анықтайды және HTTP гипермәтін жіберу хаттамасы да кіреді.

ПРОЦЕССОР (PROCESSOR)

– пәрмендерді орындауға арналған және басқаруды, ақпараттарға жүргізілетін арифметикалық, логикалық операциялар

ческих и логических операций над информацией.

ПСИХОТРОПНОЕ ОРУЖИЕ – средства и методы, позволяющие осуществлять целенаправленное разрушительное дистанционное воздействие на психологические функции и работу физиологических органов и систем человека. В качестве средства его доставки может использоваться Интернет.

орындауды жүзеге асыратын құрылғы.

ПСИХОТРОПТЫҚ ҚАРУ – адамның психологиялық қызметтеріне және физиологиялық ағзалары мен жүйелерін мақсатты түрде бұзатын қашықтан әрекет етуге мүмкіндік беретін құралдар мен әдістер. Оны жеткізу құралы ретінде Интернет пайдаланылуы мүмкін.

Р

РАБОТА С ФАЙЛАМИ, ПАПКАМИ WINDOWS: ПОНЯТИЕ ФАЙЛА, ПАПКИ, СОХРАНЕНИЕ, ПЕРЕИМЕНОВАНИЕ – вычисление суммы порядковых номеров фамилии и имени. Алгоритм расчета себестоимости. Реализация в других программах алгоритма и отчета по нему.

РАБОЧИЙ ЛИСТ – формализованная анкета, предназначенная для обработки и записи структурированных данных. Рабочий лист содержит состав полей данных, соответствующих виду обрабатываемых до-

WINDOWS ФАЙЛДАРЫМЕН, ПАПКАЛАРЫМЕН ЖҰМЫС: ФАЙЛ, ПАПКА ҰҒЫМДАРЫ, САҚТАУ, ҚАЙТА АТ ҚОЮ – тегі мен аттың реттік нөмірлерінің қосындысын есептеп шығару. Өзіндік құнды есептеу алгоритмі. Сол бойынша алгоритмді және есеп беруді басқа бағдарламаларда іске асыру.

ЖҰМЫС ПАРАҒЫ – құрылымдастырылған деректерді жазба мен өңдеуге арналған формалдандырылған сауалнама. Жұмыс парағы өңделетін құжаттар немесе деректер түріне сәйкес келетін деректер

кументов или данных, и некоторый набор сведений об их содержании и правилах заполнения.

РАБОЧИЙ ПРОЕКТ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ – техническая документация, утвержденная в установленном порядке, содержащая детализированные общесистемные проектные решения, программы и инструкции по решению задач, оценку экономической эффективности автоматизированной системы и перечень мероприятий по внедрению.

РАСПРЕДЕЛЕННАЯ БАЗА ДАННЫХ – 1) совокупность баз данных, физически распределенная по взаимосвязанным ресурсам вычислительной сети и доступная для совместного использования; 2) территориально распределенная совокупность локальных БД, объединенных согласованными принципами организации, комплектования и эксплуатации, а также каналами связи, и доступная для совместного использования.

РАСПРЕДЕЛЕННЫЙ БАНК ДАННЫХ – система террито-

аандарының құрамын және олардың мазмұны мен толтыру ережелері туралы біршама мәліметтер жинағын қамтиды. **АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕНІҢ ЖҰМЫС ЖОБАСЫ** – белгіленген тәртіппен белгіленген, жан-жақты қарастырылған жалпыжүйелік жобалық шешімдерден, міндеттерді шешу бойынша бағдарламалар мен нұсқаулықтардан, автоматтандырылған жүйенің экономикалық тиімділігіне берілген бағадан және енгізу бойынша іс-шаралар тізімдемесінен тұратын техникалық құжаттама.

РҮЛЕСТІРІЛГЕН ДЕРЕКҚОР – 1) есептеуіш желінің өзара байланысты ресурстары бойынша физикалық үлестірілген және бірлесіп пайдалануға болатын дерекқорлар жиынтығы; 2) ұйымдастырудың, толымдау және пайдаланудың келісілген қағидаттарымен, сондай-ақ байланыс арналарымен бірігетін және бірлесе пайдалануға жарамды аумақтық үлестірілген жергілікті ДҚ жиынтығы.

ҮЛЕСТІРІЛГЕН ДЕРЕКТЕР БАНКІ – деректер банкінің

риально разобщенных банков данных, объединенных средствами вычислительной техники и функционирующих под единым управлением.

РЕГИОНАЛЬНАЯ СЕТЬ (WIDE AREA NETWORK, WAN) – крупная, нередко географически рассредоточенная сеть, коммуникационными средствами объединяющая в единое целое компьютеры в разных пунктах. Может охватывать и множество зданий в одном районе, и выходить за пределы государственных границ. Несколько распределенных сетей, связанных между собой, чаще называют не региональными сетями, а интерсетями или сетевыми комплексами.

РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ – комплекс законодательных и организационных мер, направленных на поддержание и развитие Интернет. Включает в себя: коммерческое законодательство, меры по развитию конкуренции, лицензирование, технологические стандарты, регулирование цен, налоговое обложение, защиту интеллектуальной собственности, потребителей, конфиден-

есептеуіш техника құралдарымен біріктірілген және біртұтас басқару негізінде қызмет ететін аумақтық шашыраңқы жүйесі.

ӨҢІРЛІК ЖЕЛІ (WIDE AREA NETWORK, WAN) – әртүрлі пункттердегі компьютерлерді коммуникациялық құралдармен бірыңғай тұтастыққа біріктіретін ірі, көбіне географиялық тұрғыдан тарамдалған желі. Бір аймақтағы көптеген ғимараттарды қамтуы да, сондай-ақ мемлекеттік шекаралардан шығып кетуі де мүмкін. Өзара байланысқан бірнеше үлестірілген желілерді көбіне өңірлік желі деп емес, интержелілер немесе желілік кешендер деп атайды.

ИНТЕРНЕТТІ РЕТТЕУ – Интернетті қолдау мен дамытуға бағытталған заңнамалық және ұйымдастырушылық шаралар кешені. Мыналарды қамтиды: коммерциялық заңнама, бәсекелестікті дамыту бойынша шаралары, лицензиялау, технологиялық стандарттар, бағаны реттеу, салық салу, зияткерлік меншікті, тұтынушыларды қорғау, құпиялықты қорғау, провайдерлер жауапкершілігін қам-

циальности, обеспечение ответственности провайдеров, преследование компьютерных преступлений и др. Меры по регулированию Интернет должны обеспечивать прозрачность и открытость. В связи с уникальной природой Интернета, его регулирование затруднено и в большинстве стран отсутствует специальный «Закон об Интернете». Существует также опасность чрезмерного «усердия» властей в этом вопросе, которое может уничтожить одно из основных «завоеваний» Интернета – его свободу.

РЕЙС – единица учета, хранения и международного обмена данных, полученных в результате выполнения океанографических работ НИС в одной экспедиции.

РЕЙТИНГ (RATINGS) – процент аудитории целевой группы, охваченной каким-либо Интернет-ресурсом (аналогично и телепрограммой, печатным изданием, радиостанцией) в данный момент времени. Один пункт рейтинга соответствует одному проценту.

РЕЛЕВАНТНОСТЬ (RELEVANCE) – мера соот-

тамасыз ету, компьютерлік қылмыстарды қудалау және т.б. Интернетті реттеу бойынша шаралар айқындық пен ашықтықты қамтамасыз етуі керек. Интернеттің бірегей табиғатына орай, оны реттеу қиынға соғады және көптеген елдерде арнайы «Интернет туралы заң» әлі қабылданбаған. Сондай-ақ биліктегілердің осы мәселе бойынша шектен тыс «жігер» көрсету қаупі де бар, ол Интернеттің негізгі «жетістіктерінің» бірі – оның еркіндігін жою мүмкін.

РЕЙС – ҒЗС бір экспедициясы кезінде орындаған мұхиттанушылық жұмыстарының нәтижесінде алынған халықаралық деректер алмасу, есепке алу, сақтау бірлігі.

РЕЙТИНГ (RATINGS) – нақты бір уақыт ішінде қандай да бір Интернет-ресурс (телебағдарламалар, баспа өнімдері, радиостансалар сияқты) қамтитын нысаналы аудиторияның пайызы. Рейтингтің бір пункті бір пайызға тең.

РЕЛЕВАНТТЫЛЫҚ (RELEVANCE) – алынған

ветствия получаемого результата желаемому. В терминах поиска – это мера соответствия результатов поиска задаче поставленной в запросе.

РЕПЛИКАЦИЯ (REPLICATION) – дублирование базы данных на нескольких серверах. Повышает эффективность доступа к информации, но чтобы быть действительно полезной, должна гарантировать регулярное обновление и синхронизацию копий.

РЕПЛИКАЦИЯ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ (SOFTWARE REPLICATION) – тиражирование программного обеспечения типового информационного комплекса с целью дальнейшего клонирования на его основе нового отраслевого портала или комплекса.

РЕТРОСПЕКТИВНАЯ ИНФОРМАЦИЯ – сведения, содержащиеся в накопленных за два и более лет массивах данных или полученные в результате поиска в этих массивах.

РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ ПОИСК – информационный поиск, проводимый во всем накопленном массиве документов или фактов по любому зап-

нәтиженің күтілетін нәтижеге сәйкес келу өлшемі. Іздеу терминдерінде – ол іздеу нәтижелерінің сұратуда қойылған міндетке сәйкестік шамасы.

РЕПЛИКАЦИЯ (REPLICATION) – дереккорды бірнеше серверлерге қосарлап көшіріп қою. Ақпаратқа қатынау тиімділігін арттырады, алайда шынымен де пайдалы болуы үшін, тұрақты жаңартылуы мен көшірмелерінің синхронизациясына кепіл беруі керек.

БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ЖАБДЫҚТАУДЫҢ РЕПЛИКАЦИЯСЫ (SOFTWARE REPLICATION) – соның негізінде салалық порталды немесе кешенді клондау мақсатында типтік ақпараттық кешеннің бағдарламалық жасақтама таралымдау.

РЕТРОСПЕКТИВТІ АҚПАРАТ – деректер жиымында екі және одан да көп жылда жиналған немесе осы жиымында іздеу нәтижесінде алынған мәліметтер.

РЕТРОСПЕКТИВТІ ІЗДЕУ – құжаттар мен фактілерді ақпараттық-іздеу жиымының тақырыбы мен түріне сәйкес келетін кез келген сұрату бойынша бар-

росу, соответствующему тематике и виду информационно-поискового массива.

РЕФЕРАТ – краткое изложение содержания первичного документа, его части или совокупности документов, включающее основные сведения и выводы, а также количественные и качественные данные об объектах описания.

РИНГ-МАСТЕР – веб-мастер, отвечающий за поддержку, обслуживание и контроль веб-кольца.

РОБОТ (ROBOT) – система, способная к целесообразному поведению в условиях изменяющейся внешней обстановки. Симбиоз искусственного интеллекта и механики. Его ядром является компьютер либо группа компьютеров, управляющая внешними устройствами – развитыми органами, предназначенными для пространственного и углового перемещения деталей, инструментов либо собственного перемещения. Для выполнения своих функций робот обрабатывает информацию, даваемую его датчиками (искусственные органы зрения, слуха, сенсорные устройства).

лық жинақталған жиымда жүргізілетін ақпараттық іздеу.

РЕФЕРАТ – сипаттау объектілері туралы негізгі мәліметтер мен қорытындыларды, сондай-ақ сандық және сапалық деректерді қамтитын алғашқы құжаттың, оның бөлігінің немесе құжаттар жиынтығының қысқаша мазмұндамасы.

РИНГ-ШЕБЕР – веб-сақинаны қолдау, қызмет көрсету және бақылауға жауапты веб-шебер.

РОБОТ (ROBOT) – өзгеріп тұратын сыртқы жағдайларда мақсатқа сай әрекет жасауға қабілетті жүйе. Жасанды интеллект пен механиканың симбиозы. Оның ядросы сыртқы құрылғыларды – бөлшектердің, құрал-саймандардың кеңістіктегі немесе бұрыштық қозғалуына не болмаса өзінің орын ауыстыруына арналған дамыған органдарды басқаратын компьютер немесе компьютерлер тобы болып табылады. Өз қызметтерін орындау үшін робот өзінің жеткізгіштері (жасанды көру, есту, сезу органдары) беретін ақпараттарды өңдейді.

РУБРИКАТОР – разновидность словаря, содержанием которого является перечень предметных рубрик и их классификационных индексов. Одним из наиболее распространенных видов рубрикаторов являются иерархические тематические рубрикаторы (УДК, ГРНТИ, ББК, МКИ и др.).

РУКОПОЖАТИЕ (HANDSHAKING) – процесс, когда два модема договариваются о параметрах связи.

РУНЕТ (RUNET) – российская часть Интернета.

РЫНОЧНОЕ ИНФОРМАЦИОННОЕ ПРОСТРАНСТВО (MARKETSPACE) – рынки, основанные на информационных технологиях и управляемые ими.

РУБРИКАТОР – мазмұны пәндік айдарлар мен олардың сыныптамалық индекстерінен құралатын сөздіктің бір түрі. Рубрикаторлардың ең кең таралған түрлерінің бірі иерархиялық тақырыптық рубрикаторлар (ӘӘЖ, ГРНТИ, ББК, МКИ және т.б.) болып табылады.

ҚОЛ АЛЫСУ (HANDSHAKING) – екі модем байланыс параметрлері туралы келісімге келетін процесс.

РУНЕТ (RUNET) – Интернеттің ресейлік бөлігі.

НАРЫҚТЫҚ АҚПАРАТТЫҚ КЕҢІСТІК (MARKETSPACE) – ақпараттық технологияларға негізделген және солар арқылы басқарылатын нарықтар.

С

САНКЦИОНИРОВАННЫЙ ДОСТУП (AUTHORIZED ACCESS) – доступ к программам и данным пользователей, имеющих право (полномочия) на ознакомление или работу с ними.

СВЕДЕНИЯ – часть знания, критерий истинности которо-

РҰҚСАТ ЕТІЛГЕН ҚАТЫНАУ (AUTHORIZED ACCESS) – бағдарламалар мен деректерге олармен танысуға және жұмыс істеуге құқықтары (құзыреті) бар пайдаланушылардың қатынауы.

МӘЛІМЕТТЕР – ақиқаттық өлшемдері танымдық процестің

го не одинаков у различных участников познавательного процесса, т.е. не имеющий полного согласования с общепринятой на данном этапе развития практикой.

СВОЙСТВО 24x7x365 – возможность функционирования электронного представительства компании 24 часа в сутки, 7 дней в неделю, 365 дней в году.

СВОЧ-ЕДИНИЦА (86,4 сек) – единица Internet-времени, изобретенная Николасом Хейком. Отсчет Internet-времени или Бьельского среднего времени ВМТ – Biel Mean Time (от названия г.Бьель, Швейцария) ведется от нулевого меридиана. В сутках эпохи Internet 1000 своч-единиц.

СГОРАНИЕ БАННЕРА – увеличение вероятности того, что по мере показа баннера в определенной баннерной системе или на определенном интернет-ресурсе он будет показан одному и тому же посетителю несколько раз, что приводит к падению отклика баннера. Время, за которое баннер «сгорит», зависит от интенсив-

түрлі мүшелерінде бірдей бола бермейтін, яғни дамудың қазіргі кезеңіндегі жалпы қабылданған тәжірибемен толық келісілмеген білімнің бір бөлігі.

24x7x365 МҮМКІНДІГІ – компанияның электронды өкілдігінің тәулігіне 24 сағат, аптасына 7 күн, жылына 365 күн қызмет ету мүмкіндігі.

СВОЧ-БІРЛІК (86,4 сек) – Николас Хейк ойлап тапқан Internet-уақыт бірлігі. Internet-уақыт немесе орташа Бьельдік уақытты ВМТ - Biel Mean Time (Бьель қаласының атынан, Швейцария) есептеу нөлдік меридианнан басталады. Internet дәуірі тәуліктерінде 1000 своч-бірлік болады.

БАННЕРДІҢ «КҮЙІП КЕТУІ» – баннерді белгілі бір баннерлік жүйеде немесе интернет-ресурста көрсету барысында ол бір кірушіге бірнеше рет көрсетіліп, нәтижесінде баннердің жауап қатуын төмендеу мүмкіндігінің артуы. Баннер «күйіп кететін» уақыт аралығы, оны көрсетудің жиілігіне және қаншалықты

ности его показа и от того, насколько широкой аудитории он демонстрируется.

С Е М А Н Т И К А (SEMANTICS) – раздел языкознания, исследующий с семиотических (семиотика – наука о знаках и знаковых системах) позиций смыслы и значения единиц языка (слов, предложений и др.), его выражений и логических форм, участвующих в его построении и изменении. В компьютерном программировании – определяет сущность кодов, команд, сообщений и охватывает совокупность операций, служащих для определения либо кодирования смысла данных.

СЕМИОТИКА – наука о знаках и знаковых системах.

СЕРВЕР (SERVER) – объект, предоставляющий сервис другим объектам по их запросам. В Интернете – компьютер, подключенный к сети, или выполняющаяся на нем программа, предоставляющие клиентам доступ к общим ресурсам и управляющие этими ресурсами.

кең аудиторияға көрсетілуіне байланысты болады.

С Е М А Н Т И К А (SEMANTICS) – тіл бірліктерінің (сөздер, сөйлемдер және т.б.), тілдік құрастырулар мен өзгерістерге қатысатын сөйлемдері мен логикалық формаларының мағыналары мен мәндерін семиотикалық тұрғыдан (семиотика – таңбалар және таңбалық жүйелер туралы ғылым) зерттейтін тіл білімінің саласы. Компьютерлік бағдарламалауда – кодтардың, пәрмендердің, хабарлардың мәнін анықтайды және деректердің мағыналарын анықтау немесе кодтауға қызмет ететін операциялар жиынтығын қамтиды.

СЕМИОТИКА – таңбалар мен таңбалар жүйесі туралы ғылым.

СЕРВЕР (SERVER) – сұратулары бойынша басқа объектілерге қызмет көрсететін объект. Интернетте – клиенттерге жалпы ресурстарға қатынауды қамтамасыз ететін және осы ресурстарды басқаратын желіге жалғанған компьютер немесе онда орындалатын бағдарлама.

Наиболее важными типами серверов являются:

- серверы WWW, предназначенные для представления взаимосвязанной мультимедийной информации и содержимого баз данных;
- серверы электронной почты;
- серверы FTP, предназначенные для обмена файлами;
- серверы общения в реальном времени (чаты);
- серверы, обеспечивающие работу Интернет-телефонии;
- системы трансляции радио и видео через Интернет.

СЕРВИС (SERVICE) – совокупность средств для обслуживания пользователей; набор функций одного из уровней программной структуры сети, обеспечивающих доступ к объектам вышележащего уровня через интерфейс между этими уровнями.

СЕРВИСЫ ИНТЕРНЕТ (INTERNET SERVICE) – процессы обслуживания объектов Интернет. Сервисы предоставляются пользователям, программам, системам, уровням,

Серверлердің ең маңызды типтері:

- өзара байланысты мультимедиялық ақпараттарды және дерекқорлардың мазмұнын таныстыруға арналған WWW серверлер;
- электронды пошта серверлері;
- файлдар алмасуға арналған FTP серверлері;
- шынайы уақытта қарым-қатынас жасау серверлері (чаттар);
- Интернет-телефония жұмысын қамтамасыз ететін серверлер;
- Интернет арқылы радио және бейнетарату жүйелері.

ҚЫЗМЕТ (SERVICE) – пайдаланушыларға қызмет көрсетуге арналған құралдар жиынтығы; деңгейлер арасындағы интерфейс арқылы жоғарыда тұрған деңгейдегі объектілерге қатынауды қамтамасыз ететін желінің бағдарламалық құрылымы деңгейлерінің бірінің қызметтер жинағы.

ИНТЕРНЕТ ҚЫЗМЕТТЕРІ (INTERNET SERVICE) – Интернет объектілеріне қызмет көрсету процестері. Қызметтер пайдаланушыларға, бағдарламаларға, жүйелерге, деңгейлер-

функциональным блокам. Наиболее распространенными видами являются: хранение данных, передача сообщений и блоков данных, электронная и речевая почта, организация и управление диалогом партнеров, предоставление соединений, проведение сеансов, видео-сервис. Сервис осуществляют сетевые службы.

СЕРТИФИКАЦИЯ (CERTIFICATION) – процедура удостоверения какого-нибудь факта.

СЕТЕВАЯ ОПЕРАЦИОННАЯ СИСТЕМА (NETWORK OPERATING SYSTEM) – комплекс программ, обеспечивающих в сети обработку, хранение и передачу данных. Определяет взаимосвязанную группу протоколов верхних уровней, обеспечивающих основные функции сети. К ним в первую очередь относятся: адресация объектов, функционирование служб, обеспечение безопасности данных, управление сетью.

СЕТЕВАЯ ЭКОНОМИКА (NETWORK ECONOMY) – среда, в которой любая компания или индивид, находящийся

ге, қызметтік блоктарға көрсетіледі. Ең кең таралған қызмет түрлері: деректерді сақтау, хабарлар мен деректер блоктарын жіберу, электронды және сөздік пошта, әріптестердің диалогтарын ұйымдастыру және басқару, қосылыстар ұсыну, сеанстар жүргізу, бейне-қызмет. Қызметті желілік қызметтер жүзеге асырады.

СЕРТИФИКАТТАУ (CERTIFICATION) – қандайда бір фактіні растау рәсімі.

ЖЕЛІЛІК ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕ (NETWORK OPERATING SYSTEM) – желіде деректерді өңдеуді, сақтауды және жіберуді қамтамасыз ететін бағдарламалар кешені. Желінің негізгі қызметтерін қамтамасыз ететін жоғары деңгейдегі хаттамалардың өзара байланысты тобын анықтайды. Оларға ең алдымен мыналар жатады: объектілердің мекенжайлары, қызметтердің жұмысы, деректердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету, желіні басқару.

ЖЕЛІЛІК ЭКОНОМИКА (NETWORK ECONOMY) – экономикалық жүйенің кез келген нүктесіндегі кез келген ком-

ся в любой точке экономической системы, могут контактировать легко и с минимальными затратами с любой другой компанией или индивидом по поводу совместной работы, для торговли, передачи «ноу-хау» или просто для удовольствия.

СЕТЕВОЕ ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ (COMMUNICATIONS SOFTWARE) – программа, которая сообщает модему о том, как работать.

СЕТЕВОЕ ИНФОРМАЦИОННОЕ ПРОСТРАНСТВО (INFORMATION NETWORKS SPACE) – неотъемлемая часть глобального информационного пространства, ограниченная рамками коммуникационных сетей. Учитывая конвергенционные тенденции, оно практически является синонимом понятия «Интернет».

СЕТЬ (NETWORK) – коммуникационная система, соединяющая два или более компьютера. При написании с большой буквы означает глобальную сеть.

СЕТЬ ИНФОРМАЦИОННЫХ КОМПЛЕКСОВ – со-

пания немесе дара тұлға бірлесіп жұмыс істеу, сауда-саттық жасау, «ноу-хау» жөнелту немесе әшейін көңіл көтеру үшін кез келген басқа бір компаниямен немесе жеке тұлғамен байланыс орната алатын орта.

ЖЕЛІЛІК БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ (COMMUNICATIONS SOFTWARE) – модемге қалай жұмыс істеу керектігін хабарлайтын бағдарлама.

ЖЕЛІЛІК АҚПАРАТТЫҚ КЕҢІСТІК (INFORMATION NETWORKS SPACE) – ауқымды ақпараттық кеңістіктің коммуникациялық желілердің шеңберімен шектелетін ажырамас бөлігі. Конвергенциялық үрдістерді ескере отырып, ол іс жүзінде «Интернет» ұғымының синонимі болып табылады деуге болады.

ЖЕЛІ (NETWORK) – екі не одан да көп компьютерлерді жалғастыратын коммуникациялық жүйе. Бас әріппен жазылғанда ауқымды желіні білдіреді.

АҚПАРАТТЫҚ КЕШЕНДЕР ЖЕЛІСІ – түрлі тақырыптарға

вокупность клонированных информационных комплексов, имеющих различную тематическую направленность, унифицированное программное обеспечение и интерфейс, частично унифицированный контент и взаимодействующих друг с другом посредством коммуникационных каналов.

СЕТЬ ПЕРЕДАЧИ ДАННЫХ ОБЩЕГО ПОЛЬЗОВАНИЯ (PUBLIC DATA NETWORK) – сеть типа Telnet, использующая коммутирование пакетов для соединения компьютеров.

СЕТЬ СВЯЗИ, СЕТЬ ПЕРЕДАЧИ ДАННЫХ – совокупность оконечных устройств (терминалов) связи, объединенных каналами передачи данных и коммутирующими устройствами (узлами сети), обеспечивающими обмен сообщениями между всеми оконечными устройствами.

СИМПЛЕКС (SIMPLEX) – однонаправленные коммуникации.

СИ Н Е Р Г Е Т И К А (SYNERGETIC) – наука, занимающаяся изучением процессов самоорганизации и возник-

арналған, біріздендірілген бағдарламалық жасақтамасы және интерфейстері, жартылай біріздендірілген контенттері болатын және коммуникациялық арналар арқылы өзара әрекеттесетін клондалған ақпараттық кешендер жиынтығы.

ЖАЛПЫ ПАЙДАЛАНАТЫН ДЕРЕКТЕР ЖІБЕРУ ЖЕЛІСІ (PUBLIC DATA NETWORK) – компьютерлерді жалғастыру үшін дестелерді коммутациялауды қолданатын, Telnet типтес желі.

БАЙЛАНЫС ЖЕЛІСІ, ДЕРЕКТЕР ЖІБЕРУ ЖЕЛІСІ – деректер жіберу арналарымен және барлық шеткі құрылғылар арасында хабарлар алмасуды қамтамасыз ететін коммутациялаушы құрылғылармен (желі тораптарымен) біріккен шеткі құрылғылар (терминалдар) жиынтығы.

СИМПЛЕКС (SIMPLEX) – бір бағытты коммуникациялар.

СИ Н Е Р Г Е Т И К А (SYNERGETIC) – математикалық физиканың («формальді технологиялардың») әдістері

новения, поддержания, устойчивости и распада структур (систем) самой различной природы на основе методов математической физики («формальных технологий»). Синергетический подход также применяется при изучении такой сложности и неструктурированной системы, как сетевое информационное пространство.

СИСТЕМА (SYSTEM) – любой объект, который одновременно рассматривается и как единое целое, и как совокупность разнородных объектов, объединенных для достижения определенного результата.

СИСТЕМА ГЛОБАЛЬНОГО ПОИСКА – программа, позволяющая искать и находить в Интернете материалы по той или иной теме.

СИСТЕМА ЗАЩИТЫ ДАННЫХ – комплекс программных, технических, криптографических и организационных средств, обеспечивающих защиту данных от несанкционированного использования, а также преднамеренного или случайного их разрушения и искажения.

негізінде табиғаты ең алуан түрлі құрылымдардың (жүйелердің) өздігінен ұйымдасу және пайда болу, қолдану, тұрақталу және ыдырау процестерін зерттейтін ғылым. Синергетикалық тәсіл желілік ақпараттық кеңістік сияқты күрделі және құрылымдастырылмаған жүйені зерттеуде де қолданылады.

ЖҮЙЕ (SYSTEM) – бір уақытта бірыңғай тұтастық ретінде де және белгілі бір нәтижеге жету үшін біріккен әртүрлі объектілердің жиынтығы ретінде де қарастырылатын кез келген объект.

АУҚЫМДЫ ІЗДЕУ ЖҮЙЕСІ – Интернеттен қандай да бір тақырып бойынша материалдар іздеуге және табуға мүмкіндік беретін бағдарлама.

ДЕРЕКТЕРДІ ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІ – деректерді рұқсатсыз пайдаланудан, сондай-ақ қасақана немесе кездейсоқ бұзу және бұрмалаудан қорғауды қамтамасыз ететін бағдарламалық, техникалық, криптографиялық және ұйымдастырушылық құралдар кешені.

СИСТЕМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ (SECURITY SYSTEM) – стандартные защитные меры, такие, как: криптографическое кодирование, знание пароля, присваивание идентификатора, электронная цифровая подпись и т. д.

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ БАЗАМИ ДАННЫХ (СУБД) – комплекс программных и лингвистических (языковых) средств, предназначенный для реализации функций создания, ведения и эксплуатации баз данных многими пользователями.

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ РЕСУРСАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ (ENTERPRICE RESOURCE PLANNING, ERP) – совокупность интегрированных приложений, которые комплексно, в едином информационном пространстве поддерживают все основные аспекты управленческой деятельности предприятия:

1) планирование ресурсов (финансовых, трудовых, материальных) для производства товаров или услуг; 2) оперативное управление выполнением

ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖҮЙЕСІ (SECURITY SYSTEM) – криптографиялық кодтау, парольді білу, идентификатор беру, электронды сандық қол қою және т.б. стандартты қорғаныс шаралары.

ДЕРЕКҚОРЛАРДЫ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІ (ДҚБЖ) – дерекқорларды құру, жүргізу және оны көптеген пайдаланушылардың пайдалануын жүзеге асыруға арналған бағдарламалық және лингвистикалық (тілдік) құралдар кешені.

КӘСІПОРЫН РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІ (ENTERPRICE RESOURCE PLANNING, ERP) – кәсіпорынның басқарушылық қызметінің барлық негізгі аспектілеріне кешенді түрде, біртұтас ақпараттық кеңістікте қолдау көрсететін ықпалдасқан қолданбалар жиынтығы:

1) тауарлар немесе қызметтер өндіру үшін қажетті ресурстарды (қаржылық, еңбек, материалдық) жоспарлау; 2) жоспарларды орындауды шұғыл басқару (жабдықтау, өткізу, шарттар

планов (вкл. снабжение, сбыт, ведение договоров); 3) все виды учета, анализ результатов хозяйственной деятельности. ERP-системы предоставляют предприятию немало выгод, например, способность работать с минимальной рентабельностью, мгновенный контроль над издержками, сокращение времени на ввод первичной информации и т.д. Для обеспечения интеграции предприятия в Интернет-экономику создан новый класс систем управления – электронные ERP-систем.

СИСТЕМА ЭЛЕКТРОННЫХ ПЛАТЕЖЕЙ (ELECTRONIC PAYMENTS SYSTEM) – комплекс аппаратных и программных средств, производящих оплату товаров путем компьютерных и магнитных карточек.

СИСТЕМНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ (SYSTEMS INTEGRATION) – комплексный подход к автоматизации проектирования, производства и создания сетей.

СИСТЕМНЫЙ АНАЛИЗ (SYSTEMS ANALYSIS) – совокупность методологических средств, используемых для под-

жасау); 3) шаруашылық қызметінің нәтижелерін есепке алу, талдаудың барлық түрлері. ERP-жүйелер кәсіпорынға көптеген пайда келтіреді, мысалы, ең төменгі рентабельділікпен жұмыс істеу мүмкіндігі, шығындарды лезде бақылау, алғашқы ақпаратты енгізуге қажетті уақытты қысқарту және т.б. Кәсіпорынның Интернет-экономикаға ықпалдасуын қамтамасыз ету үшін басқару жүйелерінің жаңа класы – электронды ERP-жүйелер жасалған.

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ТӨЛЕМДЕР ЖҮЙЕСІ (ELECTRONIC PAYMENTS SYSTEM) – компьютерлік және магниттік карточкалар арқылы тауарлар үшін төлем жүргізудің аппараттық және бағдарламалық құралдар кешені.

ЖҮЙЕЛІК ИНТЕГРАЦИЯ (SYSTEMS INTEGRATION) – желілерді жобалауды, өндіруді және жасауды автоматтандыруға кешенді тәсіл.

ЖЕЛІЛІК ТАЛДАУ (SYSTEMS ANALYSIS) – түрлі сипаттағы күрделі мәселелер бойынша шешімдер әзірлеу

готовки и обоснования решений по сложным проблемам различного характера. Он опирается на системный подход, а также на ряд математических методов и современных методов управления. Основная процедура – построение обобщенной модели, отображающей взаимосвязи реальной ситуации.

СЛОЖНЫЙ ПОИСК (POWER SEARCH) – один из алгоритмов работы поисковых WWW-серверов.

СМАРТ-КАРТА (SMART CARD) – пластиковая карта (похожа на обычную кредитную карту) со специальной встроенной микросхемой, которая осуществляет контроль за использованием содержащейся в ней информации.

СОБСТВЕННИК ДОКУМЕНТИРОВАННОЙ ИНФОРМАЦИИ (OWNER OF DOCUMENTARY INFORMATION) – субъект, реализующий полномочия владения, пользования, распоряжения информацией в объеме, устанавливаемом законом.

СОБСТВЕННИК ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ,

және негіздеуде қолданылатын әдістемелік құралдар жиынтығы. Ол жүйелік көзқарасқа, сондай-ақ бірқатар математикалық әдістерге және басқарудың қазіргі заманғы әдістеріне сүйенеді. Негізгі процедурасы – шынайы оқиғаның өзара байланыстарын бейнелейтін жалпыландырылған моделін жасау.

КҮРДЕЛІ ІЗДЕУ (POWER SEARCH) – іздеу WWW-серверлері жұмысының алгоритмдерінің бірі.

СМАРТ-КАРТА (SMART CARD) – ішіндегі ақпаратты пайдалануды бақылайтын арнайы орнатылған микросұлбасы бар пластик карта (әдеттегі кредиттік картаға ұқсас).

ҚҰЖАТТАЛҒАН АҚПАРАТТЫҚ МЕНШІК ИЕСІ (OWNER OF DOCUMENTARY INFORMATION) – заңмен белгіленетін көлемде ақпаратты иелену, пайдалану, жарату құзыретін жүзеге асыратын субъект.

АҚПАРАТТЫҚ РЕСУРСТАР, АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕР,

ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ, ТЕХНОЛОГИЙ И СРЕДСТВ ИХ ОБЕСПЕЧЕНИЯ

– субъект, в полном объеме реализующий полномочия владения, пользования, распоряжения указанными объектами. **СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИИ** – носители данных. Операции с данными. Основные структуры данных. Требования к криптосистемам. Законодательная поддержка вопросов защиты информации. Средства архивации информации. Антивирусные программы. Классификация компьютерных вирусов. Сканеры.

СООБЩЕНИЕ (MESSAGE) – в информатике: упорядоченная последовательность символов, предназначенная для передачи информации.

СОЦИАЛЬНАЯ ИНЖЕНЕРИЯ (SOCIAL ENGINEERING) – использование обмана, мошенничества, своего актерского мастерства и владения словом для выманивания у легального пользователя системных секретов.

ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ МЕНШІК ИЕСІ

– аталған объектілерді иелену, иелік ету өкілеттігін толық көлемде жүзеге асыратын субъект.

АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ӘДІСТЕРІ

– деректер тасымалдаушылар. Деректермен жасалатын операциялар. Деректердің негізгі құрылымдары. Криптожүйелерге қойылатын талаптар. Ақпараттарды қорғау мәселесіне заңнамалық қолдау көрсету. Ақпаратты мұрағаттау құралдары. Антивирустық бағдарламалар. Компьютерлік вирустар сыныптамасы. Сканерлер.

ХАБАР (MESSAGE) – информатикада: ақпарат беруге арналған символдардың реттелген бірізділігі.

ӘЛЕУМЕТТІК ИНЖЕНЕРИЯ (SOCIAL ENGINEERING)

– заңды пайдаланушыдан желілік құпияларды біліп алу үшін алдауды, алаяқтықты, өзінің әртістік өнерін және шешендігін пайдалану.

СОЦИАЛЬНАЯ ИНФОРМАТИКА – наука о закономерностях и формах движения и использования информации в обществе.

СОЦИАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ – совокупный творческий потенциал общества, определяющий способности людей производить и усваивать новые знания, формы и методы организации труда и новые технологии.

СПАМ (SPAM) – рассылка какого-либо сообщения (чаще всего – рекламного или коммерческого содержания) множеству адресатов, для которых данное сообщение нежелательно, или во множество списков и групп новостей, тематика которых не соответствует содержанию сообщения. Справедливо считается тяжелым нарушением этикета и правил применения компьютерных сетей.

СПИСКИ РАССЫЛКИ (MAILLISTS) – простой сервис Интернет, не имеющий собственного протокола и работающий исключительно через электронную почту. Осуществляет коммуникацию сообще-

ӘЛЕУМЕТТІК ИНФОРМАТИКА – ақпараттардың қоғамда айналымға түсуі және пайдаланылуының заңдылықтары мен нысандары туралы ғылым.

ӘЛЕУМЕТТІК ИНТЕЛЛЕКТ – адамдардың жаңа білімдер, еңбекті ұйымдастыру нысандары мен әдістерін, жаңа технологиялар жасап шығару мен игеру қабілетін анықтайтын қоғамның жиынтық шығармашылық әлеуеті.

СПАМ (SPAM) – осы хабарды қажет етпейтін көптеген мекенжайларға немесе тақырыптары хабардың мазмұнына сәйкес келмейтін жаңалықтар тізіміне және топтарына қандай да бір (көбіне – жарнамалық немесе коммерциялық) хабарды жіберу. Компьютерлік желілерді қолдану әдебін және ережелерін қатаң бұзушылық болып саналады.

ЖІБЕРІЛІМДЕР ТІЗІМДЕРІ (MAILLISTS) – Интернеттің қарапайым қызметі, өзінің жеке хаттамасы жоқ және тек қана электронды пошта арқылы жұмыс істейді. Барлық жазылғандарға хабарлар коммуника-

ний всем подписчикам с одного специального адреса.

СПРАВОЧНИК, АВТОМАТИЗИРОВАННЫЙ – таблица, задающая связи между элементами данных.

СПРАВОЧНО-ИНФОРМАЦИОННЫЙ ФОНД, (СИФ) – систематизированное и снабженное справочно-поисковым аппаратом собрание различных документов на человекочитаемых и (или) машиночитаемых носителях, предназначенное для выполнения справочно-информационной работы.

СРЕДСТВА ОБЕСПЕЧЕНИЯ АВТОМАТИЗИРОВАННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ И ИХ ТЕХНОЛОГИЙ – программные, технические, лингвистические, правовые, организационные средства (программы для электронных вычислительных машин; средства вычислительной техники и связи; словари, тезаурусы и классификаторы; инструкции и методики; положения, уставы, должностные инструкции; схемы и их описания, другая эксплуатационная и сопроводительная документация), используемые или создаваемые

циясын бір арнайы мекенжайдан жүргізеді.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН АНЫҚТАМАЛЫҚ – деректердің элементтері арасындағы байланыстарды белгілейтін кесте. **АНЫҚТАМАЛЫҚ-АҚПАРАТТЫҚ ҚОР, (ААҚ)** – анықтамалық-ақпараттық жұмыстарды орындауға арналған, адамдар оқитын және (немесе) машина оқитын тасымалдаушылардағы жүйелендірілген және анықтамалық-іздеу аппаратымен қамтамасыз етілген түрлі құжаттардың жинағы.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕЛЕР МЕН ОЛАРДЫҢ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ҚҰРАЛДАРЫ – ақпараттық жүйелерді жобалау кезінде қолданылатын немесе жасалатын және оларды пайдалануды қамтамасыз ететін бағдарламалық, техникалық, лингвистикалық, құқықтық, ұйымдастырушылық құралдар (электронды есептеуіш машиналарға арналған бағдарламалар; есептеуіш техника мен байланыс құралдары; сөздіктер, тезаурустар мен сыныптауыштар; нұсқаулықтар мен әдісна-

при проектировании информационных систем и обеспечивающие их эксплуатацию.

СТАНДАРТНЫЕ СЕРВИСЫ ИНФОРМАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА

– унифицированные для всех типов информационных комплексов процессы обслуживания пользователей и функциональных модулей. К ним относятся: административная система, виртуальный офис, расчетная система, торговая система, регистрационно-поисковая система, генератор договоров, баннерная система, развлекательная система, бизнес-карта, подписка на новости. Функционирование сервисов осуществляется с использованием программных модулей, которые также являются унифицированными для всех типов комплексов.

СТАРЕНИЕ ИНФОРМАЦИИ (AGEING OF INFORMATION)

– свойство информации утрачивать со временем свою практическую ценность, обусловленное изменением состояния отображаемой ею предметной области.

малар; ережелер, жарғы, лауазымдық нұсқаулықтар; сұлбалар мен олардың сипаттамалары, басқа да пайдалану және ілеспе құжаттамалар).

АҚПАРАТТЫҚ КЕШЕННІҢ СТАНДАРТТЫ ҚЫЗМЕТТЕРІ

– ақпараттық кешендердің барлық типтері үшін біріздендірілген пайдаланушыларға және қызметтік модульдарға қызмет көрсету процестері. Олардың қатарына: әкімшілік жүйе, виртуальді кеңсе, есептесу жүйесі, сауда-саттық жүйесі, тіркеу-іздеу жүйесі, шарттар генераторы, баннерлік жүйе, ойын-сауық жүйесі, бизнес-карта, жаңалықтарға жазылу жатады. Қызметтердің қызмет етуі бағдарламалық модульдерді пайдалану арқылы жүреді, олар сондай-ақ кешендердің барлық типтері үшін біріздендірілген болып табылады.

АҚПАРАТТЫҢ ЕСКІРУІ (AGEING OF INFORMATION)

– ақпараттың бейнелейтін пәндік саласындағы жағдайдың өзгеруіне байланысты ақпараттың уақыт өткен сайын өзінің практикалық құндылығын жоғалту қасиеті.

СТЕПЕНЬ АКТИВНОСТИ ФАЙЛА – отношение числа считываемых записей к общему числу записей в данном файле.

СТРАНИЦА (PAGE) – документ, снабженный уникальным адресом, который можно открыть и посмотреть с помощью программы просмотра. Страницы составляют WWW. Как правило, это мультимедийные документы, включающие текст, графику, звук, видео или анимацию, гиперссылки на другие документы.

СТРУКТУРА БАЗЫ ДАННЫХ – принцип или порядок организации записей в базе данных и связей между ними.

СТРУКТУРА ДАННЫХ – множество элементов данных, объединенных и упорядоченных определенным образом.

СЦЕНАРИЙ (SCRIPT) – командный файл, автоматически запускающийся после квитирования коммуникационным программным обеспечением вызывающего.

ФАЙЛ БЕЛСЕНДІЛІГІНІҢ ДӘРЕЖЕСІ – оқылатын жазбалар санының осы файлдағы жалпы жазбалар санына арақатынасы.

БЕТ (PAGE) – қарау бағдарламасы арқылы ашып қарауға болатын әмбебап мекенжаймен қамтамасыз етілген құжат. Беттер WWW құрайды. Әдетте, ол мәтін, графика, дыбыс, бейнелер немесе анимация, басқа құжаттарға гиперсілтемелерді қамтитын мультимедиалық құжаттар.

ДЕРЕКҚОРДЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫ – дерекқордағы жазбалар мен олардың арасындағы байланыстардың қағидаттары немесе тәртібі.

ДЕРЕКТЕР ҚҰРЫЛЫМЫ – деректердің белгілі бір түрде біріккен және реттестірілген көптеген элементтері.

СЦЕНАРИЙ (SCRIPT) – шақырушының коммуникациялық бағдарламаларының квиттелуінен кейін автоматты түрде іске қосылатын командалық файл.

Т

ТАРГЕТИНГ (TARGETING) – точный охват целевой аудитории, осуществляемый по тематическим сайтам, по географии и по времени.

ТЕЗАУРУС ГИПЕРТЕКСТА (HYPERTEXT THESAURUS)

– автоматизированный словарь, отображающий семантические отношения между лексическими единицами дескрипторного информационно-поискового языка и предназначенный для поиска слов по их смысловому содержанию.

ТЕЗАУРУС, ИНФОРМАЦИОННО-ПОИСКОВЫЙ – словарь, который содержит разрешенные для использования при индексировании лексические единицы информационно-поискового языка (ИПЯ), а также парадигматические отношения между этими лексическими единицами.

ТЕКСТОВАЯ БОМБА (LETTERBOMB) – фрагмент электронной почты, содержащий «живые» данные с целью нанесения вреда системе-реципиенту.

ТАРГЕТИНГ (TARGETING) – нысаналы аудиторияны толық қамту, тақырыптық сайттар, географиясы және уақыты бойынша жүргізіледі.

ГИПЕРМӘТІН ТЕЗАУРУСЫ (HYPERTEXT THESAURUS)

– дескрипторлық ақпараттық-іздеу тілінің лексикалық бірліктері арасындағы семантикалық қатынастарды бейнелейтін және мағыналық мазмұны бойынша сөздерді іздеуге арналған автоматтандырылған сөздік.

АҚПАРАТТЫҚ-ІЗДЕУ ТЕЗАУРУСЫ – ақпараттық-іздеу тілінің (АІТ) индексстеу кезінде рұқсат етілген лексикалық бірліктерін, сондай-ақ осы лексикалық бірліктер арасындағы парадигмалық қатынастарын қамтитын сөздік.

МӘТІНДІК БОМБА (LETTERBOMB) – реципиент-жүйеге зиян келтіру мақсатында «жанды» деректері болатын электронды пошта үзіндісі.

ТЕЛЕКОНФЕРЕНЦИЯ (TELECOFERENCING) – метод проведения дискуссий между удаленными группами пользователей. Она осуществляется в режиме реального времени или просмотра документов.

ТЕЛЕРАБОТА (TELEWORK) – производственная деятельность на дому или же в специальных локальных телецентрах сотрудников одной организации, при которой обеспечивается их взаимодействие посредством использования телекоммуникационных систем.

ТЕЛЕФОН ТОЛЬКО ДЛЯ ПРИЕМА ЗВОНКОВ (RECEIVE ONLY TELEPHONE) – телефон, который может только принимать, но не производить звонки.

ТЕХНИКА «САЛЯМИ» (SALAMI TECHNIQUE) – метод для краж больших сумм в течение длительного промежутка времени.

ТЕХНИЧЕСКАЯ СОВМЕСТИМОСТЬ – способность одной ЭВМ работать с узлами

ТЕЛЕКОНФЕРЕНЦИЯ (TELECOFERENCING) – пайдаланушылардың қашықтағы топтары арасында пікірталастар өткізу әдісі. Ол шынайы уақыт немесе құжаттарды қарау режимінде жүргізіледі.

ТЕЛЕЖҰМЫС (TELEWORK) – бір ұйымның қызметкерлерінің үйдегі немесе арнайы жергілікті телеорталықтардағы өндірістік қызметі, мұнда олардың арасындағы өзара әрекеттестік телекоммуникациялық жүйелерді пайдалану арқылы қамтамасыз етіледі.

ҚОҢЫРАУЛАРДЫ ҚАБЫЛДАУҒА ҒАНА АРНАЛҒАН ТЕЛЕФОН (RECEIVE ONLY TELEPHONE) – тек қана қоңырау қабылдай алатын, бірақ қоңырау шала алмайтын телефон.

«САЛЯМИ» ТЕХНИКАСЫ (SALAMI TECHNIQUE) – ұзақ уақыт бойы қомақты сомада ақша ұрлау әдісі.

ТЕХНИКАЛЫҚ ҮЙЛЕСІМДІЛІК – бір ЭЕМ-нің басқа бір ЭЕМ құрамына енетін торап-

или устройствами, входящими в состав другой ЭВМ.

ТЕХНИЧЕСКИЙ ПРОЕКТ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ – утвержденная в установленном порядке документация, содержащая общесистемные проектные решения, алгоритмы задач, оценку экономической эффективности автоматизированной системы и перечень мероприятий по подготовке объекта к внедрению.

ТЕХНИЧЕСКОЕ ЗАДАНИЕ (ТЗ) – это описание требований к системе и самой системы, документ, в соответствии с которым Заказчик оценивает готовую систему. Согласно ГОСТ 34.602-89 ТЗ является основным документом, определяющим требования и порядок создания (развития или модернизации) информационной системы, в соответствии с которым проводится ее разработка и приемка при вводе в действие. Согласно все тому же ГОСТу ТЗ должно содержать следующие основные разделы:

1) общие сведения; 2) назначение и цели создания (развития)

тармен немесе құрылғылармен жұмыс істеу қабілеті.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕНІҢ ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОБАСЫ – жалпыжүйелік жобалық шешімдерді, міндеттер алгоритмін, автоматтандырылған жүйенің экономикалық тиімділігінің бағасын және объектіні қолданысқа енгізуге әзірлеу бойынша іс-шаралар тізімдемесінен тұратын белгіленген тәртіппен бекітілген құжаттама.

ТЕХНИКАЛЫҚ ТАПСЫРМА (ТТ) – бұл жүйеге қойылатын және жүйенің өзінің талаптарының сипаттамасы, соған сәйкес Тапсырысшы дайын жүйеге баға беретін құжат. МемСТ-қа сәйкес 34.602-89 ТТ ақпараттық жүйені жасауға (дамытуға немесе жаңғыртуға) қойылатын талаптар мен ережелерді анықтайтын негізгі құжат болып табылады, оны жасау және пайдалануға беруге қабылдау осы құжатқа сәйкес жүргізіледі. МемСТ-қа сәйкес ТТ мынадай негізгі бөлімдерден тұрады:

1) жалпы мәліметтер; 2) жүйені жасаудың (дамыту) мақсаты;

системы; 3) требования к системе; 4) характеристика объектов; 5) состав и содержание работ по созданию системы; 6) порядок контроля и приемки системы; 7) требования к составу и содержанию работ по подготовке объекта разработки к вводу в действие; 8) требования к документированию; 9) источники разработки.

ТЕХНИЧЕСКОЕ ЗАДАНИЕ НА АВТОМАТИЗИРОВАННУЮ СИСТЕМУ – утвержденный в установленном порядке документ, определяющий цели, требования и основные исходные данные необходимые для разработки автоматизированной системы и содержащий предварительную оценку экономической эффективности.

ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ АВТОМАТИЗИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ – комплекс технических средств, предназначенных для обеспечения работы автоматизированной системы.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ ОПЕРАЦИЯ – часть технологического процесса, выполняемая на

3) жүйеге қойылатын талаптар; 4) объектілер сипаттамалары; 5) жүйені жасау бойынша жұмыстардың құрамы мен мазмұны; 6) жүйені бақылау мен қабылдау тәртібі; 7) жасалған объектіні пайдалануға беруге байланысты жұмыстардың құрамы мен мазмұнына қойылатын талаптар; 8) құжаттауға қойылатын талаптар; 9) әзірлеу көздері.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕГЕ АРНАЛҒАН ТЕХНИКАЛЫҚ ТАПСЫРМА – автоматтандырылған жүйені әзірлеудің мақсаттарын, талаптарын және негізгі алғашқы деректерін анықтайтын, белгіленген тәртіппен бекітілген және экономикалық тиімділігі туралы алдын-ала берілген бағаны қамтитын құжат.

АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ЖҮЙЕНІ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ – автоматтандырылған жүйенің жұмысын қамтамасыз етуге арналған техникалық құралдар кешені.

ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ОПЕРАЦИЯ – бір жұмыс орнында, бір ғана жабдықта орындалатын

одном рабочем месте, на одном и том же оборудовании.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ (TECHNOLOGICAL REVOLUTION)

– радикальное изменение доминирующего в обществе технологического уклада под воздействием развития научно-технического прогресса, в результате которого коренным образом изменяются не только способы организации общественного производства, приемы и методы труда, но и его инструментальная основа – орудия и средства производства.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС ОБРАБОТКИ ИНФОРМАЦИИ

– совокупность взаимосвязанных ручных и машинных операций по обработке информации на всех этапах ее прохождения между техническими средствами и службами центра данных с целью получения результатов обработки в форме, удобной для восприятия.

ТОПОЛОГИЯ (TOPOLOGY)

– конфигурация сети в целом. Примеры топологий локаль-

технологиялық процестің бір бөлігі.

ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ РЕВОЛЮЦИЯ (TECHNOLOGICAL REVOLUTION)

– ғылыми-техникалық процестің даму әсерінен қоғамдағы басым технологиялық құрылыстың түбегейлі өзгеруі, соның нәтижесінде қоғамдық өндірісті ұйымдастырудың әдістері, еңбек ету әдістері мен тәсілдері ғана емес, сондай-ақ оның инструментальдік негізі – өндіріс құралдары мен құралдары да түбегейлі өзгеріске ұшырайды.

АҚПАРАТ ӨНДЕУДІҢ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ПРОЦЕСІ

– қабылдауға қолайлы нысандағы өңдеу нәтижелеріне қол жеткізу мақсатында техникалық құралдар мен деректер орталығының қызметтері арасында ақпараттың өтуінің барлық кезеңдерінде оны өңдеу бойынша қолмен және машинамен жасалатын операциялардың өзара байланысқан жиынтығы.

ТОПОЛОГИЯ (TOPOLOGY)

– желінің тұтастай конфигурациясы. Жергілікті желілер топо-

ных сетей – шинная, кольцо, звезда.

ТОРГОВАЯ СИСТЕМА (TRADE SYSTEM) – виртуальная система для проведения торговых операций в режиме диалога покупателя и продавца. В информационных комплексах обычно тесно интегрирована с виртуальным офисом. Обеспечивает и дополнительные возможности: консультации специалистов, инфраструктурное обслуживание и т.д.

ТОЧКА ДОСТУПА, ТОЧКА ПРИСУТСТВИЯ (POINT OF PRESENCE, POP) – точка выхода во Всемирную сеть, которую предоставляют своим клиентам Интернет-провайдеры.

ТРАКИНГ (TRACKING) – совершенствование сайта, продукта и маркетинга на основе мониторинга и анализа поведения посетителей на сайте.

Т Р А Н З А К Ц И Я (TRANSACTION) – короткий по времени цикл взаимодействия объектов, включающий запрос – выполнение задания – ответ. Обычно осуществляется в режиме диалога.

логиясының мысалдары – шиналық, сақина, жұлдыз.

САУДА ЖҮЙЕСІ (TRADE SYSTEM) – сатып алушы мен сатушының диалогы режимінде сауда-саттық операцияларын жүргізудің виртуальді жүйесі. Ақпараттық кешендерде әдетте виртуальді кеңсемен бірге болады. Қолданба мүмкіндіктермен де қамтамасыз етеді: мамандардың кеңестері, инфрақұрылымдық қызмет көрсету және т.б.

ҚАТЫНАУ НҮКТЕСІ, ҚАТЫСУ НҮКТЕСІ (POINT OF PRESENCE, POP) – интернет-провайдерлер өз клиенттеріне ұсынатын Дүниежүзілік желіге шығу нүктесі.

ТРАКИНГ (TRACKING) – мониторингтің және кірушілердің сайттағы іс-әрекетін талдау негізінде сайтты, өнімді және маркетингті жетілдіру.

Т Р А Н З А К Ц И Я (TRANSACTION) – объектілердің сұрату – тапсырманы орындау – жауап қатудан тұратын қысқа уақыт ішіндегі әрекеттесуі. Әдетте диалог режимінде жүреді.

ТРАФИК (TRAFFIC) – совокупный объем передаваемой информации за единицу времени, выраженный в единицах измерения компьютерной памяти (бит/с).

ТРОЯНСКИЙ КОНЬ (TRASHING) – программный кусок «с секретом», спрятанный внутри прикладной программы.

ТРАФИК (TRAFFIC) – аппараттардың компьютер жадының өлшем бірлігінде (бит/с) көрінетін, уақыт бірлігі ішінде берілетін жиынтық көлемі.

ТРОЯН АТЫ (TRASHING) – қолданбалы бағдарламаның ішінде жасырылған «құпиясы бар» бағдарламалық бөлшек.

У

УДАЛЕННЫЙ ДОСТУП (REMOTE ACCESS) – технология взаимодействия абонентских систем с локальными сетями через территориальные коммуникационные сети.

УЕДИНЕНИЕ (PRIVACY) – право на невторжение в личную жизнь. В применении к электронной почте означает непередачу третьим лицам адреса email без согласия владельца, а также невмешательство в личную жизнь при рассылке рекламы по e-mail.

УЗЕЛ (NODE) – компьютер, терминал или любое другое устройство, подключенное к сети. Каждому узлу сети при-

ҚАШЫҚТАН ҚАТЫНАУ (REMOTE ACCESS) – абоненттік жүйелердің жергілікті желілермен аумақтық коммуникациялық желілер арқылы өзара әрекеттесу технологиясы.

ОҢАШАЛАНУ (PRIVACY) – жеке өміріне қол сұқпау құқығы. Электронды поштаға қатысты алғанда иесінің келісімінсіз үшінші біреулерге email мекенжайын бермеу, сондай-ақ e-mail бойынша жарнама таратуда жеке өміріне араласпау.

ТОРАП (NODE) – компьютер, терминал немесе желіге қосылған басқа кез келген құрылғы. Желінің әрбір торабына желідегі

своен уникальный адрес, позволяющий другим компьютерам сети связываться с ним.

«УМНЫЙ», ОН ЖЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ ТЕРМИНАЛ (SMART TERMINAL) - терминал, обладающий памятью, командами для редактирования, графикой и т.д., в отличие от «глупого» терминала.

УНИВЕРСАЛЬНЫЙ ЛОКАТОР РЕСУРСОВ – uniform resource locator, URL - стандартный способ представления местонахождения определённого ресурса в Интернете. В него входит, кроме названия файла и каталога, сетевой адрес машины и метод доступа к файлу. По сути является протоколом работы с программами-серверами, функционирующими на удаленных компьютерах.

УНИВЕРСАЛЬНЫЙ ОПЕРАТОР (UNIVERSAL STATEMENT) – владелец диверсифицированной информационной магистрали, который предлагает клиенту весь спектр услуг: от стандартной телефонной связи до помощи по элек-

басқа компьютерлерге онымен байланысуға мүмкіндік беретін бірегей мекенжай берілген.

«АҚЫЛДЫ», ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫ ТЕРМИНАЛ (SMART TERMINAL) – «ақымақ» терминалдан ерекшелігі бұл терминалда жады, редакциялауға, графикаға арналған пәрмендері болады.

РЕСУРСТАРДЫҢ ӘМБЕБАП ЛОКАТОРЫ – uniform resource locator, URL - Интернеттегі белгілі бір ресурстың орналасқан орнын көрсетудің стандартты тәсілі. Оған кіретіндер: файл мен тізімдеменің атауларынан басқа, машинаның желілік мекенжайы және файлға қатынау әдісі. Негізінде қашықтағы компьютерлерде қызмет ететін сервер-бағдарламалармен жұмыс істеу хаттамасы болып табылады.

ӘМБЕБАП ОПЕРАТОР (UNIVERSAL STATEMENT) – клиентке қызметтің барлық түрлерін: стандартты телефон байланысынан бастап, үй шаруашылығын электронды түрде жүргізуге дейін ұсынатын әртараптандырыл-

тронному ведению домашнего хозяйства.

УПОРЯДОЧЕНИЕ ИНТЕРНЕТ (SORTING OF INTERNET) – внутреннее обустройство сетевого информационного пространства, подразумевающее структурирование, перегруппировку основных узлов информации и консолидирование их по определенным темам. Консолидация информационных ресурсов происходит вокруг конкретных сфер человеческой деятельности, например, наука, образование, экономика, искусство, политика и т. д. Точками консолидации выступают отрасли (виды, типы) этих сфер. Такой подход обуславливает необходимость изменения архитектуры сети и требует обеспечить: выработку стандартов представления информации; детерминацию ресурсов по назначению, достоверности и актуальности, экономическому потенциалу; принятие правил и протоколов, регулирующих деятельность пользователя. Упорядочение Интернет отличается от регулирования и является

ған ақпараттық магистраль иесі.

ИНТЕРНЕТТИ РЕТТЕУ (SORTING OF INTERNET) – ақпараттардың негізгі тораптарының құрылымдастырылуын, қайта топтастыру және оларды белгілі бір тақырыптар бойынша желілік ақпараттық кеңістікті ішкі шоғырландыру. Ақпараттық ресурстарды шоғырландыру адамның қызметтік әрекетінің нақты салалары төңірегінде жүргізіледі, мысалы, ғылым, білім, экономика, өнер, саясат және т.б. Шоғырландыру нүктелері ретінде осы сфералардың салалары (түрлері, типтері) алынады. Бұл тұрғыдан қарастыру желі архитектурасын өзгерту қажеттілігін туындатады және мыналарды қажет етеді: ақпаратты беру стандарттарын қалыптастыру; қорларды мақсаттарына, дұрыстығы мен өзектілігіне және экономикалық әлеуетіне қарай детерминациялау; пайдаланушының қызметін реттейтін ережелер мен хаттамалар қабылдау. Интернетті реттеу біріздендіруден ерекшеленеді және шын мәнісінде

ся по сути технологической процедурой.

УПРАВЛЕНИЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯМИ С ПОСЕТИТЕЛЯМИ (VISITOR RELATIONSHIP MANAGEMENT) – совокупность маркетинговых и мотивационных решений, направленных на повышение посещаемости вэб-ресурсов (преимущественно коммерческих). Предполагает, например, непрерывный мониторинг информации о посетителях и сопоставление его данных с демографической ситуацией, предпочтениями и вкусами граждан, спецификой региона и т. д. Одна из наиболее перспективных сетевых бизнес-технологий.

УПРАВЛЕНИЕ ЗНАНИЯМИ (KNOWLEDGE MANAGEMENT) – формальный процесс, который состоит в оценке организационных процедур, людей и технологий и в создании системы, использующей взаимосвязи между этими компонентами с целью предоставления нужной информации нужным людям в

технологиялық рәсім болып табылады.

КІРУШІЛЕРМЕН АРАҚАТЫНАСТЫ БАСҚАРУ (VISITOR RELATIONSHIP MANAGEMENT) – вэб-ресурстарға (негізінен коммерциялық) кіруді арттыруға бағытталған маркетингтік және уәждемелік шешімдердің жиынтығы. Мысалға мына төмендегілерді көздейді: кірушілер туралы ақпараттарға үздіксіз мониторинг жүргізу және оның деректерін демографиялық жағдаймен, азаматтардың қалауларымен және талғамдарымен, аймақтың өзіндік ерекшеліктерімен және т.б. салыстыру. Ең болашағы зор желілік бизнес-технологиялардың бірі.

БІЛІМДЕРДІ БАСҚАРУ (KNOWLEDGE MANAGEMENT) – өнімділікті арттыруға алып келетін, қажетті ақпаратты қажет ететін адамдарға қажетті уақытында беру мақсатында ұйымдастырушылық рәсімдерге, адамдарға, технологияларға баға беруден және осы компоненттер арасындағы өзара байланыстарды

нужное время, что приводит к повышению продуктивности. (По определению IDC.)

УПРАВЛЕНИЕ РЕСУРСАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ (ENTERPRICE RESOURCE PLANNING, ERP) – совокупность интегрированных приложений, которые комплексно, в едином информационном пространстве поддерживают все основные аспекты управленческой деятельности предприятия. ERP-системы предоставляют предприятию немало выгод, например, способность работать с минимальной рентабельностью, мгновенный контроль над издержками, сокращение времени на ввод первичной информации и т. д. Для обеспечения интеграции предприятия в Интернет-экономику создан новый класс систем управления – электронные ERP-систем.

УПРАВЛЕНИЕ СЕТЬЮ (NETWORK MANAGEMENT) – целенаправленное воздействие на вычислительную или информационную сеть, осуществляемое для организации их функционирова-

пайдаланатын жүйелерді құрудан тұратын формальді процесс (IDC анықтамасы бойынша).

КӘСІПОРЫН РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУ (ENTERPRICE RESOURCE PLANNING, ERP) – кәсіпорынның басқарушылық қызметінің барлық негізгі аспектілеріне кешенді түрде, бірыңғай ақпараттық кеңістікте қолдау көрсететін интеграцияланған қолданбалар жиынтығы. ERP-жүйелер кәсіпорынға көптеген пайда келтіреді, мысалы, ең төменгі рентабельдікпен жұмыс істеу қабілеті, бір сәтте шығындарды бақылау, алғашқы ақпаратты енгізуге қажетті уақытты қысқарту және т.б. Кәсіпорынның Интернет-экономикаға тартылуын қамтамасыз ету үшін басқару жүйелерінің жаңа класы – электронды ERP-жүйелер жасалған.

ЖЕЛІНІ БАСҚАРУ (NETWORK MANAGEMENT) – есептеуіш немесе ақпараттық желіге нысаналы ықпал ету, берілген бағдарлама бойынша: жүйені, деректер жіберу арналарын, терминалдарды қосу

ния по заданной программе: включение и отключение системы, каналов передачи данных, терминалов, диагностика неисправностей, сбор статистики, подготовка отчетов и т.п.

УПРАВЛЯЮЩИЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПОЛЬЗОВАТЕЛЬСКОГО ИНТЕРФЕЙСА – важная составляющая пользовательского интерфейса (ПИ). Графические управляющие элементы позволяют выбирать пункты и свойства, а также инициировать выполнение действий. Некоторые из них предоставляют информацию в виде списков и вариантов (радиокнопки, выпадающие списки и т.п.).

УСИЛИТЕЛЬ (AMPLIFIER) – прибор для увеличения амплитуды сигнала без изменения его свойств.

УСЛОВНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ (CONDITIONAL INTEGRATION) – специфический процесс неформального объединения виртуальных и реальных объектов. Продукт такого объединения не является предметом материальной среды, но выступает ее эффек-

және ажырату, ақаулықтарға диагностика жасау, статистика жүргізу, есептер әзірлеу және т.б. қызмет етуін ұйымдастыру үшін жүргізіледі.

ПАЙДАЛАНУШЫЛЫҚ ИНТЕРФЕЙСТІҢ БАСҚАРУШЫ ЭЛЕМЕНТТЕРІ – пайдаланушылық интерфейс (ПИ) маңызды құрамдас бөлігі. Графикалық басқарушы элементтер пункттер мен «қасиеттерді» таңдауға мүмкіндік береді, сондай-ақ әрекеттерді орындауға бастамашы болады. Олардың кейбіреулері тізімдер және нұсқалар түрінде ақпараттар береді (радиотүймешіктер, түсіп қалатын тізімдер және т.б.).

КҮШЕЙТКІШ (AMPLIFIER) – сигналдың сипатын өзгертпестен амплитудасын арттыратын аспап.

ШАРТТЫ ИНТЕГРАЦИЯ (CONDITIONAL INTEGRATION) – виртуальді және шынайы объектілердің формальді емес бірігуінің ерекше процесі. Мұндай бірігу өнімдері материалдық ортаның заты болып табылмайды, бірақ оның тиімді құралы ретінде

тивным инструментом. Условная интеграция характерна и получает широкое распространение при формировании инструментов сетевой экономики. Примером условно интегрированных систем являются информационные комплексы.

УСТРОЙСТВО КОМПЬЮТЕРА – основные части персонального компьютера: системный блок, устройства ввода и вывода информации. Основные элементы системного блока: материнская плата, процессор, оперативная память, кэш-память, накопители. Операционная система, объекты Windows, окна.

УСТРОЙСТВО РЕГИСТРАЦИИ – прибор, автоматически регистрирующий отдельные события либо непрерывные величины (обычно во времени).

жүреді. Шартты интеграция желілік экономикаға тән және оның инструменттерін қалыптастыруда кең қолданылады. Ақпараттық кешендер шартты интеграцияланған жүйелерге мысал бола алады.

КОМПЬЮТЕРДІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ – дербес компьютердің негізгі бөлшектері: жүйелік блок, ақпаратты енгізу және шығару құрылғылары. Жүйелік блоктың негізгі элементтері: аналық тақша, процессор, оперативті жад, кэш-жад, жинақтауыштар. Операциялық жүйе, Windows объектілері, терезелер.

ТІРКЕУ ҚҰРЫЛҒЫСЫ – жекелеген оқиғаларды не үздіксіз шамаларды (әдетте уақыт ішіндегі) автоматты түрде тіркейтін аспап.

Ф

ФАЙЛ (FILE) – совокупность данных, рассматриваемая как единое целое. Состоит из следующих элементов: байта (единицы информации); поля (по-

ФАЙЛ (FILE) – бірыңғай тұтастық ретінде қарастырылатын деректер жиынтығы. Мынадай элементтерден тұрады: байт (ақпарат бірлігі); алаңдар (өзара

следовательности взаимосвязанных байтов); записи (группы взаимосвязанных полей); файла (набора записей); файлохранилища (памяти, хранящей множество файлов). К атрибутам файла в первую очередь относятся его имя, тип содержимого, дата и время создания, фамилия создателя, размер, условия предоставления разрешений на его использование, метод доступа.

ФАЙЛ ИНВЕРТИРОВАННЫХ ДАННЫХ – совокупность записей, расположенных в другом порядке по отношению к исходному файлу.

ФАЙЛ ИСХОДНЫХ ДАННЫХ – совокупность записей, расположенных в порядке их получения в пункте записи.

ФАЙЛ РАСЧЕТНЫХ ДАННЫХ – совокупность записей, элементы которой получены путем обработки исходных или инвертированных файлов.

ФАЙЛОВЫЙ СЕРВЕР, ФАЙЛ-СЕРВЕР – сервер, управляющий созданием и использованием информационных ресурсов локальной сети (системы ЭВМ), включая дос-

байланысты байттар реті); жазбалар (өзара байланысты алаңдар тобы); файл (жазбалар жинағы); файл сақтайтын жерлер (көптеген файлдарды сақтайтын жадтар). Файлдың төлсіпаттарына ең алдымен оның аты, мазмұндық типі, ашылған күні мен уақыты, ашқан адамның аты-жөні, көлемі, оны пайдалануға рұқсат беру шарттары, қатынау әдісі жатады.

ТЕРІСТЕЛГЕН ДЕРЕКТЕР ФАЙЛЫ – бастапқы файлға қарағанда басқа тәртіппен орналасқан жазбалар жиынтығы.

БАСТАПҚЫ ДЕРЕКТЕР ФАЙЛЫ – жазып алу пунктінен алынған тәртіппен орналасқан жазбалар жиынтығы.

ЕСЕПТЕСУ ДЕРЕКТЕРІНІҢ ФАЙЛЫ – элементтері бастапқы немесе терістелген файлдарды өңдеу жолымен алынатын жазбалар жиынтығы.

ФАЙЛДЫҚ СЕРВЕР, ФАЙЛ-СЕРВЕР – жергілікті желінің (ЭЕМ жүйелер), оның ДҚ қатынауды, сондай-ақ оларды қорғауды қоса алғанда, ақпараттық ресурстарды жасау мен

туп к ее БД и отдельным файлам, а также их защиту.

ФАЙЛ-СЕРВЕР – установленное в локальной сети устройство для хранения файлов, доступных всем пользователям. Файл-серверы обладают большим объемом памяти и предназначены исключительно для управления файлами коллективного пользования.

ФАКТ (ФАСТ) – форма эмпирического познания; знание, достоверность которого строго установлена.

ФАКТОГРАФИЧЕСКАЯ БАЗА ДАННЫХ – база данных, содержащая фактографические данные.

ФЕНОМЕН WYKIWYL – «что вам знакомо, то вам и нравится». Психологическая особенность потенциального пользователя (в частности посетителя веб-узла). Учитывается при разработке пользовательского интерфейса программ (в частности веб-приложений).

ФИЗИЧЕСКАЯ ЗАПИСЬ – порция данных, пересылаемых как единое целое между основной и внешней памятью ЭВМ.

пайдалануды басқаратын сервер.

СЕРВЕР-ФАЙЛ – жергілікті желідегі барлық пайдаланушылар қатынауға файлдарды сақтауға арналған құрылғы. Сервер-файлдар үлкен көлемді жадқа ие болады және тек қана ұжымдық пайдалану файлдарын басқаруға арналады.

ФАКТ (ФАСТ) – эмпирикалық таным нысаны; шындыққа сәйкестігі нақты анықталған білім.

ФАКТОГРАФИЯЛЫҚ ДЕРЕКҚОР – фактографиялық деректерден тұратын дерекқор.

WYKIWYL ФЕНОМЕНИ – «өзіңізге не таныс болса, сол сізге ұнайды». Тұтынушының (соның ішінде веб-торапқа кірушінің) психологиялық ерекшелігі. Бағдарламалардың пайдаланушылық интерфейсін (соның ішінде веб-қосымшаларда) жасауда ескеріледі.

ФИЗИКАЛЫҚ ЖАЗБА – ЭЕМ негізгі және сыртқы жадтары арасында біртұтас тұтастық ретінде жіберілетін деректер үлесі.

ФОРМАТ (FORMAT) – структура информационного объекта. Определяет способ расположения и представления данных в разнообразных объектах: таблицах, базах данных, принтерах, блоках данных.

ФОРМАТ ГРАФИЧЕСКОГО ОБМЕНА (GIF. GRAPHIC INTERCHANGE FORMAT) – формат, разработанный в восьмидесятые годы компанией CompuServe для изображений с качеством фотографий и компактностью заархивированного файла. В настоящее время широко используется во всех областях, но в первую очередь – в Internet.

ФОРМЫ (FORMS) – заполняемые пользователем бланки – элементы WWW-страницы.

ФРИК (PHREAK) – человек, взламывающий телефонные системы.

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ПОДСИСТЕМА – составная часть автоматизированной системы, реализующая одну или несколько близких функций.

ФОРМАТ (FORMAT) – ақпараттық объектінің құрылымы. Әртүрлі объектілердегі: кестедегі, дерекқорлардағы, принтерлердегі, деректер блоктарындағы деректердің орналасу және берілу әдісін белгілейді.

ГРАФИКАЛЫҚ АЛМАСУ ФОРМАТЫ (GIF. GRAPHIC INTERCHANGE FORMAT) – CompuServe компаниясының 80-жылдары фотосуреттердің сапасындай және мұрағатталған файлдардай жинақы кесіндер үшін жасаған форматы. Қазіргі кезде барлық салаларда, ең әуелі – Internet-те кеңінен қолданылады.

НЫСАНДАР (FORMS) – пайдаланушы толтыратын бланктер – WWW-беттердің элементтері.

ФРИК (PHREAK) – телефон жүйелерін бұзатын адам.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ ШАҒЫН ЖҮЙЕ – автоматтандырылған жүйенің бір немесе бірнеше өзара жақын қызметтерді жүзеге асыратын құрамдас бөлігі.

ФУТУРОЛОГИЯ ИНТЕРНЕТ

– область научных знаний (синоним – прогнозирование), охватывающая перспективы развития сетевого информационного пространства. Это неотъемлемая тема исследований и публикаций аналитиков, опосредованно влияющая на реальное развитие индустрии Интернет.

ИНТЕРНЕТ ФУТУРОЛОГИЯ-

СЫ – желілік ақпараттық кеңістіктің дамуы болашағын қамтитын ғылыми білімдер саясаты (синонимі – болжау). Бұл Интернет индустрияның шыннайы дамуына жаңама түрде әсер талдаушылардың ететін зерттеулері мен жарияланымдарының ажырамас тақырыбы.

Х

Х.25 – протокол передачи данных, используемый в глобальных корпоративных сетях (типа Интранет) с коммутацией пакетов.

ХАКЕР (HACKER) – (букв. «взломщик») пользователь, вторгающийся в программное обеспечение в целях кражи, искажения либо порчи данных. Действия хакера преследуются по закону.

ХОСТ (HOST) – установленный в узлах сети компьютер (сервер), решающий вопросы коммуникации и доступа к сетевым ресурсам: модемам, факс-модемам, большим компьютерам и др.; главный, веду-

Х.25 – дестелерді коммутациялайтын ауқымды корпоративті желілердегі (Интранет тәрізді) деректер жіберу хаттамасы.

ХАКЕР (HACKER) – (сөзбе-сөз «бұзушы») деректерді ұрлау, бұрмалау немесе бүлдіру мақсатымен бағдарламалық жасақтамаға басып кіретін пайдаланушы. Хакердің әрекеттері заңмен қудаланады.

ХОСТ (HOST) – желілік ресурстарға: модемдерге, факс-модемдерге, үлкен компьютерлерге және т.б. коммуникация және қатынау мәселелерін шешетін, желі тораптарында орнатылған компьютер (сервер);

щий, центральный компьютер.

ХОСТ-КОМПЬЮТЕР ИЛИ МЭЙНФРЕЙМ (HOST, MAINFRAME) – компьютер, выполняющий роль главной ЭВМ вычислительного центра. Такие компьютеры применяются в основном в больших учреждениях и крупных коммерческих фирмах, однако доступ к ним могут получить и рядовые пользователи.

ХОСТ-УЗЕЛ – отдельная ЭВМ или их группа, имеющая прямое сетевое соединение с Интернет и предоставляющая пользователям теледоступ к своим информационным ресурсам, программно-техническим средствам и службам.

басты, жетекші, орталық компьютер.

ХОСТ-КОМПЬЮТЕР НЕМЕСЕ МЭЙНФРЕЙМ (HOST, MAINFRAME) – есептеуіш орталықтың басты ЭЕМ рөлін атқаратын компьютер. Мұндай компьютерлер негізінен үлкен мекемелерде және ірі коммерциялық фирмаларда қолданылады, алайда қатардағы пайдаланушылар да оларға қатынауға қол жеткізе алады.

ХОСТ-ТОРАП – Интернетпен тікелей желілік байланысқан және пайдаланушыларға өзінің ақпараттық ресурстарына, бағдарламалық-техникалық құралдары мен қызметтеріне телеқатынау қызметін көрсететін жеке ЭЕМ немесе олардың тобы.

Ц

ЦЕЛЕВАЯ АУДИТОРИЯ ВЕБ-УЗЛА – обозначение потенциальных посетителей веб-узла, на которых в первую очередь ориентирован данный ресурс. От специфики целевой аудитории зависит стиль пред-

ВЕБ-ТОРАПТЫҢ НЫСАНАЛЫ АУДИТОРИЯСЫ – нақты ресурстың ең алдымен бағытталатын, веб-тораптарға кірушілерінің белгіленуі. Нысаналы аудиторияның өзіндік ерекшеліктері ресурсты таныс-

ставления ресурса и предлагаемые сервисы.

ЦЕНТРАЛИЗОВАННАЯ БАЗА ДАННЫХ – база данных, содержание которой размещено в виде единого информационного массива на одном или нескольких носителях в одной ЭВМ.

ЦИФРОВЫЕ ДЕНЬГИ (DIGITAL CASH) – электронный аналог наличных денег.

тыруға және ұсынылатын қызметтерге ықпал етеді.

ОРТАЛЫҚТАНДЫРЫЛҒАН ДЕРЕКҚОР – деректері бір ЭЕМ-нің бір немесе бірнеше электронды тасымалдаушыларында біртұтас ақпараттық жиым түрінде орналастырылған дерекқор.

САНДЫҚ АҚША (DIGITAL CASH) – қолма-қол ақшаның электронды баламасы.

Ч

ЧАСТОТА ИМПУЛЬСОВ (PULSE FREQUENCY) – число импульсов в секунду.

ЧАТ (CHAT) – 1) делать это в сети позволяет программа трансляции разговоров Internet Relay Chat (IRC). В отличие от обмена сообщениями при помощи электронной почты такие разговоры происходят в реальном времени, хотя тоже ведутся в письменной форме; 2) канал обмена текстовыми сообщениями в режиме реального времени.

ЧЕРВЬ (WORM) – программа, целью которой является

ИМПУЛЬСТЕР ЖИІЛІГІ (PULSE FREQUENCY) – секунд ішіндегі импульстар саны.

ЧАТ (CHAT) – 1) желіде оны жүзеге асыруға әңгімені трансляциялаудың Internet Relay Chat (IRC) бағдарламасы мүмкіндік береді. Электронды пошта арқылы хабарлар алмасудағы ерекшелік мұндай әңгімелер шынайы уақыт ішінде жүреді, бірақ олар да жазбаша түрде болады; 2) шынайы уақыт режимінде мәтіндік хабарлар алмасу арнасы.

ҚҰРТ (WORM) – мақсаты дискіде орын қалмайынша,

бесконечное саморазмножение
– пока хватает места на диске.

өздігінен шексіз көбейе беру
болып табылатын бағдарлама.

Ш

ШИФРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИИ (ENCRYPTION) – взаимно однозначное математическое (криптографическое) преобразование, зависящее от ключа (секретный параметр преобразования), которое ставит в соответствие блоку открытой информации, представленной в некоторой цифровой кодировке, блок шифрованной информации, также представленной в цифровой кодировке.

ШИФРОВКА (PLAINTEXT) – зашифрованный файл или сообщение.

ШЛЮЗ (GATEWAY) – программа, предназначенная для соединения двух сетей, использующих различные протоколы, благодаря которой осуществляется обмен данными между ними. Перед передачей данных из одной сети в другую программа их преобразует, обеспечивая совместимость протоколов.

АҚПАРАТТЫ ШИФРЛЕУ (ENCRYPTION) – өзара бірмәнді математикалық (криптографиялық) өзгертулер, олар кілтке (өзгертудің құпия параметрі) байланысты болады, кілт кейбір сандық кодтауда берілген ашық ақпарат блогымен сәйкестікке қояды, шифрленген ақпарат блогы да сандық кодтауда берілген.

ШИФРЛЕУ (PLAINTEXT) – шифрленген файл немесе хабар.

ШЛЮЗ (GATEWAY) – әртүрлі хаттамаларды пайдаланатын екі желіні жалғастыруға арналған бағдарлама, соның арқасында олардың арасында деректер алмасу жүзеге асады. Деректерді бір желіден екіншісіне жіберер алдында бағдарлама хаттамалар сәйкестігін қамтамасыз етіп, оларды өзгертеді.

Э

ЭВОИНФОРМАТИКА (EVOINFORMATICS) – научное направление области теоретической информатики, имеющее целью создание новых информационных метатехнологий для решения задач глобального моделирования сложных природных явлений на основе эволюционного подхода.

ЭВОЛЮЦИЯ (EVOLUTION) – постепенное, непрерывное, преимущественно необратимое развитие явления, информационного процесса. В широком смысле синоним развития, в узком – постепенные изменения, в отличии от революции. Одно из необходимых условий достижения интеграции информационных и производственных технологий.

ЭКСПЕРТНАЯ СИСТЕМА – автоматизированная система, реализующая признаки и средства искусственного интеллекта, содержащая базу знаний с набором правил решения определенного круга задач и программно-технические сред-

ЭВОИНФОРМАТИКА (EVOINFORMATICS) – эволюциялық тәсіл негізінде күрделі табиғи құбылыстарды ауқымды модельдеу міндеттерін шешуге арналған жаңа ақпараттық метатехнологиялар жасау мақсатын көздейтін теориялық информатика саласындағы ғылыми бағыт.

ЭВОЛЮЦИЯ (EVOLUTION) – құбылыстың, ақпараттық процестің біртіндеп, үздіксіз, негізінен тек алға дамуы. Кең мағынасында дамудың синонимі, тар мағынасында – революцияға қарағанда біртіндеп болатын өзгерістер. Ақпараттық және өндірістік технологиялар интеграциясына қол жеткізуге қажетті шарттардың бірі.

САРАПТАМАЛЫҚ ЖҮЙЕ – жасанды интеллектінің белгілері мен құралдарын жүзеге асыратын, белгілі бір шеңбердегі міндеттердің шешімдері ережелерінің жинағымен бірге білімдер қорын және басқарылатын немесе талда-

ства, позволяющие на основании вводимых в нее (вручную или автоматически) данных о текущем состоянии объекта управления или анализируемой ситуации поставить диагноз и сформулировать предложение или варианты альтернативных предложений (рекомендаций) для выбора решения пользователем системы.

ЭКСТРААКТИВНАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА (EXTRAACTIVE INFORMATION SYSTEM) – система, в которой кодирующее и декодирующее устройство представлено разными материальными объектами. Коммуникация информации осуществляется энергетическим путем, т. е. с помощью электромагнитных сигналов по сетям или эфиру. Например: Интернет, телефон, телевидение, радио и т.д.

Э Л Е К Т Р О Н И К А (ELECTRONICS) – наука о взаимодействии электронов с электромагнитными полями и о методах создания на этой ос-

натын оқиғаның ағымдағы жағдайы туралы енгізілетін (қолдан немесе автоматты түрде) деректер негізінде диагноз қойып, жүйе пайдаланушысы шешім қабылдауы үшін ұсыныс немесе баламалы ұсыныстар нұсқаларын (кеңес беру) тұжырымдар жасауға мүмкіндік беретін бағдарламалық-техникалық құралдарды қамтитын автоматтандырылған жүйе.

ЭКСТРААКТИВТІ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕ (EXTRAACTIVE INFORMATION SYSTEM) – кодтаушы және декодтаушы құрылғы әртүрлі материалдық объектілер арқылы берілген жүйе. Ақпарат коммуникациясы энергетикалық жолмен, яғни желі немесе эфир арқылы электромагниттік сигналдармен жүзеге асырылады. Мысалы: Интернет, телефон, телевидение, радио және т.б.

Э Л Е К Т Р О Н И К А (ELECTRONICS) – электрондардың электромагниттік өрістермен әрекеттесуі туралы және соның негізінде ақпарат-

нове средств сбора, хранения, передачи и обработки информации.

ЭЛЕКТРОННАЯ БИРЖА (ELECTRONIC EXCHANGE) – биржа, ведущая торги с использованием информационной сети. Операции купли-продажи осуществляются пользователями с помощью абонентских систем, включенных в информационную сеть. Брокеры – посредники при заключении сделки могут находиться в различных географических пунктах, странах.

ЭЛЕКТРОННАЯ ДОСКА ОБЪЯВЛЕНИЙ (BBS – BULLETIN BOARD SYSTEM) – компьютер, установленный на прием вызовов с модема. Пользователи устанавливают с ним связь и получают доступ к различным услугам, включая электронную почту, обмен сообщениями, игры и т. д.

ЭЛЕКТРОННАЯ КНИГА (ELECTRONIC BOOK) – книга, представленная на электронном носителе информации.

тар жинау, сақтау, жіберу және өңдеу құралдарын жасау әдістері туралы ғылым.

ЭЛЕКТРОНДЫҚ БИРЖА (ELECTRONIC EXCHANGE) – ақпараттық желіні пайдалана отырып сауда-саттық жүргізетін биржа. Пайдаланушылар сатып алу-сату операцияларын ақпараттық желіге енгізілген абоненттік жүйелер арқылы жүргізеді. Брокерлерделдалдар мәміле жасау кезінде түрлі географиялық пункттерде, елдерде болуы мүмкін.

ЭЛЕКТРОНДЫ ХАБАРЛАНДЫРУЛАР ТАҚТАСЫ (BBS – BULLETIN BOARD SYSTEM) – модемнен берілетін шақыруларды қабылдау үшін орнатылатын компьютер. Пайдаланушылар онымен байланыс орнатып, түрлі қызметтерге, электронды поштаны, хабарлар алмасу, ойындар және т.б. қоса алғанда, қатынауға қол жеткізеді.

ЭЛЕКТРОНДЫ КІТАП (ELECTRONIC BOOK) – электронды ақпарат тасымалдаушыда жазылған кітап.

ЭЛЕКТРОННАЯ КОММЕРЦИЯ (ELECTRONIC COMMERCE) – специальным образом построенная модель реального бизнеса, в основе которого лежит использование информационных технологий. Является одним из направлений электронного бизнеса. Означает представление коммерческих предложений и проведение коммерческих операций с использованием технологий и сервисов Интернет. Само по себе занятие электронной коммерцией мало чем отличается от ведения традиционного бизнеса. Коммерческие интернет-проекты живут и умирают по тем же законам. Главное отличие от обычной коммерции заключается в том, что Интернет быстрее приносит предпринимателю успех или разочарование. Особая же привлекательность e-коммерции для потенциального предпринимателя заключается в том, что каждый желающий может сделать предложение о продаже товара (или услуги) через Интернет. Затраты при этом сравнительно невысоки. Потенциальный

ЭЛЕКТРОНДЫҚ КОММЕРЦИЯ (ELECTRONIC COMMERCE) – шынайы бизнестің арнайы түрде құрылған моделі, оның негізінде ақпараттық технологияларды пайдалану жатады. Электрондық бизнес бағыттарының бірі болып табылады. Интернет технологиялары мен қызметтерін қолданып, коммерциялық ұсыныстар жасау мен коммерциялық операциялар жүргізуді білдіреді. Электронды коммерциямен айналысудың дәстүрлі бизнесті жүргізуден айырмасы шамалы. Коммерциялық интернет-жобалар да сол заңдар бойынша «өмір сүріп», «жойылып жатады». Әдеттегі коммерциядан басты айырмашылығы – Интернет кәсіпкерге табысқа жетуге немесе «құлдырауға» жылдамдық алып келеді. Ықтимал кәсіпкер үшін e-коммерцияның ерекше тартымдылығы сол, онда кез келген қалаған адам Интернет арқылы тауар (немесе қызмет) сату туралы ұсыныс жасай алады. Мұндағы шығындар да салыстырмалы түрде біршама төмен болады. Ал ықтимал сатып алушы, өз

покупатель, в свою очередь, получает следующие преимущества – удобство, оперативность, полноту информации, широкий выбор для сравнения, анонимность.

ЭЛЕКТРОННАЯ ПОЧТА (ELECTRONIC MAIL) – 1) средства передачи сообщений или документов между пользователями без применения бумажного носителя. Один из сервисов Интернет; **2)** передача сообщений одному лицу или группе лиц по сети. Сообщение, передаваемое по электронной почте, может содержать тексты, таблицы, графики, а также файлы любого формата. Использование электронной почты в офисе поможет сократить расход бумажных носителей; кроме того, с помощью электронной почты может осуществляться связь с удаленными офисами; **3)** позволяет пользователям Сети отправлять сообщения с одного компьютера на другой.

ЭЛЕКТРОННАЯ ЦИФРОВАЯ ПОДПИСЬ (ЭЦП)

кезегінде, мынадай артықшылықтарға ие болады – қолайлылық, жылдамдық, толық ақпарат, салыстыру үшін таңдаудың молдығы, анонимділік.

ЭЛЕКТРОНДЫ ПОШТА (ELECTRONIC MAIL) – 1) пайдаланушылар арасындағы қағаз тасымалдаушы қолданбай-ақ хабарлар немесе құжаттар жіберу құралдары. Интернеттің қызмет түрлерінің бірі; **2)** желі бойынша бір немесе бір топ адамға хабарлар жіберу. Электронды пошта арқылы жіберілетін хабар мәтіндерден, кестелерден, графикадан, сондай-ақ кез келген форматтағы файлдардан тұруы мүмкін. Электронды поштаны кеңседе пайдалану қағаз тасымалдаушылар шығынын үнемдеуге көмектеседі; сондай-ақ, электронды пошта көмегімен қашықтағы кеңселермен байланыс жүзеге асырылады; **3)** желі пайдаланушыларына бір компьютерден екіншісіне хабарлар жіберуге мүмкіндік береді.

ЭЛЕКТРОНДЫ САНДЫҚ ҚОЛ (ЭСҚ) (ELECTRONIC

(ELECTRONIC DIGITAL SIGNATURE) – аналог собственноручной подписи физического лица, представленный как последовательность символов, полученная в результате криптографического преобразования электронных данных с использованием закрытого ключа ЭЦП, позволяющая пользователю открытого ключа установить целостность и неизменность этой информации, а также владельца закрытого ключа.

ЭЛЕКТРОННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО (ELECTRONIC PUBLISHING HOUSE) – система, предназначенная для подготовки и издания произведений печати. В Интернете широкую известность получила технология публикации документов в pdf-формате.

ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО (ELECTRONIC GOVERNMENT) – организация государственного управления на основе электронных средств обработки, передачи и распространения информации (вкл. Интернет), предоставление услуг госорганов всех вет-

DIGITAL SIGNATURE) – ашық кілтті пайдаланушыға, сондай-ақ жабық кілт иесіне осы ақпараттың тұтастығы мен өзгермегендігін анықтауға мүмкіндік беретін, ЭСҚ жабық кілтін пайдалана отырып электронды деректерді криптографиялық өзгерту нәтижесінде алынған символдар бірізділігі түріндегі жеке тұлғаның өз қолымен қойған қолының аналогы.

ЭЛЕКТРОНДЫ БАСПА (ELECTRONIC PUBLISHING HOUSE) – баспа өнімдерін әзірлеу мен басып шығаруға арналған жүйе. Интернетте құжаттарды pdf-форматта жариялау технологиясы кең танымалдыққа ие болды.

ЭЛЕКТРОНДЫ ҮКІМЕТ (ELECTRONIC GOVERNMENT) – ақпараттарды өндеудің, жіберу мен таратудың электронды құралдары (Интернетті қоса алғанда), биліктің барлық тармақтарының мемлекеттік органдарының азаматтардың барлық сипаттары элек-

вей власти всем категориям граждан электронными средствами, информирование теми же средствами граждан о работе госорганов.

ЭЛЕКТРОННЫЕ ДЕНЬГИ (ELECTRONIC MONEY) – форма организации денежного обращения в ассоциации информационных сетей.

ЭЛЕКТРОННЫЕ НАЛОГИ (ELECTRONICS TAXES) – обработка и передача в онлайн-режиме налоговых заявлений. Данная технология имеет большое значение в рамках деятельности электронного правительства.

ЭЛЕКТРОННЫЙ БИЗНЕС (ELECTRONIC BUSINESS) – повышение эффективности реального бизнеса, основанное на использовании информационных технологий, для того, чтобы обеспечить оптимальное взаимодействие деловых партнеров и создать интегрированную цепочку добавленной стоимости. Позволяет улучшить обслуживание клиентов при одновременном сокра-

тронды құралдар арқылы қызмет көрсетуі, сол құралдар арқылы мемлекеттік органдардың жұмысы туралы азаматтарды хабардар ету негізінде мемлекеттік басқаруды ұйымдастыру.

ЭЛЕКТРОНДЫ АҚША (ELECTRONIC MONEY) – ақпараттық желілер қауымдас-тығына ақша айналымын ұйымдастыру формасы.

ЭЛЕКТРОНДЫ САЛЫҚТАР (ELECTRONICS TAXES) – салықтық өтініштерді онлайндық режимде өңдеу және жіберу. Бұл технология электронды үкімет қызметі аясында үлкен маңызға ие.

ЭЛЕКТРОНДЫ БИЗНЕС (ELECTRONIC BUSINESS) – ақпараттық технологияларды іскери серіктестердің оңтайлы әрекеттесуін қамтамасыз ету және қолданба құнның интеграцияланған тізбегін жасау үшін пайдалануға негізделген шынайы бизнестің тиімділігін арттыру. Шығындарды қысқарта отырып, клиенттерге қызмет көрсетуді жақсартуға, жаңа өткі-

щении затрат, выявить новые каналы сбыта, обеспечить конкурентное преимущество. Для эффективности Интернет-проекта необходимо развитая система управления предприятием, поэтому перед тем как вернуть электронный бизнес в Интернете, надо позаботиться о переводе бизнеса на электронные рельсы внутри предприятия. Интернет-технологии являются одним из основных, но не единственным аспектом в электронном бизнесе. Понятие «электронный бизнес» шире понятия «электронная коммерция».

ЭЛЕКТРОННЫЙ ДЕНЕЖНЫЙ ПЕРЕВОД (ELECTRONIC FUNDS TRANSFER) – перевод средств, иницируемый с терминала, телефона или магнитоносителя, посредством передачи инструкций или полномочий, касающихся дебетования или кредитования счета финансовому учреждению.

ЭЛЕКТРОННЫЙ ДОКУМЕНТООБОРОТ (ELECTRONIC DATA

зу арналарын табуға, бәсекеде басымдық көрсетуге мүмкіндік береді. Интернет-жобаның тиімділігі үшін кәсіпорынды басқарудың дамыған жүйесі қажет, сондықтан Интернетте электронды бизнес ашпас бұрын, кәсіпорынның өз ішінде бизнесті электронды жолға қоюды қолға алу керек. Интернет-технологиялар электронды бизнестегі негізгі аспектілердің бірі, бірақ жалғыз аспектісі емес. «Электронды бизнес» ұғымы «электронды коммерция» ұғымынан кеңірек.

ЭЛЕКТРОНДЫ АҚША АУДАРЫМЫ (ELECTRONIC FUNDS TRANSFER) – қаржылық мекемеге шотты дебеттеу немесе кредиттеуге қатысты нұсқаулар немесе өкілеттілік беру арқылы, терминалдан, телефоннан немесе магниттік тасымалдаушыдан жүргізілетін қаражат аударымы.

ЭЛЕКТРОНДЫ ҚҰЖАТ АЙНАЛЫМЫ (ELECTRONIC DATA INTERCHANGE, EDI)

INTERCHANGE, EDI) – электронный обмен деловыми документами между компьютерными программами различных компаний в стандартизированной форме.

ЭЛЕКТРОННЫЙ КАТАЛОГ (ЭК) – библиотечный каталог, реализованный в машиночитаемой форме.

ЭЛЕКТРОННЫЙ КОНСАЛТИНГ (ELECTRONIC CONSULTING) – профессиональные консультации клиентов по электронной почте. Предоставление справок от информационных служб, проведение различных опросов через Интернет и др. Один из видов электронного бизнеса.

ЭЛЕКТРОННЫЙ МАГАЗИН – веб-узел, где осуществляются прямые продажи товаров потребителю (юридическому или физическому лицу), включая доставку. При этом потребительская информация, заказ товара и сделка осуществляются на сайте e-магазина. С точки зрения технологий электронный магазин представляет собой веб-приложение, работающее с базой дан-

– түрлі компаниялардың компьютерлері арасында стандартталған үлгіде іскери құжаттармен электронды алмасу.

ЭЛЕКТРОНДЫ ТІЗІМДЕМЕ (ЭТ) – машина оқитын нысанда жасалған кітапханалық тізімдеме.

ЭЛЕКТРОНДЫ КОНСАЛТИНГ (ELECTRONIC CONSULTING) – клиенттерге электронды пошта бойынша кәсіби кеңестер беру. Ақпараттық қызметтерден анықтамалар беру, Интернет арқылы түрлі сұраулар жүргізу және т.б. Электронды бизнестің бір түрі.

ЭЛЕКТРОНДЫ ДҮКЕН – тұтынушыға (заңды немесе жеке тұлғаға) тауарларды тікелей сату, оған қоса жеткізіп беру жүзеге асырылатын веб-торап. Мұнда тұтынушылық ақпарат, тауарға тапсырыс беру және мәміле жасау е-дүкеннің сайтында жүзеге асырылады. Технология тұрғысынан электронды дүкен дерекқормен (тауарлардың электронды тізімдемесімен) жұмыс істей-

ных (электронным Каталогом товаров).

ЭЛЕКТРОННЫЙ МАРКЕТИНГ (ELECTRONIC MARKETING) – технология маркетинга с помощью информационных систем и сетей.

ЭЛЕМЕНТ – наименьшая структурная единица записи.

ЭЛЕМЕНТ ДАННЫХ (ЭД) – неделимый информационный элемент, являющийся минимальной структурной единицей информации. Вид элемента данных определяется как характером содержащихся в нем сведений, так и особенностью его организации или записи.

ЭЛЕМЕНТЫ ВЕБ – совокупность аппаратных средств, программ и протоколов, образующих Веб.

ЭНТРОПИЯ (ENTROPY) – мера внутренней неупорядоченности информационной системы, например, Интернета. Энтропия увеличивается при хаотическом распределении информационных ресурсов в сетевом пространстве и уменьшается при упорядочении. Интересно, что сама ин-

тін веб-қолданба болып келеді.

ЭЛЕКТРОНДЫ МАРКЕТИНГ (ELECTRONIC MARKETING) – ақпараттық жүйелермен желілер ықпалымен жұмыс істейтін маркетинг технологиясы.

ЭЛЕМЕНТ – жазбаның ең кішкентай құрылымдық бірлігі.

ДЕРЕКТЕР ЭЛЕМЕНТІ (ДЭ) – ақпараттың ең кіші құрылымдық бірлігі болып табылатын бөлшектенбейтін ақпараттық элемент. Деректер элементінің түрі ондағы мәліметтердің сипатымен де, оның ұйымдасу немесе жазылу ерекшелігімен де анықталады.

ВЕБ ЭЛЕМЕНТТЕРІ – Вебті құрайтын аппараттық құралдардың, бағдарламалардың және хаттамалардың жиынтығы.

ЭНТРОПИЯ (ENTROPY) – ақпараттық жүйенің, мысалы Интернеттің, ішкі ретсіздік шамасы. Желілік кеңістікте ақпараттық ресурстарды бей беретін үлестіру кезінде энтропия артады және олар реттелген кезінде азаяды. Ақпараттың өзі (кеңістікте үлестірілуін ескермес-тен) теріс энтропияға ие бола-

формация (без учета распределения в пространстве) обладает отрицательной энтропией и может быть определена как мера упорядоченности материальных систем (по Л. Бриллюэну).

ЭРГОНОМИКА – дисциплина, изучающая движения тела человека во время работы, затраты энергии и производительность труда в определенных условиях. Изучает деятельность человека в условиях современного производства и быта, и кроме того определяет требования к качеству готовых изделий. Эргономические показатели качества: 1) гигиенические; 2) антропометрические; 3) физиологические и психофизиологические – определяют соответствие характеристик оборудования силовым, скоростным, зрительным, слуховым, осязательным, обонятельным возможностям человека. Например, компоновка элементов управления на панели, расположение индикаторов, четкость изображения фирменных и указательных знаков и другие.

ды және материалдық жүйелердің шамасы ретінде анықталады (Л. Бриллюэн бойынша).

ЭРГОНОМИКА – жұмыс кезіндегі адам денесінің қозғалысын, белгілі бір жағдайлардағы энергия шығынын және еңбек өнімділігін зерттейтін пән. Қазіргі заманғы өндіріс және тұрмыс жағдайындағы адамның қызметін зерттейді және сондай-ақ дайын бұйымдардың сапасына қойылатын талаптарды анықтайды. Сапаның эргономикалық көрсеткіштері: 1) гигиеналық; 2) антропометриялық; 3) физиологиялық және психофизиологиялық – жабдықтың сипаттамаларының адамның күшінің, жылдамдығының, көру, есту, сезу, иіс сезу мүмкіндіктеріне сәйкестігін анықтайды. Мысалы, тактадағы басқару элементтерінің топтастырылуы, индикаторлардың орналасуы, фирмалық және көрсеткіш таңбалардың айқын бейнеленуі және т.б.

Ю

ЮЗАБИЛИТИ – (Международная организация стандартизации ISO) – «Удобство применения – это эффективность, рентабельность и удовлетворение, с которым пользователи могут выполнить те или иные задачи в заданной среде». Область деятельности, направленная на создание удобных с точки зрения пользователя веб-ресурсов.

ЮЗАБИЛИТИ – (стандарттаудың Халықаралық ұйымы ISO) – «Қолдану қолайлылығы – бұл тиімділік, рентабельділік және пайдаланушылардың белгілі бір ортадағы қандай да бір міндеттерді орындаудағы қанағаттану сезімі». Пайдаланушы үшін қолайлы веб-ресурстарды жасауға бағытталған қызмет саласы.

Я

ЯЗЫК JAVA (LANGUAGE JAVA) – интерпретируемый язык с синтаксисом C++, специально рассчитанный на работу в открытой сетевой среде. Разработан компанией Sun Microsystems (США). Появление Java произвело переворот в области создания, применения и распространения программ и мультимедийной информации. Программы, написанные на этом языке, можно переносить на разные платформы (типы компьютеров), выполнять в

JAVA ТІЛІ (LANGUAGE JAVA) – C++ синтаксисі бар интерпретацияланушы тіл, ашық желілік ортада жұмыс істеуге арнайы әзірлеген. Sun Microsystems (АҚШ) компаниясы жасаған. Java тілінің пайда болуы бағдарламалар және мультимедиалық ақпараттар жасау, қолдану және тарату саласында төңкеріс туғызды. Бұл тілде жазылған бағдарламаларды түрлі платформаларға (компьютердің типтері) көшіруге, мультипроцессорлық жүйе-

мультипроцессорных системах, загружать по сети и выполнять программы в машине пользователя, а также одновременно по сети всем пользователям. Чтобы пользоваться возможностями языка Java, операционная система должна быть обеспечена интерпретатором Hot Java, который помимо навигации обеспечивает свободную миграцию программ.

ЯЗЫК ГИПЕРТЕКСТОВОЙ РАЗМЕТКИ HTML (HYPERTEXT MARKUP LANGUAGE)

– язык, используемый для создания документов, содержащих специальные команды форматирования и гипертекстовые ссылки и предназначенных для размещения в WWW и других службах и сетях.

ЯЗЫК ГИПЕРТЕКСТОВОЙ РАЗМЕТКИ WML (WIRELESS MARKUP LANGUAGE)

– язык, специально созданный для отображения информации на маленьком экране мобильного телефона в соответствии с протоколом WAP. Разработчиком публичных WAP-ресурс-

терде орындауға, желі бойынша жүктемелеуге және пайдаланушының машинасында, сондай-ақ желі бойынша барлық пайдаланушылардың бір мезетте бағдарламалар жасауына болады. Java тілінің мүмкіндіктерін пайдалану үшін, операциялық жүйе Hot Java интерпретаторымен қамтамасыз етілген болуы керек, ол навигациядан бөлек бағдарламалардың еркін қолданылуын қамтамасыз етеді.

HTML ГИПЕРМӘТІНДІК БЕЛГІЛЕУ ТІЛІ (HYPERTEXT MARKUP LANGUAGE)

– форматтаудың арнайы пәрмендері және гипермәтіндік сілтемелері болатын және WWW-да және басқа да қызметтер мен желілерде орналастыруға арналған құжаттар ашу үшін қолданылатын тіл.

WML ГИПЕРМӘТІНДІК БЕЛГІЛЕУ ТІЛІ (WIRELESS MARKUP LANGUAGE)

– ұялы телефонның кішкене экранында ақпараттарды көрсету үшін арнайы жасалған WAP хаттамасына сәйкес тіл. Көпшілікке арналған WAP-ресурстарды жасаушылар-

сов приходится ориентироваться на то, что каждая WML-страница – это короткая текстовая информация с возможностью использования очень простых черно-белых изображений. Эквивалент HTML на базе XML.

ЯЗЫК ГИПЕРТЕКСТОВОЙ РАЗМЕТКИ XML (EXTENSIBLE MARKUP LANGUAGE) – расширяемый язык гипертекстовой разметки, используемой для создания и размещения документов в среде WWW. В отличие от языка HTML, его можно использовать не только для передачи инструкций по представлению данных, но и для описания содержимого файлов практически любых типов. Позволяет автоматизировать обмен данными, не прибегая для этого к существенному объему программирования. Наиболее перспективен в области обмена данными для электронной коммерции.

ЯЗЫК МАНИПУЛИРОВАНИЯ ДАННЫМИ – язык, используемый в системе управления данными для организа-

ға әрбір WML-бет – бұл өте қарапайым ақ-қара бейнелерді пайдалану мүмкіндігі бар қысқа мәтіндік ақпарат болатындығын ескеруге тура келеді. XML базасындағы HTML эквиваленті.

XML ГИПЕРМӘТІНДІК БЕЛГІЛЕУ ТІЛІ (EXTENSIBLE MARKUP LANGUAGE) – WWW ортада құжаттар ашу мен орналастыру үшін қолданылатын кеңейтілетін гипермәтіндік белгілеу тілі. HTML тілінен айырмашылығы, оны деректерді көрсету бойынша нұсқаулар беру үшін ғана емес, іс жүзінде кез келген типтегі файлдардың мазмұнын сипаттау үшін де пайдалануға болады. Деректер алмасуды автоматтандыруға мүмкіндік береді, ол үшін бағдарламалаудың қомақты көлеміне сүйенуді қажет етпейді. Электронды коммерция үшін деректер алмасу саласында болашағы зор.

ДЕРЕКТЕРМЕН КҮРДЕЛІ ПРОЦЕСТЕР ЖАСАУ ТІЛІ – бағдарламалар мен дерекқор базасы арасындағы алмасуды

ции обмена между программой и базой данных.

ЯЗЫК ОПИСАНИЯ ДАННЫХ – язык для описания физической и (или) логической структуры данных.

ЯЗЫК ПРОГРАММИРОВАНИЯ (PROGRAMMING LANGUAGE) – алфавит, грамматика и синтаксис, используемые для построения набора инструкций, заставляющих компьютер выполнять те или иные действия. Инструкции, написанные на языке программирования, называют исходным кодом. Перед тем, как исходный код будет реально выполнен компьютером, его нужно либо интерпретировать, либо компилировать в машинный код.

ЯЗЫКИ ПРОГРАММИРОВАНИЯ – это формализованные языки, придуманные для того, чтобы облегчить работу программистам. Позволяют писать программы на одном из языков, а затем переводить их при помощи вспомогательной программы на язык, понятный машине. После этого програм-

мы уйымдастыру үшін басқару жүйесінде қолданылатын тіл.

ДЕРЕКТЕРДІ СИПАТТАУ ТІЛІ – деректердің физикалық және (немесе) логикалық құрылымын сипаттауға арналған тіл.

БАҒДАРЛАМАЛАУ ТІЛІ (PROGRAMMING LANGUAGE) – компьютерге қандай да бір әрекеттерді жасататын нұсқаулар жинағын құрастыру үшін пайдаланылатын әліпби, грамматика және синтаксис. Бағдарламалау тілінде жазылған нұсқаулар бастапқы код деп аталады. Компьютер бастапқы кодты орындамас бұрын оны машиналық кодқа не интерпретациялау, не құрастыру қажет.

БАҒДАРЛАМАЛАУ ТІЛДЕРІ – бағдарламашылардың жұмысын жеңілдетуге арналған формальдандырылған тілдер. Тілдердің біреуінде бағдарламалар жазуға, одан кейін қосалқы бағдарламаның көмегімен оларды машинаға түсінікті тілге айналдыруға мүмкіндік береді. Бұдан кейін бағдарлама

ма готова к работе. Существует множество языков программирования, предназначенных для различных компьютеров, а также для решения разных задач.

жұмысқа дайын болады. Түрлі компьютерлерге және түрлі міндеттерді шешуге арналған көптеген бағдарламалау тілдері бар.

А

AAI (APPLICATION TO APPLICATION INTERFACE)

– интерфейс связи между приложениями.

AAR (AUTOMATIC ALTERNATIVE ROUTING)

– маршрутизация с автоматическим обходом неисправных узлов.

ABC (APPLICATION BUILDING CLASSES)

– классы построения приложений.

ABI (APPLICATION BINARY INTERFACE)

– двоичный интерфейс приложений.

ACD – 1) automatic call distribution

– автоматическое распределение вызовов (в системах телефонной связи); 2) automatic call distributor – устройство автоматического распределения вызовов.

ACIA (ASYNCHRONOUS COMMUNICATIONS INTERFACE ADAPTER)

– адаптер асинхронной связи.

ACMS – 1) Application Control and Management System – система контроля и администрирования приложений; 2) Automated Connection Manager

AAI (APPLICATION TO APPLICATION INTERFACE)

– қолданбалар арасындағы байланыс интерфейсі.

AAR (AUTOMATIC ALTERNATIVE ROUTING)

– бұзылған түйіндерді автоматты түрде айналып өтетін бағдарғы.

ABC (APPLICATION BUILDING CLASSES)

– қолданбалар құрастыру кластары.

ABI (APPLICATION BINARY INTERFACE)

– қолданбалардың екілік интерфейсі.

ACD – 1) automatic call distribution

– шақыруларды автоматты үлестіру (телефон байланысы жүйелерінде); 2) automatic call distributor – шақыруларды автоматты үлестіру қондырғысы.

ACIA (ASYNCHRONOUS COMMUNICATIONS INTERFACE ADAPTER)

– асинхронды байланыс адаптері.

ACMS – 1) Application Control and Management System – қолданбаларды бақылау және әкімшілендіру жүйесі; 2) Automated Connection Manager Server –

Server – сервер автоматизированного управления соединениями.

ACS (AUTOMATED CARTRIDGE SYSTEM) – автоматизированная картриджная система.

ACTIVE CONTENT – музыка, кинофильмы и интерактивные документы на WWW-сервере.

ACTIVEMOVIE – многоплатформенная технология цифрового видео, позволяющая просматривать видеоролики в форматах AVI, QuickTime или MPEG прямо на странице Web.

ACTIVEX – технология, разработанный фирмой Microsoft для взаимосвязи WWW-ресурсов с ОС Windows. Напоминает имеющуюся в последней технологию встраивания и связывания объектов OLE. ActiveX – это набор относительно разнородных технологий, решающих оформительские задачи создания Web-страницы.

ADB (APPLE DESKTOP BUS) – шина настольных систем фирмы Apple Computer.

ADF (AUTOMATIC DOCUMENT FEEDER) – автомати-

косылуларды автоматты басқару сервері.

ACS (AUTOMATED CARTRIDGE SYSTEM) – автоматтандырылған картридждік жүйе.

ACTIVE CONTENT – WWW-сервердегі музыка, кинофильмдер және интерактивті құжаттар.

ACTIVEMOVIE – тікелей Web бетте AVI, QuickTime немесе MPEG форматтарында бейнероликтер қарауға мүмкіндік беретін сандық бейненің көп-платформалы технологиясы.

ACTIVEX – WWW-ресурстармен ОС өзара байланыстары үшін Microsoft фирмасы әзірлеген технология. Соңғысындағы OLE объектілерін кіріктіру және байланыстыруды еске түсіреді. Дегенмен, ActiveX – Web-бет жасаудың безендірушілік міндеттерін шешетін әртүрлі технологиялар топтамасы.

ADB (APPLE DESKTOP BUS) – Apple Computer фирмасының үстелүстілік жүйелер шинасы.

ADF (AUTOMATIC DOCUMENT FEEDER) – түпнұсқа-

ческий загрузчик оригиналов (в копировальном устройстве).

ADL (AUTOMATED DATA LIBRARY) – автоматизированная библиотека данных.

ADMD (ADMINISTRATION MANAGEMENT DOMAIN) – домен административного управления (отдельная сеть, входящая в Internet).

ADOBE PAGEMILL – редактор Web-страниц.

ADSL (ASYMMETRICAL DIGITAL SUBSCRIBER LINE) – асимметричная цифровая абонентская линия.

ADVANCED SEARCH – на поисковых серверах усложненный запрос.

AEC (AUTOMATIC ERROR CORRECTION) – автоматическое исправление ошибок.

AES – 1) Application Environment Specifications – спецификации среды прикладных программ; 2) auto emulation switching – автоматическое переключение эмуляции (режим автоматического распознавания принтером управляющего языка входного текста).

AFAIK ИЛИ AS FAR AS I KNOW – в письмах «Насколько я знаю».

ларды (көшірме жасау қондырғыларында) автоматты салып тұрушы.

ADL (AUTOMATED DATA LIBRARY) – деректердің автоматтандырылған кітапханасы.

ADMD (ADMINISTRATION MANAGEMENT DOMAIN) – әкімшілік басқару егелігі (Internet-ке кіретін жеке желі).

ADOBE PAGEMILL – Web-беттердің редакторы.

ADSL (ASYMMETRICAL DIGITAL SUBSCRIBER LINE) – асимметриялы сандық абоненттік тізбек.

ADVANCED SEARCH – іздеу серверлеріндегі күрделендірілген сұраныс.

AEC (AUTOMATIC ERROR CORRECTION) – қателерді автоматты түрде түзету.

AES – 1) Application Environment Specifications – қолданбалы бағдарламалар ортасының ерекшеліктері; 2) auto emulation switching – эмуляцияны автоматты қайта қосу (енгізу мәтінінің басқарушы тілін принтердің автоматты тану режимі).

AFAIK НЕМЕЦЕ AS FAR AS I KNOW – «Менің білуімше» хаттарында.

AFN (ACCESS FEEDER NODE) – узел, обеспечивающий доступ (в сети).

AIFF (AUDIO INTERCHANGE FILE FORMAT) – файловый формат для обмена аудиоданными.

ALIAS – дословно «псевдоним, вымышленное имя». Несколько alias образуют совокупность имен, под которыми пользователь или устройство известно системе.

ALIAS-FILE – список зарегистрированных имен пользователей, которые можно подставить вместо «user» в адресе электронной почты user@domain.

ALL-IN-ONE – исполнение изделия или программы по принципу «все-в-одном».

ALM – 1) Application Loadable Module – приложение в виде загружаемого модуля (NetWare); 2) AppWare Loadable Module – загружаемый модуль среды AppWare.

AMIS (AUDIO MESSAGING INTERCHANGE SPECIFICATION) – спецификация обмена речевыми сообщениями.

AFN (ACCESS FEEDER NODE) – қатынаууды (желідегі) қамтамасыз ететін торап.

AIFF (AUDIO INTERCHANGE FILE FORMAT) – аудиодеректер алмасуға арналған файлдық формат.

ALIAS – сөзбе-сөз «бүркенішат, ойдан шығарылған ат». Бірнеше alias пайдаланушы немесе құрылғы жүйеге таныс болатын атаулар жиынтығын құрайды.

ALIAS-FILE – User@domain электронды поштаның мекенжайындағы «user» сөзінің орнына қоюға болатын пайдаланушылардың тіркелген аттарының тізімі.

ALL-IN-ONE – өнімнің немесе бағдарламаның «бәрі біреуінің ішінде» қағидаты бойынша орындалуы.

ALM – 1) Application Loadable Module – толтырылатын модуль (NetWare) түріндегі қолданба; 2) AppWare Loadable Module – AppWare ортасының толтырылатын модулі.

AMIS (AUDIO MESSAGING INTERCHANGE SPECIFICATION) – тілдік хабарламалармен алмасудың ерекшеліктері.

AMLCD (ACTIVE MATRIX LIQUID-CRYSTAL DISPLAY)

– жидкокристаллический дисплей на активной матрице.

AMP (ASYMMETRICAL MULTIPROCESSING)

– асимметричная мультипроцессорная обработка.

AMPS (ADVANCED MOBILE PHONE SYSTEM)

– усовершенствованная система мобильной радиотелефонной связи.

ANCHOR – одно или несколько слов, образующие гипертекстовую ссылку.

AND ИЛИ ANY DAY NOW – в письмах «В любое время».

ANDF (ARCHITECTURE NEUTRAL DISTRIBUTION FORMAT)

– независимый от архитектуры формат электронного распространения ПО.

ANI (AUTOMATIC NUMBER IDENTIFICATION) – автоматическое определение номера (телефона).

ANSI – компьютеры используют несколько разных методов решения, как информация размещается на вашем экране и как ваша клавиатура взаимодействует с экраном. ANSI являет-

AMLCD (ACTIVE MATRIX LIQUID-CRYSTAL DISPLAY)

– белсенді матрицадағы сұйық-кристалды дисплей.

AMP (ASYMMETRICAL MULTIPROCESSING)

– асимметриялы мультипроцессорлық өңдеу.

AMPS (ADVANCED MOBILE PHONE SYSTEM)

– ұялы радиотелефондық байланыстың жетілдірілген жүйесі.

ANCHOR – гипермәтіндік сілтеме құрайтын бір немесе бірнеше сөз.

AND NEMECE ANY DAY NOW – «Кез келген уақытта» хаттарында.

ANDF (ARCHITECTURE NEUTRAL DISTRIBUTION FORMAT)

– ПО электронды үлестірудің архитектураға тәуелсіз форматы.

ANI (AUTOMATIC NUMBER IDENTIFICATION) – нөмірді (телефонның) автоматты анықтау.

ANSI – компьютерлер ақпараттың экраныңызда қалай орналасуын және пернелік тақтаныңыздың экранмен қалайша өзара әрекеттесуін шешудің бірнеше әралуан әдістерін қол-

ся одним из этих методов «эмуляции терминала». Наиболее популярный в системах электронных досок объявлений на базе PC, также он может находиться в некоторых пунктах Сети. Для того, чтобы правильно им пользоваться, вам сначала необходимо включить его, или активизировать в вашем коммуникационном программном обеспечении.

AOCE (APPLE OPEN COLLABORATION ENVIRONMENT) – открытая среда взаимодействия фирмы Apple (набор интерфейсов прикладного программирования).

API (APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – интерфейс прикладного программирования.

APM (ADVANCED POWER MANAGEMENT) – усовершенствованное управление питанием (стандарт).

APPC (ADVANCED PROGRAM-TO-PROGRAM COMMUNICATIONS) – развитая связь между программами (интерфейс фирмы IBM).

данады. ANSI «терминал эмуляциясының» осы әдістерінің бірі болып табылады. PC базасындағы электронды хабарландыру такталары жүйесінде өте танымал, сондай-ақ ол Желінің кейбір пункттерінде орналаса алады. Онымен дұрыс пайдалану үшін әуелі өзіңіздің коммуникациялық бағдарламалық қамтамасыз етуіңізде оны қосуыңыз немесе жандандыруыңыз керек.

AOCE (APPLE OPEN COLLABORATION ENVIRONMENT) – Apple фирмасының (қолданбалы бағдарламалау интерфейстерінің жиынтығы) әрекеттесуінің ашық ортасы.

API (APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – қолданбалы бағдарламалау интерфейсі.

APM (ADVANCED POWER MANAGEMENT) – қуат көзін (стандарт) басқарудың жетілдірілген түрі.

APPC (ADVANCED PROGRAM-TO-PROGRAM COMMUNICATIONS) – бағдарламалар арасындағы дамытылған байланыс (IBM фирмасының интерфейсі).

APPLETS – Java-приложения.

APPLICATION ERROR – как правило, фатальная ошибка приложения.

APPLICATION – приложение. Программа для решения прикладных задач. Пользовательская программа.

APPN (ADVANCED PEER-TO-PEER NETWORKING) – развитая архитектура одноуровневых сетей.

APT (APPLICATION PROGRAMMING TOOLS) – инструментальные средства прикладного программирования.

ARCHIE – распределенная система, отслеживающая содержание FTP-архивов.

ARCHIE – это прикладная служба, которая помогает находить файлы, хранящиеся на анонимных FTP-серверах в Интернете. Так называемые пауки (spiders) этой службы постоянно прочесывают FTP-серверы, разбросанные по всему миру. Они выискивают информацию о массивах данных FTP и направляют сведения в банк данных.

ARL (ACCESS RIGHTS LIST) – список прав доступа.

APPLETS – Java-колданбалар.

APPLICATION ERROR – колданбаның, әдетте, қайтарылмас қатесі.

APPLICATION – қолданба. Қолданбалы міндеттерді шешуге арналған бағдарлама. Пайдаланушылық бағдарлама.

APPN (ADVANCED PEER-TO-PEER NETWORKING) – бірдеңгейлі желілердің дамытылған архитектурасы.

APT (APPLICATION PROGRAMMING TOOLS) – қолданбалы бағдарламалаудың құрал-саймандары.

ARCHIE – FTP-мұрағаттардың мазмұнын бақылап отыратын үлестірілген жүйе.

ARCHIE – интернетте аноним FTP-серверлерде сақтаулы файлдарды табуға көмектесетін қолданбалы қызмет. Бұл қызметтің өрмекшілері (spiders) дегендер бүкіл әлемге тарап жатқан FTP-серверлерді үнемі аралап жүреді. Олар FTP деректердің жиымдары туралы ақпараттар іздейді және мәліметтерді деректер банкіне бағыттайды.

ARL (ACCESS RIGHTS LIST) – қатынау құқықтарының тізімі.

ART – 1) Adaptive Recognition Technology – технология адаптивного распознавания (образов); 2) Automatic Recognition Technology – технология автоматического распознавания (интерфейса принтера).

ARTICLE – сообщение в Usenet или отдельная публикация, содержащаяся в каком-либо ином информационном ресурсе Internet.

ASA – 1) American Software Association – Американская ассоциация программного обеспечения; 2) American Standards Association – Американская ассоциация по стандартизации.

ASCII – универсальный машинный код для букв английского алфавита и знаков (в компьютерах вся информация хранится в виде двоичных чисел). В случае, когда употребляется выражение «передать ASCII-файл», то это означает, что необходимо передать текстовой файл без специальных знаков форматирования и прочих служебных символов, которыми отличаются современные редакторы. Иногда ASCII-файл – это просто противопоставление двоичному файлу (binary).

ART – 1) Adaptive Recognition Technology – (бейнелерді) адаптивті тану технологиясы; 2) Automatic Recognition Technology – (принтер интерфейсін) автоматты тану технологиясы.

ARTICLE – Usenet-тегі хабар немесе Internet-тің қандай да бір басқа ақпараттық ресурсындағы жеке жарияланым.

ASA – 1) American Software Association – Бағдарламалық қамтамасыз етудің Американдық қауымдастығы; 2) American Standards Association – Стандарттаудың Американдық қауымдастығы.

ASCII – ағылшын алфавитінің әріптері мен белгілерге (компьютерлерде барлық ақпараттар екілік сандар түрінде сақталады) арналған әмбебап машиналық коды, «ASCII-файлды жіберу» деген сөйлем қолданылған жағдайларда бұл ешқандай арнайы форматтау белгілерінсіз және басқа да қызметтік белгілерсіз мәтіндік файлды жіберу керек дегенді білдіреді. Кейде ASCII-файл – бұл екілік файлға (bi nary) қарама-қарсы қою.

ASD (AUTOMATED SOFTWARE DISTRIBUTION) – автоматизированное распространение программного обеспечения.

ASE (ACCREDITED SYSTEM ENGINEER) – уполномоченный инженер-системотехник.

ASF (AUTOMATIC SHEET FEED) – автоматическая подача бумаги (в принтере).

ASR (AUTOMATIC SPEECH RECOGNITION) – автоматическое распознавание речи.

ATDM (ASYNCHRONOUS TIME DIVISION MULTIPLEXING) – асинхронное мультиплексирование с разделением времени.

ATM – 1) Asynchronous Transfer Mode – режим асинхронной передачи; **2)** Automatic Teller Machine – а) торговый автомат, б) банковский автомат, банкомат.

AUI – 1) Access Unit Interface – интерфейс устройств доступа; **2)** attachment unit interface – интерфейс устройств подключения.

AUTHENTICATION – система проверки прав или личности пользователя, необходимая для обеспечения безопасной работы Сети.

ASD (AUTOMATED SOFTWARE DISTRIBUTION) – бағдарламалық жасақтауды автоматты түрде тарату.

ASE (ACCREDITED SYSTEM ENGINEER) – уәкілетті инженер-жүйе технигі.

ASF (AUTOMATIC SHEET FEED) – қағазды (принтердегі) автоматты түрде беру.

ASR (AUTOMATIC SPEECH RECOGNITION) – сөйлеуді автоматты түрде тану.

ATDM (ASYNCHRONOUS TIME DIVISION MULTIPLEXING) – уақытты ажырата отырып асинхронды мультиплекстеу.

ATM – 1) Asynchronous Transfer Mode – асинхронды жіберу режимі; **2)** Automatic Teller Machine – а) сауда автоматы, б) банкілік автомат, банкомат.

AUI – 1) Access Unit Interface – қатынау құрылғыларының интерфейсі; **2)** attachment unit interface – қосылу құрылғыларының интерфейсі.

AUTHENTICATION – Желінің қауіпсіз жұмысын қамтамасыз ету құқықтарын немесе пайдаланушының жеке басын тексеру жүйесі.

AVI (AUDIO VIDEO INTERLACED) – чередование аудио и видео (технология фирмы Microsoft в области систем мультимедиа).

AVNP (AUTONOMOUS VIRTUAL NETWORK PROTOCOL) – протокол автономной виртуальной сети.

AVR (AUTOMATIC VOICE RECOGNITION) – автоматическое распознавание речи (голоса).

AVI (AUDIO VIDEO INTERLACED) – аудио және бейненің кезектесуі (Microsoft фирмасының мультимедиа жүйелері саласындағы технологиясы).

AVNP (AUTONOMOUS VIRTUAL NETWORK PROTOCOL) – автономды виртуальді желінің хаттамасы.

AVR (AUTOMATIC VOICE RECOGNITION) – сөйлеуді (дауысты) автоматты түрде тану.

В

BACKBONE – хребет Internet. Быстродействующая опорная Сеть, соединяющая несколько мощных компьютеров, по которой провайдеры перегоняют основную массу данных.

BACK-OFFICE – интеграция информационно-учетной системы компании с интернет, информация об онлайн-заказах на закупку/продажу автоматически поступает для обработки во внутреннюю систему.

BACKSTAGE – пакет, который позволяет легко создавать ин-

BACKBONE – Internet «омырт-касы». Бірнеше қуатты компьютерлерді жалғастыратын, жылдам әрекет ететін тірек Желі, сол арқылы провайдерлер деректердің негізгі көлемін айдайды.

BACK-OFFICE – компанияның ақпараттық-есепке алу жүйесінің интернетпен ықпалдастығы, сатып алу/сатуға онлайндық тапсырыстар туралы ақпарат өңдеу үшін автоматты түрде ішкі жүйеге түседі.

BACKSTAGE – HyperText Markup Language тіліндегі

терактивные Web- узлы, включающие средства связи с базами данных, форумы пользователей и электронную почту, без программирования на языке HyperText Markup Language. Платформа клиент/сервер, предназначенная для компаний, разрабатывающих Web-узлы для поддержки и обслуживания своих заказчиков.

BASE 64 – способ кодировки электронной почты, совместимый с MIME.

BAUD RATE – скорость обмена данными между компьютером и модемом.

BBS ИЛИ BULLETIN BOARD SYSTEM – электронная доска объявлений.

BBS, PPN (PROJECT-PROGRAMMER NUMBER) – применяется для обращения к ID пользователя.

BCS (BASIC CATALOG STRUCTURE) – базовая структура каталога.

BDC (BACKUP DOMAIN CONTROLLER) – резервный контроллер домена.

BFS (BOOT FILE SYSTEM) – загрузочная файловая система.

бағдарламасыз, дерекқорлармен байланыс құралдарын, пайдаланушылар формулаларын және электронды поштаны қосатын интерактивті Web-торапты жеңілдетуге мүмкіндік беретін десте. Өз тапсырыс берушілеріне қолдау және қызмет көрсету үшін Web- тораптарын дайындайтын компанияларға арналған клиент/сервер платформасы.

BASE 64 – MIME-мен қатар жүре алатын электронды поштаны кодтау әдісі.

BAUD RATE – компьютер мен модем арасындағы деректермен алмасу жылдамдығы.

BBS НЕМЕСЕ BULLETIN BOARD SYSTEM – электронды хабарландырулар тақтасы.

BBS, PPN (PROJECT-PROGRAMMER NUMBER) – ID пайдаланушыларға арнау үшін қолданылады.

BCS (BASIC CATALOG STRUCTURE) – тізімдеменің деректік құрылымы.

BDC (BACKUP DOMAIN CONTROLLER) – егелектің қосалқы бақылаушысы.

BFS (BOOT FILE SYSTEM) – жүктеме файлдық жүйе.

BFT (BINARY FILE TRANSFER) – передача двоичных файлов (стандарт).

BIND, ЧТО ОЗНАЧАЕТ BERKELEY INTERNET NAME DOMAIN – на сегодняшний день самая совершенная форма реализации DNS.

BINHEX – способ кодировки электронной почты, принятый на Macin tosh. Для совместимости поддерживается некоторыми Windows-почтальонами.

BITNET – международная компьютерная сеть академической ориентации, которая использует другой набор машинных команд для передачи данных. Легко доступна пользователям Internet через e-mail (электронную почту) и поддерживает огромное число телеконференций и баз данных. Название произошло от «Because It's Time».

BNA (BROADBAND NETWORK ARCHITECTURE) – архитектура широкополосных сетей (предложена фирмой IBM).

BOOKMARKS – закладки. Записная книжка интересных пользователю адресов сетевых

BFT (BINARY FILE TRANSFER) – екілік файлдарды жіберу (стандарт).

BIND, МАҒЫНАСЫ BERKELEY INTERNET NAME DOMAIN – бүгінгі күні DNS-ті жүзеге асырудың ең жетік нысаны.

BINHEX – Macin tosh-та қабыл етілген электронды поштаны кодтау әдісі. Сәйкестік үшін кейбір Windows-пошта тасушылар да қолдайды.

BITNET – академиялық бағыттағы халықаралық компьютерлік желі, ол мәліметтер беру үшін машиналық командалардың басқа топтамасын қолданады. Internet пайдаланушылар e-mail (электрондық пошта) арқылы жеңіл қол жеткізе алады және телеконференциялар мен дерекқорлардың көпшілігін қолдайды. Атауы «Because It's Time» дегеннен шыққан.

BNA (BROADBAND NETWORK ARCHITECTURE) – кеңжолқты желілер архитектурасы (IBM фирмасы ұсынған).

BOOKMARKS – бетбелгілер. Пайдаланушыға қызықты, Web-ті қарау бағдарламасымен

ресурсов, которые он отметил во время работы с программой просмотра Web.

BOOLEAN – булева (алгебра или логическая операция). Применяется на поисковых серверах для обозначения логических операций типа boolean and – логическое «И» и т. п.

BOP (BIT-ORIENTED PROTOCOL) – протокол побитовой передачи данных.

BOUNCE – это то, что происходит с Вашей электронной почтой, когда она не достигает получателя и возвращается снова к Вам (если только она не затерялась где-нибудь в киберпространстве).

BPR (BUSINESS PROCESS REENGINEERING) – реорганизация (реинжиниринг) системы ведения бизнеса.

BPS – бит/сек. Единица измерения скорости обмена данными.

BRIM (BRIDGE ROUTER INTERFACE MODULE) – интерфейсный модуль моста/маршрутизатора.

BTAC (BRANCH TARGET ADDRESS CACHE) – кэш-память адресов ветвлений.

жұмыс кезінде өзі белгілеп қойған желілік ресурстар мекенжайларының жазба кітапшасы.

BOOLEAN – булева (алгебра немесе логикалық операция). Boolean and – логикалық «Және» және т.б. логикалық операцияларды белгілеу үшін іздеу серверлерінде қолданылады.

BOP (BIT-ORIENTED PROTOCOL) – деректерді биттер бойынша жіберу хаттамасы.

BOUNCE – бұл Сіздің электронды поштаңыз алушыға жетпей өзіңізге қайтып келетін жағдай (егер ол киберкеңістіктің бір жерлерінде жоғалып қалмаса).

BPR (BUSINESS PROCESS REENGINEERING) – бизнесті жүргізу жүйесін қайта ұйымдастыру (реинжиниринг).

BPS – бит/сек. Деректер алмасу жылдамдығының өлшем бірлігі.

BRIM (BRIDGE ROUTER INTERFACE MODULE) – мосттың/бағдарғылаушының интерфейсті модулі.

BTAC (BRANCH TARGET ADDRESS CACHE) – тармақталулар мекенжайларының кэш-жады.

ВТОА – способ кодировки электронной почты.

ВТW ИЛИ BY THE WAY – в письмах «Кстати».

BUSY – читается «бизи». Сообщение «занято» по отношению к телефонной линии.

ВТОА – электронды поштаны кодтау әдісі.

ВТW НЕМЕСЕ BY THE WAY – «Айтпақшы» хаттарында.

BUSY – «бизи» деп оқылады. Телефон желісіне қатысты «бос емес» деген хабар.

С

CAM (CONTROLLED ATTACHMENT MODULE) – управляемый модуль подключения к среде.

CAS (COMMUNICATION APPLICATION SPECIFICATION) – спецификация приложений связи.

CASE (COMPUTER-AIDED SOFTWARE ENGINEERING) – система автоматизированной разработки программ.

CATEGORIES – разделы (тематические) на поисковых системах в WWW.

CAV (CONSTANT ANGULAR VELOCITY) – 1) постоянная угловая скорость; 2) соответствующий способ записи информации на лазерный диск; 3) соответствующий формат лазерного диска.

CAM (CONTROLLED ATTACHMENT MODULE) – ортаға қосылудың басқарылатын модулі.

CAS (COMMUNICATION APPLICATION SPECIFICATION) – байланыс қолданбаларының ерекшеліктері.

CASE (COMPUTER-AIDED SOFTWARE ENGINEERING) – бағдарламалар жасаудың автоматтандырылған жүйесі.

CATEGORIES – WWW іздеу жүйелеріндегі (тақырыптық) бөлімдер.

CAV (CONSTANT ANGULAR VELOCITY) – 1) тұрақты бұрыштық жылдамдық; 2) ақпараттарды лазерлік дискіге жазудың сәйкес келетін әдісі; 3) лазерлік дискінің сәйкес келетін форматы.

CCIA (COMPUTER AND COMMUNICATIONS INDUSTRY ASSOCIATION) –

Ассоциация производителей средств вычислительной техники и связи (США).

CCTV –внутренние системы телевизионного наблюдения.

CDDI (COPPER DISTRIBUTED DATA INTERFACE) –

распределенный интерфейс передачи данных по кабельным линиям.

CDE – 1) Common Desktop Environment – общая вычислительная среда для настольных систем; 2) Cooperative Development Environment – среда коллективной разработки программ.

CDFS (CD-ROM FILE SYSTEM) – файловая система на компакт-дисках.

CDI (COMPACT DISK INTERACTIVE) – интерактивный компакт-диск.

CDMA (CODE DIVISION MULTIPLE ACCESS) – множественный доступ с кодовым разделением (каналов).

CDPD (CELLULAR DIGITAL PACKET DATA) – пакеты цифровых данных сотовой сети.

CCIA (COMPUTER AND COMMUNICATIONS INDUSTRY ASSOCIATION) –

есептеу және байланыс техникаларын өндірушілер қауымдастығы (АҚШ).

CCTV –телевизиялық бақылаудың ішкі жүйелері.

CDDI (COPPER DISTRIBUTED DATA INTERFACE) –

кабельдік тізбектер бойынша деректер жіберудің үлестірілген интерфейсі.

CDE – 1) Common Desktop Environment – үстелүсті жүйелерге арналған ортақ есептеуіш орта; 2) Cooperative Development Environment – бағдарламаларды ұжымдық жасау ортасы (Unix-тің стандартты спецификациясы).

CDFS (CD-ROM FILE SYSTEM) – компакт-дискілердегі файлдық жүйе.

CDI (COMPACT DISK INTERACTIVE) – интерактивті компакт-диск.

CDMA (CODE DIVISION MULTIPLE ACCESS) – кодтық бөліктегіші (арналарды) бар көпреттік қатынау.

CDPD (CELLULAR DIGITAL PACKET DATA) – ұялы желінің сандық деректер дестесі.

CD-ROM (COMPACT DISK READ-ONLY MEMORY) – ПЗУ на компакт-дисках.

CEE – Центральная и Восточная Европа.

CEM (CONTRACT ELECTRONIC MANUFACTURERS) – изготовители электронной аппаратуры на заказ.

CEO (CHIEF EXECUTIVE OFFICER) – главный администратор, исполнительный директор.

CGI (COMMON GATEWAY INTERFACE) – спецификация передачи параметров программы, вызываемой WEB-сервером.

CGI (COMPUTER GRAPHICS INTERFACE) – интерфейс машинной графики.

CGM (COMPUTER GRAPHICS METAFILE) – метафайл машинной графики.

CIC – 1) carrier (circuit) identification code – код идентификации канала; 2) commercial Internet carriers – поставщики платных услуг в сети Internet.

CIDR (CLASSLESS INTER-DOMAIN ROUTING) – бесклассовая междоменная маршрутизация.

CD-ROM (COMPACT DISK READ-ONLY MEMORY) – компакт-дискілердегі ПЗУ.

CEE – Орталық және Шығыс Еуропа.

CEM (CONTRACT ELECTRONIC MANUFACTURERS) – тапсырыс бойынша электронды аппаратуралар өндірушілер.

CEO (CHIEF EXECUTIVE OFFICER) – бас әкімші, аткарушы директор.

CGI (COMMON GATEWAY INTERFACE) – WEB-сервермен шақырылатын бағдарламаға параметрлерді беру спецификациясы.

CGI (COMPUTER GRAPHICS INTERFACE) – машиналық графика интерфейсі.

CGM (COMPUTER GRAPHICS METAFILE) – машиналық графика метафайлы.

CIC – 1) carrier (circuit) identification code – арнайы бірдейлендіру коды; 2) commercial Internet carriers – Internet желісіндегі ақылы қызметтер түрлерін көрсетушілер.

CIDR (CLASSLESS INTER-DOMAIN ROUTING) – егелікаралық классыз бағдарғылау.

CIF – 1) Common Intermediate Format – единый промежуточный формат (стандарт на решающую способность при цифровом кодировании/декодировании видеосигналов); 2) Customer Information File – файл информации о заказчике.

CIO (CHIEF INFORMATION OFFICER) – руководитель информационной службы компании.

CIT (COMPUTER-INTEGRATED TELEPHONY) – компьютерная телефония.

CLI (CALL LEVEL INTERFACE) – интерфейс на уровне вызовов.

CLIENT-SIDE IMAGE MAP – то же, что server-side image-map, но только информацию о том, какие ссылки соответствуют определенным областям картинки, содержит непосредственно сама HTML-страница.

CLNP (CONNECTIONLESS NETWORK PROTOCOL) – сетевой протокол передачи без установления соединения.

CLUT (COLOR LOOK UP TABLE) – таблица цветов.

CLV (CONSTANT LINEAR VELOCITY) – 1) постоянная

CIF – 1) Common Intermediate Format, бірыңғай аралық формат (бейнесигналдарды сандық кодтау/декодтау кезіндегі рұқсат ететін мүмкіндік стандарты); 2) Customer Information File – тапсырысшы туралы ақпараттар файлы.

CIO (CHIEF INFORMATION OFFICER) – компанияның ақпараттық қызметінің басшысы.

CIT (COMPUTER-INTEGRATED TELEPHONY) – компьютерлік телефония.

CLI (CALL LEVEL INTERFACE) – шақырулар деңгейіндегі интерфейс.

CLIENT-SIDE IMAGE MAP – бұл да server-side image-map дегенмен бірдей, бірақ суреттің қай тұстарына қандай сілтемелер сәйкес келетіндігі туралы ақпаратты береді, HTML-беттің тікелей өзінде орналасады.

CLNP (CONNECTIONLESS NETWORK PROTOCOL) – қосылуды орнатпай жіберудің желілік хаттамасы.

CLUT (COLOR LOOK UP TABLE) – түстер кестесі.

CLV (CONSTANT LINEAR VELOCITY) – 1) тұрақтық сы-

линейная скорость; 2) соответствующий способ записи информации на лазерный диск; 3) соответствующий формат лазерного диска.

CM – 1) Configuration Management – управление конфигурацией сетевых устройств; 2) control module – управляющий модуль.

CMA (COMMUNICATIONS MANAGERS ASSOCIATION) – Ассоциация менеджеров в области связи (США).

CMIP (COMMON MANAGEMENT INFORMATION PROTOCOL) – общий протокол передачи управляющей информации.

CMS – 1) Call Management System – система управления телефонными вызовами; 2. Color Management System – система управления цветом.

CMVC (CONFIGURATION MANAGEMENT AND VERSION CONTROL) – управление конфигурацией и контроль версий.

CMW (COMPARTMENTED MODE WORKSTATION) – рабочая станция, функциони-

рующая с заданной скоростью; 2) аппаратные лазерные диски; 3) лазерные диски соответствующего формата.

CM – 1) Configuration Management – управление конфигурацией сетевых устройств; 2) control module – управляющий модуль.

CMA (COMMUNICATIONS MANAGERS ASSOCIATION) – Ассоциация менеджеров в области связи (США).

CMIP (COMMON MANAGEMENT INFORMATION PROTOCOL) – общий протокол передачи управляющей информации.

CMS – 1) Call Management System – система управления телефонными вызовами; 2. Color Management System – система управления цветом.

CMVC (CONFIGURATION MANAGEMENT AND VERSION CONTROL) – управление конфигурацией и контроль версий.

CMW (COMPARTMENTED MODE WORKSTATION) – рабочая станция, функциони-

рующая в сети изолированно от других.

CND (CALLER NUMBER DELIVERY) – «указатель вызывающего номера». Сервисная услуга телефонных компаний в США и некоторых других странах, с помощью которой телефонные станции вместе с вызывным сигналом передают информацию о вызывающем абоненте. Основной ее частью является телефонный номер звонящего абонента или его так называемый идентификатор». К примеру, модемы ZyXEL могут принимать эту информацию и выводить на экран терминала для последующего анализа программным обеспечением. Данная услуга не реализована на телефонных станциях, эксплуатирующихся в бывшем СССР.

CNLP (CONNECTIONLESS NETWORK LAYER PROTOCOL) – протокол сетевого уровня без установления соединения.

CNM (CUSTOMER NETWORK MANAGEMENT) – управление абонентской сетью.

CNX (CERTIFIED NETWORK EXPERT) – сертифи-

кызмет ететін жұмыс стансасы.

CND (CALLER NUMBER DELIVERY) – «шақырушы нөмірдің көрсеткіші». АҚШ және басқа да бірнеше елдердегі телефон компанияларындағы қызмет көрсету түрі, осы арқылы телефон стансалары шақыру сигналымен бірге шақырушы абонент туралы ақпаратты да хабарлайды. Оның негізгі бөлігі шақырушы абоненттің телефон нөмірі немесе оның «бірдейлендіргіші» болып табылады. Мысалы, ZyXEL модемдері осы ақпаратты қабылдап, әрі қарай оны бағдарламалық жасақтаумен талдау үшін терминал экранына шығарады. Бұрынғы КСРО аумағында пайдаланылатын телефон стансаларында қызметтің бұл түрі көрсетілмейді.

CNLP (CONNECTIONLESS NETWORK LAYER PROTOCOL) – қосылмаған желілік деңгей хаттамасы.

CNM (CUSTOMER NETWORK MANAGEMENT) – абоненттік желіні басқару.

CNX (CERTIFIED NETWORK EXPERT) – желілер

цированный специалист по сетям.

CODE (CLIENT/SERVER OPEN DEVELOPMENT ENVIRONMENT) – открытая среда разработки программ типа клиент/сервер.

COMPACT – сжатая форма предоставления информации, в том числе при запросах к поисковому серверу.

CONSOLE PBX – настольный коммутатор.

CONTENT – информационное содержание WWW-сервера.

CONVERSATION THREADS – отслеживание очередностей статей в телеконференциях.

COOL SERVERS – непереводаемое сетевое слово. Означает приблизительно перечни выбранных серверов, которые притягивают наш взгляд, помогают в работе, утоляют душевные потребности. Иными словами устойчивые связи (links) с серверами, которые вызывают устойчивую приязнь.

COP (CHARACTER-ORIENTED PROTOCOL) – протокол посимвольной передачи данных.

бойынша сертификатталған маман.

CODE (CLIENT/SERVER OPEN DEVELOPMENT ENVIRONMENT) – клиент/сервер типіндегі бағдарламалар жасаудың ашық ортасы.

COMPACT – ақпараттар берудің, оның ішінде шолып қарау серверіне сұратулар кезінде де, сығымдалған түрі.

CONSOLE PBX – үстел үсті коммутаторы.

CONTENT – WWW-сервердің ақпараттық мазмұны.

CONVERSATION THREADS – телеконференциялардағы мақалалардың реттілігін бақылау.

COOL SERVERS – аударылмайтын желілік сөз. Шамамен, біздің назарымызды өзіне аударатын, жұмыста көмегі тиетін, жанымыздың қалауын қанағаттандыратын таңдап алынған серверлер тізімі дегенді білдіреді. Басқаша айтқанда тұрақты жағымды әсер қалдыратын серверлермен тұрақты байланыстар (links) .

COP (CHARACTER-ORIENTED PROTOCOL) - деректерді символдар бойынша жіберу хаттамасы.

COR (CONNECTION-ORIENTED ROUTING) – маршрутизация, ориентированная на установление соединений.

CORBA (COMMON OBJECT REQUEST BROKER ARCHITECTURE) – единая архитектура программы-брокера объектных запросов.

COSE (COMMON OPEN SOFTWARE ENVIRONMENT) – общая среда открытого программного обеспечения (стандарт).

CPI – 1) characters per inch – число знаков на дюйм; 2) Common Programming Interface – единый интерфейс программирования (стандарт IBM для протоколов установления связи и сеансов информационного обмена).

CRC (CYCLIC REDUNDANCY CHECK) – контроль с использованием циклического избыточного кода.

CRM (CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT) – управление взаимоотношениями с клиентами, бизнес-стратегия, ядром которой является клиент-ориентированный подход, т.е. подход, нацеленный на диффе-

COR (CONNECTION-ORIENTED ROUTING) – қосылулар орнатуға бағытталған маршруттау.

CORBA (COMMON OBJECT REQUEST BROKER ARCHITECTURE) – объектілік сұратулар бағдарлама-брокерінің бірыңғай архитектурасы.

COSE (COMMON OPEN SOFTWARE ENVIRONMENT) – ашық бағдарламалық жасақтау ортасы (стандарт).

CPI – 1) characters per inch – дюймдегі белгілер саны; 2) Common Programming Interface – бағдарламалаудың бірыңғай интерфейсі (ақпараттық алмасудың байланыстары мен сеанстарын орнату хаттамаларына арналған IBM стандарты).

CRC (CYCLIC REDUNDANCY CHECK) – циклдік артық кодты пайдалана отырып бақылау.

CRM (CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT) – клиенттермен қарым-қатынасты басқару, негізі клиентке бағыттау болып табылатын бизнес-стратегия, яғни компанияның бәсекелестерінен өзгешеленуіне ба-

ренциацию компании от конкурентов и предоставление каждому клиенту уникального опыта общения с компанией в процессе сервиса и проведения транзакций.

CRS (CUSTOMER RESPONSE SYSTEM) – система обратной связи с потребителем.

CRU (CUSTOMER REPLACEABLE UNIT) – блок, заменяемый пользователем.

CSDN (CIRCUIT-SWITCHED DATA NETWORK) – сеть передачи данных с коммутацией каналов.

CSMA/CD (CARRIER SENSE MUTIPLE ACCESS/ COLLISION DETECTION) – множественный доступ с контролем носителя и обнаружением конфликтов (стандартный протокол).

CSTA (COMPUTER SUPPORTED TELECOMMUNICATIONS APPLICATION) – применение телекоммуникационных технологий с использованием вычислительной техники.

СТУ – консоль tty (также cty).

CU (SEE YOU) – в письмах «Увидимся».

ғытталған және әрбір клиентке сервис және транзакция жүргізу процесінде компаниямен қарым-қатынас жасаудың бірегей тәжірибесін ұсынатын әдіс.

CRS (CUSTOMER RESPONSE SYSTEM) – тұтынушымен кері байланыс жүйесі.

CRU (CUSTOMER REPLACEABLE UNIT) – пайдаланушы ауыстыратын блок.

CSDN (CIRCUIT-SWITCHED DATA NETWORK) – арналарды коммутациялау арқылы деректер жіберу желісі.

CSMA/CD (CARRIER SENSE MUTIPLE ACCESS/ COLLISION DETECTION) – тасушыны бақылау және қақтығыстарды таба алатын көпреттік қатынау (стандартты хаттама).

CSTA (COMPUTER SUPPORTED TELECOMMUNICATIONS APPLICATION) – есептеуіш техниканы пайдаланып телекоммуникациялық технологияларды қолдану.

СТУ – tty консолі (сондай-ақ cty).

CU (SEE YOU) – «Көріскенше» хаттарында.

CUA (COMMON USER ACCESS) – единый пользовательский доступ.

CUL (SEE YOU LATER) – в письмах «Увидимся позже».

CVF (COMPRESSED VOLUME FILE) – файл сжатого тома.

CVI (COMPRESSED VIDEO INTEROPERABILITY) – взаимодействие при работе с уплотненными видеоданными (протокол).

CYBERMALL – WWW-сервер, который используется для онлайн-торговли несколькими организациями.

CUA (COMMON USER ACCESS) – бірыңғай пайдаланушылық қатынау.

CUL (SEE YOU LATER) – «Кейінірек көрісерміз» хаттарында.

CVF (COMPRESSED VOLUME FILE) – сығымдалған том файлы.

CVI (COMPRESSED VIDEO INTEROPERABILITY) – тығыздалған бейне деректермен (хаттама) жұмыс кезіндегі әрекеттестік.

CYBERMALL – бірнеше ұйыммен онлайн сауда жасау үшін пайдаланылатын WWW-сервер.

D

DA (DISK ARRAY) – дисковая матрица.

DAE (DISTRIBUTED APPLICATION ENVIRONMENT) – среда распределенных приложений.

DAMA (DEMAND-ASSIGNMENT MULTIPLE ACCESS) – множественный доступ с предоставлением канала по требованию.

DANS (DISTRIBUTED ADMINISTRATION OF

DA (DISK ARRAY) – дискілік матрица.

DAE (DISTRIBUTED APPLICATION ENVIRONMENT) – үлестірілген қолданбалар ортасы.

DAMA (DEMAND-ASSIGNMENT MULTIPLE ACCESS) – талап бойынша арна берілетін көпреттік қатынау.

DANS (DISTRIBUTED ADMINISTRATION OF

NETWORK SOFTWARE) – распределенное управление сетевым программным обеспечением (фирма Sun).

DAP – 1) Database Access Point – место доступа к базе данных (в сети); 2) Directory Access Protocol – протокол доступа к каталогам.

DAS – 1) data acquisition system, система сбора данных; 2) dual attachment station, станция с двойным подключением (к сети).

DASD (DIRECT-ACCESS STORAGE DEVICE) – запоминающее устройство с прямым доступом.

DBCL (DATABASE CONTROL LANGUAGE) – язык управления базами данных.

DBMS (DATABASE MANAGEMENT SYSTEM) – система управления базами данных.

DBR (DIAL-UP BRIDGE/ROUTER) – мост/маршрутизатор, устанавливаемый в коммутируемых линиях.

DCB (DOMAIN CONTROL DATABASE) – управляющая база данных домена.

DCC (DIGITAL COMPACT CASSETTE) – цифровая компакт-кассета.

NETWORK SOFTWARE) – желлік бағдарламалық жасақтауды үлестірілген басқару (Sun фирмасы).

DAP – 1) Database Access Point – дерекқорына қатынау орны (желідегі); 2) Directory Access Protocol – тізімдемелерге қатынау хаттамасы.

DAS – 1) data acquisition system – деректер жинақтау жүйесі; 2) dual attachment station – (желіге) қосарланған қосылуы бар станса.

DASD (DIRECT-ACCESS STORAGE DEVICE) – тікелей қатынауы бар есте сақтау құрылғысы.

DBCL (DATABASE CONTROL LANGUAGE) – дерекқорды басқару тілі.

DBMS (DATABASE MANAGEMENT SYSTEM) – дерекқорды басқару жүйесі.

DBR (DIAL-UP BRIDGE/ROUTER) – коммутацияланатын желілерде орнатылатын көпір/бағдарғылаушы.

DCB (DOMAIN CONTROL DATABASE) – егеліктің дерекқорын басқарушы.

DCC (DIGITAL COMPACT CASSETTE) – сандық компакт-кассета.

DCE – 1) data communications equipment – аппаратура передачи данных; 2) Distributed Computing Environment – среда распределенных вычислений.

DDB (DISTRIBUTED DATABASE) – распределенная база данных.

DDBMS (DISTRIBUTED DATABASE MANAGEMENT SYSTEM) – система управления распределенными базами данных.

DDCMP (DIGITAL DATA COMMUNICATION MESSAGE PROTOCOL) – протокол цифровой передачи сообщений.

DDCS (DISTRIBUTED DATA COMMUNICATIONS SERVER) – сервер связи с распределенными данными.

DDE – 1) direct data entry – прямой ввод данных; 2) Dynamic Data Exchange – динамический обмен данными.

DDL (DATA DEFINITION LANGUAGE) – язык описания данных.

DDM (DISTRIBUTED DATA MANAGEMENT) – распределенное управление данными.

DDP (DISTRIBUTED DATA PROCESSING) – распределенная обработка данных.

DCE – 1) data communications equipment – деректер жіберу аппаратурасы; 2) Distributed Computing Environment – үлестірілген есептеулер ортасы.

DDB (DISTRIBUTED DATABASE) – үлестірілген дерекқор.

DDBMS (DISTRIBUTED DATABASE MANAGEMENT SYSTEM) – үлестірілген дерекқорларды басқару жүйесі.

DDCMP (DIGITAL DATA COMMUNICATION MESSAGE PROTOCOL) – хабарларды сандық жіберу хаттамасы.

DDCS (DISTRIBUTED DATA COMMUNICATIONS SERVER) – үлестірілген деректері бар байланыс сервері.

DDE – 1) direct data entry – деректерді тікелей енгізу; 2) Dynamic Data Exchange – деректермен динамикалық түрде алмасу.

DDL (DATA DEFINITION LANGUAGE) – деректерді сипаттау тілі.

DDM (DISTRIBUTED DATA MANAGEMENT) – деректерді үлестірілген түрде басқару.

DDP (DISTRIBUTED DATA PROCESSING) – деректерді үлестірілген түрде өңдеу.

DEMARC (DISTRIBUTED ENTERPRISE MANAGEMENT ARCHITECTURE) – распределенная архитектура управления сетью масштаба предприятия.

DEN (DOCUMENT ENABLED NETWORKING) – сетевая среда, поддерживающая работу с документами.

DES (DATA (DIGITAL) ENCRYPTION STANDARD) – стандарт шифрования данных.

DES (DATA ENCRYPTION STANDARD) – стандарт шифровки данных.

DETAILED – подробная форма представления информации, обычно на панелях настройки программ и при запросах к поисковой системе.

DFS (DISTRIBUTED FILE SERVICES (SYSTEM)) – распределенная файловая служба (система).

DFT (DISK FAILURE (FAULT) TOLERANCE) – средства поддержки отказоустойчивости диска.

DHCP (DYNAMIC HOST CONFIGURATION PROTOCOL) – протокол динамической настройки конфигурации главной ЭВМ.

DEMARC (DISTRIBUTED ENTERPRISE MANAGEMENT ARCHITECTURE) – кәсіпорын масштабы желісін басқарудың үлестірілген архитектурасы.

DEN (DOCUMENT ENABLED NETWORKING) – құжаттармен жұмысты қолдайтын желілік орта.

DES (DATA (DIGITAL) ENCRYPTION STANDARD) – шифрленген деректер стандарты.

DES (DATA ENCRYPTION STANDARD) – деректерді шифрлеу стандарты.

DETAILED – әдетте бағдарламаларды баптау панельдерінде немесе қарау жүйесіне сұратулар кезінде ақпарат берудің толық түрі.

DFS (DISTRIBUTED FILE SERVICES (SYSTEM)) – үлестірілген файлдық қызмет (жүйе).

DFT (DISK FAILURE (FAULT) TOLERANCE) – дискінің төтеп беруін қолдайтын құралдар.

DHCP (DYNAMIC HOST CONFIGURATION PROTOCOL) – басты ЭЕМ конфигурацияларын динамикалық баптау хаттамасы.

DIAL-UP USER – пользователь коммутируемого (телефонного, модемного) соединения, работающий по телефонной линии.

DIAL-UP – сеансное телефонное подключение.

DIPK ИЛИ DAMNED IF I KNOW – в письмах «Будь я проклят, если знаю».

DIP – 1) document and image processing – обработка документов и изображений; 2) dual-in-line package – двухрядный корпус.

DISA – 1) Data Interchange Standards Association – Ассоциация по стандартам обмена данными (США); 2) direct inward system access – прямой внутрисистемный доступ.

DISTINCTIVE RING – функция Условного звонка, предназначенная для использования с цифровыми АТС. Их абонентам предлагается как дополнительная услуга присвоение физически одной телефонной линии нескольких (до четырех) различных телефонных номеров.

DISTRIBUTION – способ ограничения области распространения Ваших посланий в сети Usenet. Используется для

DIAL-UP USER – телефон желісі бойынша жұмыс істейтін уақытша (телефондық, модемдік) қосылудың пайдаланышысы.

DIAL-UP – сеанстық телефондық қосылу.

DIPK НЕМЕСЕ DAMNED IF I KNOW – «Білсем, қарғыс атсын» хаттарында.

DIP – 1) document and image processing – құжаттар мен кескіндерді өңдеу; 2) dual-in-line package – екі қатарлы корпус.

DISA – 1) Data Interchange Standards Association – деректер алмасу стандарттарының Қауымдастығы (АҚШ); 2) direct inward system access – тікелей жүйеішілік қатынау.

DISTINCTIVE RING – сандық АТС-терде қолдануға арналған Шартты қоңырау қызметі. Олардың абоненттеріне қосымша қызмет түрі ретінде бір телефон желісіне физикалық түрде бірнеше (төртке дейін) әртүрлі телефон нөмірлері ұсынылады.

DISTRIBUTION – Usenet желісінде Сіздің жолдауларыңыздың таралу саласын шектеу әдісі. Сатып алу-сату туралы

объявлений о купле-продаже или обсуждений региональной политики.

DL (DISTRIBUTION LISTS) – списки рассылки.

DLCI (DATA LINK CONTROL IDENTIFIER) – управляющий идентификатор канала передачи данных.

DLCP (DATA LINK CONTROL PROTOCOL) – протокол управления каналом передачи данных.

DLL (DYNAMIC LINK LIBRARY) – динамически компонуемая библиотека.

DLMS (DIGITAL LINK MANAGEMENT SYSTEM) – система управления цифровыми линиями передачи данных.

DLSW (DATA LINK SWITCHING) – коммутация каналов передачи данных (спецификация фирмы IBM).

DMD (DIGITAL MICRO-MIRROR DISPLAY) – цифровой микрозеркальный (проекционный) дисплей.

DME (DISTRIBUTED MANAGEMENT ENVIRONMENT) – среда распределенного управления.

хабарландырулар немесе аймақтық саясатты талқылау үшін қолданылады.

DL (DISTRIBUTION LISTS) – жіберілімдер тізімі.

DLCI (DATA LINK CONTROL IDENTIFIER) – деректер жіберу арнасын басқарушы бірдейлендіргіш.

DLCP (DATA LINK CONTROL PROTOCOL) – деректер жіберу арнасын басқару хаттамасы.

DLL (DYNAMIC LINK LIBRARY) – динамикалық түрде құрастырылатын кітапхана.

DLMS (DIGITAL LINK MANAGEMENT SYSTEM) – деректер жіберудің сандық желілерін басқару жүйесі.

DLSW (DATA LINK SWITCHING) – деректер жіберу арналарын коммутациялау (IBM фирмасының спецификациясы).

DMD (DIGITAL MICRO-MIRROR DISPLAY) – сандық микроайналық (проекциялық) дисплей.

DME (DISTRIBUTED MANAGEMENT ENVIRONMENT) – үлестірілген басқару ортасы.

DMI (DESKTOP MANAGEMENT INTERFACE) – интерфейс управления настольными системами (разработан группой DMTF).

DMS – 1) Data Management System – система управления данными; 2) Document Management Service (System) – служба (система) управления документами.

DMTF (DESKTOP MANAGEMENT TASK FORCE) – рабочая группа по управлению настольными системами.

DNS (DOMAIN NAME SERVICE) – это распределенная иерархическая база данных, содержащая информацию об именах серверов Интернета и позволяющая по имени системы определить ее IP-адрес. Иерархическая организация DNS наглядно проявляется в структуре доменного адреса. Каждый из разделенных точками компонентов адреса соответствует домену (или зоне), где за поддержание порядка несет ответственность та или иная организация. Первым (справа) идет так называемый домен верхнего уровня, например .ru или .com. За созданием

DMI (DESKTOP MANAGEMENT INTERFACE) – үстелүсті жүйелерді басқару интерфейсі (DMTF тобы жасаған).

DMS – 1) Data Management System – деректерді басқару жүйесі; 2) Document Management Service (System) – құжаттарды басқару қызметі (жүйесі).

DMTF (DESKTOP MANAGEMENT TASK FORCE) – үстелүсті жүйелерді басқарушы жұмыс тобы.

DNS (DOMAIN NAME SERVICE) – интернет серверлерінің аттары туралы ақпаратты қамтитын және жүйенің аты бойынша оның IP-мекенжайын анықтауға мүмкіндік беретін үлестірілген иерархиялық дерекқор. DNS-тің иерархиялық ұйымдасуы егелік мекенжай құрылымында айқын көрінеді. Мекенжайдың нүктемен бөлінген әрбір компоненті егелікке (немесе аймаққа) сәйкес келеді, онда тәртіпті сақтауға қандай да бір ұйым жауапты болады. Бірінші болып (оң жақтағы) жоғары деңгейдегі егелік тұрады, мысалы .ru немесе .com. Жоғары деңгейдегі егелік-

и работой доменов верхнего уровня следит международная некоммерческая организация ICANN (www.icann.org). Домены верхнего уровня существуют практически для всех признанных ООН государств и территорий. Все они состоят из двух букв, а их поддержкой в каждой стране по поручению ICANN занимается специальная организация.

DNS (DOMAIN NAME SYSTEM (SERVICE)) – система (служба) именования доменов (протокол обслуживания каталогов в TCP/IP).

DNS ИЛИ DOMAIN NAME SYSTEM – доменная система имен.

DOAPI (DOS OPEN API) – открытый интерфейс прикладного программирования в среде DOS.

DOCUMENT – в терминологии WWW – любой файл, который прочитывается и выдается на экран программой просмотра Web или ее вспомогательным приложением.

DOE (DISTRIBUTED OBJECT ENVIRONMENT) – распределенная объектная среда (предложена фирмой SunSoft).

терді құру және олардың жұмысын бақылауды ICANN (www.icann.org) халықаралық коммерциялық емес ұйымы атқарады. Жоғары деңгейдегі егеліктер БҰҰ мойындаған барлық мемлекеттер мен аумақтар үшін құрылған. Олардың барлығы да екі әріптен тұрады, ICANN тапсырмасымен құрылған арнайы ұйым әр елде оларды қолдаумен айналысады.

DNS (DOMAIN NAME SYSTEM (SERVICE)) – құжаттарға ат беру жүйесі (қызметі) (TCP/IP-те каталогтарға қызмет көрсету хаттамасы).

DNS НЕМЕСЕ DOMAIN NAME SYSTEM – атаулардың егелік жүйесі.

DOAPI (DOS Open API) – DOS ортада қолданбалы бағдарламалаудың ашық интерфейсі.

DOCUMENT – WWW терминологиясында – Web қарау бағдарламасы немесе оның қосалқы қолданбалары арқылы оқылатын және экранға шығарылатын кез келген файл.

DOE (DISTRIBUTED OBJECT ENVIRONMENT) – үлестірілген объектілік орта (SunSoft фирмасы ұсынған).

DOMS (DISTRIBUTED OBJECT MANAGEMENT SYSTEM) – система управления распределенными объектами.

DOWN – название для ситуации, когда участок общего доступа неисправен, и Вы не можете получить к нему доступ.

DOWNLOAD – копирование файла с хост-системы на свой компьютер.

DOWNLOADING – это английское слово обозначает перенос информации (в виде файлов) в компьютер пользователя из другого компьютера, онлайн-сервиса или электронного бюллетеня.

DPM – 1) data processing manager – программа управления обработкой данных; 2) dual processor mode – двухпроцессорная обработка.

DPMI (DOS PROTECTED MODE INTERFACE) – интерфейс защищенного режима в среде DOS.

DPP (DISTRIBUTED PARALLEL PROCESSING) – распределенная параллельная обработка (данных).

DPS – 1) Distributed Processing System – распределенная систе-

DOMS (DISTRIBUTED OBJECT MANAGEMENT SYSTEM) – үлестірілген объектілерді басқару жүйесі.

DOWN – жалпы ену бөлігінде ақау болып, Сіз оған қатынаса алмайтын жағдайдың атауы.

DOWNLOAD – файлды хост-жүйеден өз компьютеріңізге көшіріп алу.

DOWNLOADING – ағылшын тіліндегі бұл сөз онлайндық қызметтің немесе электронды бюллетеннің басқа компьютерінен пайдаланушының компьютеріне ақпараттарды (файлдар түрінде) тасымалдауды білдіреді.

DPM – 1) data processing manager – деректерді өңдеуді басқару бағдарламасы; 2) dual processor mode – екіпроцессорлық өңдеу.

DPMI (DOS PROTECTED MODE INTERFACE) – DOS ортадағы қорғалатын режим интерфейсі.

DPP (DISTRIBUTED PARALLEL PROCESSING) – (деректерді) үлестірілген қатарластыра өңдеу.

DPS – 1) Distributed Processing System – деректерді өңдеудің

ма обработки данных; 2) Document Processing System – система обработки документов.

DRAM (DYNAMIC RANDOM - ACCESS MEMORY) – динамическая оперативная память.

DRAW (DIRECT READ AFTER WRITE) – считывание непосредственно после записи.

DRDA (DISTRIBUTED RELATIONAL DATABASE ARCHITECTURE) – распределенная архитектура реляционных баз данных (стандарт фирмы IBM).

DSA – 1) Digital Signature Algorithm – алгоритм цифровой подписи; 2) Directory System Agent – системный агент каталога; 3) Dynamic Scalable Architecture – динамическая расширяемая архитектура.

DSDD (DOUBLE-SIDED DOUBLE-DENSITY) – двусторонняя дискета с двойной плотностью записи.

DSOM (DISTRIBUTED SYSTEM OBJECT MODEL) – модель распределенных системных объектов.

DSSD (DOUBLE-SIDED SINGLE-DENSITY) – двусто-

үлестірілген жүйесі; 2. Document Processing System – құжаттарды өңдеу жүйесі.

DRAM (DYNAMIC RANDOM - ACCESS MEMORY) – динамикалық оперативтік жад.

DRAW (DIRECT READ AFTER WRITE) – жазудан кейін артынша оқу.

DRDA (DISTRIBUTED RELATIONAL DATABASE ARCHITECTURE) – реляциялық дерекқордың үлестірілген архитектурасы (IBM фирмасының стандарты).

DSA – 1) Digital Signature Algorithm – сандық қол қою алгоритмі; 2) Directory System Agent – тізімділіктің жүйелік агенті; 3) Dynamic Scalable Architecture – динамикалық кеңітелетін архитектура.

DSDD (DOUBLE-SIDED DOUBLE-DENSITY) – екі есе тығыз жаза алатын екіжақты дискета.

DSOM (DISTRIBUTED SYSTEM OBJECT MODEL) – үлестірілген жүйелік объектілер моделі.

DSSD (DOUBLE-SIDED SINGLE-DENSITY) – жазу ты-

ронняя дискета с одинарной плотностью записи.

DTP (DISTRIBUTED TRANSACTION PROCESSING) – распределенная обработка транзакций.

DUAL-TONE MULTIFREQUENCY DIALING – двухтонный многочастотный набор, метод коммутации с использованием пары тонов, высокого и низкого. Используется в кнопочных телефонах.

DV (DIGITAL VIDEO) – цифровое видео.

DVE (DIGITAL VIDEO EDITOR) – средства редактирования цифровых видеоданных.

DXI (DATA EXCHANGE INTERFACE) – интерфейс обмена данными.

DXS (DIRECTORY EXCHANGE SERVER) – сервер обмена каталогами.

ғыздығы бір еселік екіжақты дискета.

DTP (DISTRIBUTED TRANSACTION PROCESSING) – транзакцияларды үлестірілген түрде өңдеу.

DUAL-TONE MULTIFREQUENCY DIALING – екітондық көпжиілікті жинақ, жоғары және төмен тұратын жұп тонды қолданатын коммутация әдісі. Түймешікті телефондарда қолданылады.

DV (DIGITAL VIDEO) – сандық бейнекөрсетілім.

DVE (DIGITAL VIDEO EDITOR) – сандық бейнедеректерді редакциялау құралдары.

DXI (DATA EXCHANGE INTERFACE) – деректермен алмасу интерфейсі.

DXS (DIRECTORY EXCHANGE SERVER) – тізімдемелермен алмасу сервері.

Е

EAD (ENHANCED ACCESS DIVERSITY) – улучшенный многовариантный доступ (метод маршрутизации).

EAD (ENHANCED ACCESS DIVERSITY) – жақсартылған көпнұсқалы қатынау (бағдарғылау әдісі).

EASE (EMBEDDED ADVANCED SAMPLING ENVIRONMENT) – встроенная среда опроса с дополнительными возможностями.

EBB (ELECTRONIC BULLETIN BOARD) – электронная доска объявлений.

EBR (ENTERPRISE BACKUP AND RESTORE) – система резервного копирования и восстановления информации в сети масштаба предприятия.

ECC (ERROR-CORRECTING CODE) – код с исправлением ошибок.

ECMA (EUROPEAN COMPUTER MANUFACTURERS ASSOCIATION) – Европейская ассоциация производителей вычислительной техники.

ECNE (ENTERPRISE CERTIFIED NETWARE ENGINEER) – сертифицированный инженер по эксплуатации NetWare в сети масштаба предприятия.

ECS (EXTERNAL CACHE SOCKET) – гнездо для подключения внешней кэш-памяти.

EDCC (ERROR DETECTION AND CORRECTION CODE) – код с обнаружением и исправлением ошибок.

EASE (EMBEDDED ADVANCED SAMPLING ENVIRONMENT) – қосымша мүмкіндіктері бар құрамдастырылған сұрақ салу ортасы.

EBB (ELECTRONIC BULLETIN BOARD) – электронды хабарландырулар тақтасы.

EBR (ENTERPRISE BACKUP AND RESTORE) – кәсіпорын көлеміндегі желіде ақпараттарды резервтік көшіру және қалпына келтіру жүйесі.

ECC (ERROR-CORRECTING CODE) – қателерді түзеу коды.

ECMA (EUROPEAN COMPUTER MANUFACTURERS ASSOCIATION) – есептеуіш техника өндірушілердің Еуропалық қауымдастығы.

ECNE (ENTERPRISE CERTIFIED NETWARE ENGINEER) – кәсіпорын көлеміндегі желіде NetWare пайдалану бойынша сертификатталған инженер.

ECS (EXTERNAL CACHE SOCKET) – сыртқы кэш-жадты қосуға арналған ұяшық.

EDCC (ERROR DETECTION AND CORRECTION CODE) – қателерді табу және түзеу коды.

EDD (ELECTRONIC DOCUMENT DELIVERY) – электронная доставка документов.

EDI (ELECTRONIC DATA INTERCHANGE) – система, обеспечивающая проведение финансовых транзакций посредством глобальных телекоммуникаций.

EDMS (ELECTRONIC DOCUMENT MANAGEMENT SYSTEM) – система управления электронными документами.

EDP (ELECTRONIC DATA PROCESSING) – электронная обработка данных.

EIN (ELECTRONIC ID NUMBER) – электронный идентифицирующий номер.

EIS (EXECUTIVE INFORMATION SYSTEM) – информационная система для руководящих сотрудников.

EISA (EXTENDED INDUSTRY STANDARD ARCHITECTURE) – расширенная промышленная стандартная архитектура (тип системной шины).

E-MAIL – сокр., электронная почта.

EDD (ELECTRONIC DOCUMENT DELIVERY) – құжаттарды электронды түрде жеткізу.

EDI (ELECTRONIC DATA INTERCHANGE) – аукымды телекоммуникациялар арқылы қаржылық транзакцияларды жүргізуді қамтамасыз ететін жүйе.

EDMS (ELECTRONIC DOCUMENT MANAGEMENT SYSTEM) – электронды құжаттарды басқару жүйесі.

EDP (ELECTRONIC DATA PROCESSING) – деректерді электронды өндеу.

EIN (ELECTRONIC ID NUMBER) – электронды бірдейлендіруші нөмір.

EIS (EXECUTIVE INFORMATION SYSTEM) – басқарушы қызметкерлерге арналған ақпараттық жүйе.

EISA (EXTENDED INDUSTRY STANDARD ARCHITECTURE) – кеңейтілген өндірістік стандартты архитектура (жүйелік шина типі).

E-MAIL – қысқар., электронды пошта.

EMMI (ENHANCED MULTI-MEDIA INTERFACE) – усовершенствованный интерфейс мультимедиа.

EMX (ENTERPRISE MAIL EXCHANGE) – автоматическая коммутация сообщений в сети масштаба предприятия.

EN (END NODE) – конечный узел в сети.

ENMS (ENTERPRISE NETWORK MANAGEMENT SYSTEM) – система управления сетью масштаба предприятия.

EOM (EVENT-ORIENTED MODELLING) – моделирование, ориентированное на события.

ES (ENTERPRISE SYSTEM) – сетевая система масштаба предприятия.

ESCON (ENTERPRISE SYSTEM CONNECTION) – связь систем в сети масштаба предприятия.

ESD (ELECTRONIC SOFTWARE DISTRIBUTION) – электронное распространение программного обеспечения.

ESDL (ELECTRONIC SOFTWARE DISTRIBUTION AND LICENSING) – электрон-

EMMI (ENHANCED MULTI-MEDIA INTERFACE) – жетілдірілген интерфейс мультимедиа.

EMX (ENTERPRISE MAIL EXCHANGE) – кәсіпорын көлеміндегі желіде хабарларды автоматты түрде коммутациялау.

EN (END NODE) – желідегі соңғы торап.

ENMS (ENTERPRISE NETWORK MANAGEMENT SYSTEM) – кәсіпорын көлеміндегі желіні басқару жүйесі.

EOM (EVENT-ORIENTED MODELLING) – оқиғаларға бағытталған модельдеу.

ES (ENTERPRISE SYSTEM) – кәсіпорын көлеміндегі желілік жүйе.

ESCON (ENTERPRISE SYSTEM CONNECTION) – кәсіпорын көлеміндегі жүйелердегі байланыс.

ESD (ELECTRONIC SOFTWARE DISTRIBUTION) – бағдарламалық жасақтауды электронды түрде тарату.

ESDL (ELECTRONIC SOFTWARE DISTRIBUTION AND LICENSING) – бағдарла-

ное распространение и лицензирование программного обеспечения.

ESL (ELECTRONIC SOFTWARE LICENSING) – электронное лицензирование программного обеспечения.

ESM – 1) Enterprise Storage Manager – программа управления внешней памятью в сети масштаба предприятия; 2) Ethernet Switching Module – коммутационный модуль сет Ethernet.

ETC (ENHANCED THROUGHPUT CELLULAR)

– усовершенствованная сотовая связь.

ETSI (EUROPEAN TELECOMMUNICATIONS STANDARDS INSTITUTE) – Европейский институт по стандартам в области телекоммуникаций.

EUDORA – названа своим первым автором в честь имени американской писательницы, написавшей рассказ «Я живу в почте». Одна из двух самых популярных за рубежом (наряду с Pegasus Mail) программ-почталюнов. Ее имя стало почти нарицательным для обозначения специали-

малық жасақтаманы электронды түрде тарату және лицензиялау.

ESL (ELECTRONIC SOFTWARE LICENSING) – бағдарламалық жасақтауды электронды лицензиялау.

ESM – 1) Enterprise Storage Manager – кәсіпорын көлеміндегі желіде сыртқы жадты басқару бағдарламасы; 2) Ethernet Switching Module – Ethernet желісінің коммутациялық модулі.

ETC (ENHANCED THROUGHPUT CELLULAR)

– жетілдірілген ұялы байланыс.

ETSI (EUROPEAN TELECOMMUNICATIONS STANDARDS INSTITUTE) – телекоммуникациялар саласындағы стандарттар бойынша Еуропалық институт.

EUDORA – бағдарламаның алғашқы авторы, «Я живу в почте» әңгімесін жазған американдық жазушының атымен аталған. Шетелдегі ең таңымал екі пошташы-бағдарламаның біреуі (екіншісі -Pegasus Mail). Оның аты кеңінен тараған мандандырылған пошталық бағдарламаны белгілеудің жалпы

рованной развитой почтовой программы.

EUNET – провайдер и поддерживаемая им европейская часть Internet. Один из двух главных до недавнего времени каналов связи российских и зарубежных сетей Москва – Амстердам выходит как раз в сеть EUnet.

атауына айналған деуге болады.

EUNET – провайдер және ол қолдайтын Internet-тің еуропалық бөлігі. Күні кешеге дейін екі ең ірі ресейлік және шетелдік байланыс арналарының бірі Мәскеу – Амстердам тап осы EUnet желісіне шығады.

Ғ

F2F ИЛИ FACE-TO-FACE – дословно «лицом к лицу». До наступления эры видеоконференций означало личные встречи людей, которые до этого активно переписывались в Internet.

FAQ ИЛИ FREQUENTLY ASKED QUESTIONS – в переводе ЧаВо – Часто задаваемые Вопросы. Собрание ответов на типичные вопросы. Многие группы новостей сети Usenet имеют такие файлы, которые посылаются для внимания начинающих пользователей с периодичностью примерно раз в месяц. Они находятся на ftp или http-серверах.

FAST RETRAIN – быстрое изменение модемами скорости

F2F НЕМЕСЕ FACE-TO-FACE – сөзбе-сөз «бетпе-бет». Бейнеконференциялар эрасы орнағанға дейін Internet арқылы белсенді хат алысқан адамдардың бетпе-бет кездесулерін білдіреді.

FAQ НЕМЕСЕ FREQUENTLY ASKED QUESTIONS – аудармасы ЖиСұ – Жиі қойылатын Сұрақтар. Әдеттегі сұрақтарға берілетін жауаптар жинағы. Usenet желісіндегі көптеген жаңалықтар тобы осындай файлдарға ие, олар айына бір рет жаңадан пайдаланушылардың назарына ұсынылады. Олар ftp немесе http-серверлерде болады.

FAST RETRAIN – коннект орнатылған кезде модемдердің

связи при установившемся коннекте. Является необязательной к исполнению частью стандарта V.32bis.

FAVORITES – закладки.

FEATURED RESOURCES CLEARINGHOUSE – специальная подборка литературы на серверах доступа.

FIDO – всемирная некоммерческая любительская компьютерная сеть. Основное ее назначение – способствовать неформальному общению.

FILM AT 11 – реакция на слишком длинный аргумент.

FINGER – программа сети Internet, которая позволяет Вам получить о других пользователях немного информации, которую они предварительно занесли в свои plan файлы.

FIREWALL MASHME – машина, оснащенная различными защитными свойствами. Используется в качестве шлюза для защиты главных компьютеров.

FLAMER – скандалист в телеконференциях.

FOLLOW-TIP ARTICLES – письма-дополнения в телеконференциях.

байланыс жылдамдығын дереу өзгертуі. V.32bis стандартының орындалуы міндетті емес бөлігі.

FAVORITES – бетбелгілер.

FEATURED RESOURCES CLEARINGHOUSE – мүмкіндік беретін серверлердегі әдебиеттердің арнайы топтамасы.

FIDO – бүкіл дүниежүзілік коммерциялық емес әуесқойлық компьютерлік желі. Оның негізгі міндеті – формальді емес қарым-қатынастарға жағдай жасау.

FILM AT 11 – шектен тыс ұзақ аргументке реакция.

FINGER – басқа пайдаланушылар өздерінің plan файлдарына алдын ала енгізген мәліметтерді Сіздің алуыңызға мүмкіндік беретін Internet желісіндегі бағдарлама.

FIREWALL MASHME – түрлі қорғаныс қасиеттерімен жабдықталған машина. Басты компьютерлерді қорғауға арналған шлюз ретінде қолданылады.

FLAMER – телеконференциялардағы жанжалшыл адам.

FOLLOW-TIPARTICLES – телеконференциялардағы толықтырушы хаттар.

FOLLOWUP – «продолжая тему». Послание в сети Usenet, которое является ответом на более раннее письмо.

FORTUNE COOKIE – бессодержательный/остроумный/мудрый комментарий в Сети.

FOSSIL – резидентный обработчик прерывания int 14 от последовательного порта (ориентированный на модем), который подменяет собой обработчик BIOS“а.

FRAME – Фрейм или Область. Самостоятельный фрагмент HTML-страницы, обладающий всеми ее свойствами.

FREEWARE – бесплатное программное обеспечение.

FREEZE – программа-упаковщик.

FREQ – термин в нашей стране употребительный скорее среди членов FIDOnet, а не Internet. Расшифровывается он как File REQuest – запрос файла. В «фидошном» смысле фрек – это пустое сообщение с установленным специальным флагом Freq в заголовке и перечнем запрашиваемых файлов в поле subject.

FSU ИЛИ FORMER SOVIET UNION – бывший Советский Союз.

FOLLOWUP – «тақырыпты жалғастыра». Usenet желісіндегі жолдама, ол бұрынырақ жіберілген хаттың жауабы болып табылады.

FORTUNE COOKIE – желідегі мазмұнсыз/тауып айтылған/ақылды комментарийлер.

FOSSIL – бірізді порттан (модемге бағытталған) үзілулерді резидентті өңдеуші int 14, ол BIOS“а өңдеушісін алмастырады.

FRAME – Фрейм немесе Аймақ. HTML-беттің барлық сипаттарына ие болатын оның өз алдына жеке үзіндісі.

FREEWARE – ақысыз бағдарламалық қамтамасыз ету.

FREEZE – қаптаушы-бағдарлама.

FREQ – біздің елде Internet емес, негізінен FIDOnet мүшелері арасында қолданылатын термин. Оның мағынасы File REQuest – файлды сұрау. «Фидолық» мағынада фрек – ол тақырыпта арнайы Freq жалаушасы бар және subject алаңында сұралатын файлдар тізімдемесі болатын бос хабарлама.

FSU НЕМЕСЕ FORMER SOVIET UNION – бұрынғы Кеңестер Одағы.

FTP (FILE TRANSFER PROTOCOL) – 1) протокол и стандартная программа, предназначенные для обеспечения передачи и приема файлов между разными компьютерами (сервером и клиентом), работающими в сетях, поддерживающих протокол TCP/IP; 2) сервисное средство Интернет, обеспечивающее доступ к файлам в файловых массивах.

FTP SITE ANONYMOUS – FTP-площадка, допускающая использование ее файлового архива, не требуя специальных паролей для доступа.

FTP-CLIENTS – программы, которые Вы используете для прямого интерактивного (on-line) доступа к архивам.

FTP-SERVER – программа, обеспечивающая обработку запросов к архиву.

FTP-ПЛОЩАДКА (FTP SITE) – компьютер в сети Интернет, на котором ведется файловый архив, доступный для удаленных пользователей.

FWIW ИЛИ FOR WHAT IT'S WORTH – в письмах «Чего это стоит?».

FYI ИЛИ FOR YOUR INFORMATION – в письмах

FTP (FILE TRANSFER PROTOCOL) – 1) TCP/IP хаттамасын қолдайтын желілерде жұмыс істейтін түрлі компьютерлер (сервер мен клиент) арасында файлдар жіберу және қабылдауды қамтамасыз етуге арналған хаттама және стандартты бағдарлама; 2) Интернеттің файлдық жиымдардағы файлдарға қатынауды қамтамасыз ететін сервистік құралы.

FTP SITE ANONYMOUS – қатынау үшін арнайы пароль сұрамастан өзінің файлдық мұрағатын пайдалануға жол беретін FTP-алаңқай.

FTP-CLIENTS - сіз мұрағаттарға тікелей интерактивті (on-line) қатынау үшін қолданатын бағдарламалар.

FTP-SERVER – мұрағатқа жасалған сұратуларды өңдеуді қамтамасыз ететін бағдарлама.

FTP-АЛАҢҚАЙ (FTP SITE) – жойылған пайдаланушыларға қатынауға болатын, файлдық мұрағат жүргізілетін Интернет желісіндегі компьютер.

FWIW NEMECE FOR WHAT IT'S WORTH – «Бұл қанша тұрады?» хаттарында.

FYI NEMECE FOR YOUR INFORMATION – «Сізге арнал-

«Для Вашего сведения». Обычно имеет иронично-фамильярный оттенок «Чтобы ты знал». **FTP (FILE TRANSFER PROTOCOL)** – так называется протокол передачи файлов с одного компьютера на другой по сети.

ған мәлімет» хаттарында. Әдетте «Біліп қойыңыз» дегендей мысқылды-өзімсінген астары болады. **FTP (FILE TRANSFER PROTOCOL)** – файлдарды бір компьютерден екіншісіне желі бойынша жіберу хаттамасы.

G

GAPPN (GIGABIT ADVANCED PEER-TO-PEER NETWORKING) – архитектура гигабитных одноуровневых сетей (компания IBM).

GDMO (GUIDELINES FOR THE DEFINITION OF MANAGED OBJECTS) – принципы описания управляемых объектов (стандарт ISO).

GFS (GRANDFATHER/FATHER/SON) – «дед/отец/сын» (порядок дублирования данных на магнитных лентах раз в месяц, раз в неделю и ежедневно).

GIF (GRAPHIC INTERCHANGE FORMAT) – так называемый формат графического обмена – один из типов файлов, в которых сохраняется изображение.

GAPPN (GIGABIT ADVANCED PEER-TO-PEER NETWORKING) – гигабиттік бірдеңгейлік желілер (IBM компаниясының) архитектурасы.

GDMO (GUIDELINES FOR THE DEFINITION OF MANAGED OBJECTS) – басқарылатын объектілерді сипаттау принциптері (ISO стандарты).

GFS (GRANDFATHER/FATHER/SON) – «ата/әке/бала» (магниттік таспалардағы деректерді айына бір рет, аптасына бір рет және күн сайын қосарлау тәртібі).

GIF (GRAPHIC INTERCHANGE FORMAT) – графикалық алмасу деп аталатын форматы – кескіндер сақталатын файлдардың бір түрі.

GIS (GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM) – географическая информационная система.

GIWIST ИЛИ GEE I WISH I'D SAID THAT – в письмах «Послушай, я хочу сказать».

GLOP (GRAPHICAL LIBRARY OBJECT PARSER) – синтаксический анализатор графических библиотечных объектов.

GM (GENERAL MANAGER) – главный управляющий, директор.

GNU ИЛИ GNU'S NOT UNIX – проект фонда бесплатного программного обеспечения (Free Software Foundation) по написанию бесплатных версий систем, работающих под управлением Unix.

GOOP (GRAPHICAL OBJECT-ORIENTED PROGRAMMING) – графическое объектно-ориентированное программирование.

GOPHER – это система, которая через одно лишь меню пользователя предоставляет в его распоряжение самые разные источники информации. Gopher дает прозрачный, то есть скрывающий сложные сетевые механизмы,

GIS (GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM) – географиялық ақпараттық жүйе.

GIWIST HEMECE GEE I WISH I'D SAID THAT – «Тыңдашы, менің айтпағым» хаттарында.

GLOP (GRAPHICAL LIBRARY OBJECT PARSER) – графикалық кітапханалық объектілердің синтаксистік талдағышы.

GM (GENERAL MANAGER) – бас басқарушы, директор.

GNU HEMECE GNU'S NOT UNIX – тегін бағдарламалық жасақтау қорының (Free Software Foundation) Unix басшылығымен жұмыс істейтін жүйелерінің тегін нұсқаларын жазу жобасы.

GOOP (GRAPHICAL OBJECT-ORIENTED PROGRAMMING) – графикалық нысандық-бағытталған бағдарламалау.

GOPHER – пайдаланушының бір ғана көрсеткісі арқылы ғана оған сан алуан ақпараттар көзін ұсынатын жүйе. Gopher деректер жиымдарының Интернеттің қандай бөлігінде орналасқанына және мәтіннен, бей-

доступ к массивам данных – независимо от того, в каком разделе Интернета они находятся и содержат ли тексты, изображения или мультимедийные элементы.

GOSIP (GOVERNMENT OPEN SYSTEMS INTERCONNECTION PROFILE) – правительственный профиль взаимодействия открытых систем (США).

GROK (I GROK) – в письмах «Как из пушки». Полное непонимание.

GUI ИЛИ GRAPHICAL USER INTERFACE – графический интерфейс программного обеспечения.

GUI (GRAPHICAL USER INTERFACE) – графический пользовательский интерфейс.

нелерден немесе мультимедиа-лық элементтерден тұратындығына қарамастан, күрделі желілік механизмдерді жасыратын – ашық қатынауды береді.

GOSIP (GOVERNMENT OPEN SYSTEMS INTERCONNECTION PROFILE) – ашық жүйелердің әрекеттесуінің үкіметтік профилі (АҚШ).

GROK (I GROK) – «Зеңбіректен атқандай» хаттарында. Толық түсінбеушілік.

GUI НЕМЕСЕ GRAPHICAL USER INTERFACE – бағдарламалық қамтамасыз етудің графикалық интерфейсі.

GUI (GRAPHICAL USER INTERFACE) – графикалық пайдаланушылық интерфейс.

Н

HACKER – данный термин имеет в англоязычном мире множество значений (а точнее сказать превращений). В прошлом веке это слово обозначало батрака, обрабатывающего землю мотыгой. Затем этим словом стали называть литературных поденщиков, а позже программистов, которые раз-

HACKER – бұл термин ағылшын тілді әлемде бірнеше мағынаға ие (нақтырақ айтқанда өзгерулерге). Өткен ғасырда бұл сөз жерді соқамен жыртытын жалшы дегенді білдіретін. Кейін бұл сөзбен әдебиеттегі күндеп істейтін жұмысшыларды атады, ал кейінірек БҚ немесе жабдыққа құжаттамалар-

бирают, дописывают или взламывают чужую программу без документации на ПО или оборудование. В Сети, в отличие от общепринятого представления, это не плохой человек; это просто тот, кто получает удовольствие, в использовании предельных возможностей аппаратных и программных средств, желая понять чего можно добиться с помощью своего компьютера.

HADA (HIGH AVAILABILITY DISK ARRAY) – дисковая матрица с высоким коэффициентом готовности.

HAL (HARDWARE ABSTRACTION LAYER) – абстрактный уровень аппаратных средств.

HAM (HOST ATTACHMENT MODULE) – модуль подключения к хост-машине.

HANDSHAKE – два модема сначала делают Handshake при попытке связаться для достижения соглашения о том, как передавать данные.

HANG – когда модем не может дать отбой.

HCI (HUMAN-COMPUTER INTERFACE) – интерфейс «человек-машина».

сыз басқа біреудің бағдарламасын талғайтын, толықтыратын немесе бұзатын бағдарламашыларды атады. Желіде, жалпы қабылданған түсініктен бөлек, бұл жаман адам емес; бұл жәй ғана өзінің компьютері арқылы неге қол жеткізуге болатынын түсінгісі келетін, аппараттық және бағдарламалық құралдардың шегіне жеткен мүмкіндіктерін пайдаланудан ләззат алатын адам.

HADA (HIGH AVAILABILITY DISK ARRAY) – әзірлеу коэффициенті жоғары дискілік матрица.

HAL (HARDWARE ABSTRACTION LAYER) – аппараттық құралдардың абстрактылы деңгейі.

HAM (HOST ATTACHMENT MODULE) – хост-машинаға қосылу модулі.

HANDSHAKE – деректерді қалай беру жөнінде мәмілеге келу үшін байланысу барысында екі модем әуелі Handshake жасайды.

HANG – модем кері шегіне алмайтын жағдай.

HCI (HUMAN-COMPUTER INTERFACE) – «адам-машина» интерфейсі.

HDL (HARDWARE DESCRIPTION LANGUAGE)

– язык описания аппаратных средств.

HDLC (HIGH-LEVEL DATA LINK CONTROL) – высокоуровневое управление каналом передачи данных (стандарт ISO).

HDMS (HIGH-DENSITY MODEM SYSTEM) – система модуляции/демодуляции с высоким коэффициентом сжатия.

HDTV (HIGH DEFINITION TELEVISION) – телевидение высокой четкости.

HEADER – заголовок.

HEADLINES – заглавные строки почтового сообщения, содержащие служебную информацию в утвержденном (соответствующим RFC) формате.

HELPERS – вспомогательные приложения.

HFT (HIGH FUNCTION TERMINAL) – многофункциональный терминал.

HI – произносится – «Хай». Понимается – «Привет». К сожалению, заменяет во многих e-mail «здравствуйте» и «hello».

HDL (HARDWARE DESCRIPTION LANGUAGE)

– аппаратты құралдарды сипаттау тілі.

HDLC (HIGH-LEVEL DATA LINK CONTROL) – деректер жіберу арнасын жоғары деңгейде басқару (ISO стандарты).

HDMS (HIGH-DENSITY MODEM SYSTEM) – сығымдау коэффициенті жоғары болатын модуляция/демодуляция жүйесі.

HDTV (HIGH DEFINITION TELEVISION) – айқындығы жоғары телевидение.

HEADER – тақырып.

HEADLINES – бекітілген (RFC сәйкес) форматта қызметтік ақпараттарды қамтитын пошталық хабарламалардың бастапқы жолдары.

HELPERS – көмекші қолданбалар.

HFT (HIGH FUNCTION TERMINAL) – көпфункционалды терминал.

HI – «Хай» – деп айтылады. «Сәлем» – деп түсініледі. Өкінішке орай, көптеген e-mail-дерде «сәлеметсіз бе» және «hello» дегендерді алмастырады.

HLL (HIGH-LEVEL LANGUAGE) – язык высокого уровня.

HLLAPI (HIGH LEVEL LANGUAGE APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – интерфейс прикладного программирования на языках высокого уровня.

HLS (HUE-LEVEL-SATURATION) – цвет-яркость (метод цветопередачи).

HOLY WAR – аргументы, которые включают в себя определенные базовые принципы веры, по которым нельзя спорить без отхода от этих принципов. Например, «Компьютеры Macintosh лучше, чем IBM PC».

HOME PAGE – начальная страница (исходная страница, обложка локального архива WWW-страницы) - экран, с которого начинается работа с Web. Пользователь может выбирать гиперсвязи начальной (головной) страницы, чтобы попадать в любые узлы мировых Сетей.

HOST – чаще существительное или реже прилагательное вместе с machine, computer. Сервер, предоставляющий сетевой дос-

HLL (HIGH-LEVEL LANGUAGE) – жоғары деңгейлі тіл.

HLLAPI (HIGH LEVEL LANGUAGE APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – жоғары деңгейлі тілдердегі қолданбалы бағдарламалау интерфейсі.

HLS (HUE-LEVEL-SATURATION) – түс-қанықтық (түстерді беру әдісі).

HOLY WAR – сенімнің белгілі бір негізгі ұстанымдарын қамтитын аргументтер, осы ұстанымдардан ауытқымай бұлар бойынша пікір таластыру мүмкін емес. Мысалы, «Macintosh компьютерлері IBM PC-тен жақсы».

HOME PAGE – бастапқы бет (WWW-беттің жергілікті мұрағатының бастапқы беті, мұқабасы) – Web-пен жұмыс бастайтын экран. Пайдаланушы әлемдік Желінің кез келген тораптарына ену үшін бастапқы (басты) беттің гипербайланыстарын таңдай алады.

HOST – көбіне зат есім немесе сирек machine, computer сөздерімен бірге сын есім болады. Желілік қатынасуды ұсынатын

туп. Иными словами узловой компьютер, управляющий сеансом связи.

HOT SERVERS – наиболее посещаемые места в WWW или просто страницы с актуальной информацией.

HOTJAVA – программа просмотра Web фирмы Sun.

HPFS (HIGH PERFORMANCE FILE SYSTEM) – высокопроизводительная файловая система.

HPR (HIGH PERFORMANCE ROUTING) – высокопроизводительная маршрутизация.

HPSN (HIGH PERFORMANCE SCALABLE NETWORKING) – высокопроизводительные расширяемые сети (архитектура фирмы 3Com).

HSB (HUE-SATURATION-BRIGHTNESS) – цвет- яркость (метод цветопередачи).

HSDL (HIGH-SPEED DATA LINK) – высокоскоростной канал передачи данных.

HSM (HIERARCHICAL STORAGE MANAGEMENT) – иерархическое управление запоминающими устройствами.

сервер. Басқаша айтқанда, байланыс сеансын басқаратын тораптық компьютер.

HOT SERVERS - WWW-дағы көп кіретін жерлер немесе өзекті ақпараттары бар беттер.

HOTJAVA – Sun фирмасының Web-ті қарау бағдарламасы.

HPFS (HIGH PERFORMANCE FILE SYSTEM) – өнімділігі жоғары файлдық жүйе.

HPR (HIGH PERFORMANCE ROUTING) – өнімділігі жоғары бағдарғылау.

HPSN (HIGH PERFORMANCE SCALABLE NETWORKING) – өнімділігі жоғары кеңейтілетін желілер (3Com фирмасының архитектурасы).

HSB (HUE-SATURATION-BRIGHTNESS) – түс-қанықтық (түстерді беру әдісі).

HSDL (HIGH-SPEED DATA LINK) – деректер жіберудің жоғары жылдамдықты арнасы.

HSM (HIERARCHICAL STORAGE MANAGEMENT) – есте сақтау құрылғыларын иерархиялық басқару.

HSRP (HOT STANDBY ROUTER PROTOCOL) – протокол связи с маршрутизатором горячего резерва (в сети Internet).

HSSI (HIGH SPEED SERIAL INTERFACE) – высокоскоростной последовательный интерфейс.

HSV (HUE-SATURATION-VALUE) – цвет-значение (метод цветопередачи).

HTML ИЛИ HYPERTEXT MARKUP LANGUAGE – язык гипертекстовой разметки, которым пользуются все серверы WWW.

HTML (HYPER-TEXT MARKUP LANGUAGE) – гипертекстовый язык описания документов (файлов).

HTML (HYPERTEXT MARKUP LANGUAGE) – язык гипертекстовой разметки, используемый во всемирной паутине. Это набор кодов, который вводится в документ для обозначения, например, связей между его частями. Команды HTML обеспечивают соединение сайтов и главных страниц паутины при помощи гиперссылок, а кроме того указывают web-браузеру способ располо-

HSRP (HOT STANDBY ROUTER PROTOCOL) – төтенше резерв бағдарғылаушысымен байланыс хаттамасы (Internet желісіндегі).

HSSI (HIGH SPEED SERIAL INTERFACE) – жоғары жылдамдықты бірізді интерфейс.

HSV (HUE-SATURATION-VALUE) – түс-мағына (түстерді беру әдісі).

HTML НЕМЕСЕ HYPERTEXT MARKUP LANGUAGE – WWW барлық серверлері қолданатын гипермәтіндік белгілеу тілі.

HTML (HYPER-TEXT MARKUP LANGUAGE) – құжаттарды (файлдарды) сипаттаудың гипермәтіндік тілі.

HTML (HYPERTEXT MARKUP LANGUAGE) – ғаламторда қолданылатын гипермәтіндік белгілеу тілі. Бұл мысалы, құжаттың бөліктері арасындағы байланыстарды белгілеу үшін құжатқа енгізілетін кодтар жинағы. HTML командалары гиперсілтемелер арқылы сайттарды және ғаламтордың басты беттерін жалғастыруды қамтамасыз етеді, сондай-ақ web-браузерге мәтіндік,

жения текстовых, графических и мультимедийных массивов данных.

HTTP, HTTP (HYPERTEXTTRANSFER PROTOCOL) – протокол передачи гипертекста, по которому взаимодействуют клиенты с WWW-серверами.

HTTP, HYPERTEXT TRANSPORT PROTOCOL – протокол транспортирования гипертекста. Стандартный протокол Internet, позволяющий распространять информацию по Web. Дает программистам возможность включать гиперсвязи (используя язык разметки гипертекста HTML) в документы.

HYPERLINK – Гиперсвязь или Гиперссылка. Выделенное слово или изображение на странице Web, которое, если на нем щелкнуть клавишей «мыши», позволяет пользователю перейти в новое место Сети. Если, в качестве гиперсвязи выбрано слово «Венера», то после щелчка клавишей мыши с указанием на него на экране появится изображение Венеры, статья об этой планете или и то, и другое сразу.

графикалық және мультимедиялық деректер жиымдарын орналастыру әдістерін көрсетеді.

HTTP, HTTP (HYPERTEXTTRANSFER PROTOCOL) – клиенттер WWW-серверлермен өзара әрекеттесетін гипермәтін жіберу хаттамасы.

HTTP, HYPERTEXT TRANSPORT PROTOCOL – гипермәтінді тасымалдау хаттамасы. Web бойынша ақпараттар таратуға мүмкіндік беретін Internet-тің стандартты хаттамасы. Бағдарламашыларға құжатқа гипербайланыстар қосуға мүмкіндік береді (HTML гипермәтінді бөлу тілін пайдалана отырып).

HYPERLINK – Гипербайланыс немесе Гиперсілтеме. Web беттегі көрсетілген сөз немесе кескін, оны «тышқан» пернесімен шырт еткізгенде пайдаланушы Желінің жаңа бір жеріне өте алады. Егер, гипербайланыс ретінде «Венера» сөзі таңдалған болса, онда оны көрсете отырып, жүгіртпенің пернесін шырт еткізгенде экранда Венераның кескіні, осы ғаламшар туралы мақала немесе бірден екеуі де пайда болады.

I

IBN – 1) Integrated Branch Node – объединенный коммутационный узел (концентратор/маршрутизатор); 2) integrated business network – интегральная сеть деловой связи.

ИС ИЛИ I SEE – в письмах «Я вижу» (в значении «я понимаю»).

ICDA (INTEGRATED CASHED DISK ARRAY) – дисковая матрица со встроенной кэш-памятью.

ICFA (INTERNATIONAL COMPUTER FACSIMILE ASSOCIATION) – Международная ассоциация компьютерной факсимильной связи.

ICI (INTER-CARRIER INTERFACE) – интерфейс связи между линиями различных телефонных компаний.

ICTS (INTER-CITY TELECOMMUNICATIONS SYSTEM) – система междугородной связи.

IDAPI (INTEGRATED DATABASE APPLICATION PROGRAM INTERFACE) – интегрированный интерфейс

IBN – 1) Integrated Branch Node, біріккен коммутациялық торап (концентраттаушы/бағдарғылаушы); 2) integrated business network – іскерлік байланыстың интегральді желісі.

ИС НЕМЕСЕ I SEE – «Мен көріп тұрмын» хаттарында («мен түсінемін» мағынасында).

ICDA (INTEGRATED CASHED DISK ARRAY) – құрамдастырылған кэш-жады бар дискілік матрица.

ICFA (INTERNATIONAL COMPUTER FACSIMILE ASSOCIATION) – компьютерлік факсимильдік байланыстың халықаралық қауымдастығы.

ICI (INTER-CARRIER INTERFACE) – әртүрлі телефон компанияларының желілері арасындағы байланыс интерфейсі.

ICTS (INTER-CITY TELECOMMUNICATIONS SYSTEM) – қалааралық байланыс жүйесі.

IDAPI (INTEGRATED DATABASE APPLICATION PROGRAM INTERFACE) – колданбалардағы дерекқорына

доступа к базам данных из приложений (стандарт фирмы Borland).

IDDE (INTEGRATED DEVELOPMENT AND DEBUGGING ENVIRONMENT) – интегрированная среда разработки и отладки (программ).

IDL (INTERFACE DEFINITION LANGUAGE) – язык описания интерфейса.

IDMS (INTEGRATED DATA MANAGEMENT SYSTEM) – интегрированная система управления данными (система управления базами данных для мейнфреймов).

IEN (INTEGRATED ENTERPRISE NETWORK) – интегрированная сеть масштаба предприятия.

IETF (INTERNET ENGINEERING TASK FORCE) – рабочая группа по стандартам для сети Internet.

IH (INFORMATION HIGHWAY) – информационная магистраль.

ILE (INTEGRATED LANGUAGE ENVIRONMENT) – интегрированная языковая среда (разработки программ).

ILMI (INTERIM LOCAL MANAGEMENT)

қатынаудың жинақталған интерфейсі (Borland фирмасының стандарты).

IDDE (INTEGRATED DEVELOPMENT AND DEBUGGING ENVIRONMENT) – (бағдарламаларды) жасау мен жөндеудің жинақталған ортасы.

IDL (INTERFACE DEFINITION LANGUAGE) – интерфейсті сипаттау тілі.

IDMS (INTEGRATED DATA MANAGEMENT SYSTEM) – деректерді басқарудың жинақталған жүйесі (мэйнфреймдерге арналған дерекқорларды басқару жүйесі).

IEN (INTEGRATED ENTERPRISE NETWORK) – кәсіпорын көлеміндегі жинақталған желі.

IETF (INTERNET ENGINEERING TASK FORCE) – Internet желісіне арналған стандарттар бойынша жұмыс тобы.

IH (INFORMATION HIGHWAY) – ақпараттық магистраль.

ILE (INTEGRATED LANGUAGE ENVIRONMENT) – жинақталған тілдік орта (бағдарламалар жасау).

ILMI (INTERIM LOCAL MANAGEMENT)

INTERFACE) – промежуточный интерфейс локального управления.

IMAC (ISDN MEDIA ACCESS CONTROL) – уровень управления доступом к среде передачи данных в сетях ISDN.

IMAGE-MAP – графическое изображение на WWW-странице, служащее рабочей областью для нескольких гипертекстовых ссылок.

IMAP (INTERNET MESSAGE ACCESS PROTOCOL) – дословно «Протокол доступа к сообщениям в Internet». Позволяет программе, базирующейся на любой платформе и находящейся в любой точке Internet, получить доступ к папкам электронной почты на сервере IMAP. Является функциональным расширением к протоколу POP.

IMAP (INTERACTIVE MAIL ACCESS PROTOCOL) – протокол интерактивного доступа к электронной почте.

IMHO ИЛИ IN MY HUMBLE OPINION – по моему скромному мнению. Метка в письмах, которая сигнализирует об интеллигентном общении.

INTERFACE) – жергілікті басқарудың аралық интерфейсі.

IMAC (ISDN MEDIA ACCESS CONTROL) – ISDN желілеріндегі деректер жіберу ортасына қатынауды басқару деңгейі.

IMAGE-MAP – бірнеше гипермәтіндік сілтемелер үшін жұмыс аймағы болып табылатын WWW-беттегі графикалық кескіндеме.

IMAP (INTERNET MESSAGE ACCESS PROTOCOL) – сөзбе-сөз «Internet-тегі хабарламаларға қатынасу хаттамасы». Кез келген платформаға негізделген және Internet-тің кез келген нүктесіндегі бағдарламаға IMAP серверіндегі электронды пошта папкаларына қатынасуға мүмкіндік береді. POP хаттамасына функционалдық кеңейту болып табылады.

IMAP (INTERACTIVE MAIL ACCESS PROTOCOL) – электронды поштаға интерактивті қатынау хаттамасы.

IMHO НЕМЕСЕ IN MY HUMBLE OPINION – менің қарапайым көзқарасым бойынша. Хаттардағы сыпайы қарым- қатынасты көрсететін белгі.

IMNSHO ИЛИ IN MY NOT SO HUMBLE OPINION – в развязных письмах «По моему нескромному мнению».

IMR (INTEGRATED MULTIPORT REPEATER) – интегральный многопортовый ретранслятор.

IMS – 1) information management system – а) информационно-управляющая система; б) система управления информацией (иерархическая система управления базами данных, разработанная фирмой IBM); 2) Integration of Management Systems – объединение административных систем.

INFORMATION HIGHWAY – информационная магистраль. Модный термин, который практически ничего конкретно не означает.

IN-LINE IMAGE – встроенное изображение. Графический файл внутри документа WWW-страницы.

INM (INTERNET NETWORK MANAGEMENT) – администрирование в сети Internet.

INTELLIGENT TERMINAL – интеллектуальный терминал.

INTERLACED IMAGES – постепенно прорисовывающиеся

IMNSHO NEMECE IN MY NOT SO HUMBLE OPINION – дөрекі «Менің қарапайым емес пікірім бойынша» хаттарында.

IMR (INTEGRATED MULTIPORT REPEATER) – интегралды көппортты ретранслятор.

IMS – 1) information management system – а) ақпараттық-басқарушы жүйе, б) ақпараттарды басқару жүйесі (IBM фирмасы жасаған, дерекқорларын басқарудың иерархиялық жүйесі); 2) Integration of Management Systems – әкімшілік жүйелер бірлестігі.

INFORMATION HIGHWAY – ақпараттық магистраль. Іс жүзінде ешқандай мағынасы жоқ сәнді термин.

IN-LINE IMAGE – кіріктірілген кескіндеме. WWW-беттегі құжаттың ішіндегі графикалық файл.

INM (INTERNET NETWORK MANAGEMENT) – Internet желісінде әкімшілік ету.

INTELLIGENT TERMINAL – интеллектуалды терминал.

INTERLACED IMAGES – WWW-бетте біртіндеп айқын-

на WWW-странице изображения в GIF-формате.

INTERNET ASSISTANT FOR WORD – бесплатный продукт, который помогает пользователям редактора Word создавать и редактировать документы в формате. Он позволяет конвертировать файлы MS Word в формат HTML, а также обеспечивает интерфейс для включения гиперсвязей, изображений и Форм в документ. Пользователи смогут формировать файлы на HTML, не разбираясь в тонкостях этого языка.

INTERNET NETMEETING – система телеконференцсвязи по Internet, с помощью которой возможно разговаривать с другими людьми по сетевому телефону, использовать «разделяемый блокнот» и работать над одним приложением.

INTERNET-КАФЕ – кафе, магазин или любое место отдыха, где имеется компьютер, подключенный к Всемирной сети.

INTERNET-ПРОВАЙДЕР – фирма, которая обеспечивает доступ в Интернет. Провайдер обычно не предоставляет клиентам никаких собственных мате-

дала түсетін GIF-форматтағы кескіндемелер.

INTERNET ASSISTANT FOR WORD – Word редакторын пайдаланушыларға форматта құжаттар жасауға және редакциялауға мүмкіндік беретін ақысыз өнім. Ол MS Word файлдарын HTML форматқа конвертациялауға, сондай-ақ гипербайланыстарды, кескіндемелер мен Формаларды құжатқа қосуда интерфейспен жасайды. Пайдаланушылар HTML тілінің егжей-тегжейін біліп жатпастан сол тілде файлдар жасай алады.

INTERNET NETMEETING – Internet бойынша телеконференциялық байланыс жүйесі, оның көмегімен желілік телефон бойынша басқалармен сөйлесуге, «бөлінетін блокнотты» пайдаланып, бір қолданбамен жұмыс істеуге болады.

INTERNET-КАФЕ – дүниежүзілік желіге қосылған компьютері бар кафе, дүкен немесе кез келген демалыс орны.

INTERNET-ПРОВАЙДЕР – Интернетке қатынауды қамтамасыз ететін фирма. Провайдер әдетте клиенттерге ешқандай өзінің материалдарын ұсын-

риалов, а имеет лишь свою страницу во всемирной паутине.

INTRANET-СЕТЬ – корпоративная локальная сеть, создаваемая фирмой для того, чтобы обеспечить связь между ее сотрудниками на рабочих местах и различными филиалами этой фирмы.

INVALID REQUEST – любительский ответ всех программ на предложение сделать то, что им «не хочется».

IOS (INTEGRATED OFFICE SYSTEM) – интегрированная офисная система.

IOW ИЛИ IN OTHER WORDS – в письмах «Другими словами».

IP – 1) image processing – обработка изображений; 2) Internet Protocol – межсетевой протокол (первоначально разработанный для сети Internet).

IPS (IMAGE PROCESSING SYSTEM) – система обработки изображений.

IPX (INTERNETWORK PACKET EXCHANGE) – межсетевой обмен пакетами (протокол фирмы Novell).

IRC ИЛИ INTERNET REELAY CHAT – средство по-

байды, тек бүкіл ғаламторда оның өзінің беті болады.

INTRANET-СЕТЬ – фирманың өз қызметкерлері арасында жұмыс орындарында және осы фирманың түрлі филиалдары арасында байланысты қамтамасыз ету үшін құрған корпоративті жергілікті желісі.

INVALID REQUEST – барлық бағдарламалардың өздері «қаламайтын» нәрселерді істеу туралы ұсынысқа қайтаратын сүйікті жауабы.

IOS (INTEGRATED OFFICE SYSTEM) – жинақталған кеңселік жүйе.

IOW НЕМЕСЕ IN OTHER WORDS – «Басқаша айтқанда» хаттарында.

IP – 1) image processing – кескіндерді өңдеу; 2) Internet Protocol – желіаралық хаттама (алғашында Internet желісі үшін жасалған).

IPS (IMAGE PROCESSING SYSTEM) – кескіндерді өңдеу жүйесі.

IPX (INTERNETWORK PACKET EXCHANGE) – желіаралық пакеттер алмасу (Novell фирмасының хаттамасы).

IRC НЕМЕСЕ INTERNET REELAY CHAT – Internet кеңіс-

болтать на просторах Internet. Обмен текстовыми сообщениями в реальном времени в сети чат-систем, разбросанных по всему миру.

IRON BOX – ловушка для неосторожных хакеров.

IRQ (INTERRUPTION REQUEST) – запрос на прерывание.

IRS (INFORMATION RETRIEVAL SYSTEM) – информационно-поисковая система.

ISA (INDUSTRY STANDARD ARCHITECTURE) – промышленная стандартная архитектура (тип системной шины).

ISAM (INDEXED SEQUENTIAL ACCESS METHOD) – индексно-последовательный метод доступа.

ISDN (INTEGRATED SERVICES DIGITAL NETWORK) – система связи, позволяющая передавать информацию в цифровой форме. У ISDN-связи есть два преимущества: время передачи данных резко сокращается, а скорость связи значительно увеличивается, достигая 64 000 бит/сек.

ISDN (INTEGRATED SERVICES DIGITAL

тіктерінде әңгімелесу құралы. Бүкіл әлемге таралған чат-жүйелер желісінде мәтіндік хабарламалар алмасу.

IRON BOX – абайламайтын хакерлерге арналған «қақпан».

IRQ (INTERRUPTION REQUEST) – үзуге сұраныс жасау.

IRS (INFORMATION RETRIEVAL SYSTEM) – ақпараттық-іздеу жүйесі.

ISA (INDUSTRY STANDARD ARCHITECTURE) – өндірістік стандартты архитектура (жүйелік шина типі).

ISAM (INDEXED SEQUENTIAL ACCESS METHOD) – қатынаудың индексстік-бірізді әдісі.

ISDN (INTEGRATED SERVICES DIGITAL NETWORK) – ақпаратты сандық түрде жіберуге мүмкіндік беретін байланыс жүйесі. ISDN-байланыстың екі артықшылығы бар: деректерді жіберу уақыты азаяды, ал байланыс жылдамдығы айтарлықтай артады, 64 000 бит/сек жетеді.

ISDN (INTEGRATED SERVICES DIGITAL

NETWORK) – цифровая сеть с комплексными услугами.

ISO (INTERNATIONAL STANDARD ORGANIZATION) – Международный институт стандартизации, в том числе разработчик стандартов для компьютерной индустрии.

ISP (INTERNET SERVICE PROVIDER) – поставщик сервиса в сети Internet (через узел с прямым доступом к Internet по протоколу IP).

ISP ИЛИ INTERNET SERVICE PROVIDER – компьютерная служба коммерческой фирмы, университета или другой организация, предоставляющая сетевое соединение абонентам за определенную плату.

ISR (INFORMATION STORAGE AND RETRIEVAL) – хранение и поиск информации.

ISSA (INFORMATION SYSTEMS SECURITY ASSOCIATION) – Ассоциация защиты информационных систем (США).

ISV – 1) Independent Software Vendor – независимая фирма-разработчик программного обеспечения; 2) Information

NETWORK) – кешенді қызметтері бар сандық желі.

ISO (INTERNATIONAL STANDARD ORGANIZATION) – Халықаралық стандарттау институты, соның ішінде компьютерлік индустрия үшін стандарттар жасайды.

ISP (INTERNET SERVICE PROVIDER) – Internet желісіндегі қызмет көрсетуші (IP хаттамасы бойынша Internet-ке тікелей қатынау торабы арқылы).

ISP НЕМЕСЕ INTERNET SERVICE PROVIDER – абоненттерге белгілі бір ақыға желілік қосылуды ұсынатын коммерциялық фирманың, университеттің немесе басқа да ұйымдардың компьютерлік қызметі.

ISR (INFORMATION STORAGE AND RETRIEVAL) – ақпараттарды сақтау және іздеу.

ISSA (INFORMATION SYSTEMS SECURITY ASSOCIATION) – Ақпараттық жүйелерді қорғау қауымдас­тығы (АҚШ).

ISV – 1) Independent Software Vendor – бағдарламалық жасақтама жасаушы тәуелсіз фирма; 2) Information System Vendor –

System Vendor – поставщик информационных систем.

ақпараттық жүйелер жеткізушісі.

Ж

JAD (JOINT APPLICATION DEVELOPMENT) – совместная разработка приложений.

JAVA – язык программирования, созданный для сетевых технологий компанией Sun Microsystems. Это объектно-ориентированный язык, напоминающий C++. Наиболее интересным свойством является то, что программа на Java компилируется в псевдокод, который исполняется на виртуальной машине (естественно, реализация такой машины - своя для каждой платформы). Этим достигается практически абсолютная портируемость приложений. Java легко и естественно интегрируется с WWW. Технология Java лицензирована Netscape и даже Microsoft (которая намерена создать основанный на Java комплекс продуктов под общим названием Jakarta).

JAVASCRIPT – упрощенный язык программирования, по-

JAD (JOINT APPLICATION DEVELOPMENT) – қолданбаларды бірлесе жасау.

JAVA – желілік технологиялар үшін Sun Microsystems компаниясы жасаған бағдарламалау тілі. Бұл C++ тәрізді объектілік-бағытталған тіл. Мұның қызығушылық тудыратын қасиеті Java-дағы бағдарлама виртуальді машинада (әрине, әр платформа үшін өзінің машиналары) орындалатын жалған кодпен түрлендіріледі. Осы арқылы қолданбалардың толық портталуына қол жеткізіледі. Java WWW-мен жеңіл және табиғи түрде қосылады. Java технологиясы Netscape және тіпті Microsoft-пен (ол Jakarta жалпы атауымен Java-ға негізделген өнімдер кешенін жасап шығармақшы) лицензияланған.

JAVASCRIPT – навигатордың және Netscape серверлерінің

добный Java, являющийся встроенным языком навигатора и серверов Netscape.

JCL (JOB CONTROL LANGUAGE) – язык управления заданиями.

JIT (JUST-IN-TIME) – компилятор Java-программ, встроенный в программы просмотра Web.

JPEG (JOINT PHOTOGRAPHIC EXPERTS GROUP) – 1) объединенная экспертная группа по фотографии; 2) алгоритм сжатия неподвижного изображения, разработанный этой группой.

JUICE – Web-технология, конкурирующая по функциональным целям с Java, построенная на основе языка Oberon-2.

кіріктірілген тілі болып табылатын Java тәріздес бағдарламалаудың қарапайымдатылған тілі.

JCL (JOB CONTROL LANGUAGE) – міндеттерді басқару тілі.

JIT (JUST-IN-TIME) – Web шолу бағдарламасына кіріктірілген Java-бағдарламалар компиляторы.

JPEG (JOINT PHOTOGRAPHIC EXPERTS GROUP) – 1) фотографиялар бойынша біріккен сараптамалық топ; 2) осы топ жасаған қозғалмайтын кескіндерді қысу алгоритмі.

JUICE – функционалдық мақсаттары бойынша Java-мен (қара) бәсекелес Web-технология, Oberon-2 тілінің негізінде құрылған.

К

KBMS (KNOWLEDGE BASE MANAGEMENT SYSTEM) – система управления базой знаний.

KBS (KNOWLEDGE BASE SYSTEM) – система баз знаний, СБЗ.

KEYWORD – как правило, в

KBMS (KNOWLEDGE BASE MANAGEMENT SYSTEM) – білім қорын басқару жүйесі.

KBS (KNOWLEDGE BASE SYSTEM) – білім қорының жүйесі, БҚЖ.

KEYWORD – әдетте, іздеу

поисковых системах ключевое слово.

KILL FILE – файл, который позволяет фильтровать письма в сети Usenet путем исключения посланий на определенные темы или от определенных людей.

KNOWBOT – программа сбора информации. Термин образован по аналогии со словом «робот».

жүйелеріндегі кілт сөз.

KILL FILE – белгілі бір тақырыптар немесе белгілі бір адамдардан келген жолдауларды шығарып тастау жолымен Usenet желісінде хаттарды сүзгіден өткізуге мүмкіндік береді.

KNOWBOT – ақпараттарды жинақтау бағдарламасы. Термин «робот» сөзімен ұқсастырылып жасалған.

L

L8R (LATER) – в письмах «Позже».

LAN – локальная вычислительная сеть.

LAN – локальная сеть.

LAP (LINK ACCESS PROTOCOL) – протокол доступа к каналу связи.

LAPM (LINK ACCESS PROTOCOL FOR MODEMS) – протокол доступа к каналу связи для модемов.

LAT (LOCAL AREA TRANSPORT) – передача в локальной сети (протокол).

LATA (LOCAL ACCESS AND TRANSPORT AREA) – об-

L8R (LATER) – «Кейінірек» хаттарында.

LAN – жергілікті есептеуіш желі.

LAN – жергілікті желі.

LAP (LINK ACCESS PROTOCOL) – байланыс арнасына қатынау хаттамасы.

LAPM (LINK ACCESS PROTOCOL FOR MODEMS) – модемдерге арналған байланыс арнасына қатынау хаттамасы.

LAT (LOCAL AREA TRANSPORT) – жергілікті желідегі жіберу (хаттама).

LATA (LOCAL ACCESS AND TRANSPORT AREA) –

ласть локального доступа и передачи (географическая зона, обслуживаемая одной RBOC).

LAU (LAN ACCESS UNIT) – блок (устройство) доступа к локальной сети.

LEC (LOCAL EXCHANGE CARRIER) – 1) местная телефонная сеть; 2) фирма-владелец местной телефонной сети.

LED (LIGHT-EMITTING DIODE) – светодиод.

LEL (LINK, EMBED AND LAUNCH-TO-EDIT) – компоновка и запуск на редактирование (технология, позволяющая автоматически загружать другое приложение при обращении к документу).

LINK – в WWW – гипертекстовая ссылка.

LISTSERV – программа управления списками почтовой рассылки. Ей посылают пользователи соответствующие команды для получения нужной информации. Одна из старожилов Сети, справившая уже свой десятилетний юбилей.

LIVE – слово, изображение или кнопка, с которыми ассоциирована гиперсвязь.

жергілікті қатынау және жіберу аймағы (бір RBOC қызмет көрсететін географиялық аймақ).

LAU (LAN ACCESS UNIT) – жергілікті желіге қатынау блогы (құрылғысы).

LEC (LOCAL EXCHANGE CARRIER) – 1) жергілікті телефон желісі; 2) жергілікті телефон желісінің иесі болып табылатын фирма.

LED (LIGHT-EMITTING DIODE) – жарықдиод.

LEL (LINK, EMBED AND LAUNCH-TO-EDIT) – редакциялау үшін құрастыру және жіберу (құжатқа жүгінген кезде басқа қолданбаны автоматты түрде жүктеуге мүмкіндік беретін технология).

LINK – WWW-дағы гипермәтіндік сілтеме.

LISTSERV – пошталық жіберулер тізімін басқару бағдарламасы. Пайдаланушылар өздеріне қажетті ақпараттарды алу үшін оған тиісті командалар жібереді. Өзінің онжылдық мерейтойын атап өткен Желінің байырғы бағдарламаларының бірі.

LIVE – гипербайланыс ассоциаланатын сөз, бейне немесе түймеше.

LLC (LOGICAL LINK CONTROL) – управление логическими связями (протокол).

LMI (LOCAL MANAGEMENT INTERFACE) – интерфейс локального управления (в сети).

LNМ (LAN NETWORK MANAGER) – программа управления локальной сетью.

LOCATION – поле указания URL в Netscape.

LOG OFF – отсоединиться от хост-системы.

LOG ON – соединиться с хост-системой.

LOG OUT – отказ сервера на соединение в этом сеансе.

LOGIN – вводная строка, выполняющая функцию замены имени пользователя в сети.

LON (LAN OUTER NETWORK) – сеть, внешняя по отношению к данной локальной сети.

LQ (LETTER QUALITY) – режим высококачественной печати.

LRU (LAST (LEAST) RECENTLY USED) – «наиболее давно использовавшийся» (алгоритм замещения блоков информации в двухуровневой памяти).

LS – 1) Library Server – библиотечный сервер; 2) Licensing

LLC (LOGICAL LINK CONTROL) – логикалық байланыстарды басқару (хаттама).

LMI (LOCAL MANAGEMENT INTERFACE) – жергілікті (желіде) басқару интерфейсі.

LNМ (LAN NETWORK MANAGER) – жергілікті желіні басқару бағдарламасы.

LOCATION – Netscap-те URL көрсету алаңы.

LOG OFF – хост-жүйеден ажыратылу.

LOG ON – хост-жүйемен жалғасу.

LOG OUT – сервердің осы сеанста қосылуға рұқсат бермеуі.

LOGIN – желіде пайдаланышының атын алмастыру қызметін атқаратын енгізу жолы.

LON (LAN OUTER NETWORK) – нақты бір жергілікті желіге қарағанда сыртқы желі болып табылатын желі.

LQ (LETTER QUALITY) – жоғары сапалы басу режимі.

LRU (LAST (LEAST) RECENTLY USED) – «барынша ертерек қолданылған» (екіденгейлі жақта ақпараттар блоктарын алмастыру алгоритмі).

LS – 1) Library Server – кітапханалық сервер; 2) Licensing

System – система лицензирования.

LSAPI (LICENSE SERVER APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – интерфейс прикладного программирования для сервера контроля лицензий.

LU (LOGICAL UNIT) – логический блок.

LUG (LOCAL USER GROUP) – локальная группа пользователей.

LURK – читать письма в выбранной телеконференции ничего не сообщая самому.

LVM (LOGICAL VOLUME MANAGER) – программа управления логическими томами.

LYNX – навигатор с текстовым поисковым механизмом на World Wide Web.

System – лицензиялау жүйесі.

LSAPI (LICENSE SERVER APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – лицензияларды бақылау серверіне арналған қолданбалы бағдарламалау интерфейсі.

LU (LOGICAL UNIT) – логикалық блок.

LUG (LOCAL USER GROUP) – пайдаланушылардың жергілікті тобы.

LURK – өзі туралы ештеме хабарламастан таңдаған телеконференциядағы хаттарды оқу.

LVM (LOGICAL VOLUME MANAGER) – логикалық томдарды басқару бағдарламасы.

LYNX – World Wide Web-тегі мәтіндік іздеу механизмі бар навигатор.

М

MAGELLAN – тематический каталог – одна из баз данных, содержащая сведения о WWW-страницах.

MAILING LIST – телеконференция, в которой сообщения направляются прямо в Ваш поч-

MAGELLAN – тақырыптық тізімдеме – WWW-беттер туралы деректері бар дерекқорларының бірі.

MAILING LIST – хабарламалар Сіздің пошталық жәшігіңізге, жаңалықтар тобы-

товый ящик, вместо группы новостей. Для этого Вы должны послать сообщение по специальному электронному адресу, который, как правило, является компьютером, автоматизирующим процесс.

MAN (METROPOLITAN AREA NETWORK) – общегородская сеть.

MAPI (MESSAGING APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – интерфейс программирования приложений электронной почты (предложен фирмой Microsoft).

MARQUEE – одно из названий бегущей строки на HTML-странице.

MAS (MULTIMEDIA ACCESS SYSTEM) – система доступа к данным мультимедиа.

MAU – 1) medium attachment unit – блок доступа к среде (передачи данных); 2) multistation (multi) access unit – устройство множественного доступа.

MDC (MULTI-DEVICE CONTROLLER) – контроллер нескольких периферийных устройств.

MDI – 1) Medium Dependent Interface – интерфейс, завися-

щий орнына, тікелей бағытталатын телеконференция. Ол үшін Сіз әдетте процесті автоматтандыратын компьютер болып табылатын арнайы электронды мекенжай бойынша хабар жіберуіңіз керек.

MAN (METROPOLITAN AREA NETWORK) – жалпы-калалық желі.

MAPI (MESSAGING APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – электронды пошта қолданбаларын бағдарламалау интерфейсі (Microsoft фирмасы ұсынған).

MARQUEE – HTML-беттегі жүгіріп тұратын жолдың аттарының бірі.

MAS (MULTIMEDIA ACCESS SYSTEM) – мультимедиа деректеріне қатынау жүйесі.

MAU – 1) medium attachment unit – (деректер жіберу) ортаға қатынау блогы; 2) multistation (multi) access unit – көпреттік қатынау құрылғысы.

MDC (MULTI-DEVICE CONTROLLER) – бірнеше шалғай құрылғылардың бақылаушысы.

MDI – 1) Medium Dependent Interface – деректер жіберу ор-

щий от среды передачи данных; 2) Multiple Document Interface – интерфейс для работы с несколькими документами.

MFC (MICROSOFT FOUNDATION CLASSES) – базовые классы объектов фирмы Microsoft.

MH (MODULAR HUB) – модульный концентратор.

MHS – 1) Message Handling Service – служба обработки сообщений (протокол фирмы Novell для связи с системами электронной почты); 2) Message Handling System – система обработки сообщений.

MI (MANAGEMENT INTERFACE) – интерфейс управления.

MIB (MANAGEMENT INFORMATION BASE) – административная база данных.

MIDI (MUSICAL INSTRUMENT DEVICE INTERFACE) – интерфейс электромузыкальных инструментов.

MIF (MANAGEMENT INFORMATION FILE) – файл административной информации.

MII (MEDIUM INDEPENDENT INTERFACE) – интерфейс, независимый от среды.

тасына тәуелді интерфейс; 2) Multiple Document Interface – бірнеше құжаттармен жұмыс істеуге арналған интерфейс.

MFC (MICROSOFT FOUNDATION CLASSES) – Microsoft фирмасының базалық нысандар кластары.

MH (MODULAR HUB) – модульдік концентратор.

MHS – 1) Message Handling Service – хабарларды өңдеу қызметі (Novell фирмасының электронды пошта жүйелерімен байланысына арналған хаттамасы); 2. Message Handling System – хабарларды өңдеу жүйесі.

MI (MANAGEMENT INTERFACE) – басқару интерфейсі.

MIB (MANAGEMENT INFORMATION BASE) – әкімшілік дерекқор.

MIDI (MUSICAL INSTRUMENT DEVICE INTERFACE) – электрлікмузыкалық аспаптар интерфейсі.

MIF (MANAGEMENT INFORMATION FILE) – әкімшілік ақпараттар файлы.

MII (MEDIUM INDEPENDENT INTERFACE) – ортаға тәуелсіз интерфейс.

MIME (MULTIPURPOSE INTERNET MAIL EXTENSIONS) – означает «многоцелевые расширения почты в Internet». Способ кодирования (декодирования) электронных писем, в котором производится согласование типов передаваемых документов с помощью заголовков, которыми обмениваются электронный почтальон или навигатор WWW.

MLID (MULTIPLE LINK INTERFACE DRIVER) – многоканальный интерфейсный драйвер.

MLS (MULTILEVEL SECURITY) – многоуровневая защита данных.

MMPM (MULTIMEDIA PRESENTATION MANAGER) – программа управления презентацией с использованием мультимедиа.

MMS (MANUFACTURING MESSAGE SPECIFICATION) – спецификация производственной службы сообщений (стандарт для передачи сообщений внутри предприятия).

MNI (MOBILE NETWORK INTEGRATION) – объединение сетей подвижной связи.

MIME (MULTIPURPOSE INTERNET MAIL EXTENSIONS) – «поштының Internet-тегі көпмақсатты кеңейтуін» білдіреді. Электронды хаттарды кодтау (декодтау) әдісі, онда жіберілетін құжаттардың типтері электронды пошташы немесе WWW навигатор өзара алмасып отыратын тақырыптар арқылы келісіледі.

MLID (MULTIPLE LINK INTERFACE DRIVER) – көпарналы интерфейстік драйвер.

MLS (MULTILEVEL SECURITY) – көпдеңгейлік деректер қорғау.

MMPM (MULTIMEDIA PRESENTATION MANAGER) – мультимедиа қолдана отырып презентацияны басқару бағдарламасы.

MMS (MANUFACTURING MESSAGE SPECIFICATION) – хабарлардың өндірістік қызметінің спецификациясы (кәсіпорын ішінде хабарлар жіберуге арналған стандарт).

MNI (MOBILE NETWORK INTEGRATION) – жылжымалы байланыс желілерінің бірлестігі.

MNP (MICROCOM NETWORK PROTOCOL) – сетевой протокол Microcom (семејство протоколов, обеспечивающих исправление ошибок и сжатие данных; разработаны фирмой Microcom и признаны стандартами в области модемов).

MO (MAGNETO-OPTICAL) – магнитооптический.

MOV (MOVABLE OBJECT BLOCK) – перемещаемый фрагмент объекта, спрайт.

MOD (MAGNETO-OPTICAL DISK) – магнитооптический диск.

MODEM – модулятор, демодулятор.

MODERATED NEWSGROUP – управляемая (регулируемая) телеконференция.

MOM (MANAGER OF MANAGERS) – «администратор администраторов» (принцип распределенного управления сетями с передачей функциональной обработки локальным серверам, но с сохранением централизованного контроля за работой всей сети).

MOSPF (MULTICAST OPEN SHORTEST PATH FIRST) –

MNP (MICROCOM NETWORK PROTOCOL) – Microcom желілік хаттамасы (қателерді түзету және мәліметтерді қысуда қамтамасыз ететін хаттамалар топтамасы; Microcom фирмасы жасаған және модемдер саласындағы стандарттар мойындаған).

MO (MAGNETO-OPTICAL) – магниттік-оптикалық.

MOV (MOVABLE OBJECT BLOCK) – объектінің жылжытылатын бөлігі, спрайт.

MOD (MAGNETO-OPTICAL DISK) – магниттік-оптикалық диск.

MODEM – модулятор, демодулятор.

MODERATED NEWSGROUP – басқарылатын (реттелетін) телеконференция.

MOM (MANAGER OF MANAGERS) – «әкімшілердің әкімшісі» (жергілікті сервердің функционалдық өңдеулерін бере отырып желілерді үлестірілген, бірақ тұтастай желінің жұмысын орталықтандырылған басқаруды сақтап басқару принципі).

MOSPF (MULTICAST OPEN SHORTEST PATH FIRST) –

предпочтительное предоставление кратчайшего пути (сетевой протокол групповой рассылки).

MP (MULTIPROCESSING) – мультипроцессорная обработка.

MPC (MULTI-PURPOSE COMMUNICATIONS) – многоцелевая система связи.

MPEG (MOTION PICTURE EXPERTS GROUP) – 1) экспертная группа по кинематографии; 2) алгоритм сжатия подвижного изображения, разработанный этой группой.

MPP (MASSIVELY PARALLEL PROCESSING) – обработка данных с массовым параллелизмом.

MPR (MULTIPROTOCOL ROUTER) – многопротокольный маршрутизатор.

MPTN (MULTIPROTOCOL TRANSPORT NETWORK) – сеть с многопротокольной передачей данных.

MQI (MESSAGE QUEUE INTERFACE) – интерфейс очередей сообщений.

MRCI (MICROSOFT REALTIME COMPRESSION INTERFACE) – интерфейс

артықшылықпен ең қысқа жолды беру (топтық жіберулердің желілік хаттамасы).

MP (MULTIPROCESSING) – мультипроцессорлық өңдеу.

MPC (MULTI-PURPOSE COMMUNICATIONS) – байланыстың көпмақсатты жүйесі.

MPEG (MOTION PICTURE EXPERTS GROUP) – 1) кинематография бойынша сараптамалық топ; 2) осы топ жасап шығарған жылжымалы кескіндерді қысу алгоритмі.

MPP (MASSIVELY PARALLEL PROCESSING) – жалпы параллелизмді деректерді өңдеу.

MPR (MULTIPROTOCOL ROUTER) – көпхаттамалы бағдарғылаушы.

MPTN (MULTIPROTOCOL TRANSPORT NETWORK) – деректерді көпхаттамалы жіберу желісі.

MQI (MESSAGE QUEUE INTERFACE) – хабарлар кезектерінің интерфейсі.

MRCI (MICROSOFT REALTIME COMPRESSION INTERFACE) – Microsoft фир-

сжатия данных в реальном времени фирмы Microsoft.

MSH (MULTI SERVICES HUB) – многоцелевой концентратор (обслуживающий сети различных типов).

MSL (MIRRORED SERVER LINK) – задублированная связь серверов.

MTF (MICROSOFT TAPE FORMAT) – формат магнитной ленты фирмы Microsoft.

MTNT (MULTIPLE TECHNOLOGY NETWORK TESTBED) – многофункциональный стенд для испытаний сетевых технологий.

MUD ИЛИ MULTI-USERS DIMENSION – многопользовательское пространство в Сети. Программа, посредством которой создается виртуальное пространство, где «встречаются» различные пользователи (сейчас более принято называть это «виртуальной реальностью»).

MVS – 1) multiple virtual storage – многосегментная виртуальная память; 2) MultiVideo System – система мультивидео.

масының деректерді шынайы уақытта қысу интерфейсі.

MSH (MULTI SERVICES HUB) – көпмақсатты концентратор (түрлі типтердегі желілерге қызмет көрсететін).

MSL (MIRRORED SERVER LINK) – серверлердің қосарланған байланысы.

MTF (MICROSOFT TAPE FORMAT) – Microsoft фирмасының магнитті таспасының форматы.

MTNT (MULTIPLE TECHNOLOGY NETWORK TESTBED) – желілік технологияларды сынақтан өткізуге арналған көпфункционалды стенд.

MUD HEMECE MULTI-USERS DIMENSION – желідегі көппайдаланушылық кеңістік. Әртүрлі пайдаланушылар «кездесетін» виртуальды кеңістік жасалатын бағдарлама (қазір оны көбіне «виртуальды шындық» деп атау қалыптасқан).

MVS – 1) multiple virtual storage – көпсегментті виртуальді жад; 2) MultiVideo System – мультібейне жүйесі.

N

NACSE (NATIONAL ASSOCIATION OF COMMUNICATION SYSTEMS ENGINEERS) – Национальная ассоциация инженеров по системам связи (США).

NAP – 1) network access point, точка доступа к сети; 2) Network Applications Platform, платформа сетевых приложений (разработана фирмой Unisys).

NAPI (NETWORK APPLICATION PROGRAM INTERFACE) – сетевой интерфейс прикладного программирования.

NAS – 1) Network Administration System – система сетевого администрирования; 2) Network Application Support – поддержка сетевых приложений (архитектура корпорации Digital Equipment для сетей, содержащих различные платформы).

NCD (NETWORK CALL DISTRIBUTOR) – механизм распределения вызовов в сети.

NCL (NETWORK CONTROL LANGUAGE) – язык управления сетью.

NACSE (NATIONAL ASSOCIATION OF COMMUNICATION SYSTEMS ENGINEERS) – Байланыс жүйелері бойынша инженерлердің ұлттық қауымдастығы (АҚШ).

NAP – 1) network access point – желіге қатынау нүктесі; 2) Network Applications Platform – желілік қолданбалар платформасы (Unisys фирмасы жасаған).

NAPI (NETWORK APPLICATION PROGRAM INTERFACE) – қолданбалы бағдарламалаудың желілік интерфейсі.

NAS – 1) Network Administration System – желілік әкімшілік ету жүйесі; 2) Network Application Support – желілік қосымшаларды қолдау (Digital Equipment корпорациясының түрлі платформалардан тұратын желілерге арналған архитектурасы).

NCD (NETWORK CALL DISTRIBUTOR) – желідегі шақыруларды бөліп тарату механизмі.

NCL (NETWORK CONTROL LANGUAGE) – желіні басқару тілі.

NCS – 1) Network Computing System – система сетевой обработки; 2) network control system – система управления сетью.

NCSA – 1) National Center for Supercomputing Applications – Национальный центр прикладных систем для суперкомпьютеров (при университете штата Иллинойс, США); 2) National Computer Security Association – Национальная ассоциация компьютерной безопасности (США).

NDIS (NETWORK DRIVER INTERFACE SPECIFICATION) – спецификация интерфейсов сетевых драйверов (стандарт фирмы Microsoft).

NDM (NETWORK DATA MOVER) – программа управления передачей данных в сети.

NDMS (NETWARE DISTRIBUTED MANAGEMENT SERVICES) – службы распределенного администрирования в NetWare операционной системе фирмы Novell.

NDS (NETWARE DIRECTORY SERVICES) – глобальная служба каталогов NetWare.

NCS – 1) Network Computing System – желілік өңдеу жүйесі; 2) network control system – желіні басқару жүйесі.

NCSA – 1) National Center for Supercomputing Applications – Суперкомпьютерлерге арналған қолданбалы жүйелердің ұлттық орталығы (Иллинойс штатының университеті жанындағы, АҚШ); 2) National Computer Security Association – Компьютерлік қауіпсіздіктің ұлттық қауымдастығы (АҚШ).

NDIS (NETWORK DRIVER INTERFACE SPECIFICATION) – желілік драйверлер интерфейстерінің спецификациясы (Microsoft фирмасының стандарты).

NDM (NETWORK DATA MOVER) – желідегі деректерді жіберуді басқару бағдарламасы.

NDMS (NETWARE DISTRIBUTED MANAGEMENT SERVICES) – Novell фирмасының операциялық жүйесінің NetWare-де үлестірілген әкімшілік ету қызметі.

NDS (NETWARE DIRECTORY SERVICES) – NetWare тізімдемелерінің ауқымды қызметі.

NEP (NETWORK ENTRY POINT) – точка входа в сеть.

NET – сокр. от network.

NET_PERSONALITY – кто-нибудь, постоянно высказывающий свое мнение и имеющий много времени, кто регулярно пишет в телеконференции и заочно знакомый тысячам людей.

NET_POLICE – ограничения для тех, кто хотел бы навязать свои собственные нормы и стандарты этики Сети другим пользователям.

NETIQUETTE – этикет Internet. Здравомысленные правила поведения при переписке и работе с техникой.

NETSCAPE – компания, создавшая язык JavaScript.

NEWBEE – начинающий пользователь в киберпространстве.

NEWSGROUP – телеконференция Usenet.

NEWSREADER ИЛИ NEWS READER – программа чтения телеконференций.

NFS – 1) Network File Service – сетевой файловый сервис (протокол); 2) Network File System – сетевая файловая система (предложена фирмой Sun).

NEP (NETWORK ENTRY POINT) – желіге кіру нүктесі.

NET – қысқар. network.

NET_PERSONALITY – үнемі өзінің пікірін білдіріп отыратын, бос уақыты көп, телеконференцияларға тұрақты жазып тұратын және мыңдаған адамдармен сырттай таныс әлдекім.

NET_POLICE – желідегі өзінің этикалық нормалары мен стандарттарын басқа пайдаланушыларға мәжбүрлегісі келетіндерге шектеулер.

NETIQUETTE – internet этикеті.

Техникамен жұмыс және хат алмасу кезіндегі мінез-құлықтың ақылға сыйымды ережелері.

NETSCAPE – JavaScript тілін жасаған компания.

NEWBEE – киберкеңістіктегі жаңадан пайдаланушы.

NEWSGROUP – Usenet телеконференциясы.

NEWSREADER НЕМЕСЕ NEWS READER – телеконференцияларды оқу бағдарламасы.

NFS – 1) Network File Service – желілік файлдық қызмет (хаттама); 2) Network File System – желілік файлдық жүйе (Sun фирмасы ұсынған).

НИС – сетевой информационный центр. Главные компьютеры, где обычно можно найти информацию об адресах сетей, достижимых через шлюзы.

NIF (NODE INFORMATION FRAME) – фрейм информации о сетевом узле.

НИ-НМ ((NI-НМ) NICKEL METAL-HYDRIDE) – никель-металлгидридная батарея.

НИИ (NATIONAL INFORMATION INFRASTRUCTURE) – национальная информационная инфраструктура (США).

НИР (NONIMPACT PRINTER) – принтер безударного действия.

НИС ИЛИ NEW INDEPENDENT STATES – Содружество Независимых Государств.

НИСТ NATIONAL INSTITUTE OF STANDARDS AND TECHNOLOGIES – Национальный институт по стандартам и технологиям (США).

НИТС (NATIONAL INFORMATION TECHNOLOGY CENTER) – Национальный центр информационных технологий (США).

НИС – желілік ақпараттық орталық. Шлюздер арқылы қол жеткізуге болатын желілердің мекенжайлары туралы ақпараттар табуға болатын басты компьютерлер.

NIF (NODE INFORMATION FRAME) – желілік торап туралы ақпарат фреймі.

НИ-НМ ((NI-НМ) NICKEL METAL-HYDRIDE) – никель-металлгидридті батарея.

НИИ (NATIONAL INFORMATION INFRASTRUCTURE) – ұлттық ақпараттық инфрақұрылым (АҚШ).

НИР (NONIMPACT PRINTER) – соққысыз әрекет ететін принтер

НИС HEMECE NEW INDEPENDENT STATES – Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы.

НИСТ NATIONAL INSTITUTE OF STANDARDS AND TECHNOLOGIES – стандарттар мен технологиялар бойынша Ұлттық институт (АҚШ).

НИТС (NATIONAL INFORMATION TECHNOLOGY CENTER) – Ақпараттық технологиялар ұлттық орталығы (АҚШ).

NL (NATURAL LANGUAGE)

– естественный язык.

NLM (NETWARE LOADABLE MODULE)

– загружаемый модуль NetWare (приложение, выполняемое на сервере локальной сети под управлением сетевой операционной системы NetWare фирмы Novell).

NLQ (NEAR LETTER QUALITY)

– режим высококачественной печати принтера (на уровне пишущей машинки).

NMS – 1) NetWare Management System – система сетевого администрирования в NetWare (операционной системе фирмы Novell); 2) Network Management Station – станция управления сетью.

NMVT (NETWORK MANAGEMENT VECTOR TRANSPORT)

– векторная (направленная) передача данных управления сетью (формат, тип сообщения SNA для пересылки управляющей информации).

NN (NETWORK NODE) – узел сети.

NNCP (NETWORK NODE CONTROL POINT)

– пункт

NL (NATURAL LANGUAGE)

– табиғи тіл.

NLM (NETWARE LOADABLE MODULE)

– NetWare жүктелетін модулі (жергілікті желінің серверінде Novell фирмасының NetWare желілік операциялық жүйесінің басқаруымен орындалатын қосымша).

NLQ (NEAR LETTER QUALITY)

– принтердің жоғары сапалы басып шығару режимі (жазу машинкасы деңгейінде).

NMS – 1) NetWare Management System – NetWare-де желілік әкімшілік ету жүйесі (Novell фирмасының операциялық жүйесі); 2) Network Management Station – желіні басқару стансасы.

NMVT (NETWORK MANAGEMENT VECTOR TRANSPORT)

– желіні басқарудың деректерін векторлық (бағытталған) жіберу (басқарушы ақпаратты жіберуге арналған SNA хабары типіндегі формат).

NN (NETWORK NODE) – желі торабы.

NNCP (NETWORK NODE CONTROL POINT)

– желі то-

управления узлами сети.

NNI (NETWORK-TO-NETWORK INTERFACE) – межсетевой интерфейс (в частности, в сетях АТМ).

NNTP (NETWORK NEWS TRANSFER PROTOCOL) – дословно «Протокол передачи сетевых новостей». Базовый протокол передачи сообщений в телеконференциях сети Usenet. Поддержка программой этого протокола дает возможность пользователю читать письма с сервера новостей в режиме on-line.

NOS (NETWORK OPERATING SYSTEM) – сетевая операционная система.

NPS (NETWORK PRINTING SERVICE) – сетевая служба печати.

NSE (NETWORK SERVICES ENGINE) – механизм сетевого обслуживания.

NSTL (NATIONAL SOFTWARE TESTING LABORATORY) – Национальная лаборатория тестирования программного обеспечения (США).

раптарын басқару пункті.

NNI (NETWORK-TO-NETWORK INTERFACE) – желіаралық интерфейс (жеке-лей алғанда, АТМ желілеріндегі).

NNTP (NETWORK NEWS TRANSFER PROTOCOL) – сөзбе-сөз «Желілік жаңалықтарды жеткізу хаттамасы». Usenet желісіндегі телеконференциялардағы хабарламалар жеткізудің деректер хаттамасы. Бағдарламаның осы хаттаманы қолдауы пайдаланушыға хаттарды жаңалықтар серверінен on-line режимінде оқуға мүмкіндік береді.

NOS (NETWORK OPERATING SYSTEM) – желілік операциялық жүйе.

NPS (NETWORK PRINTING SERVICE) – басып шығарудың желілік қызметі.

NSE (NETWORK SERVICES ENGINE) – желілік қызмет көрсету механизмі.

NSTL (NATIONAL SOFTWARE TESTING LABORATORY) – бағдарламалық жасақтауды тестілеудің Ұлттық лабораториясы (АҚШ).

О

O&M (OPERATION AND MAINTENANCE) – эксплуатация и техническое обслуживание.

ОВ ИЛИ OBLIGATORY – в письмах «Обязательная часть». Обычно используется, когда соответствующая часть электронного письма, во-первых, стоит в конце сообщения, и, во-вторых, это – единственное место в письме, которое имеет какое-то отношение к соответствующей группе новостей.

ОС – 1) office communications – учрежденческая связь; 2) optical carrier – оптоволоконная линия связи.

OCE (OPEN COLLABORATION ENVIRONMENT) – открытая среда коллективной работы.

OD ((O/D) ON DEMAND) – по требованию, по запросу.

ODA (OPEN DOCUMENT ARCHITECTURE) – открытая архитектура обработки документов.

ODAPI (OPEN DATABASE APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – откры-

O&M (OPERATION AND MAINTENANCE) – пайдалану және техникалық қызмет көрсету.

ОВ НЕМЕСЕ OBLIGATORY – «Міндетті бөлік» хаттарында. Әдетте электронды хаттың сәйкес бөлігі, біріншіден, хабарламаның соңында тұрса, екіншіден, ол жаңалықтар тобының сәйкес бөлігіне қандай да бір қатысы бар жалғыз бөлік болған жағдайда қолданылады.

ОС – 1) office communications – мекемелік байланыс; 2) optical carrier – оптикалықталшықтық байланыс желісі.

OCE (OPEN COLLABORATION ENVIRONMENT) – ұжымдық жұмыстың ашық ортасы.

OD ((O/D) ON DEMAND) – талап бойынша, сұрату бойынша.

ODA (OPEN DOCUMENT ARCHITECTURE) – құжаттарды өңдеудің ашық архитектура-сы.

ODAPI (OPEN DATABASE APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – дерек-

тый интерфейс прикладного программирования баз данных.

ODBC ((ODC) OPEN DATABASE CONNECTIVITY) – открытые средства связи с базами данных (стандартный интерфейс фирмы Microsoft).

ODL (OBJECT DEFINITION LANGUAGE) – язык описания объектов.

ODMA (OPEN DOCUMENT MANAGEMENT ARCHITECTURE) – открытая архитектура управления документами (интерфейс прикладного программирования для связи клиентов с DMS).

OEM (ORIGINAL EQUIPMENT MANUFACTURER) – фирма – изготовитель комплексного (комплексного) оборудования, поставщик систем.

OFF-LINE – состояние, когда Ваш компьютер не соединен с узловым компьютером (нередко в текстах пишут по-русски «офф-лайн»).

OFF-TOPIC – оскорбительные или агрессивные письма в электронной почте и телеконференциях.

қорды қолданбалы бағдарламалаудың ашық интерфейсі.

ODBC ((ODC) OPEN DATABASE CONNECTIVITY) – дерекқорлары бар байланыс құралдарын ашу (Microsoft фирмасының стандартты интерфейсi).

ODL (OBJECT DEFINITION LANGUAGE) – объектілерді сипаттау тілі.

ODMA (OPEN DOCUMENT MANAGEMENT ARCHITECTURE) – құжаттарды басқарудың ашық архитектурасы (клиенттердің DMS-пен байланысына арналған қолданбалы бағдарламалау интерфейсi).

OEM (ORIGINAL EQUIPMENT MANUFACTURER) – фирма – топтамалық (кешенді) жабдықтарды жасаушы, жүйелерді жеткізуші.

OFF-LINE – сіздің компьютеріңіз түйіндік компьютермен қосылмай тұрған жағдай (көбіне мәтіндерде орысша «офф-лайн» деп жазылады).

OFF-TOPIC – электронды поштадағы және телеконференциялардағы намысқа тиетін немесе агрессиялық хаттар.

OIC ИЛИ OH, I SEE – в письмах «Ааа... Понял».

ON-LINE – прилагательное 1) электронный, сетевой применительно к изданиям, базам данных. Например, online magazine – сетевой журнал; 2) online documentation – встроенная в сетевую программу документация в электронном виде; 3) online help – встроенная подсказка.

ON-LINE – существительное. Режим когда Ваш компьютер соединен с хост-системой, а также предоставление услуги непосредственно при соединении Вашего компьютера с FTP-сервером, WWW-сервером, BBS или другой общедоступной системой.

ОТОН ИЛИ ON THE OTHER HAND – в письмах «С другой стороны».

OURS (OPEN USER RECOMMENDED SOLUTIONS) – «Технические решения, рекомендуемые пользователям открытых систем» (группа, занимающаяся вопросами совместимости и управления в распределенных средах, включающих продукты разных поставщиков).

OIC НЕМЕСЕ OH, I SEE – «Ааа... Түсіндім» хаттарында.

ON-LINE – сын есім 1) басылымдарға, дереккөзге қатысты қолданғанда электрондық, желілік болады. Мысалы, online magazine – желілік журнал; 2) online documentation – желілік бағдарламаға орнатылған электронды құжаттама; 3) online help – құрамдастырылған еске түсіру.

ON-LINE – зат есім. Сіздің компьютеріңіз хост-жүйемен жалғанған жағдай, сондай-ақ компьютеріңізді FTP-сервермен, WWW-сервермен, BBS немесе басқа да жалпы қатынасу мүмкін жүйелерге тікелей қосылу кезінде ұсынылатын қызмет.

ОТОН НЕМЕСЕ ON THE OTHER HAND – «Екінші жағынан» хаттарында.

OURS (OPEN USER RECOMMENDED SOLUTIONS) – «Ашық жүйелерді пайдаланушыларға ұсынылатын техникалық шешімдер» (әртүрлі жеткізушілердің өнімдерін қамтитын үлестірілген орталардағы үйлесімдік және басқару мәселелерімен айналысатын топ).

Р

PABX – private automatic branch exchange – учрежденческая АТС с исходящей и входящей связью с городом.

PACK – упакованный «пакет статей», получаемый в сжатом виде из телеконференции.

PAD – packet assembly and disassembly – формирование и декомпозиция (распаковка) пакетов.

PAD – пакет ассемблер, диасемблер.

PATCHES – программы исправления, замеченных в программах ошибок.

PAX (PRIVATE AUTOMATIC EXCHANGE) – закрытый автоматический обмен. Сеть телефонов, не соединенных с внешними линиями.

PBX – сеть телефонов, каждый из которых оснащен собственными средствами коммутации.

PC (PERSONAL COMPUTER) – персональный компьютер, ПК.

PCB (PRINTED CIRCUIT BOARD) – печатная плата.

PCL (PRINTER CONTROL LANGUAGE) – язык управления принтерами.

PABX – private automatic branch exchange – қаламен кіру және шығу байланысы бар мекемелік АТС.

PACK – телеконференциядан сығымдалған түрде алынатын қапталған «мақалалар дестесі».

PAD – packet assembly and disassembly – дестелерді қалыптастыру және декомпозиция (ашу).

PAD – ассемблер, диасемблер дестесі.

PATCHES – бағдарламаларда байқалған қателерді түзету бағдарламасы.

PAX (PRIVATE AUTOMATIC EXCHANGE) – автоматтандырылған жабық алмасу. Сыртқы желілермен байланыспаған телефондар желісі.

PBX – әрқайсысы өзіндік коммутация құралдарымен жабдықталған телефондар желісі.

PC (PERSONAL COMPUTER) – дербес компьютер, ДК.

PCB (PRINTED CIRCUIT BOARD) – басып шығару тақшасы.

PCL (PRINTER CONTROL LANGUAGE) – принтерлерді басқару тілі.

PCM (PLUG-COMPATIBLE MANUFACTURER) – производитель плат, совместимых по разъему.

PCMCIA (PERSONAL COMPUTER MEMORY CARD INTERNATIONAL ASSOCIATION) – 1) международная ассоциация производителей плат памяти для персональных компьютеров; 2) одноименный стандарт на средства расширения портативных ПК.

PCT (PRIVATE COMMUNICATION TECHNOLOGY) – шифровальное средство для закрытой передачи данных в WWW.

PDN (PUBLIC DATA NETWORK) – сеть общественных данных.

PEGASUS MAIL – популярный бесплатный электронный почтальон для SMTP/POP3.

PERSONAL HOME PAGE – личные адресные страницы в WWW.

PFM (PURE F***ING MAGIC) – в письмах «Чудовищная х***».

PGP (PRETTY GOOD PRIVACY) – программа ши-

PCM (PLUG-COMPATIBLE MANUFACTURER) – мөлшері бойынша сәйкес келетін тақшалар жасап шығарушы.

PCMCIA (PERSONAL COMPUTER MEMORY CARD INTERNATIONAL ASSOCIATION) – 1) жеке компьютерлерге арналған жат тақшаларын жасап шығарушылардың халықаралық қауымдас­тығы; 2) портативті ДК кеңейтілу құралдарының аттас стандарты.

PCT (PRIVATE COMMUNICATION TECHNOLOGY) – WWW-да деректер жеткізуге арналған шифрлау құралы.

PDN (PUBLIC DATA NETWORK) – қоғамдық деректер желісі.

PEGASUS MAIL – SMTP/POP3 арналған танымал тегін электронды пошташы.

PERSONAL HOME PAGE – WWW-дағы жеке мекенжайлық беттер.

PFM (PURE F***ING MAGIC) – «Сұмдық х***» хаттарында .

PGP (PRETTY GOOD PRIVACY) – шифрлау бағдарла-

фрования (главным образом, для электронной почты).

PICS. (PLATFORM FOR INTERNET CONTENT SELECTION) – система оценок, по которой можно ограничить доступ к серверам, уделяющим внимание порнографии, насилию и просто развлечениям, неуместным в рабочее время.

PIF (PROGRAM INFORMATION FILE) – файл информации о программе.

PIGGYBACKING – проникновение в закрытое здание, следуя по пятам за тем, кто имеет право туда войти.

PIM (PERSONAL INFORMATION MANAGER) – персональный информационный менеджер (программа организации распорядка дня).

PINE (PROGRAM FOR INTERNET NEWS AND E-MAIL) – программа для работы с сетевыми телеконференциями и электронной почтой Internet.

PING – программа, которая может проследивать маршрут следования какого-либо сообщения от Вас к месту назначения (выполнять роль своеобразного радара в Сети).

масы (негізінен, электронды пошта үшін).

PICS. (PLATFORM FOR INTERNET CONTENT SELECTION) – жұмыс уақытында орынсыз болып табылатын порнография, зорлық және әшейін көңіл көтеруге ден қоятын серверлерге қатынасты шектеуге болатын бағалау жүйесі.

PIF (PROGRAM INFORMATION FILE) – бағдарлама туралы ақпарат файлы.

PIGGYBACKING – ғимаратқа кіруге құқығы бар адамның ізінше жабық ғимаратқа кіріп кету.

PIM (PERSONAL INFORMATION MANAGER) – дербес ақпараттық менеджер (күн тәртібін ұйымдастыру бағдарламасы).

PINE (PROGRAM FOR INTERNET NEWS AND E-MAIL) – желілік телеконференциялар және Internet электронды поштамен жұмыс істеуге арналған бағдарлама.

PING – қандай да бір хабарламаңыздың Сізден межелі жеріне дейінгі бағдарғыны (Желідегі радар рөлін атқарады) қарап шығатын бағдарлама.

PITA (PAIN IN THE ARSE) – в письмах «До боли в заднице».

PL (PROGRAMMING LANGUAGE) – язык программирования.

PLE (PUBLIC LOCAL EXCHANGE) – локальный общественный обмен. Локальная телефонная сеть в отдельном здании и (или) офисе, управляемая снаружи телефонной компанией.

PLUG-IN – встраиваемые съемные модули (аппаратные и программные). В контексте Netscape Navigator, это встраиваемые в него дополнительные программные модули третьих фирм.

PMA (PHYSICAL MEDIUM ATTACHMENT) – подсоединение к физической среде (передачи данных).

POINT – узел сети; точка сети. В отличии от node употребляется по отношению к оконечным узлам.

POP3 (POST-OFFICE PROTOCOL) – «Почтовый протокол». Протокол Internet, посредством которого можно отправлять и забирать электронную почту.

PITA (PAIN IN THE ARSE) – «Артың ауырғанға дейін» хаттарында.

PL (PROGRAMMING LANGUAGE) – бағдарламалау тілі.

PLE (PUBLIC LOCAL EXCHANGE) – жергілікті қоғамдық алмасу. Телефон компаниясы сырттан басқарып отыратын жеке ғимараттағы және (немесе) кеңседегі жергілікті телефон желісі.

PLUG-IN – құрамдастырылатын алмалы-салмалы модульдер (аппараттық және бағдарламалық). Netscape Navigator контекстінде – үшінші фирмалардың оған құрамдастырылатын қолданба бағдарламалық модульдері.

PMA (PHYSICAL MEDIUM ATTACHMENT) – физикалық ортаға қосылу (деректер жіберу).

POINT – желінің түйіні; желі нүктесі. Node-тен айырмашылығы шеткі түйіндерге қатысты қолданылады.

POP3 (POST-OFFICE PROTOCOL) – «Пошталық хаттама». Электронды поштаны жіберуге және алуға болатын Internet хаттамасы.

POPUP WINDOW – всплывающее окно.

POSIX (PORTABLE OPERATING SYSTEMS INTERFACE) – интерфейс переносимых операционных систем (государственный стандарт США для обеспечения переносимости прикладных программ на разные платформы в среде Unix).

POST (PROCEDURE OF SELF-TESTING) – процедура начального самотестирования.

POST – опубликование письма, статьи, рассказа и т.д. путем его пересылки в область сообщений.

POTS (PLAIN OLD TELEPHONE SERVICE) – дословно: старая добрая телефонная служба. Обычная (коммутируемая) телефонная линия.

POV (POINT OF VIEW) – в subject письма «Точка зрения».

PPL (PROCESS-TO-PROCESS LINKING) – связь между процессами.

PPP (POINT TO POINT PROTOCOL) – протокол серийной передачи данных, ис-

POPUP WINDOW – қалқып шығатын терезе.

POSIX (PORTABLE OPERATING SYSTEMS INTERFACE) – жылжытылатын операциялық жүйелер интерфейсі (қолданбалы бағдарламалардың Unix ортасындағы түрлі платформаларға жылжытылуын қамтамасыз етуге арналған АҚШ мемлекеттік стандарты).

POST (PROCEDURE OF SELF-TESTING) – бастапқы өзін өзі тестілеу процедурасы.

POST – хабарлар аймағына жіберу арқылы хатты, мақаланы, әңгімені және т.б. жариялау.

POTS (PLAIN OLD TELEPHONE SERVICE) – сөзбе-сөз: бұрынғы үйреншікті телефон қызметі. Әдеттегі (коммутациялық) телефон желісі.

POV (POINT OF VIEW) – «Көзқарас» хаттындағы subject.

PPL (PROCESS-TO-PROCESS LINKING) – процестер арасындағы байланыс.

PPP (POINT TO POINT PROTOCOL) – Интернетте 1991 жылдан бері қолданылып

пользуемый в Интернете с 1991 г. Он позволяет проверить, не повреждены ли присланные нам пакеты данных и все ли они дошли до места назначения. Если какие-то пакеты испорчены, протокол PPP потребует, чтобы их прислали еще раз.

PPS (PULSES FOR SECOND)

– импульсы в секунду.

PREMISES WIRING – проводка внутри здания для соединения телефонов с телефонными линиями компании.

PRIMOS – ОС для компьютеров PRIME.

PROGRESSIVE IMAGES – постепенно прорисовывающиеся на WWW-странице изображения в JPEG-формате.

PROMPT – сообщение хост-системы, предлагающее Вам произвести какие-то действия. Например, если Вы видите на экране приглашение «*ogin:*», это означает, что Вы должны набрать свое пользовательское имя.

PROTOCOL – метод, используемый для передачи данных между компьютерами.

PROVIDER – сокращение от Service provider.

келе жатқан деректерді сериялы жіберу хаттамасы. Ол бізге жіберілген деректер дестелері зақымданбаған ба және олардың бәрі де жіберілген жеріне жетті ме – соларды тексеруге мүмкіндік береді. Егер қайсыбір дестелер зақымданған болса, онда PPP хаттамасы оларды қайта жіберуді талап етеді.

PPS (PULSES FOR SECOND)

– бір секундтағы импульс.

PREMISES WIRING – телефондарды компанияның телефон желілерімен жалғастыруға арналған ғимарат ішіндегі сымдар.

PRIMOS – PRIME компьютерлеріне арналған ОЖ.

PROGRESSIVE IMAGES – WWW-бетте біртіндеп білінетін JPEG-форматтағы кескіндеме.

PROMPT – сізге қандай да бір әрекеттер жасауды ұсынатын хост-жүйенің хабары. Мысалы, егер Сіз экранда «*ogin:*» деген ұсыныс көрсеңіз, ол Сізге өзіңіздің пайдаланушылық атыңызды теруіңіз керек дегенді білдіреді.

PROTOCOL – компьютерлер арасында деректер беру үшін қолданылатын әдіс.

PROVIDER – Service provider-ден қысқарту.

PUBLIC DOMAIN – разнообразное бесплатно-распространяемое программное обеспечение или документация.

PVC – 1) permanent virtual circuit – постоянный виртуальный канал; 2) permanent virtual connection – постоянное виртуальное соединение.

PUBLIC DOMAIN – әртүрлі тегін таратылатын бағдарламалық жасақтаулар немесе құжаттама.

PVC – 1) permanent virtual circuit – тұрақты виртуальді арна; 2. permanent virtual connection – тұрақты виртуальді қосылу.

Q

QBE (QUERY BY EXAMPLE) – запрос по образцу.

QBM (QUERY BY MODEL) – запрос по модели.

QIC (QUARTER-INCH CARTRIDGE) – 1/4-дюймовый картридж.

QUERY BY FORM – запрос через форму.

QUICK SEARCH – один из алгоритмов работы поисковых WWW-серверов.

QUOTED-PRINTABLE – способ семибитной кодировки электронной почты, когда вместо русских букв передаются их шестнадцатеричные коды, записанные латиницей.

QBE (QUERY BY EXAMPLE) – үлгі бойынша сұрату.

QBM (QUERY BY MODEL) – модель бойынша сұрату.

QIC (QUARTER-INCH CARTRIDGE) – 1/4-дюймдік картридж.

QUERY BY FORM – форма арқылы сұрату.

QUICK SEARCH – іздеу WWW-серверлері жұмысының алгоритмдерінің бірі.

QUOTED-PRINTABLE – электронды поштаны жетібиттік кодтау әдісі, мұнда орыс әріптерінің орнына латын қарпімен жазылған олардың оналтылық кодтары беріледі.

R

RACF (RESOURCE ACCESS CONTROL FACILITY) – средства управления доступом к ресурсам (система защиты данных в хост-машинах фирмы IBM).

RAID (REDUNDANT ARRAY OF INEXPENSIVE DRIVES (DISKS)) – матрица недорогих дисковых накопителей с избыточностью (тип дисковой памяти с резервированием и дублированием данных).

READ.ME – файлы, имеющиеся на FTP-серверах или в составе пакета программ, которые разъясняют, что содержится том или ином директории, или включают другую полезную информацию-комментарий.

REAL SOON NOW – неопределенный срок, используемый для описания того, что действительно когда-нибудь произойдет.

RELCOM – название крупнейшей российской части Internet.

RELEVANT FEEDBACK – подобная обратная связь. Меха-

RACF (RESOURCE ACCESS CONTROL FACILITY) – кор-ларға қатынауды басқару құралдары (IBM фирмасының хост-машиналарындағы мәліметтерді қорғау құралдары).

RAID (REDUNDANT ARRAY OF INEXPENSIVE DRIVES (DISKS)) – артық жады бар қымбат емес дискілік жинақтаушылар матрицасы (мәліметтерді резервтеу және қосарлау жүргізетін дискілік жадтың типі).

READ.ME – FTP-серверлердегі немесе қайсыбір директорияларда не бар екенін түсіндіретін немесе басқа да пайдалы ақпарат-комментарийлерді қамтитын бағдарламалар дестесі құрамындағы файлдар.

REAL SOON NOW – шындығында әйтеуір бір кезде болатын оқиғаны сипаттау үшін қолданылатын белгісіз мерзім.

RELCOM – Internet-тің ресейлік ірі бөлігінің атауы.

RELEVANT FEEDBACK – ұқсас кері байланыс. Бағдарла-

низм поиска (и соответствующий этап) текстовых материалов в программе, при котором пользователь выбирает наиболее подходящий текст, а программа ищет тексты, подобные выбранному, например, используя частоту совпадения слов.

REMOTE ACCESS SERVER – сервер удаленного доступа.

REMOTE CONNECT – удаленный доступ.

REPLY – ответ на электронное письмо.

RMON (REMOTE MONITORING) – 1) дистанционный сбор административной информации; 2) среда дистанционного контроля сети (стандарт).

ROT13 – простой способ для того, чтобы закодировать непечатные выражения. Суть способа в замене каждой буквы на другую, сдвинутую в алфавите на 13 позиций. Имеются специальные онлайн-декодеры для чтения таких сообщений.

ROTFL (ROLLING ON THE FLOOR LAUGHING) – буквальное «покатиться по полу от смеха». Такой аббревиатурой

мадағы мәтіндік материалдарды іздеу механизмі (және сәйкес кезен), мұнда пайдаланушы ең лайықты мәтінді таңдайды, ал бағдарлама таңдалып алынғанға ұқсас мәтінді іздейді, мысалы, сөздердің сәйкес келу жиілігі бойынша.

REMOTE ACCESS SERVER – жойылған қатынау сервері.

REMOTE CONNECT – жойылған қатынау.

REPLY – электронды хатқа жауап.

RMON (REMOTE MONITORING) – 1) әкімшілік ақпараттарды қашықтан жинау; 2) желіні қашықтан бақылау ортасы (стандарт).

ROT13 – жазылған сөйлемдерді кодтаудың қарапайым әдісі. Бұл әдістің мәні әр әріпті алфавит бойынша басқа 13 орынға шегерілгендермен алмастыру болып табылады. Осындай хабарламаларды оқуға арналған арнайы онлайн-декодерлер бар.

ROTFL (ROLLING ON THE FLOOR LAUGHING) – сөзбе-сөз «күлкіден еденде домалау». Кейбір күлкілі ескертулерге

отзываются на некоторые смешные замечания.

ROUTER – сетевое устройство, которое определяет какие данные и куда отправлять.

RQBE (RELATIONAL QUERY BY EXAMPLE) – реляционный запрос по образцу.

RQS (RECOVERABLE QUEUING SERVICE) – обслуживание очередей (транзакций) с восстановлением при отказах.

RTM – расшифровывается «читайте учебник». Часто используется по отношению к тем, кто задает вопросы по компьютерной тематике, на которые можно получить ответы за несколько минут, взяв руководство.

RTOS (REAL-TIME OPERATING SYSTEM) – операционная система реального времени.

осындай аббревиатурамен жауап катады.

ROUTER – қандай деректер және оларды қайда жіберу керек екенін анықтайтын желілік құрылғы.

RQBE (RELATIONAL QUERY BY EXAMPLE) – үлгі бойынша реляциялық сұрату.

RQS (RECOVERABLE QUEUING SERVICE) – теріс жауап кезінде қалпына келтірумен (транзакциялар) кезектеріне қызмет көрсету.

RTM – «оқулықты оқыңыз» деген мағынада. Қолына нұсқауды алып бірнеше минутта жауап алуға болатын компьютерлік тақырып бойынша сұрақтар қоятындарға қатысты қолданылады.

RTOS (REAL-TIME OPERATING SYSTEM) – шынайы уақыт операциялық жүйесі.

S

SAA (SYSTEMS APPLICATION ARCHITECTURE) – архитектура системных приложений (предложена фирмой IBM для соединения различных платформ в сети).

SAA (SYSTEMS APPLICATION ARCHITECTURE) – жүйелік қолданбалар архитектурасы (желіде түрлі платформаларды қосуға арналған, IBM фирмасы ұсынған).

SAFE (SECURE ACCESS FACILITY FOR ENTERPRISE) – средства доступа к защищенным данным в сети масштаба предприятия.

SAM – 1) Secure Access Management – управление защищенным доступом; 2) System Administrator Means – инструментальные средства системного администратора.

SCREEN CAPTURE – функция коммуникационной программы, которая обеспечивает открытие файла на вашем компьютере и запись в него всего, что прокручивается на вашем дисплее во время соединения с хост-системой.

SERVER – программа или компьютер с этой программой, которые могут автоматически распределять информацию или файлы под управлением сетевой ОС или в ответ на запросы пользователей.

SERVER-SIDE IMAGE-MAP – карта-изображение, обрабатываемая на сервере. Весьма своеобразный элемент WWW-страницы, который представляет собой картинку с многочисленными ссылками, при-

SAFE (SECURE ACCESS FACILITY FOR ENTERPRISE) – кәсіпорын көлеміндегі желідегі қорғалған деректерге қатынау құралдары.

SAM – 1) Secure Access Management – қорғалған қатынауды басқару; 2) System Administrator Means – жүйелік әкімшінің инструменттік құралдары.

SCREEN CAPTURE – компьютеріңізде файл ашуды және хост-жүйеге қосылу кезінде дисплейіңізде айналып жатқандардың бәрін жазуды қамтамасыз ететін коммуникациялық бағдарлама қызметі.

SERVER – ақпаратты немесе файлдарды желілік ОЖ басшылығымен немесе пайдаланушылардың сұратуларына жауап ретінде автоматты түрде үлестіре алатын бағдарлама немесе осы бағдарлама бар компьютер.

SERVER-SIDE IMAGE-MAP – серверде өңделетін карта-кескін. WWW-беттің өте бір ерекше элементі, көптеген сілтемелері болатын сурет түрінде болып келеді, ондағы кескіннің қай бөлігіне қандай

чем решение о том, какой URL соответствует какой области изображения, выбирается программой на WWW-сервере.

SHAREWARE – программы, которые бесплатно доступны в Сети. Если какая-нибудь такая программа понравилась и Вы ее используете, то Вы обязаны послать плату автору этой программы. Размер платы, имя и адрес автора находятся в специальном файле, распространяемом вместе с самой программой.

SHELL – интерпретатор команд, интерпретатор командного языка.

SHOULDER SURFING – подглядывание через плечо пользователя за тем, что набирает пользователь на клавиатуре и что появляется на экране.

SHUTDOWN – завершение работы программы-сервера, обычно предшествующее выключению компьютера. Если какой-либо WWW-сервер имеется в DNS, но при этом Вам не отвечает, то возможно он находится именно в этом состоянии.

URL сәйкес келетіндігі туралы шешімді WWW-сервердегі бағдарлама тандайды.

SHAREWARE – желіде тегін қол жеткізуге болатын бағдарламалар. Егер осындай бағдарламалардың қайсыбірін ұнатсаңыз және Сіз оны пайдаланатын болсаңыз, онда сол бағдарламаның авторына төлемақы жіберуге міндеттісіз. Төлемақы көлемі, автордың аты мен мекенжайы бағдарламамен бірге таратылатын арнайы файлда болады.

SHELL – командалар интерпретаторы, командалық тіл интерпретаторы.

SHOULDER SURFING – пайдаланушы пернетақтада нені теріп, экранда не пайда болып жатқанын оның арқасынан қарап тұру.

SHUTDOWN – әдетте компьютерді өшірер алдындағы бағдарлама-сервердің жұмысын аяқтау. Егер қандай да бір WWW-сервер DNS-те болып, бірақ Сізге жауап бермейтін болса, онда ол тап осы жағдайда болғаны.

SIC – латинское слово «так!». В контексте переписки в Usenet означает примерно следующее: «Нет, предшествующее слово или предложение не опечатка и не глупая ошибка (или она сделана преднамеренно) – это именно то, что я хотел сказать».

SIG (SPECIAL INTEREST GROUP) – специальная группа конечных пользователей по какой-либо проблеме (в составе Ассоциации по вычислительной технике США).

SIG QUOTE – какое-нибудь остроумное, шутовское высказывание, включаемое в Ваш .sig файл. В Fidonet оно помещается в поле Origin.

SIGNAL-TO-NOISE – отношение сигнал/шум. Количество полезной информации в группе новостей. Часто используется для отрицательных оценок.

SIGNATURE – постоянная часть сообщения – в Сети – подпись пользователя E-mail. Когда файл с расширением *.sig будет помещен в Ваш директорию на хост-системе, то его содержимое будет автоматически добавляться к любому отправленному Вами сообщению.

SIC – латынша «осылай!» сөзі. Usenet-те хат алмасу контекстіндегі мағынасы шамамен: «Жоқ, алдындағы сөз немесе сөйлем қате жазылған жоқ және ол кездейсоқ қате де емес – бұл менің айтқым келгенінің нақ өзі (немесе ол әдейі істелген)».

SIG (SPECIAL INTEREST GROUP) – ақырғы пайдаланушылардың қандай да бір мәселе бойынша (АҚШ Есептеуіш техника бойынша қауымдастық құрамындағы) арнайы топ.

SIG QUOTE – сіздің .sig файлыңызға қосылған қандай да бір тапқыр, қалжың сөз. Fidonet-те ол Origin алаңында орналасады.

SIGNAL-TO-NOISE – сигнал/шуыл арақатынасы. Жаңалықтар тобындағы пайдалы ақпараттар саны. Теріс баға берулерде жиі қолданылады.

SIGNATURE – желідегі хабардың тұрақты бөлігі – E-mail пайдаланушысының қолы. Хост-жүйедегі Сіздің директориіңізге *.sig кеңейтілуі бар файл орналастырылатын болса, онда оның ішіндегі нәрсе Сіз жіберген барлық хабарларға автоматты түрде қоса жіберіліп отырады.

SIMPLE SEARCH – на поисковых серверах – простой запрос.

SLIP (SERIAL LINE INTERNET PROTOCOL) – протокол серийной передачи данных, позволяющий совместить протокол TCP/IP с модемом и обычной телефонной линией. Благодаря серийному протоколу мы можем подключиться к Интернету через модем и передавать информацию со скоростью 9600 бит/сек и выше.

SLIP (SERIAL LINE INTERNET PROTOCOL) – дословно «Межсетевой протокол последовательного канала связи». Коммуникационный протокол, поддерживающий соединение с Internet через коммутируемый канал связи с помощью протокола TCP/IP.

SMTP (SIMPLE MAIL TRANSPORT PROTOCOL) – дословно «Простой протокол передачи почты». Протокол Internet, предназначенный для передачи письма по принципу «точка-точка», когда делается попытка установить с машиной получателя почты непосредственное соединение для

SIMPLE SEARCH – іздеу серверлерінде – қарапайым сұраныс.

SLIP (SERIAL LINE INTERNET PROTOCOL) – TCP/IP хаттамасын модеммен және кәдімгі телефон желісімен үйлестіруге мүмкіндік беретін деректерді сериялы жіберу хаттамасы. Сериялы хаттама арқасында біз Интернетке модем арқылы қосыла аламыз және ақпараттарды 9600 бит/сек және одан да жоғары жылдамдықпен жібере аламыз.

SLIP (SERIAL LINE INTERNET PROTOCOL) – сөзбе-сөз «Байланыстың бірізді арнасының Желіаралық хаттамасы». TCP/IP хаттамасы көмегімен байланыстың коммуникациялық арнасы арқылы Internet-ке қосылуды қолдайтын коммуникациялық хаттамасы.

SMTP (SIMPLE MAIL TRANSPORT PROTOCOL). – Сөзбе-сөз «Пошта жіберудің қарапайым хаттамасы». Хатты «нүкте-нүкте» принципі бойынша жіберуге арналған Internet хаттамасы, мұнда хат алушының электронды пошта жәшігіне хатты санаулы сәтте салу үшін оның машинасымен

того, чтобы в считанные минуты положить письмо в его электронный почтовый ящик. Это – основной способ отправки электронной почты в Internet, однако, реально при этом сообщение сначала кладется в почтовый ящик SMTP-сервера, а уже потом сервер при возможности передает послание адресату.

SNAIL MAIL – «Улиточная почта», насмешливый термин, определяющей традиционную почтовую службу.

SNAP (STANDARD NETWORK ACCESS PROTOCOL) – стандартный протокол доступа к сети.

SNARKY – каждый может написать так называемый RFC, опубликовать в Сети и тешить себя надеждой, что из него вырастет стандарт. Это действие означает, что автор выразил свое мнение и просит остальных высказаться Snarky.

SOCKS – стандартный протокол работы с брандмауэром.

SPAM – сообщение, которое принудительно посылается подписчикам телеконференций с целью напомнить тема-

тікелей деуге болатындай түрде байланыс орнату әрекеті жасалады. Бұл – Internet-тегі электронды пошта жіберудің негізгі жолы, алайда, шындығында хабар әуелі SMTP-сервердің пошта жәшігіне салынады, тек содан кейін ғана сервер мүмкіндігінше сәлемдемені адресатқа жібереді.

SNAIL MAIL – «Ұлу пошта-сы», дәстүрлі пошта қызметін білдіретін күлкілі термин.

SNAP (STANDARD NETWORK ACCESS PROTOCOL) – желіге қатынаудың стандартты хаттамасы.

SNARKY – әркім RFC жаза алады, оны Желіде жариялап, одан стандарт өсіп шығады деп үміт артады. Бұл әрекет автор өз пікірін білдірді және басқалары Snarky айтса екен дегенді білдіреді.

SOCKS – брандмауэрмен жұмыс істеудің стандартты хаттамасы.

SPAM – телеконференцияларға жазылғандарға күштеп жіберілетін хабар, мақсаты – пікірталас тізімдерінің (әдетте телекон-

тику дискуссионных списков (как правило это делается модератором телеконференции).

SUBJECT – специальная область заголовка электронного письма, в которой указана его тема, а иногда другая служебная или уведомительная информация.

SUBJECT CATALOG – тематический каталог. Поисковый сервер, где информация подготовлена в соответствии тематической иерархией.

SUBSTRING – фрагмент имени или ключевого слова при запросах на поисковых серверах WWW.

SUPERZAP • – использование специальной отладки или компьютерного сопровождения для модификации данных.

SYSADMIN – системный администратор; человек который обслуживает сетевой компьютер или публично-доступный узловой сервер.

SYSOP – системный оператор. Некто, кто обслуживает электронную доску объявлений (BBS).

SYSTEM HALTED – отказ устройства или программы от дальнейших действий.

ференция модераторы жібереді) тақырыптарын еске салу.

SUBJECT – электронды хат тақырыбындағы арнайы аймақ, онда хаттың тақырыбы, кейде басқа да қызметтік немесе ақпарат көрсетіледі.

SUBJECT CATALOG – тақырыптық тізімдеме. Ақпараттар тақырыптық иерархияға сәйкес әзірленетін іздеу сервері.

SUBSTRING – WWW іздеу серверлеріндегі сұраныстар жасаудағы аттың фрагменті немесе кілт сөз.

SUPERZAP • – деректерді модификациялау үшін арнайы баптауды немесе компьютерлік сүйемелдеуді пайдалану.

SYSADMIN – желілік администратор; желілік компьютерді немесе көпшілік қолданатын тораптық серверге қызмет көрсететін адам.

SYSOP – желілік оператор. Хабарландырулардың электронды тақтасына (BBS) қызмет көрсететін адам.

SYSTEM HALTED – құрылғының немесе бағдарламаның әрі қарайғы әрекеттерден бас тартуы.

Т

TANJ (THERE AIN'T NO JUSTICE) – в письмах «Нет в жизни справедливости».

TANSTAAFL (THERE AIN'T NO SUCH THING AS A FREE LUNCH) – в письмах «Бесплатных завтраков не бывает».

TAPI (TELEPHONY APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – интерфейс программирования приложений телефонной связи (стандарт, предложенный фирмами Microsoft и Intel).

TAR – метод (и программа) архивирования файлов, типичный для системы Unix. Вследствие этого архивы, сделанные этим методом встречаются на Unix-серверах, работающих в качестве FTP-площадки.

TCP/IP. (TRANSMISSION CONTROL PROTOCOL / INTERNET PROTOCOL) – семейство протоколов передачи информации между компьютерами в Сети, давшее ей название Internet.

TELNET – программа, которая позволяет подключаться к другим компьютерам в Интернете и запускать на них программы.

TANJ (THERE AIN'T NO JUSTICE) – «Өмірде әділдік жоқ» хаттарында.

TANSTAAFL (THERE AIN'T NO SUCH THING AS A FREE LUNCH) – «Ақысыз таңғы ас жоқ» хаттарында.

TAPI (TELEPHONY APPLICATION PROGRAMMING INTERFACE) – телефон байланысы қолданбаларын бағдарламалау интерфейсі (Microsoft және Intel фирмалары ұсынған стандарт).

TAR – Unix жүйесі үшін қалыпты файлдарды мұрағаттау әдісі (және бағдарлама). Осының нәтижесінде осы әдіспен жасалған мұрағаттар FTP-алаңқайлар ретіндегі Unix-серверлерде кездеседі.

TCP/IP. (TRANSMISSION CONTROL PROTOCOL / INTERNET PROTOCOL) – Internet деп аталған Желідегі компьютерлер арасындағы ақпараттар беру хаттамаларының топтамасы.

TELNET - интернеттегі басқа компьютерлерге қосылуға және соларда бағдарламаларды іске қосуға мүмкіндік беретін бағ-

При этом на вашем компьютере видны результаты работы этих программ.

TERMINAL EMULATION – эмуляция терминала. Есть несколько методов описания того как Ваши клавиатура и экран общается с узловой машиной. Большинство коммуникационных программ предлагают выбор способа эмуляции.

THREAD – совокупность статей на одну тему внутри телеконференции, содержащая перекрестные ссылки.

THX. THANKS – в письмах «Спасибо».

TIFF (TAGGED IMAGE FILE FORMAT) – теговый формат файла изображения (промышленный стандарт хранения изображения в виде упакованных полей).

TLU (TABLE LOOK-UP) – табличный поиск.

TP – 1) transaction processing – обработка транзакций; 2) Transport Protocol – транспортный протокол; 3) twisted pair – витая пара.

TPC (TRANSACTION PROCESSING COUNCIL) 1)

дарлама. Мұнда сіздің компьютеріңізде ол бағдарламалардың жұмысының нәтижелері көрінетін болады.

TERMINAL EMULATION – терминал эмуляциясы. Сіздің пернетақтаныз бен экраныңыз тораптық машинамен қарым-қатынас жасайтынын сипаттаудың бірнеше әдісі бар. Коммуникациялық бағдарламалардың көпшілігі эмуляция әдісін таңдауды ұсынады.

THREAD – телеконференция ішіндегі қиылысқан сілтемелері бар, бір тақырыпқа арналған мақалалар жиынтығы.

THX. THANKS – «Рахмет» хаттарында.

TIFF (TAGGED IMAGE FILE FORMAT) – кескіндер файлының тегтік форматы (кескінді қапталған алаңдар түрінде сақтаудың өндірістік стандарты).

TLU (TABLE LOOK-UP) – кестелік іздеу.

TP – 1) transaction processing – транзакцияларды өңдеу; 2) Transport Protocol – көліктік хаттама; 3) twisted pair – есулі қосым.

TPC (TRANSACTION PROCESSING COUNCIL) – 1)

Совет по обработке транзакций; 2) одноименный набор стандартов для тестирования СУБД.

TSR PROGRAM (TERMINATE AND STAY RESIDENT) – жүзугәдетә в память и остаётся там после загрузки других программ, собирая информацию.

TTBOMK (TO THE BEST OF MY KNOWLEDGE) – в письмах «Лучшее, что я знаю».

TTFN (TA TA FOR NOW) – в письмах «Погоди».

TTUL (TALK TO YOU LATER) – в письмах «Поговорим позже».

Транзакцияларды өндеу бойынша кеңес; 2) СУБД тестілеуге арналған стандарттарының біратаулы жинағы.

TSR PROGRAM (TERMINATE AND STAY RESIDENT) – жадқа енгізіледі және басқа бағдарламаларды енгізгеннен кейін де ақпарат жинап, сонда қала береді.

TTBOMK (TO THE BEST OF MY KNOWLEDGE) – «Мен білетіндер ішіндегі ең жақсысы» хаттарында.

TTFN (TA TA FOR NOW) – «Тұра тұр» хаттарында.

TTUL (TALK TO YOU LATER) – «Кейін сөйлесейік» хаттарында.

U

UNIX – ОС, созданная Кеном Томпсоном и Аеннисом Ри-чи из Computer Research Group.

UPLOAD (UPLOADING) – копирование файла из Вашего компьютера на узловую машину (удаленный компьютер).

URL (UNIFORM RESOURCE LOCATOR) – универсальный указатель источника – точный

UNIX – Computer Research Group-тағы Кен Томпсон мен Аеннис Ри-чи жасаған ОЖ.

UPLOAD (UPLOADING) – сіздің компьютеріңізден тораптық машинаға (өшірілген компьютер) файлды көшіру.

URL (UNIFORM RESOURCE LOCATOR) – дереккөзді – құжаттың орналасқан орнын

адрес в Интернете, служащий для определения местонахождения документа и доступа к нему.

URL. UNIVERSAL RESOURCE LOCATOR – унифицированный идентификатор (указатель) ресурса. Компьютерный адрес, который определяет местоположение и тип ресурса в Web.

USE WIZARDS – добровольные наставники новых пользователей Сети в предназначенных для последних телеконференциях.

USENET – обмен сообщениями на базе Интернет.

USENET (USERNET WORK) – пользовательская сеть, поддерживающая группы новостей и телеконференции. Возникла в 1979 г., когда два американских университета начали обмениваться с ее помощью информацией.

USENET NEWSGROUP CREATION COMPANION – справочник по созданию телеконференции Usenet.

UTILITIES – утилиты, различные вспомогательные программы.

және оған қатынау жолын анықтауға қызмет ететін Интернеттегі нақты мекенжайды көрсететін әмбебап көрсеткіш.

URL. UNIVERSAL RESOURCE LOCATOR – ресурстың біріздендірілген бірдейлендіргіші (көрсеткіші). Web-тағы ресурстың орналасқан орны мен типін анықтайтын компьютерлік мекенжай.

USE WIZARDS – желінің жаңа пайдаланушыларына арналған телеконференциялардағы олардың ерікті ұстаздары.

USENET – Интернет базасында хабарлар алмасу.

USENET (USERNET WORK) – жаңалықтар топтарын және телеконференцияларды қолдайтын пайдаланушылық желі. 1979 жылы екі американдық университет желінің көмегімен ақпараттар алмаса бастаған кезден пайда болды.

USENET NEWSGROUP CREATION COMPANION – Usenet телеконференцияларын жасау бойынша анықтамалық.

UTILITIES – утилиталар, түрлі қосалқы бағдарламалар.

UUCP (UNIX-TO-UNIX COPY)

–механизм передачи почтовых сообщений без использования IP-протоколов. Способ передачи сообщения от машины к машине, от узла к узлу, пока не будет достигнут адресат. Чаще употребляется для обозначения самой распространенной электронной почтовой системы в СНГ использующей способ адресации и каналы связи Internet, с помощью которой пользователь читает и посылает сообщения без прямого сетевого соединения, подсоединяясь только для загрузки. Иными словами UUCP – метод передачи Usenet сообщений и почты, который требует значительно меньше сетевых ресурсов чем TCP/IP, но передача осуществляет значительно медленнее.

UUDECODE – операция раскодирования uuencode.

UUENCODE – способ кодировки электронной почты.

UUCP (UNIX-TO-UNIX COPY)

– IP-хаттамаларды пайдаланбай пошта хабарларын жіберу механизмі. Адресатқа жеткенге дейін хабарды машинадан машинаға, тораптан торапқа беру әдісі. Көбіне ТМД-дағы ең кен тараған электронды пошта жүйесін белгілеу үшін қолданылады, ол мекенжайды көрсету және Internet байланыс арналары әдісін қолданады, бұл арқылы пайдаланушы тікелей желілік жалғасусыз-ақ, тек жүктеу үшін ғана жалғасып, хабарларды жібере және оқи алады. Басқаша айтқанда UUCP – Usenet хабарлар мен поштаны жіберу әдісі, ол TCP/IP салыстырғанда біршама аз желілік қорларды қажет етеді, бірақ жіберу де едәуір баяу жүреді.

UUDECODE – Uuencode-тың кодын шешу операциясы.

UUENCODE – электронды поштаны кодтау әдісі.

V

VAC (VALUE-ADDED CARRIER)

–1) высококачественная арендуемая линия связи; 2) компания - владелец

VAC (VALUE-ADDED CARRIER)

– 1) жоғары сапалы жалға алынатын байланыс желісі; 2) қолданба қызметтер

сети, предоставляющая дополнительные услуги.

VBSCRIPT – диалект языка Visual Basic, поддерживаемый MS Internet Explorer.

VERONICA – вспомогательная программа для работы с Gopher.

VESA (VIDEO ELECTRONICS STANDARDS (SUPPLIERS) ASSOCIATION)

– 1) Ассоциация по стандартам в области видеоэлектроники (Ассоциация производителей средств видеоэлектроники); 2) одноименный тип локальной шины в ПК с процессором фирмы Intel.

VMB (VOICE MAIL BOX) – компьютеризированный автоответчик, который сохраняет приходящие сообщения в цифровой форме, на диске.

VMS (VIRTUAL MEMORY SYSTEM) – система виртуальной памяти; ОС, используемая на миникомпьютерах VAX.

VRML (VIRTUAL REALITY MODELING LANGUAGE) – расширяется как «язык описания виртуальной реальности». Это язык описания трехмерных сцен и объектов,

ұсынатын желі иесі-компания.

VBSCRIPT – MS Internet Explorer қолдайтын Visual Basic тілінің диалекті.

VERONICA – Gopher-мен жұмыс істеуге арналған қосалқы бағдарлама.

VESA (VIDEO ELECTRONICS STANDARDS (SUPPLIERS) ASSOCIATION)

– 1) бейнеэлектроника саласындағы стандарттар бойынша Қауымдастық (Бейнеэлектроника құралдарын өндірушілер Қауымдастығы); 2) Intel фирмасының процессорымен ДК жергілікті шинасының біратаулы түрі.

VMB (VOICE MAIL BOX) – келіп түскен хабарларды сандық түрде, дискіде сақтайтын компьютерлендірілген автожауап бергіш.

VMS (VIRTUAL MEMORY SYSTEM) – виртуальді жад жүйесі; VAX миникомпьютерлерінде қолданылатын ОЖ.

VRML (VIRTUAL REALITY MODELING LANGUAGE) – «виртуальді шындықты сипаттау тілі» деп аударылады. Үшөлшемді сценалар мен объектілерді сипаттау тілі,

трехмерный графический аналог языка HTML, который применяется в гипертекстовой системе World-Wide Web сети Internet, позволяет с помощью текстового редактора создавать и передавать через Web объемные изображения.

HTML тілінің үшөлшемді графикалық аналогы, ол Internet желісінің World-Wide Web гипермәтіндік жүйесінде қолданылады, Web арқылы мәтіндік редактор көмегімен көлемді кескіндер жасауға және жіберуге мүмкіндік береді.

W

WAIS – поисковое устройство на Интернете.

WAN (WIDE-AREA NETWORK) – глобальная сеть.

WAN (WIDE AREA NETWORK) – сеть широкого распространения. Сеть, которая соединяет между собой машины, находящиеся очень далеко друг от друга, обычно с помощью телефонных линий.

WATS (WIDE AREA TELECOMMUNICATIONS SERVICE) – телекоммуникационная служба широкого распространения. Позволяет делать удаленные вызовы внутри определенного географического региона, в т. ч. международные.

WEB-АДРЕС – сетевой адрес, начинающийся с букв **http://www/**.

WAIS – Интернеттегі іздеу құрылғысы.

WAN (WIDE-AREA NETWORK) – ауқымды желі.

WAN (WIDE AREA NETWORK) – кең таратылым желісі. Бір-бірінен қашықта орналасқан машиналарды әдетте телефон желісі арқылы өзара жалғастыратын кең таратылымды желі.

WATS (WIDE AREA TELECOMMUNICATIONS SERVICE) – кең таратылымды телекоммуникациялық қызмет. Белгілі бір географиялық аймақта, соның ішінде халықаралық қашықтан шақыру жасауға мүмкіндік береді.

WEB-МЕКЕНЖАЙ – желілік мекенжай, мына әріптерден басталады: **http://www/**.

WEB-БРАУЗЕР – специальная программа, которая позволяет путешествовать по всемирной паутине. Самые популярные из таких проводников по WWW – Netscape, Explorer и Mosaic. С помощью меню web-браузера можно попасть почти в любой уголок Интернета.

WEB-СЕРВЕР, WWW-СЕРВЕР – сервер, хранящий и предоставляющий во внешнюю сеть данные, организованные в виде WWW-страниц.

WEB-УЗЕЛ, WEB-САЙТ – основной элемент WWW – определенное место, или адрес, всемирной паутины, обратившись к которому можно найти материалы по какой-либо конкретной теме. Содержит не менее двух страниц; существуют узлы, насчитывающие сотни и даже тысячи страниц. Связанные между собою web-сайты и образуют всемирную паутину.

WHAT'S IS HOT – подборки адресов WWW-серверов, на которых хранится информация «на злобу дня».

WHAT'S NEW – подборки «Что новенького?».

WEB-БРАУЗЕР – ғаламторда саяхат жасауға мүмкіндік беретін арнайы бағдарлама. WWW бойынша ең кең танылған бағыттауыштар – Netscape, Explorer және Mosaic. Web-браузер көрсеткісінің көмегімен Интернеттің кез келген жеріне кіре аласыз.

WEB-СЕРВЕР, WWW-СЕРВЕР – WWW-беттер түрінде ұйымдасқан деректерді сақтайтын және сыртқы желіге жіберетін сервер.

WEB-ТОРАП, WEB-САЙТ – WWW-ның негізгі элементі – Ғаламтордағы белгілі бір жер немесе мекенжай, оған жүгіне отырып қандай да бір нақты тақырып бойынша материалдар табуға болады. Кемінде екі беттен тұрады; жүздеген, тіпті мыңдаған беттерден тұратын тораптар да бар. Өзара байланысқан web-сайттар бүкіл әлемдік торды қалыптастырады.

WHAT'S IS HOT – «бүгінгі күнгі маңызды мәселеге» арналған ақпараттар сақталатын WWW-серверлер мекенжайының топтамасы.

WHAT'S NEW – «Не жаңалық бар?» топтамасы.

WHITE PAGES – в контексте Сети – справочники сетевых адресов пользователей. Вообще в компьютерной индустрии – официальное справочное описание какой-либо технологии, предназначенное для ознакомления с ней широких кругов специалистов.

WHITEBOARD – разделяемый блокнот (разделяемая калька). Программное средство в виде графического редактора растровых изображений, в котором участники конференц-связи рисуют (как мелом на доске) все что они считают нужным показать другим абонентам.

WORD COUNT – число употреблений какого-либо слова.

WORKSTATION – рабочая станция. В мире маленьких компьютеров – рядовая машина в компьютерной сети (под управлением сервера), на которой выполняются задачи одного пользователя.

WWW (WORLD WIDE WEB, WEB) – сервис сети Интернет, позволяющий получать доступ к массивам информации, размещенным в глобальной сети. Удобство пользования Веб

WHITE PAGES – желі контекстінде – пайдаланушылардың желілік мекенжайларының анықтамалығы. Жалпы компьютерлік индустрияды – қайсы бір технологияны ресми анықтамалық сипаттау, онымен мамандардың кең көлемін таныстыруға арналған.

WHITEBOARD – бөлінетін блокнот (бөлінетін калька). Растрлық кескіндер редакторы түріндегі бағдарламалық құрал, мұнда конференцбайланыс мүшелері басқа абоненттерге көрсету керек деп санайтындарының суретін салады (әдетте бормен тактаға).

WORD COUNT – қайсыбір сөзді қолдану саны.

WORKSTATION жұмыс стансасы. Шағын компьютерлер әлемінде – компьютерлік желідегі қатардағы машина (сервер басқаруындағы), онда бір пайдаланушының міндеттері орындалады.

WWW (WORLD WIDE WEB) – жаһандық желіде орналастырылған ақпараттар жиымына қатынауға қол жеткізуге мүмкіндік беретін Интернет желісінің Web-сервисі. Веб-ті

обеспечивает гиперсреда, наглядность – интерактивные мультимедийные средства.

WWW-СТРАНИЦА – способ организации гипертекстовой информации.

WYSIWYG (WHAT YOU SEE IS WHAT YOU GET) – «что видишь, то и получишь» (режим полного соответствия изображения на экране и распечатки).

қолданудың қолайлылығын гиперорта, көрнекілік – интерактивті мультимедиалық құралдар қамтамасыз етеді.

WWW-БЕТ – гипермәтіндік ақпаратты ұйымдастыру әдісі.

WYSIWYG (WHAT YOU SEE IS WHAT YOU GET) – «нені көріп отырсаң, соны аласың» (экрандағы мен басылып шығарылатын кескіннің толық сәйкестік режимі).

X

XCOFF (EXTENDED COMMON OBJECT FILE FORMAT) – расширенный об- щий формат объектных файлов.

XDP (EXTERNAL DATA PRESENTATION) – внешнее представление данных.

XE (EXTENDED EDITION) – расширенная редакция (версия программного продукта).

XOR (EXCLUSIVE OR) – ис- ключающее ИЛИ.

XCOFF (EXTENDED COMMON OBJECT FILE FORMAT) – объектілік файл- дардың кеңейтілген жалпы форматы.

XDP (EXTERNAL DATA PRESENTATION) – дерек- тердің сыртқы көрінісі.

XE (EXTENDED EDITION) – кеңейтілген редакция (бағдар- ламалық өнім нұсқасы).

XOR (EXCLUSIVE OR) – жоққа шығаратын NEMECE.

Y

Y/N (YES/NO) – да/нет.

Y/N (YES/NO) – иә/жоқ.

Z

ZIF (ZERO INSERTION FORCE) – соединитель с нулевым усилием сочленения.

ZIF (ZERO INSERTION FORCE) – нөльдік күш жұмсаумен бөлшектенудің жалғастырушысы.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 11 қаңтардағы №217-3 Заңы.
2. Закон Республики Казахстан от 11.01.2007 № 217-3 «Об информатизации».
3. «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 8 мамырдағы №412-2 Заңы.
4. Закон Республики Казахстан от 8 мая 2003 года № 412-2 «Об форматизации».
5. www.kursach.com/.../slovar-terminov-po-informatiki.html (Словарь терминов по информатике).
6. articles.org/ru/docum/glossary.php (Некоторые термины информатики (Глоссарий)).
7. www.aagi.ru/.../glossary_computer.html (Термины и определения по вычислительной технике и информатике).
8. otherreferats.allbest.ru (Основные термины по информатике).
9. *Травин А.* Толковый словарь «Термины и жаргон Интернета».
10. *Бауман Я., Бобковский Г.* Англо-русский научно-технический словарь. – М., 1998.
11. *Бөрібаев Б., Балапанов Е., Есжанов А.* Информатика терминдерінің түсіндірме сөздігі. – Алматы, 2000.
12. *Першиков В.И., Савинков В.М.* Толковый словарь по информатике. 2 изд., доп. – М., 2001.
13. *Олифер В.Г., Олифер Н.А.* Компьютерные сети. Принципы, технологии, протоколы. – М., 1995.
14. *Тұрым А.Ш.* Ақпараттану және есептеу техникасы саласындағы аталымдардың түсіндірме сөздігі.

МАЗМУНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

АЛҒЫ СӨЗ.....	3
А.....	5
Б.....	15
В.....	24
Г.....	34
Д.....	40
Ж.....	47
З.....	48
И.....	51
К.....	83
Л.....	100
М.....	103
Н.....	113
О.....	116
П.....	124
Р.....	145
С.....	151
Т.....	167
У.....	173
Ф.....	179
Х.....	183
Ц.....	184
Ч.....	185
Ш.....	186
Э.....	187
Ю.....	198
Я.....	198
А.....	203
В.....	212
С.....	216
Д.....	225

E.....	235
F.....	240
G.....	244
H.....	246
I.....	253
J.....	261
K.....	262
L.....	263
M.....	266
N.....	273
O.....	279
P.....	282
Q.....	288
R.....	289
S.....	291
T.....	298
U.....	300
V.....	302
W.....	304
X.....	307
Y.....	307
Z.....	308

Алматы қаласы Тілдерді дамыту басқармасының
тапсырысымен дайындалған

**ОРЫСША-ҚАЗАҚША
ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ
АНЫҚТАМАЛЫҚ СӨЗДІК**
(АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕ САЛАСЫ)

11

**РУССКО-КАЗАХСКИЙ
ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЙ
СЛОВАРЬ-СПРАВОЧНИК**
(ИНФОРМАЦИОННАЯ СИСТЕМА)

Корректор Жаксыбеков Ж.
Тех. редакторы Қосдаулетов Б.

Теруге 31.06.2010 берілді.
Басуға 14.07.2010 қол қойылды.
Пішімі 60x90 $\frac{1}{16}$. Оффсеттік басылым.
Қаріп түрі «Times New Roman»
Шартты баспа табағы 20,5.
Есептік баспа табағы 19,5
Таралымы 1000